

nullum hic peccatum mortale committi loci faci causa. Tametsi Cajetan. in hoc contraria sententiam probauerit. in summa A. 4. §. 6.

* Tertio, nec illud omittendis est, turp est esse marito, carnale commercium habere, seu vitam agere cum vxore adultera, qui nondum punitur. c. vir. de adul. c. quemadmodum. de iure, c. et s. si vxor xxi. 3. 21. 1. 2. 5. lenivus, et marius lenivus ff. de adul. 2. vbi gl. C. erit. Regia. 7. 17. 17. 27. 10. Ioh. Lupi. in ep. versus 3. ut. §. 21. n. 3. atque mortaliter peccaret maritus, reddens debitum vxori publice adulteria: nisi scandalis libo ab eo vietetur, & vxoris correptione falua sit ex Caet. in summa. ver. matrimonij ratus, & d. in ipsius, 27. q. 26. Et quamvis coniugi adulterio etiam ob occulatum adulterium possit alter debitum coniugale negare, quod alibi tractabatur, ipse tamen adulterio a bique peccato poterit debitum petere vel ab ignorantie coniuge, vel a sciente, modo ab iniuncto per viu illud non exigat. Cestio, p. ad lat. 16. 17. respon. cap. 4. quia adulterio non est lege diuina, interior aut exteriori foro ipso iure priuatis iure petendi ab altero contingit debiti, nec contra ius notauerit Ambro. Cathar. ii. 5. contra Caet. in trali. de matrim. sacrum, aliquo fequeretur, adulterio occuluti non posse petere a coniuge ignorante adulterum, debitum coniugale: quod perquam durum est, in modo fallum esse opinor. Atque ita Caetani opinionem sequuntur Dominicos Soto in 4. sent. dif. 56. q. 9. artic. 3. Petrus Soto in missione acerdotum. c. de matrim. legim. 6.

iumentum causa vel vxorem ducat, vel ab uxore legitima, nullaque affecta impedimento, debitu exigitur; neque tamen Episcopi dispensatione sufficere, ut si, qui uxoris confanguineam formicari cognoverit, polisbit eadem uxore, quod dimittere non potest coniugale debitu exigeretur; quod probatur. Nam in hac specie non tantum ob incestu prohibitus est debitu exigere, sed etiam ex eo, quod usq[ue] se propria cuncta maritini affinitatis suis quin mariatus ipso clude vxoris cognatam carnaliter cognoverit; hoc vero impedimentum a difficultate a Rom. Pontifice tollitur; iugiter & licentia exigendi debitu ab affine, per eum tantum concedi potest, non per Episcopum; quam argumentationem ex Sylloge collegiis verbis, maxime omnium, 7 quatenus, 5 ref. 11. & Thom. quoddam, 2. an. 18. ref. ad primam.

Porid dubit in hoc tractatu insigne censeri solet, an ^{et} ex precepto iustici maritus reddere teneatur, & possit debitu coniugale feminam, quam se vel credit eius vxorem non esse, ob aliquod impedimentum, quod ipse apud iudicem probare nequit. In quo tria diffinire oportet. Primum quidem id manifestum est, vxorem, seu maritum certo scientem, matrimonium illud nullum esse, quoquecumque iudicis precepto non posse debitum alteri redigere, agit enim contra conscientiam; hoc est equidem quod probat text. *me. magistratus de sent. ex comm. in meo prius parte, & in aliorum de secun. nupt.* Nec in hoc quidquam refert, sit impedimentum matrimonij ex lege diuinâ, naturali, an humana, vt probat foan à Medina, de refut. a. 10. aduersus Hofmann. *proposit. de coming. seruorum.*

Secundo, maritus, qui leui coniecta seu argumento dubitat de valore coniugij; et exploita dubitatione, credens matrimonium in legitimum esse; exigere ac reddere potest coniugale debitum, text. in e. inquisitione. 2. part. quem prater alios ibi ita in tellerit Adrianus quodlibet. 2. art. 1.

Tertium est, quod matris daturum habet, an is, qui dubitat, matrimonium firmum esse, ob aliquod impedimentum, quod non potest coram iudice probare; ex precepto iudicis tenetur reddere vxori debitum. Et Roman. Pontif. in eod. c. inquisitione, part. v. aliter debet maritum, etiam dubitante reddere debitum vxori, non tamen exigere, & id in d.s. dominus statuit, vbi vxor dubitans de morte prioris mariti tenetur reddere debitum secundum non tamen potest exigere; & tamen vero calu agit, reddens debitum, contra dictamen conscientiae. Is tenet, qui dubit, an sibi licet abesse mortalim criminis quidquam agere, id agit, exponit se periculopercandi mortaliter: igitur mortaliter peccat. Nam qui amat patrem peribit in illo, blesf. cap. 3.2. littera de rest. fol. c. in presenta de pos. Verum Adrian. in d. quod lib. 2. art. 3. hic interpretatur text. in d.c. inquisitione, ut marius tenetur reddere debitum; deposito tamen illo dubio, ex eo, quod ab altero coniuge illud exigatur: vnde prius quam ab altero coniuge debitum exigatur, maritus dubius exigere non potest; cum illud dubium nondum depositur; at fecuta actione alterius, iuste poterit illud dubium depone, ac reddere, & demum exigere. Ex quibus id confequitur, nunquam licet dubitanti nec reddere, nece exigere nisi dubium depositur. Sed hinc intellectus optimo iure refellitur a viro doctissimo Marti. Nauar. in c. quis autem de ponit, distinc. 7. mon. 10. Sat enim est manifelum, Rom. Pont. in d.c. inquisitione, part. v. loqui etiam dubio existente, & nondum exploso, igitur idem Mart. Nauar. aliter arbitratur, rem hanc diffiniendam fore dicens, posse quem in vna & eadem redubium effici, quodnam vnum effectum, certum autem quod aliud. Sic enim ut dubius escopoteat, an matrimonium tenuit, ad effectum exigiendi debitum, & demum credere matrimonium valuisse, ad effectum reddendi debitum exigenti. Quia it, vt in d.c. inquisitione, vir dubius non exigat licite de bitum; si neppenecco reddat exigenti.

Ad primum enim dubius est, cum in non exigendo nullum sit periculum, nec siat alicui iniuria; quoad secundum vero, definit esse dubius; quia si dubitaret, iniuriam faceret coniugi, quod verberatim ac pingui, quod aiunt, Minerva ipse explicat.

Secundo potest etiam hic notari: periculoso? tripli; immobile, non agere quod contra conscientiam, si ipse id eligat, quod tunc ac certius est, ex dubiis, quorum alterum necessario agere debet, dicitur. *mala*, 13. dist. c. inuenit de *pros. e.* quanto de *conf. vbi* text. optimus, & in *serm. 1. 2. dist. vbi* eleganter idem. Explicat Gregor. & ita consultus Arbitr. *a. Ethic. 4. 9. nullum etenim tempus indicare potest, quo sit ceceste cuique* munitus.

turpietatem agere. Sic sancti duo precepta in contentione venerint, ex recta ratione vir prudens id ageret, quo granum malum effugiat; que madmodum explicat Sepulchra in dialogo de ratiōne diuinis testimoniis, cap. 9. Vbiunque enim duo precepta contraria circa idem factum concurrent illi obtemperandū est, quod a arbitrio discreti viri potiore obligandi vim habet, tunc vero alterius suspendorū obligatio, secundum Adrianus quidlib. 1. art. 3. ad sermonem Sfantū Artibor dū lib. 5. Ethic. cap. 3. scribit, minus malum bonivincere habet, si maiori comparetur malo. Cui addit, quod habet in re scribit Sot. 3. ad Rom. & lib. 6. de misericordia & tur. q. 1. art. 5. ad fin. Vir autem qui de valore coniugii dubitat, anxius est: altem enim importet agere, vel de negare debent vxori existentes, audiū restituere, vel de debito reddere contra conscientiam. Ex quibusdam certe est reddere uxori debitorum, & iudiciū obediēre, ne frangat coniugialis consentiōnis legem, ac violentiā obedientiam. Necesse securis hinc periculis irretito, velle a periculo fornicari abstinere. Hoc ipsum erit dicendum nulloduo precepto iudicis: sed coniuge ex iure coniugalium debiti si exigente iuxta. dominica de secund. mops. Cuī tandem interpretatione subscribit Dominicus. A Soto: huius Salamanicensis Academias in signis Theologie Professor: vir quidem cum moribus & doctrina, tum prioris munere, quod in Dni Domini conuentu fecerunt meritis illis obit, ornatis similius. Is inquit, in relectione, de ratione regendi & detegendi secretum, membris testo. q. 1. sic hoc dubium mox ac perpicili, quo fortior, ingenio explicat.

Sed & tertio ab hinc rei cognitione minime abhorret, 12. Iepiphilus genueus, quem esse in vita & eadem re dubium speculationem certum verbū in praxi. Id autem contingit, si quoniam dubitet, matrimonium, quod verbū contraxis, ratum ac legitimū fuisse: & tamē non dubitat, tamen tenet coniugii & exigentis debiti reddere. Huc vero permisum est, hoc in dubio reddere debitur, quia non agit contra conscientiam practicam, quo circa actus humanos versatur, ex dubio praxis: sed ex dubio speculationis, quo nihil de opere dictat, nolominiū actionem exequitur, quo potest optimè conuenire, & denuntia de secund. mops. & c. iniquitas in fin. fest. excom. docet Ioan. à Medina de refut. q. 17. Unde dubium prædictum à dubio speculatione maxime differt: Nec libet in hoc vterius insinuare: cū apud prædictos Dñi longiorē acque exprefiōre hinc dubius tractatus quis legere posuit. Id enim tantu meum, ut lenitus his, quae hanc & obliterare potest, ipso iuriū distinctam interpretationem trademus.

Hinc inferno, non tamen contrahectem matrimonium noncum ea, quam putauit liberam esse, reddere ei debitorum, etiam am præcipiente iudice, si modo non dubitat, an serua sit, secundum Thom. in 4. sentent. dist. 26. in fin. Ioa. Andr. Abbott & communem, in propria, de causa serua, quoniam cum perplexus sit, atque dubius, & impervico constitutus: id, quod tunc est, eligere debet. Si enim, reddit debitor animo non maritale, fornicatus sit, vel maritale, grāde dispensabilem incurrit, quippe qui iniurias matrimonium cum ferre contrahectem cogitat: si non reddit, iudicis est, ut ius coniugale violat, igitur in hoc dubio fanus erit id eligere, ex quo minus male & incommode nascitur: que nota data sunt, ad intellectum textū in m. 1. q. 1. in genit. 29. q. 2. nam & hoc affectit Ioan. à Medina. mops. q. 17.

S. T E R T I V S.

S V M M A R I A.

1. Plures vxores habent, an si iure naturali vel diuinis prohibiti.
2. Plures vxores habent, quae ratione foris patribus licet.
3. Vxor sustinet absentem maritum omnino ex parte.
4. Mors mariti absente, vel alter probatur.
5. Maritus vel uxoris matrimonium facundam contrahere nequeat, et si promovit non sit etiam copula coniugalium.
6. Dubium probabilitate excedit ad ille.
7. Confectio de regione fuit, ut iuramentum ad hanc non confessetur, nisi a libro iurario est.
8. Confectio ratiocinabola ex parte in foro conscientie, irrationali in vero iusto faciatur.
9. Disserunt ab obsequiis sacerdoti polos.
10. Secundas nuptias contrahit, quatenus prima coniugia, quae pena puniatur.
11. De pena ligam in Hispania, & lex Regia intelligitur, q. 6. ex art. 15. lib. 3. in Regio ordinat.

E X vinculo coniugali constat fides, in qua hoc attenditur, ne quis ad alterius contumaciam accedit. Et enim contumaciam adulterium, ut plane conatur. Sed & cauedum est, ne quis corum alium coniugem querat prius viuente. Nam

quatenus matrimonium factum amenti bonum fertur, viuendum gignit huius societatis, & id indissolubile quia ratione paucis circa hoc vinculum prænorat, de matrimonio diffinitione trahitamus.

¶ Porro si matrimonium id habet peculiare, ut alter ex conjugiis aliam conjugem minime querat, accipit curerit aliquando licuit plures vxores habere: & id videtur fantasias permissum fuisse. Imo, hoc ex more eis licuisse, probari contigit ut & obicitur: 32. q. 4. quod caput vulgi codices Ambro. tribunt, quibus deceptis idem fecit Vigil. Polydorus lib. 5. de ment. sex. cap. 5. cum sit deductus ab August. lib. 2. contra Fayum. vbi c. v. cit. ille text. a prim. v. ipse ad ipsiū, qui guide verius deducitur a. 4. Hinc & Magister Sent. dīs. 33. q. 4. illius canonis verba August. tribuit, qui lib. 16. de ch. Dei. cap. 38. scribit, eo tempore nulli prohibitum fuisse plures vxores accipere, multiplicande postletatis causa. Sed & Iosephus lib. 17. annal. cap. 1. afferunt, ludis more, matronarum licuisse plures eodem tempore vxores habere. Diuine vero Thom. in 4. sentent. dist. 32. q. 4. ist. ad primum afferit, coniectudinem potuisse inducere, vt licet plures sumi accipere vxores, cum huc permisum non sit contraria primis naturis principiis: quantum repugnet coelationibus fere deducit ab eidem iuriis naturalis principiis. Hoc ipsum probare contatur Colonienſi. Concil. de matrimonio ap. p. p. Ceterum nec nature dicens: Occulta lege natura comparatur el, vt quae principiantur, singularitate ament: quae autem subdita sunt, non semper singula singularis: sed si ratio naturalis vel socialis admittat, etiā plura vni domino subduntur. Vnus vero seruus pluribus dominis commode seruire non potest: ut plures serui non sine dolore vni domino subduntur. Itaque cum in nuptiis vir principiantis, mulier vero subditi vicegerant: contra naturā nuptiarum non est, et num virum plures ducere: sed vnam pluribus viris nubere, plane contra naturalem rationem esse quia non videt? Hactenus his verbis Thomae tentitiam comprobavit idem Colonienſi. Concil. quae quidem verba legi positum & apud August. lib. 1. de mort. & coniug. cap. 9. & lib. de bone, videtur. c. 7. Vnde conflat, non esse contra ius naturalis proprium plures vxores vnam virum accipere, quod Magister proflitorum in 4. dist. 32. post diuum August. & ibi Ioan. Major. q. 1. idem not Nam & Iulius Caesar, auctore Sutton. in ciu. vita, cap. 52. legem ferre & filio Cimmo Trib. plebis iulii, quia vxores, quas, & quoniamque vellet ducere, liberorum querendoru cauta, hec est. Valentianus etiam Imperator lego cocellit, vt omnes, qui voluerint, bina matrimonia licipercent: addens populos diu fore gentes: quia hoc apud eas solēne nefuerit. Cuius rei telus est Paulus Diaconus lib. 11. Europi libris addito in Valente. Socrates autem in Historia Tripartita lib. 8. c. 1. pluraque hoc rem adducit. Traq. 7. leg. in genit. m. 15. Veruni id quod Thom. opinatur, cōfutat, potuisse licere plures vxores accipere, non est admittitur ex eccl. Iohann. lib. 10. tertia genit. & m. 1. art. 2. & vbi ref. respondit decud. scipioni explicat apertus dicens, nec lege humana, nec coniectudine pluralitate vxorū permitte potest, nec in quoniam licere, aut licuisse. Nam etiā legi naturali proprie habere plures vxores non refrageat, contraria tamen est legi naturali, in qua solus Deus disponitare potest, ut plures Thomas docet m. 1. art. 2. & præterea adhuc sicut pluralitas vxorū in institutione diuinis, ex qua matrimonio accipienda erat vna tantum vxor, non plures. Scriptum enim est, Adherbit vxori sua. Item. Erunt dona in carnis tua. Nam & Dominus nostrar, quoties de coniubio loquitur, maritos, aut vxores nunquam nominat: semper autem vxorem, aut virum. Et Apollonus Paulus in remedium libidinis suaderet, vt viuam uniusquisque habeat; nunquam flas dicit, quod plurimi differit. In noc. III. in cap. g. adueniū de diuinit. Ideo ex multis interpretatione dicendum est, tuncis Patribus ex reuelatione diuinā id licuisse: quod probat text. in m. 1. art. 2. & genit. q. nulli. Magist. & Thom. q. 1. art. 2. Paul. q. 1. art. 1. & Ioan. Major. q. 1. m. 4. sent. dist. 32. & Florent. 3. part. 1. art. 4. & v. 3. vbi post Paulum, hanc esse communem opm. fatetur & Ioan. Dried. de liberate Christiana, pag. 163. Ambro. item Cathar. lib. 5. v. 10. Cest. de sacrament. matrim. eadem comprobatur, probat latè Alfonſa Caiſt. de hereticis sacerdotiis, baref. 4. Hoc enim permisum fuisse procreatione, ac dictina dispensatione, affectus latius Martyr in dialogo cū Triplo Indo. Id est confirmans Colonienſi Comitium, explicans dispensationem hanc à summō Deo concessiam fuisse ad prænunciandum

vni viro scilicet Christo, plures vxores, scilicet, synagogam, & gentium multitudinem, velut in vnum corpus efficiungendas. Atque ita factum est, vt haec praefiguras coniunctione, in Christo Iesu completa, lege gratia veteri fit plures vxores accipere. *Math. 19.* Quicunque dimisere vxorem suam, & aliam duxerit, metehatur. Igitar & quia retenta aliam duxerit, metehabitur. Cur enim, si quis prospice vxore via, alteram duxerit, adulter est; si multas famul habere ius fas, est; his omnibus compertum est, vni viro plures vxores adiungi, non esse contra primum a principiis iuris naturalis, nec contra ius naturale proprium: sicut est in feminis plures viros aptari. Qorum vitium aduersus Platonom damnat Laetant. lib. 3. *diam. Inst. ap. 21.* est enim proles in certa omnino. Sed utrumq; institutione matrimonij, iuri quasi naturali, ac legi. *Euseb. contra Caietum* est. *act.* hoc pacto defendi possum Duran. *ad. dist. 33.* *Caietani*, & aliis, qui existimant, multitudinem vxorum iuri naturali minime repugnare. Suntritidem & ad hanc refutationem in intelligendi, quia opinantur esse naturae contraria, quod quis accipiat duas vxores, & idcirco Lamech primu contra naturalem institutionem duas vxores accepisse, *Gen. 4.* quam fermentum in post aliis defendere conatur. *Ioan. Arborcesc. lib. 10. Theosophie, cap. 1.*

Hinc apparet, coniugem absente expectandum fore, nec ex diu rorundum intervolle, ante comperta absentia mortem, matrimonii cum aliis contrafieri posse, cap. in *præfatione de fons*, vbi Doct. hos notant, Abb. Socin, & Barb. ad. *cap. in eam*, quinam frequenter, & porro, ut hanc non contineat. Ex quo probatur, vxorem certam esse oportere de morte viri, proutquiam alteri nubatio: aliquo etiam si mortuum esse virum, ex aliquo conjecturis opinetur, & matrimonium contrahat: nec a peccato, nec a pena immunita ac libera iudicabitur, secundum Abb. in *d.c.m. præfatione*, post glof. linal. Ibi & Regi legem idem probatur, l. 11. t. 15. lib. 8. in *Regi ad. quinam glof. in d.c.*, in *præfatione*. Anto. & Prosp. velint tenet, vxorem a pena liberam esse, si contrahat secundum matrimonium ex veritate misericordia mortis priori maritatum tamen ex hoc polle ecclesiasticis iudicis licentiam ei exhibere, ut alter nubat.

Mors autem viri qualiter probetur, ut inde possit certa
reddi vxor, arbitrio iudicis relinquitur, secundum Abb. &
Præposit. d.c.m. *in presentia*, & Autres, in *Capit. Theolosan.* 317. Hoc
tamen iudicis arbitrio insuffratur debet ex pluribus, qui adduc-
unt glost. Bart. & Salic. in *Liber de iustitia. C. solut. matrimoni. Corse-
singul. in verb. iuris. Corn. confil. 10. 1. volum. Alexand. confil. 115. in
4. volum. & confil. 4. num. 15. m. 2. volum. & Chall. in *confessio. Bergend.*
in *proem. fil. 1. o. Capitel. Tholofan. 312. optime Nicol Boer.
deis. 288. & Socin. iun. confil. 26. vol. 2. quibus adiungit merito
potest lex Regia 14. titul. 14. part. 3. Hic tamen omnitem
non est, ab Ecclesia non esse dirimentem matrimonium
contrahut ab existimantibus, nullum ex primo coniugio
impeditum fuisse: tamen absque probatione
mortis prioris coniugis, seu absque certitudine, quam ca-
nones exigunt. Potest enim illa hoc secundum matrimo-
nium validum: sed *ideo* fieri inutile hinc secundum mar-
rimonio, quod certius modo appetaret ex ea, qui verius di-
bitatione, ut probat *text. in cap. dominus de secundis ampt.* Vbi
glost. Hostiens. Ioan. Andr. & Præposit. hoc idem lentius
legit tamen ad hoc Dominic. SOTO in 4. *traten. distiuct.* 37.
q.d. volum. vlt.**

Hoc autem vinculum conjugale etiam ante carnalem copulam vim propriam, & individuum habet connexionem ex diuina in institutione. Vnde fit, ut priori matrimonio nondum consummato, nec licet posterius contrahere: nec si contractum fuerit, valeat, nec praeferatur priori, etiam si posterius sit carnal copula consummatum, cap. viii, cap. leges de sponsis, dicitur. Nec refert, quibundam Rom. Pontif. quandoque iudicatum fuisse, posterius matrimonium consummatum carnali coniunctione, esse priori nondum consummato preferendum, vt refert Alex. III. I. m. ap. dicit, quia dicti Romanii Pontifices non ita indicarunt legem condendo, nam et hoc fit, ut aeteri in cap. viii de sponsis, dixerit, Papam posse condere legem, qua matrimonium primum nondum carnali copula consummatum, per fecundam, coitu accedente, disfiliatur: sicuti postulatisi Roman. Pontif. dispensatio matrimonio ratum, nondum consummatum dirimere, quorum ultimum Caietan. etiam comprobavit: tamen Abb. m. d. cap. viii, predicta Holtiensis, opinio displicet: nec defendi iure potest, ex his, quae dicentur inferius.

hoc ipso cap. §. 4. non i. 3. quo etiam potest perpendi intellectus ad text. in d. cap. suo. an illius decisio seruanda in matrimonio ante illam decretalem contracis, in quo communis est. *Dicitur sententia*, quod matrimonio secunda carnali copula consummata ante illum textum praeferenda fuit primis non consummatis. quibus accedit, quod confutendum, cuis ille textus meminit, nonne haec, acuta communiter credebatur; quo casu non lex non vult praeferita punire, ex litera ciudem textum dum dicit de cetero, non glost. in d. cap. sicut. quā commendat post Dosis ibi Pet. de Rauenina in allegat. confus. s. 5. dicens ex ea, confutitudinem, etiam circa ius diuinum, probabile dubium constitutere possit & exculare, id est, non Rochus in cap. suo. de cōfutat. fol. parvo 15. col. 1. facit ad dictio Bartol. in l. qua si postulat. s. apud Labor. s. de ed. edit. sicut qui ferbit, contrahentes exculari a pena, & peccato, si contraictus ab eis gestus ex contractu fuit, etiam si vere illicitus sit, & viariorum, si communiter existimat illi contractus licitus. Nec faciens talen contractum, erit iudicandus viariorum, secundum cunden Bartol. & Oldrad. sent. 107. Bartol. confus. 15. in l. vol. & la. in l. 1. in l. 16. C. de summa Trinit. n. 6. Dec. compl. 17. o. 1. 3. & licet Anton. Burgenst. in d. apud suam. 20. de empl. & rend. reprehendat hanc Bart. opinionem procedere tam optimo iure potest, quando communiter ille contractus censetur licitus, ut ipse Bartol. loquitur. Ex quibus videtur probari. Doc. interpretatio ad text. in d. cap. suo, quam ibi Abb. comunitum esse fatetur, & Pet. de Rauenina d. fol. 5. expellere comprobatur. Sed si plebejum opinionem communem fallam esse existimans, opinor etiam antet illam decretalem rit. defens. duar. matrimonio secundū copulam consummatum, nec primo nondū consummato praeferendum sufficere iustitia, nec validum sufficere cēdendum, quod probatur: quia primum coniugium etiam ratu nondū consummatum ex diuina lege, & naturali, præferrit secundo, etiam consummato: nec ex eo diffisi potest, unde coniugio parum habet in re prodele potuit. Non enim potest confutudo dislocare matrimonio, quod ratu est, neque illegitimum coniugium, legitimum efficer. Potuit autem illa *l. confutatio*, si rationabilis a viris doctis censebatur, a peccato exculcare, etiam in diuino iudicio, & sic in foro coicidenti. Nam in iudiciali a pena exculcat cōtūdo, etiam irrationalib. glōss. in m. summa venerabilis de confus. alia ms. denuo & diffinit, quas Roma comend. singul. 19. & Cremon. singul. 1. 49. late explicant Ias. in lib. singularia si script. pet. Dec. in cap. summa cōfutatio etiam de cap. 2. le. Hippol. in l. i. iust. 19. ff. de sur. Prepos. a. d. sequitur Rochus Curt. in cap. fin. de confus. fol. parvo 14. Ex quibus id notari poterit, attenta ipsa coniugatio, quandoque eam fecutos & exculari, vel a tota pena, vel a parte pena. Id autem, quod dictum text. in d. cap. hoc a predecibiliis nostris alter quandoque iudicatum, et refrendum ad iudicium particularē e propria opinione sicut de Celestino referit text. in cap. quando de auort. non autem ad decisionem Rom. Pontificis, quae ita illum texum intelligit Caiet. 2. part. Apologia de auto. eccl. cap. 19. Nam textus d. quād. referat Celestini dicentem, matrimonio nō disfiliū, si alter coniugum labatur in heresim, et intelligentius ita, ut plane dicamus, Celestini id sensisse non tam legē fanxiile, neque veluti certaino diffinisse. Nec item obterit hunc vinculo coniugali, quod ferbit Gregorius II. In epist. ad Bonifac. 2. Tomo concil. dicens, licet vix dimili vxore, que ob. aggradiendum reddere debitum non potest, aliam vxore accipere: quia Gregorius ibi nihil diffinit: sed cum barbis illis nouiter ad fidem coniuges nisi dissimilando illi rescripsit, vt si non posset contineare, potius numberet, quam absq; matrimonio titulo fornicarietur, atque eis tales fornicatio propter prauum exemplū penecula. Nec arbitror, Gregor. II. illud matrimonium improbat. Nam & Gratianus profligat, illud esse adiacens sacrae scripturam, & proprie. 2. a. 7.

Ex quibus etiam constat, puniri à iure eum, qui viuent priori coniuge, aliam duxerit: peccatum equidem infamie, c. nupt. de bigamus, leuius quam duci. C. de adulter. qua quidē lega pena fluita propter. & probatur ibi iuncta gl. ver. inferior. Peccata vero stupri est in perisonis, honestis, amissio dimidia partis bonorum vilibus veratio cum quinquenniū relegatione. §. 2. usq. de nob. subdit. Hostil. in fūma. sit. de stupro. §. & quidam. Regula. lit. 1. 19. par. 7. optimè Alex. Rom. cap. 1. vol. 7. vbi legitio Carol. Mol. in additionib. Vnde non recte dixit: Rom. jng. 3. 23. pot. nō mortis imponi contrahentibus binas nuptias, per d. l. q. daus.

§. QVARTVS.

De diuortio, & Matrimonij dissolutione.

S V M M A R I A.

- Diuinitus duplex est.
 - Seruitur etiam ex ipso reprobata.
 - Impudicitus reprobata cuius.
 - Diuinitus Romanorum legimus, qua ratione fuerit permisimus.
 - Repudiatibus apud Iudeos quo probabatur.
 - Repudiamus an fuisse licet apud Iudeos.
 - Permititur quodam de duritione cordis, que tantum licita non sunt.
 - Apud Iudeos enim oculo matrimoniis adulterio, etiam Christifidem profestatur, an matrimonio adulterio.
 - Infidelitas cuius reprobata ei infidelis vitium communem cum fideli agere nulli non sicut sicut fidelis frumento matrimonio peccati contrahere.
 - Reliquo proficie matrimonii vinculum ante copulam dissoluendum ex ecclesiastice dominica.
 - Interpretatio Evangelij Ecclesie est credendum.
 - Votum sollempne a simpati, ex ipsa causa natura differt.
 - Matrimonium consummatum non solutum matrino, et tunc intellectum ad test. i.e., de votis in 6.
 - Matrimonium etiam non consummatum, minime dissolutor per facti ordinis supplicem. Necitem per Episcopis dignitatem.
 - Reliquum proficie matrimonio antem matrimonium vocata consummatum dissoluendum.
 - Spousa conjugio carnaliter per viam propriam gloriam, an fit pionierum.
 - Spousa religione professa omittat consolamentum donatum, quam proprie officia hanc Taurina acquirit.
 - Aventus, indebat talis corrupta.
 - Matrimonium non consummatum, ne possit dissolvi ex Romani Pontificis de clementia.
 - Nuptialis vocari quid, ante copulam.
 - Inselebitio e. cum fictis, 27. 3. 2.

22. *Matrimonium caroli capula consummatum, non difficitur a Romane
Pontifice.*
23. *Pontificis officia rescripta non pertinent ad canonum iuris sicut in
stitutionem.*
24. *Iudicari, pro finire.*
25. *Infermari vel exprimit impeditus alteram partem debitum reddere, ut
causa dixerit.*
26. *Maritus alio debet uxorem egypti dimisimus, et eam ut servar habeat.*
Qibus praemittis agendum erit de diuorio. Et ^t triplex
dicitur diuorium. *Albo*, scribit in ex parte de confusione
referit Iohann. Lupi in rubro, de donat, ut virum & uxorem. §. 3. *Ter-
merarium, canarium, & ignominiosum, qui quidem dilin-
ctio minime conuenit huius rei mediocri cognitioni.* Re-
ditus denique erit iuxta Abbatem in rubro, de diuoro, duplex
tangunt diuorium in matrimonio confinare. Vnum, quo
ad vinculum alterum, quod cohabitationem. Quibus pre-
mittit apud Romanos paulus vxores repudiari solitas, mil-
lio libello repudiari, per nunciusmauctore Plutarcho mpro-
missu cap. 1.4. & lurifacimento in libellum ff. de diuori. Ex qua illud
Iunianus, Satyra fexta explicatur.
Collegit sacramentum libertatis, & ex:
Liber & obligatus non aliis nosse.
Vt tradidit Ludovicus Celi. lib. 17. t. 1. c. 1. m. 1. & Alciat. in l.
liber, & paternus, ff. de verbis, significat. Pluribus enim causis, &
quandoq[ue] facilimis hic libellus repudiij a Romana mittitur.
Anno etenim ab vrbe condita quinq[ue]tingentimo v
milio terius Spurius Corbillus primus ab vxore dictatus, eo
quod filii eius. Cuius rei testis est Aulus Gellius lib. 14. cap.
3. & lib. 17. cap. 21. atque ei hoc datum viito fuit, ut scribit
Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. Meminit & Plutarachus huius pri-
midiuorij apud Romanos, non finecum ircreptione, in
Romula. Thefici comparatione, ubi hunc appellat Scrutu-
lium Spurium & idem Plutarachus in Nume & Lycungi com-
paratione Spurium Coriunum cum nominatis (apud Latinum
interpretet: cum in Graeco codice vbiisque Spurium
Corbillum nominaverit) Plutarachus quin annorum nu-
mero plurimum differt ab Aulo Gellio, in quoniam ipse Galli-
lus sibi confit, nec cū Henrico Glareano conuenit, quod
estas erit obderat annata. Nam & Tertullianus libro de
monogamia, & in Apologeticō, primum repudium Roma-
contigile scribit, anno fieri 600. ab vrbe condita: Gellius
anis fere 500. Dionyssius anno 523. lib. 21. t. 1. c. 1. Scribent
& ipse Plutarach in Problematis Roma. cap. 13. hec de diu-
orium Romanorum verba: Est enim proditum memorio, Suri-
pium Corbillum primum Romanorum omnium sterilitatis
causa vxore repudiatus. Hunc sequitus Sulpitius Galilus,
idcirco vxori nuncium remisit, quod came in capute
sem deducere animaduertit. Idem fecit Publius Sem-
pronius, quod eius vxor ludus nubes speculat. Ha-
bitus Plutarach. Diuorium autem illud Sulpitii Gallini bur-
codum explicit Valerius Maxim. lib. 6. cap. 1. Horridus C.
quaque Sulpitii Galli maritale supplicium: nam ^t vxore di-
misit quod cam capite aperi foris versata cognovit. hex-
am, inquit, tuis meos taurum pro finit uoxes, quibus & formantia ap-
probet, & placere desiderat. Verum Dionyssius Halicarnassensis. 1.
primum illud diuorium, cuius ex Plutarcho & aliis memi-
nimus, scribit, non sponte factum, sed ipsum Spurium
Corbillum sterilitatis causa coadūt censibus vxore re-
pudiatus, & nihilominus ea ratione populo inuidum fuisse
ipit etiam Infinianus non recte diuorium permisit, ut
expresisti causis, *per consensu*. C. de repud. Tametis Alciat. lib. 6. cap.
reg. 20. velit dictare Infinianus audaciam tem pori, non vi-
to tribueri, ac dicere eximitem, leges illas Infinianii la-
pa reiusti posse, & licitas fieri, quod minimè dicendum
est, nec oportuit a viro Iuris virtutique consultissimo alien-
tiem hanc proponi qua ratione optimo iure refellit
Carolo Molinaco in tract. de contradicib. 2. numer. 70. Quan-
tum enim apud veteres ^t Romanos fedum viam fuerit
diuorium, prae fertipa Romuli lex: qui viro vxo-
rem repudiare permisit, si in beneficio natorum, aut in
adulterio deprehensa foret aut claves adulterales, et quod
aliter quis repudiatus, eius copiarum partem vxori dari,
partem Cereri sacram esse, idem Romulius iustit, autore
Plutarcho in Romali vita. Ultima tamen causa repudiij,
Romulo expressa, fatis fuit leuis, multaad hec Corbillus
lib. 5. M. Selenius. cap. 10. Sed & apud Iudeos libellus repudiij
pluribus ex causis mittebat: ipse enim maritus pre-
mittebat, nunquam se cum fremina repudiari cohabita-
turum, autore Iosepho lib. 4. de antiquitate, cap. 6. Ab initio
tamem

tamen Iudeus volens repudiare vxorem coram iudice, causam diuinitatis abat, qua perfecta iuste index marito libellum redudibat, quem vxori miseret, explicat Ioannes Eccl. in *Homo de dimissione*. Nec me latet huius libelli formularum alter adiudicabat Osiander in annotationibus ad Harmonianum Euangelicum, lib. 2. cap. 23. malum tamen loeipite, si Rimonius probare. Quia in re eis grauis controverteri, an

6 Indeis fuit licet libellus repudi: Quidam enim allefruerunt, tuncille Iudeis libellum repudi: misere: ex dispensatione tam diuina concepta Iudeis ob duritiam cordis. Scriptum enim est. *M. Iudea*, 2. Si odio habueris uxori tuam, dimite eam dicit Dominus. Vnde licet fuit Iudeis uxores dimittere. Quod etiam comprobatur quia si non esset licetus libellus repudi: non permetteret vetus lex, repudiandum vitum accipere hoc autem permitte *Deuteronomio*, cap. 24. Quo in loco id probatur iuxta codices Hebraeorum, & translationem ex eis a viris eiusdem lingue peritissimis probatam. Nec abhorret vulgari editio, & suffragatur Innocentius III in *cap. gaudium de morte*, igitur licet hinc fuit repudiandum. Cui sententia adhuc rem praeferat Palud. in *4. festum. dicitur*, 33. quæst. 1. art. 2. & ibi *Abulensis*, quæst. 49. Ex aduerso sunt alij, qui existimant, non licuisse Iudeis repudiare uxores: cis 7 amorem permissum fuisse, non quod licet, sed ne maius malum ex iniunctis nuptijs contingat: ob duritiam cordis cor: sicut nunc mereceries a principibus permittuntur. Ait enim Iesus, *Mat. 19. 9*. Quoniam Moyses ob duritiam cordis veluti permisit vobis dimittere uxores vebras ab initio autem no tu nisi quo in loco Chrysolorum *Homilia*, 33. hoc ipsum probat. Huc etiam tendit, quod Seneca de Romanorum diuinitatis scribit, lib. de remedij fortuna, in fin. dicens. Nouimus veterum matrimoniorum repudia, & fideiis diuinitatis male coherentes rixas. Hanc ultimam opinionem D. Thomas alicuius *4. festum. dicitur*, 33. q. 2. ad 1. art. 3. dicens, frequenter hinc opinione recipiunt quidem magis contenti verbis sacri Euangelij, vt facetur Palud. d. art. 2. & ea probat text. in *cap. gaudium de morte*, vbi Panormitanus tandem opinionem sequitur. Et ad hanc permisitionem connotante ob cordis duritatem referenda sunt, quod *in d. cap. 24. Deuteronomij* tradidit. Nam & Iudeus, qui ante suscepit Christi fidem repudiavit uxore, eam accipere, suscepit Christi fidei, teneret etiam si ea cum alio viro post repudium contrariebat. si ipsa cohabitare cum eo velut ablique contumeliæ Creatoris, vt probat text. in *d. cap. gaudium*, 6. qui autem. Cuius verba transtulit Regia 8. titul. 2. p. 2. Sed si ante suscepit Christi fidem liceret Iudeo uxori dimittere, si cetera Christiana fide, non teneretur dimissam legitimè, & ab alio forfan dictam, in uxorem accipere, cap. de infidelibus de coniugio, 6. q. 1. Nesciit illa opinio ultima denuntianda citram eam reportare auctoritatibus & rationibus alijs, quas tradit Robert. Senalis Episcopus Abridge in peculiari huicseque questionis opusculo. Eandem probat Alfonso in *Cairo* lib. 2. de potestate legi penal. 11. 2. primum de arguendo. & Dominic. Soto 8. in 4. festum. dicitur, 33. quæst. 2. art. 2. Quibus tunc illud addendum est, ex duobus infidelibus, alterum Christi fidem professum non teneret cohabitandum cum altero, etiam velut in infidelis cum fideli vitam agere ab his Det contumelia licet posset cohabitare non haec fidelis admittere, Thom. in 4. festum. dicitur, 33. q. 1. art. 3. & ibi Dominicus Soto quæst. yuxta, art. 3. & 4. & Sylvestr. in *verb. matrimoniū*, 8. in *videlicet*, 10. idem probat ex Augustino. Chrysolorum, *Ioan. Arbore*, lib. 6. *Theolog. cap. 10*. Sed si alter, qui in infidelis est vitam communi agere nolit abisque diuinum numen contumeliam, Christi fidem professus poterit alium coniungem accipere, quo accepto, primum coniugium dissolutorum non prius, secundum est Sylvestr. in *d. imputacione*. 10. Palud. in 4. festum. dicitur, 33. art. 2. *Floren. 3. part. 1. cap. 6.* & Thom. in d. q. 1. art. 5. Ex quibus est intelligendum text. in *cap. quanto de morte*, vbi ad Innocent. III. exponitur, ex duobus infidelibus, alterum, qui Christi fidem proficit, posse alium coniungem accipere, si infidelis nolit cum eo vitam agere, sine Saluatoris iniuria. Quod autoritate Pauli fundatur, ad *Corinth.* cap. 7. dicentes. Quod si infidelis dicitur, dicitur: vbi Caetanus. fatetur ita Pauli verba intelligi, frequentissima Doctriina interpretatione, & ab Ecclesia hanc affirmarem recipiat esse; tamen ei non omnino placet huic modicu. ius. [Cui tamen accedit Roffensis lib. de *sacerdoti*, cap. 12. Non habet, inquit, matrimonium plenam & absolutam perfectionem, nisi pars

vra que Christiani cum acceperit: neque etiam plenam indisolubilitatem, qua liberum facit Paulus, si altera pars incredulorum dilectio: odio Christi, vt discedat altera: & hoc diuinitatum fit auctore Deo, si pars alterius fides peticiatur, & ex consequenti non separabatur, quod Deus coniungit. Hac Roffensis.]

Ex his perspicuum erit, quandoq: etiam quod vinculum re matrimonio diripi: quod proximo casu contingit. Sed & alio casu diripi: ut religionis scilicet professione, nondum fecuta copula, cap. 2. de *convenientia*, vng. cap. exp. publice. *admodum*. Quia in re eis obseruandum, dicitur, ex propulo, & serio, ingredit monasterii, & fugam scilicet ad hanc matrimonij dissolutionem ab Ecclesia exigit. Neque quidquam obiret ratio quadam, que colligi solet ex *stat. vniuersitatis*, vel *re-* *cent.* Nam ei decisio ad voti solennitatem pertinet, & ad ea, quae ei possunt iure legitime accedere. Scire tamen conuenit, hoc matrimonio, diuinitatum ex diuina auctoritate fieri, non humana. Sic enim intelligenda est regula illa: *Quo Dux coniunxit, homo non separaret.* Quod significare videtur text. in d. ex publico, dicens, hoc deducit a clavis eloquio interpretatione, op. textus time, in d. c. 2. in *verb. factu*, adiuncta gl. 13. Ex quo idem sensit Abb. in *d. cap. exp. publice*, in fin. exemplo etiam sanctiorum Patri apparet, cap. *factu*, 27. quæst. 2. Quod docuit videtur Scotus in 4. festum. dicitur, 31. & S. Bonaventura *dicitur*, 27. art. 2. q. 1. Quin & ipse fumus Iesu Ioannem Evangelizantem a nuptiis ad castitatem professionem vocavit, testibus Hieronymo in prologo Euangelij Iohannis, & in prologo Apocalypsis, 8. Augustino in prologo operum in Iohanne. Qui sub hoc probare conatur Natalis Beda in censura errorum Fabri super Euangelium Iohannis. Eandem sententiam propositum Palud. in 4. festum. dicitur, 27. q. 2. ad fin. & ibi. *Maior*, iii. quæst. 2. art. 2. & Iacob. Almatis de *prefat. eccl. cap. 15.* & tandem credendum est Ecclesia in Sacri Euangeli interpretatio. Et omnino obseruandum, hanc matrimonij solutionem nulla alia auctoritate, quam diuina, que ex traditione conflict, potuisse fieri: quod post huius operis tertia editio docet Melchior Cano, lib. de loca Theologiae 3. cap. 4. probat & Claudio Spencerus lib. 5. de *convenientia* cap. 4. [Iste prius videtur docuisse Scotus in 4. dicitur, 21. & S. Bonaventura, dicitur, 27. art. 2. quæst. 1.]

Ex quo sequitur, non ex humano iure, sed ex ipsa *reinatura & conditione votum solenne matrimonium* disoluere, non ita simplex, quia votum solenne est traditio realis: simplex vero ipsa promissio, quod docet Thom. in 4. festum. dicitur, 3. q. 1. art. 2. ad *tertium*, & post eum Ricardus art. 7. quæst. 2. Dominicus Soto quæst. 2. art. 1. & 2. idem Soto de *factu*, & *verb. lib. 8. quæst. 2. art. 5.* post eundem S. Thom. 2. 2. quæst. 8. art. 7. Sic etiam sponsalia ipsa a Matrimonio distinguuntur. Quantius eidem voto simplici ex sola promissione quis obligetur: haec tamen promissio ad effectum non deducitur, donec datio succedit: dato vero fieri nequit, nisi quis recipiat. Ecclesia tandem constitutum modum recipienti & formam, quia traditio, & sic votu solenne fieret. Quod ratione posset credi, votu solenne ab Ecclesia (quod modum & formam solennitatis) iudicatum fuisse: sicut explicat Palud. in *dicitur*, 3. 8. quæst. 2. *verbal. sequitur*. Sic etiam est intelligendum text. in *cap. 1. de morte*, in 6. quo probari videtur, votum solenne a simplici ex humano confititione diligunt, quamvis Catechatus ex illo textu dixerit, 2. 1. 4. 58. art. 7. votum solenne ex iure humano differre a simili. Ex quibus concili potest, matrimonium carnali copula consummatum, non diffoluit per votum solenne, cum in illo matrimonium fuerit primum realis traditio, cap. *de facta* 27. quæst. 2. Ante copulam tamē dirimir fortiori actu, nem pro professione solenni castitatis, & sic traditione reali ad spiritualia subiecta. Hoc ipsum est notandum ex Thom. in 4. festum. dicitur, 27. quæst. 2. ad fin. & ibi Palud. quæst. 3. Thom. dicitur, 3. quæst. 1. Fortun. in *c. 1. de fact. m. 15.* & Ambros. *Cathol.* lib. 6. *contra Catet. cap. 1.*

Hie vero aliqua notanda sunt, quae ad hanc materiam spectant. Primum, matrimonium a carnali copula non consummatum minimè dirimi per sacri ordinis susceptionem, tex. in *extraag. Antiq. Jean*, 22. trs. de 1999. gloff.com, recepta in m. m. v. 1999. b. 6. In quo nec dissolutor hoc matrimonium ratum, non consummatum per Episcopalem dignitatem: quod probare videatur text. vbi Anton. hoc notat in *cap. exp. parte*, in 2. *convenientia*, in *Ioan. And. in d. cap. 1. art. 2. Art. con. 4. 9. colum. 2. Palind. 4. festum. dicitur*, 27. q. 3. ad 3. *Florent. 3. part. 1. i.e. 2. §. 3.* Quorum opinio

opinionem sequimur contra Host. in summa. tit. de conser. con. leg. col. 4 & 5. & Ioan. Lupi Segobienensem in tract. de matrim. ceterum. d. o. seq.

[Exstat & Canon sexta Synodi 48. qui hac in re questionem quandam diffinire videtur, his plane verbis: Vxor eius, qui ad Episcopalem dignitatem promotus est, cōmuni viri cōfensi prius separata, postquam in Episcopum ordinatus est, ac consecratus, monasterium ingreditur, procul ab Episcopi habitatione extricū, & Episcopi prouidentia fratur, quod si digna fuerit, etiam ad Diaconatus dignitatem pronouebitur. Hec Canon. Quo in loco Theodorus Balſamon scribit, nec esset iūſcē communē confensum vtriusque coniugis, vt electio valeat: & ad hunc effectū matrimonii separatur, quantum ad cohabitationē: aliquo electio erit irra, & vir cum vxore, qui non conuenit, cohabitare cogedus erit. Additandem Theodoreus ratione, quare fit vtriusque coniugis cōfensus necessarius hoc in calū, cum polis alter ex coniugib⁹ religionem alter in iusto profiteri, & inquit, quia si virus ex coniugib⁹ religionem profiteatur, alter poterit matrimonium contrahere, si alter ex coniugib⁹ cōficeretur Episcopū ipsa mulier nō poterit alter viro nubere atque id est fieri ei magnanima, lipliā inuita & nolente cōficeretur, aut promouetur eius maritus in Episcopū. Quod si hic authoritatem lxx. vi per eī, differunt illud ante consummationē matrimonij per copulā plane aſſueſat, matrimonij nōndū copula coniunctū, minime dissoluit per dignitatem Episcopū, quoad vinculum: quoniam per professionem religionis omnino dirimirat. Sed cū Canon ipse, n̄ illorū, loquuntur cōtia de matrimonio cōsummatu per copulā, facilius erit ratio: siquidē matrimoniu cōsummatū nec per religionis professionem dirimirat. Vnde poft consummationē matrimonij nulla est differētia, cum vtriuscū, cuius requiratur confensus vtriusq; coniugis; nec tuc matrimonij nōdū quod vinculum dissoluit, sed quod cohabitationē. Vnde licet Theodorus recte scribit, matrimonij nōndū copula confunū statū, minime dissolūti per Episcopū patet dignitati: nō tamē inter illæ exadē Canonē ipsum, qui etiam de matrimonio copula coniunctū mato est omnino intelligendus. Tamen ratiō respondit: Balſamon, vxorem Episcopi electi, qui ex ea cauta cōfensus matrimonij separationē, cogenda esse in monasterio religionē omnino profiteri poft ipsius Episcopū coniunctionē. Ceterum Alex. III. in c. de conser. conig. respondit, non esse quemquam promouendum ad Episcopatum, nisi eius vxor prius professa continentiam, factum velamen, & religiōsum veſtem alittim, vitamque monasticam agat.]

Item & illud tantum est, taliſ ēst matrimonium professione religionis dirimirat, puto enim in vro cognitorum ēſe, etiam vi. Holt. in d. tit. de conser. conig. §. & vro, res ipsa quid si virga. Palud in c. finit. definit. 2. a. 4. col. 4. Florent. 3. part. vi. & 2. t. 1. Bal. ne. penit. de probat. col. fin. & Regidius in tract. de Bertis in q. 3. pof. disputatione Panti de Eleazar. & Durand. in q. sentent. dict. 2. 7. 2. quādā contrarium tenet Ang. m. 1. §. remouit. ff. de potholam. & Hipp. in l. 1. §. praeterita ff. de quod. m. 15. Nec ērit punicendum ponulis, qui per vim sponſam de paretenti, cognoverit, & rapuerit: nisi sponſam hanc prameditantur, atque trahant in ingrēm religionis, fraude & dolo per vim cognoverit, Bald. et fin. Salic. nom. gnat. vna. C. de rapt. virgin. Anan. in c. fin. col. penit. descript. Quidno quidē caſu adhuc epifor non esse locum per se diuīl. vna. sed hic erit mitiori pene arbitrio iudicis putendum ex his, qui m. vna. nota Hippol. penit. Illa enim lex in p. 1. b. summa p. 1. futur. loquitur. quod patet ex p. 2. m. 1. b. summa op. & fatentur Doct. ibi. Atque ita illam interpretatur Regia 1. 3. in 20. part. 7. Infor. san dici posset. Ad. m. 1. m. 1. q. qui indicatiſ ſi dñe. dicentes, matrimonij non esse punicendum, si vxorem am. ac eo cognoscant, matrimonij consummato per vim rapiat, & cognoscat carnalitatem: prius tamen quam matrimonij consummato, punicendum est ipſam, ſi propriam sponſam per vim rapuerit. Nec enim ita indistincte id procedit, ſed fecundum præmissa erit intelligendum.

Rurſus & aliud confiderandum eft Regia lege p. 2. m. 1. q. 52. et in Taurin. legibus: [l. 4. tit. 2. lib. 5. Regulat.] qua cauetur, donata † ab ſponſo ſponsa de prefenti, ante iolen- nesnuptias pro parte dimittia ratione oculi ſpōte acquiri: ſi caſu matrimonij non fuerit consummato, quod antea fanciū fuerat in ſponſis de futuro, m. f. ſi ab ſponſo C. de dea ante p. 1. tit. 11. part. 4. Et tamen ſi oculu precedet, per profiſionem religionis, ab ſponſa donatario faſū matrimonij dirimirat, neque consummari polis, adhuc opinor apud ſponſam ſic profitemſi religionem, vel adhuc monasteriu manere dimidiam illam donatorum partem, religionis na- tione, ex Corn. confil. 2. 2. 1. vol. qui ita rcfpondet poft Baptiſta de fanco Seuerino, idem Ioan. Lupi in d. 1. §. 2. 6. 3. licet ipſe in hac queſitione dubius fit in reper. rupes. rubr. de donat. inter vir. & vir. & tertio, huic autem opinioni, quā probauimus, accedit tex. cap. plim. 19. q. 3. vbi decimū cū, ingratiitudinem, ex quā poterat filia à parente exhaſtedari, per profiſionem religionis aboliri, quod Gratianus deſtruxit a Iustiniani Nouella, iſtissimum t. 2. tit. de Ecclesiastis diverso capitulo tunc palā eft apud Gracces & Latinas Iustiniani Nouellas, quas Gre- gorius Halocander magna Republike literaria commodo typis excūſit, vt non parum fit lucēſſendum vulgata: au- t̄ theſſericum editionis auctorit: quia perpetua parag- phus illi illius nouellæ coniunctionis in Latinam lingua traduxerit, planicius Iustiniani Caſaris ſenſus omnino lateat: quod patet in auth. de sanctis Episcopis. & nouellæ, qui quidem titulus idem eft cu. quiesce paulo ante ex Gracis no- uellis citauimus. Vnde etiam aduerſus Alcia. lib. 4. parerg. cap. 3. defendunt auctoritas Gratiani, qui & nos in d. Raym. de fam. n. 2. o. 2. à mendaci criminē liberum eſe probauimus ex auctoritate folius Conſtantini Harmenopolū nec tamē predicit Iustiniani nouellam eo loco adduximus. (in prima eius operi editio) quippe qui eius im memores fuimus, exſtimantes, paragraphiū ab Harmenopolū relatu, illius ſuile nouelle, quā cauila ingratiudinis & memoratricum tamē ipſe Harmenopolus eum deduxerit ex d. coniunctione 12. 3. & finit adiunxi utrī pluriſimis decisionibus, quas ex dicta nouella cauila ingratiudinis trahante, referebat.

Sunt etiam ex noſtris, qui † coniugium ratu ex com- fenu, nondū tamen ex copula perfecum, existimū Romani Pontificis diſpenſatione, etiam quodam vinculum difſili poſte. Quorum primas obtinet gloſſa in cap. ex publico, de uocis. longi. communione approbata, vt ibi afferit Panormitanus idem in diſputatione 1. co. 3. & Propoſiſio in cap. fin. dñi. in fin. Dec. confil. 112. Felin. in cap. que in ecclēſiarum, de confit. num. 2. Hieronym. Grat. conf. 1. numer. 3. 2. volum. & Ferdinand. Loaces in tract. de matrimonio 2. dub. m. 2. argum. pro parte affirmativa. idem in tract. de nova conser. ſponſam. col. 33. Nec defuit ex Theologis, qui hinc opinioni luberificant, quidem Sylvest. in vro diuortient. q. 2. 5. ex camme, Cam ſocietas. 2. 9. 2. cuius litera apud Gratianum, à quo Caſet. atſumpſit, legitimi: Cum † ſocietas nuptiale ita eft à principio inſtituta, vt prater communionem ſexuum, non habent in ſe nuptias Christi, & Eccleſia ſacramentum. Ex quo text. dannat ipſe Caſet. communinem Theologorum ſententiam, qui poft Magist. in ſent. adiſ. 26. tenent, matrimonium etiam ante carnalem copulam dignificare coniunctionem Christi & Eccleſie atque ideo indi- vinculum eſe. Verba autem Leonis Papa p. cuius eft caput illud, ſum ſocietas, alter leguntur in iſis epiftolis. Ex atēt inter epiftolas Leonis Papa primi eius epiftol. 90. ad Ruſticum Narbonensem, vbi cap. 1. 1. Tomo Conciliorum ita legitur: Vnde cum ſocietas nuptiarum ita ab initio con- tinuita fit, vt prater ſexum coniunctionem haberet in ſe Christi & Eccleſie ſacramentum: non dubium eft, illam mulierem non pertinere ad matrimonium: cum qua doceatur, non fulle nuptiale mysterium. Haſtenus Leo Papa, (cuius ſententia eadem verbi apud Innoſent. part. 8. cap. 7. 4. & Rabanus in lib. paſtentium. cap. 8.) ſed † ſi confide- remus Gratianis diſputationem, que illum ſenſum exhibet: matrimonium ante carnalem copulam minime dignificare coniunctionem Christi & Eccleſie, vt etiam appetat ex iſo cap. ſum ſocietas, & ex cap. nov. ſi dubium eadem caſu, & quod. Cuius litera extat apud Augustinum dicentem: Non eft diuīl, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commixta ſexus non dicetur fulle, ſatendum erit, elegantiorem multo eſſe ipſam orationem apud Leonis epiftolam, quam apud Gratianum; cum dictio,

Præter, sit in prædictio textu pro dictione, ultra, affirmenda. Verum hec non probant adhuc Caetani opinionem quippe que fint intelligenda, quod matrimonium reprobentias coniunctionem Christi, & Ecclesiæ per carnis afflitionem: non tamen sequitur ex hoc, coniugium ante copulam non significare Coniunctionem Christi & Ecclesiæ per charitatem & dilectionem: & sic coniunctionem Christi cum anima iusta, auctore Magistri in d. difinit. 26. quod & nos notauiimus cap. 1. num. 2. pars. Ex quibus apparat, non omnino convincere in prædicto vobis Caietano probationem. Vnde tutor ac senior est communis opinio Theologorum, quae probat matrimonium ratum nondum fecuta cōmixtione carnis: & sic non consummatum, minime posse disoluī Romanii Pontificis dispensatione. Cui opinione potius, quam contrarie patrocinatio Panormi, in d. cap. ex publico, col. fin. quam & Ioan. Lupi Segobiensi sicut sequitur intrad. de matrimonio, n. 30. & Iacob. Almain. de potest eccl. 15. optimus text. in cap. vi. de transiunctione, argue esse hanc opinionem. apud Theologos amissorium ipse Caetanus facetur. idem afferuerat eandem opinionem contra Caetanum fecutus Dominic. Soto in 4. sentent. diff. 2. 7. q. 4. art. 4. Quia ne non possum non mirari Ambrosium Catharinū, qui Caetani scripta satiscriter inficiatur, in hac opinione Caetano subscriptissime, quod ex eo constat, lib. 6. contra Caetanum, cap. 3. Hac sane in hac questione dixerim, vt si quando in proximā exacerbitur illud sit maxime obserendum, non esse matrimonium ratum, copula tamē nondum consummatum summi Pontificis dispensatione & auctoritate, nisi ex grauiuscula causa, dirimente quantum etiam illa sit admittenda tentativa, quae huic dispensationi, & dispensandi potestati patrocinetur, mihi profecta fatis dubia, non erit tua, nec licita huiusmodi dispensatio, nisi ea maxima ex causa fiat. Nec me later, Paulū III. summum Ecclesiæ Pontificem, anno 1558, hac viuī fuisse dispensatione quibusdam ex causa, quas iustissima est, sed summus Ecclesiæ præf exultimant. Idem paulò ante Iuliuī III. fecerat in eodem matrimonio cum. Ecclesiæ vniuersali prefideret ipse verò non auderem a communī Theologorū sententia dicere. Hinc proculdubio reprobando cift assertio Socinii, cap. 28. 1. vol. col. penulti. dicentes, Pap. 7. potest dispensare, vt matrimonio ratu, & carnali copula cōsummata, dirimut quoā vinculum, quem sequuntur Decr. in cap. qua in Ecclesiæ, col. 5. de confit. Hieronymus Grat. cap. 1. 2. vol. mu. 31. Sigilmundus Lofredus confit. 1. 0. 4. 1. quorū opinio optimo iure adseruntur Abb. in d. cap. ex publico, in fin. Bald. in cap. lator. de re iudic. Feli. in d. cap. in ecclesiariis, n. 2. nulla enim causa constituit ut reddit potest, ex qua id, quod iure diuino ac naturali prohibitus est, Romanus Pontifex permettere valeat: tamecum legem diuinam & naturalem possit interpretari.

Vetus hls. quis diximus, primū illud obicitur, quod Alexander III. in cap. lice. de spons. austr. testatur aliquando à summis Pontificibus iudicarus fuisse, primum matrimonium nondum copula consummato disoluī per secundū carnali cōmixtione perfecū, & quod notat Holtiens. in cap. ex publico de cancri. scribens, posse à summo Pontifice lege lata statu, quod matrimonium primum ante copula disoluatur per secundum copula consummatum. Sed haec Holtiensis 23 opinio mihi non placet, & indicia illa summorum Pontificiū non pertinet ad canonum vniuersalium institutionē, sed ad quarundam controvèrsiarū & litioū disputationē, & ideo non sunt adducenda ad probationē aliquius opinionis, præfertum cum agitur de vinculo, quod ex iure naturali & diuino constare videtur: nec obierit huic respsonbi. l. v. C. legis. etiamen illa constiutio est intelligenda, quando Principeps legislator, etiam occasione aliquius controvèrsie, que inter priuatos contingit, legem aliquā, eiusque sensum explicat & interpretatur ea mente, vt illa interpretatio vim legis vniuersitatis habeat: non autem errilla decisio admittenda, si simpliciter ipse Rex, vel Imperator, aut Pontifex ius dicens, priuatus aliquam ferat sententiam, minimē constituents illius interpretationem generale fore, nec exprefsim legis verba ita interpretari, vt inde constet, voluisse Principeps illam disputationem legis vim obtinere. His addo, verbum *tadiſca*, in d. c. licei. in eodem sensu accipi posse, quo verbum *Sento*. Opt. quod in hac specie tradit Melchior Canon. lib. 6. de locis Theolog. cap. 8.

Illiū etiam obiecti solerit, quod Gregorius III. Pôtifex Maximus ad Bonifaciū Episcopum scribens respondit, nempe

possit maritos vxores legitimè sibi coniunctas dimittere, & alias ducere, si illi ob aliquam infirmitatem aut aegritudinem non poterant matrem debitum reddere, idque ex dispensatione quādā, eo quod gens illa nuper Christi fidē suscepserat, cap. quod proposuit 33. quest. 7. apud Iuon. pars. 8. cap. 7. 8. apud quem legitur in illo responso, molierem illam infirmitate correptam nūquā valuisse viro debitum reddere, & poneat illa responso de matrimonio nondum copula consummato, optimè intelligi: id est, vt videtur, sic intellegenda. Sed vel illa aegritudo praecellerat matrimonio in & erat eius conditionis, vt secundum iura conjugij omnino impeditet matrimonij consensum: idque ex ea causa diffidentes uxores, debere eis aliam exhibere, eisque vi 26 forores habere quod eōenit Luci Rom. Pontif. responso, in cap. consulatimi. de fregit. & cap. requisiuti. 33. quest. 1. quamvis ad hoc maritus cogi non possit, nisi sciens illud impedimentum subesse, nihilominus illam in uxorem duxerit, aut illud Gregorij responsum pertinet potius ad quandam permissionem, quād ab approbatione: quod vii credi potest, si verba illius epistole examinentur, denique si predicta rationes lectori non latiscerent, respondebo tandem, salua fidei Apostolicae auctoritate, Gregorij responsum speciale fuisse, nec ad viiū sole disputationem pertinente atq. funium illum Ecclesiæ pastorem aliquam rationem excoiffasse, qua salvo semper indisponsibili matrimonij vinculo, etiam ante copulam potuisse fieri sibi perfluerat, que nos latet, atque idea non est exquisite de ea amplius disputandum. Legetamen lector Sylvestr. verb. matrimonium. 8. §. 16. Dominic. Sot. in 4. sentent. difinit. 3. 4. q. 1. art. 2. col. 1. vlt. Petru Soto in institutione acerd. cap. de matrimonio, tell. 5. Melchior. Cap. in d. lib. 6. cap. 8.

§. QVINTVS.

S V M M A R I A.

1. *Sensit causa potest, quoad thorax, matrimonium separari.*
2. *Potest verberata a marito, efficit in factum cōtra illum institutum preceptum.*
3. *Preparatio venienti ad canitati occidendi deducit, erit instituta causa diversi.*
4. *Dot non constituit ob adulterio, quod ex marito per se sensim exponit communis.*
5. *Maritus officium in uxorem notable.*
6. *Furor alterius consunget prædictum dormitorium consan.*
7. *Hereditas summa quoad thorax potest conjugium separare.*
8. *Dot uxori hereditate cui sit adiungenda, maritus est, an potest?*
9. *Sodomea crimen inflam coniugium prædictum matrimonium, quod thorax, atque ibi trahatur intellectus, cōmuni causatione, 32. q. 7.*
10. *Sodomea vitium etiam cum feminis constituitur: & tunc qualiter permanet.*
11. *Forcitione causa dimitti potest uxori, & de conseruo maritino.*
12. *Ex potestate maritino, & ob id a marito expulsa, non est cōstitutum exterritio, unde si.*
13. *Spoliatio beneficis, ex sit refusando obiecto sibi notorio tituli defecit.*
14. *Spoliatio cōsanguini conjutoris, an sit statim causa restitutio, si opponatur matrimonio impeditamentum.*
15. *Maritus licet potest uxori notoriū adulterio negare coniugale debitum propria auctoritate: non tamen potest eam a domo expellere absque festinatio iudicis.*
16. *Restitutio non sit, in i. que fallit suos iurius auctoritate.*
17. *Maritus propria auctoritate uxorem adiuterare expellens: è domo, an acquirat dictum uxori.*

Hactenus egimus de matrimonij solutione quod vinclum ipsum coniugalecum verò illud agentū erit, an matrimonium, & manente vinculo, dirimi potest quoad mutuam cohabitationem. Quia in re plures contingere possunt causæ, quibusvis Pontificis ex legi diuina interpretatione deducit, sit licita hac separatio. Et primo facit causa potest petere uxor separationem a marito, quod non reddit sufficiētē cautioē de non offendendā uxore, cap. 1. vi lice. non cōmeti. cap. lice. na. de refus. j. post. quem text. dicit elie. Ingol. Abb. si idem 8c. Papiol. in c. 1. de diu. Ioan. Lupi in cap. ex vestris. 3. mot. col. penit. de donat. inter vir. & uxor. Hippol. in l. fin. C. ad leg. Cornel. de cōfess. col. fin. explicat Alexand. confit. 7. 8. in s. cylind. adidem l. cōfess. C. de repud. Nam & t. uxor acriter & iniquè a marito verberata, licet actione iniuriarū agere contra maritum non possit, si non infamis est: potest tamen agere actione in factum, vt maritus puniatur. Ioan. Adm. in addit. ad specia. it de iniur. Alexand. in l. diu. S. fin. 3. col. 5. j. solit. mat. notat & Catel. Cot. in rituum memorib. in verb. dicit maritum. & dicitum, uxor. Nec tantū est consideranda in hac causa mala tractationis præterita seūitia: sed & timor futuræ est ad-

petendus, ut etiam separationi locus sit, ex notatis in d.c. 14. & subiecti optimum exemplum Aymonum Saillantum conf. 21. quanto inter virum & vxorem est gradus super maiori parte bonorum: coniectura enim potest tunc presumi futura fructu, ipsa perfonariorum qualitate perfecta. Unde 3. etiam erit illa diuorti causa, si alter tentaverit veneno alterum comagem occidere notat Gerardus: f. 65. i.e. sicut Abb. in cap. quem admodum in fin. de iure marian. & in locis p. lant. ad addit. & Hippo. In L. vnuca. col. primit. C. de rati. virgin. & in d.l. fin. probat textus in d. Confusa. Hinc dicebat Bald. m. 1. 2. col. C. commun. de legat. his calibus maritum cogendum est extra proprium domum in loco honesto vxorem alere. Ex quo etiam scripsit Ancharatus empl. 408. maritum non posse accusare vxorem, quod amiliter dicitur, si vxor ipsa a rebus suis factum flagitiis adulterium commiserit. Cui opinione consentit Ioan. Lupi in rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 2. col. 2. & §. 6.4. col. 2. & in repet. cap. per refut. 3. notab. ad finem ipsius prouay, qui in biquie hanc opinionem Ancharatum intelligit, quando maritus cuiuslibet accusat vxorem ad datus amiliter quo sit, vt forsan aliud fit dicendum, si vxor criminaliter a viro accusetur, quod longius cōprobare possimus, si huic tractatu conueniet. Caut. iugitat. & comite 5. eoret maritos tradire vxores. Si enim, ut natura, & ratio, & diuina perhibent oracula, vir est mulieris annus, pater & caput, talis erit inter illos societas, qualis inter patrem & filium: non cuiuslibet inter manus & herum: quod eleganter oratione admonet Ludovicus Viues, in lib. de officio mariti. cap. de elegante uxore. ad fin. Nam & existimare debet maritus, se vxoris sicut esse, non dominum qui autem dicatur hac in re cauto sufficiens, dicitur index arbitrabitur, vt probat Panormitan. in d.c. littera num. 7. cuius accedit Part. confit. 5.4. volum. 4. mmo. 3.6.

6. Secunda causa diuorti coniugiorum, quod thorbum erit furor, iuxta communem sententiam, quam Alex. referit in lib. cum dorem. q. 5. maria. q. 5. fol. matrim. col. 50. ab hac tamen opinione ipse Alexander post glof. & Cuman. ibi recedit. Ego vero priorem sententiam sequor, quando furor efficit ardorem, ac vehementem, ut periculum efficit cohabitare cum coniuge furiotissimum aliqui Alex. opinio verior est.

Tertia causa ex fornicatione spirituali constituitur. Nam si alter ex conjugi hereticus fit, velin herefim labatur, separari potest matrimonium quod thorbum, cap. de divers. casis. de conuers. coniug. Ex quo Abb. ibi post loan. Andr. & Anton. ibidem. & Brixian. in quæst. vener. 86. dicebat, vxorem docem amittere propter hanc fornicationem spiritualiter. Non tamen intelligas, hanc doctero viro etiam catholico adjudicandam forcede fito. Ita Cardini. m. d. ap. fin. & Goncali. de Villadiego in trist. de hereticis. quæst. 15. num. 9. quod probatur argumen. text. in Lquian. q. 5. ff. de donat. vbi in crimine laicæ malefatis fisico addicuntur dos vxoris, illud criminis committentes, sicut id erit in crimine hereticis. cap. regnatio de hereticis. qua ratione etiam tenet Albericus. d. 1. quæst. que legibus. & regis magistrorum. m. veri. docet. Illud fane erit & hic adnotandum est: matrimonio ex hac causa le parato, minime effice cogendum catholicorum coniugem ad cohabitandum sicut altero in heres lapso, etiam si ipsi consentientia ducit ex Ecclesiæ gremium edierit, sicut aduersus glof. Abbas exp. similis notat in cap. null. de conuers. coniug. & in cap. de illa. de donat. per text. lib. cuius opinioni optimis rationibus accessit Alfonius at Cade. in lib. de hereticis. p. mto. lib. 2. cap. 7. qui hoc ipsum intelligit, quando catholicus ab hereticis dificitur, & præmissum iudicio Ecclesiæ, quis ipsum hereticum esse declarauerit: quod si propria autoritate catholicus ab hereticis diuerterit, cōgendas erit alteri ponentis debitum reddere, ac cetera matrimonij iura: nec tamen est ad hoc necessaria peculiaris diuorti sententia, per text. m. 1. de heret. q. 5. in d.c. de nra. & c. 2. de conuers. coniug. que quidem liris canonici decisiones, ut præmisisti, intelliguntur.

Quarta causa heretis criminis non iniuria adiungi potest, eo quod ex nefando crimen oritur: cum t. propter fecundus contra naturam, vixit Sodomitarum perpetratum, peti possit coniugij diuortium quod thorbum, e. omnes ea facientes 2. quæst. 7. quæst. de scripturis fuit per Gratianum a Hieronymo, in epif. ad Amundum. 3. epif. placent. tom. 1. vt obiter lectorum admoneamus, fallo in vulgatis decretorum codicibus tributum dicimus canonem Hieronymo ad Damatum. Nec eius litera sincera et apud Gratianum, siquidem dum ibi scributur, matris præstationem: in encyclicalis Hieronymi

epistolis legitur, matris præstationem, ex quo tollitur glof. ibidem inconcinnia expoitio. Sed hanc quartam diuorti causam legitimam esse afferit Calder. Anton. Abb. & Anian. in cap. mariti de adult. Sylvestri in vir. diuorti. quæst. 7. quæst. 9. quæst. 11. volum. 1. vt facetur Abb. d. cap. mariti. & Barb. conf. 6. 4. in 1. volum. & Lambert. de sive patronat. 1. part. 2. libro. 9. art. 1. 8. in fin. cuius opinionem etiam adhuc Chaffan. in consuetud. Borguid. vol. 7. §. 2. 7. 2. 7. prima quæst. 6. licet Innocent. m. cap. de adult. & glof. in d. cap. annes. & Alvarus Pelagius de planis ecclesiæ. 2. artic. 2. volum. 5. diligenter coetra quos adest Hieronym. recè intellectus in dicta Epibola, & apertissime dinus Ambrosius. ad Corin. cap. 7. dunc dicit, aut vium querat vxoris in uertere quibus verbis innuit, posse vxorem petere separationem matrimonii, quoad thorbum, si fuerit à viro tentata ad vium contra naturam: quod etiam Barbat. afferit in d. confit. 6.4. 1. volum. quem sequitur Dec. in 1. num. 8. C. de secund. nupt. Nam & illud conitatur, criminis Sodomiarum, etiam cum feminis, & flagitiis committi. quoadmodum probat Hieronym. Paulus in præl. Cæciliæ. fol. 49. probat text. m. vnuca. 32. 9. 7. not. optima. Card. in elem. vnuca. 9. 13. de consangu. & affin. Dec. in d. 1. C. de secund. nupt. & Alciat. lib. 10. patr. cap. 11. addit. tamen, hoc crimen non puniri pena ordinaria: quia committitum cum viris puniretur, quod ipse falsum esse censere, quando crimen hoc ne fandu vir cum feminis coemulit modo, quod cum viris ibidem a Sodomitis perpetrari: nec enim minus est scitis ihud. in m. vera Sodomia. Quod si feminis viri officio fungens aliam subegressa feminam, admitti sanè poterit Alciat. & Marianus, quippe referunt, opinio: tamet. Salic. in 1. fiduciannum. & de adul. & Boër. de ist. 316. ad ult. existimare, hoc crimen utri propter Sodomiam puniendum esse.

Quinta. hinc diuortio causam probet fornicatione carnalis. De Optimi Maximi eloq. Matth. 1. dicentis: Quicquid, id diuertit vxorem tuam, nisi ei fornicatio, & aliena duxerit, meritorum. Ergo licet uox dimittere causam fornicationis, & id iura canonica paucum referuntur, ex parte de sponsal. c. significasti. ex. charta. c. genitulus. de divers. m. maledictionis. i. de adult. e. m. de presuas. & confusione. C. de repud. quo in iure per eum viri fui, coniugis conditio. Nam vxor potest petere matrimonium, se separatione proper fornicationem: sicut & vir ob vxori adulterium, quod omnium confessus receptum extat, id: rationi confessum est, asseverat Dianus Basilius in can. 6. cap. 21. licet factetur, confutetudine obtinet uerba, non posse maritum proper fornicationem ab vxore dimitti, quam differentiam nos plaus negamus, & iure negari debet. Eit tamen necessariu iudicium Adelaidæ ac hanc separationem constitendum. e. plerumq. de donat. inter vir. & vxor. c. perso. de divers. quibus iuribus probatur, maritum propria auctoritate vxorem adulterium dimittre non posse. Si tamen adulteriu efficit notarium, 12. posset vir propria auctoritate ita expellere àe vxorem, ut expulsi nequaquam competit interdictu unde viri recuperare possit. & significati de divers. gl. in fine de adult. Regia. l. 8. vir. 2. part. 2. non comprobari potest ex eo, quod agenti interdictu inde via matrimonio, & sic potenti, se spoliatum restituti, oblat exceptio deficiens iuris, si notoria fit, vt non tantum Præpos. in c. 3. q. 1. Imol. m. ex conques. de refut. foliat. text. optimus in 1. litter. ed. tit. ex quo Abbaius notat, vxor spoliata minime efficit restituendu, si probatio consanguinitatis in continentem offeratur. Si enim fieri restituto, & lequerente carnis copula, mortaliter peccaret is, qui sciens matrimonium non valuerit, debet ubi redderet. Ob exitandu ergo hoc mortale peccatum, non est restitutio concedenda, quod carnale cōmiserium, si in pedimentis probatio in continentem offeratur: quod Alex. notat in naturaliter. §. mto. 5. foli. 1. de aqua. p. 50.

Nec mirumnam! poliatus ecclesiastico beneficio nequa. 13. quæ est restituendus, si aduersus eum notorius defectus tituli obiciatur, ex e. ad decimas. de refut. foliat. in 6. notat Innoc. m. 6. confutatio de filia presb. Abb. & Arer. m. c. si confut. de accusat. Ant. & Franc. av. bone de appellat. 7. differunt. Præpos. in d. 2. 2. quæst. 1. Imol. & Abb. in cap. de iure. de refut. foliat. n. 11. & 2. idem Abb. in cap. cum eccl. Sarma. de can. p. 50. & propri. art. 5. & Henric. in cap. cum remitt. de infinit. quorum spinosum asserit esse cam. Chaffador. d. dec. 3. qui eam sequitur, & not. Ludou. Gomez. in reg. de animal. p. 4. 58. Nec melatet, eundem Gomez. in reg. de non indicare. sive form. q. 5. afficeret, quandoque in prætorio Rota. hanc Innocent. sententiam reprobatam fuisse. Nec delunt iura, quibus reprobari possit. Nam & in de refut. foliat. Cui tamē responderi potest, non procedere, quando o

quando in iudicio constaret, spoliatum esse pradonem: nunc etenim restituiri omnino negari debet, secundum Innoc. & Iml. iiii. & Corsini trahit, ex excellentes Regia, quæst. 72. Nec obserbit Abb. interpretatione, dum illum textum intelligit: etiam si confiteretur in iudicio, spoliatum esse pradonem: quia id locum habent in ceteris rebus, non tamen ecclesiasticis beneficiis, vixit itor. Ioan. de Lmo. finit optime Oldradus, conf. 1. quoniam & in ceteris rebus temporaliibus, quarum restituitione spoliatus petat, sit restitutio deneganda, si constet notiorie in iudicio; simul spoliante in eiusmodi habet, ad spoliatum vero minimè eas pertinere, ex codem Iml. in d.c. in literis, post Anton. & Abb. his colun. 4. gloss. & communem, in d.c. ad decimam, in quo non fatis nisi placet Panorm. in d.c. in literis nouerit, 8. dicens, restituitione beneficij ecclesiasticis impeditur, etiam in causa spoliacionis, si confelim offerantur paratae probationes defectus tituli in ipso perente restituitionem citat textu in d.c. litera, quam ego intelligo, quando ex restituitione imminenter mortale peccatum ipsi reo, ne quis à iudice cogatur mortale crimen committere vt in causa matrimoniali. Vnde Anton. in d.c. in litera, contanter afferuit, restituitionem in beneficij minimè negandam, si notiorum defectus non apponatur, etiam in continentia, atque statim offerantur probationes paratae.

His tamen, que de matrimonio diximus, obsei insignis text. in c. poto. de duor. Ex qto gloss. in c. ex conquisitio. de ref. poto. dictebat, contingenit i poliatus refutendum eile ad consanguineal coniugio, eti in i opponat ir exceptione confanquinatis notorior. Cui obiectio respondent Abb. d. cap. poto. & Iml. in d. c. ex conquisitio, atque Lanfranci in rubr. de cas. poto. & proprie. eum. non esse in c. poto. statuum, refutendum. data notoria confunditatem, concederant fuisse sed id tantum prohiberi, ne maritus propria autoritate vxorem a se expellat, etiam si notoria sit consanguinitas. Sed hoc non conuenientia maritus potest vxorem expellere propriis autoritatibus propter notoriam Fornicationem, sicut fecerit gloss. in d. c. de adul. quam modo probauimus. Hinc I. al. in 1. §. nihil communio. m. & n. nouiter, vt ex isti sum, conatur interpretari predictum text. in poto. dicens, exceptionem notoriata non esse contra agentem ratione spoliacionis, admittendit, si concernat ipsam proprietatem; sed tunc demum vere obstat, quando concernit ipsam possessionem, vt in significatis ed. tr. quod de exceptione formications loquitur, que ipsum cohabitationem thorii impedit, & si possidetem coniugio. Verum si laion optimi penfaret, que paulo ante tradidimus, obrepsi vidisset, etiam conniunctus oculis, exceptionem notorior defecus in ipsa proprieate, obesse agenti interdicto mde n. maximè in his spiritibus. Nec laion fuit huius concordia primus autor; siquidem & Propos. in formaz. §. 1. ante ipsam Ial. aperte lai. praedicta iura intellexit. Qto fit, vt Abb. & Iml. ratio mihi potius ariteat, quoad ipsa mutua obsequia consingula; non enim abeque iudicio Ecclesie debet quis vxorem ab eius

¶ 2. dicens, etiam in matrimonio reliquiendum est consummatio spoliatum, non obstante notoria confanguinitate, non enim licet tunc marito propria auctoritate vxorem a se abdicere, denegandam tamen esse restitutiendum, si notoria formicatio opponatur: quia propter eam marito licet propria auctoritate vxorim expellere a domo, quo casu spoliatio fieri possit auctoritate, & video non darum restituiri. Hic etenim intellectus ex predictis improbatur: Quibus & il- lud addendum est, non esse vxori agenti ex spoliacione negandam restituitionem, etiamque maritus formicatioque obviat & offerat ciusprobationes statim paratas. Quamvis etenim tunc fiat restitutio, non subit ipse maritus periculum mortalis peccati ex carnali coniunctione, ut superius dictum est ex Caetano. Tameni Dicitur Thomas in q. 4. f. 1. diff. 25. articulo 3. tenet religiacionem in hoc casu negandam esse.

Caterum etiam si maritus vxorem adulteram, nec tamen manifesti facinoris reas, propriâ autoritate expulset, dotem amittit vxor: & eam ex adulterio vxoris lucratur maritus: agenti enim vxori ad dotem obiciere poterit vir fornicationem ab ea ante expulsonem commisilam quia nimis Abb. in c. plemente de donat. inter vir. & vnor. hoc intelligi, quando maritus ob nonoriam fornicationem vxorem eie-
cisset: non tamen video, quod dotem exceptione forni-
cationis defendendum congruat differentia ratione.
Nam maritus excipiendio fornicationem vxori obiciens,
consequi debet dotem, & alia similia, vt notant Anan. u. d.
c. mellevolles. Prapolt. in c. significati in fin. de diuinit. & Paril. conf. 4.
vol. 4. col. 716.

§. S E X T V S

De ammissione lucrorum.

S V M M A R I A.

Vox vero adulterium committentes dote m amittit, & ca viro legi adiudicatur, sententia iudicis fecuta, textu, plenusque de donat. inter vix & vox coniug. C. de repud. etiam si vxor fit putativa, non tantum vera gl. in d.c., plenius quoib[us] ipsis ling. scribit Abb. & eam sequuntur Henr. Collect. & ali communio, vrisp[ec]e Abb. Anton. & Propo. fatentur, idem alterius Bal. Nouel. intrat de date, part. i. s. h[ab]entem. 35. diec[es], hanc opinione communio, quam Bart. probat in d.c. vox & plane- ff. de adult. Paul. conf. 14.7 in 2. vol. 3. Probatur Regia 1. s. Taur. 4. t[er]ti. o. 5. n. 1. l[icit] gl[ori]f. d[omi]n[u]i. Confutatio, contrarium re- neut, quam putet esse singul. Barb. in c. i. v. 1. non curat, n[on] 63. can fecutus propter text. egregium in d.c. si. vxor. vers fed[ic]t ex quo text. vxorem putatim maritus iure extranei accusa- fatione iure mariti : igitur non conferuntur dote[m]. Hac tamen argumentio non fatis applaudere, quia esti iure ex- tranei acutetur, quia maritus esti dote[m] sibi veditac ex lege.

De lucrorum amissione.

192

- Amittit⁷ deinde vxor adulteria arat, atque paraphernalia gl. in d. plenaria quatuor. Roma. iug. 32. laf. m. l. ff. matrimon. & item in aliis. C. de inde. Hippol. in l'paternitate. non. 3. ff. de questione. & sequitur eam Gerard. sing. 48. quamvis Abb. & Propriol. in d. cap. plenaria. contendant, hanc opinionem iure non probari. Sed communis opinio accedit, quod accusata matrimonio constante, quia Regio iure communia sunt viro & vxori, amittit ipsa vxor propter adulterium. 4. in 4. l. in ordinat. reg. Ioan. Lup. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor, & §. 20. column. 1. adulterius vero opinione communia obstat fortis text. in such. ut licet matr. & auct. & quia vero plurimi collat. & vbi non existentibus filiis, proper adulterium ex bonis, qui prater doteum & donationem ante nuptias, vxor habet, vir acquirit, quamvis equitatem tertia pars dote, quem, text. Rom. not. Lupin. fol. mar. & Gul. Main. in L. in anguis prode. ff. de reg. num. 250. Nec pro communis esse efficacem inducioneum legis Regia ipse existimat, ne in quam levitatem. Et etenim longe ratio paraphernorum ab his bonis, quia matrimonio constante acquiruntur. Quod docere probat per tertiam huius operis editionem Emanuel à Colla snc. patet. post 1. verb. legato. num. 46. Indus siquidem leg. Regiam in quadam argumentum, [non evidetur] 1. ut efficiat inductio, aliquo fatem in his regnis non sufficit au-
3. fus a communi opinione discedere. Nec⁴ illud omittendum est, non tantum ob adulterium vxorem doteam amittere, & priuari coniugali, sed & proper osculum. Bald. in c. tue de procuratur glofi. ml. 1. ff. de vir. & extravagatio. criminib. & in c. opere. Bl. dgl. & in c. me. aliqna. 27. q. 1. text. 1. quib. mod. fidei. amit. loan. Lup. in rub. de donat. §. 8. 20. Ripa in rub. de inde. col. 2. Curt. iun. in rub. C. de inde. Ego vero id expediri tam habeo. Ceterum beneficio priuari, si per lacrimam ausus fuerit osculari vxorem domini, quod in d. s. t. probaturalis verbis casibus lab. sententiam probaram ad effectum, vt ex oculo coniectura sit afflumenta adulterij, sicut Alcisia explicat. & per reg. c. 10. Dec. m. r. de inde. col. 1. dicens, ipsam vxorem aliae adulterii potes immunem fore confendam, si probauerit intra officia lines sterifi, neque vltra progetram fuisse. Nam haec op. §. 20. differunt glofi. prædicta, cum dixerit, oscula esse argumenta adulterij idem probat glofi, per text. ibi. me. dixit domina. 22. queſt. 1. & ita intelligendus est text. in cap. marit. de adulterio. 1. ut mente Ananias & Dd. s. t. non enim potest vere dici, formam adulterii ream effe ex fulo suplicio. ita vt insipicio illa pro criminis adiutorium, bene tamen pro iudicio & argimento adulterii, ex quo vehementer suspicet sit, caue suspicio violenta, arbitrio boni viri, vel in dubitate existimet ut ex text. in cap. litera. & cap. de presumpt. Felin in c. assertio codem ita. Aretin. Alexand. Socin. & Iaf. ml. 12. ff. scilicet. 1. Hippol. pol. m. rub. C. de propriet. num. 38. testus est ad id m. c. præterea, de testis. Ex his verbis presumptiobus quandoque fertur in ciuibus bus diffinitissima & ordinaria sententia; quandoque etiam in criminalibus. argum. l. v. t. C. de probatoriis que de indicis indicatis loquitur. Vnde in hac questione, licet Nicolaus Bellonus in rub. C. de inde. num. 8. 1. capit. opnionem Bald. communis esse addit tamen, ex complexibus & osculis tantum non posse fueniam cominciare adulterio, etiam ad effectum, vt dote priuaret; quamvis ex his abusis grauis deducatur adulterii presumptio; ipse late ibi dilputat, n. 62. Ceterum haec in re libenter adnotabo, impudicum vitam agere eam feminam, que amplibus osculisque virtutis virtutis, aut in honore facilius sponte patitur; eaque ratione subfrena, 6. legatum tammetre fili libetum sub conditione, si pudicet ac honeste vixerit; quod Bald. respondet con. 207. viii. num. 4.
7. Sed & hoc, que§ 7. de amittente dote diximus, ita accipienda fuit, ut locum habeant: quando maritus vxorem accusat ciuiliter nam si criminaliter, alter dos diuidit a lege, auctor, sed hodie. C. de adult. nec viro applicatur. Iuxta opinionem, quam Imol. & Alexand. in. column. post alias sequuntur, in. 1. m. rub. 1. ff. foliat. matrimon. Legge vero Regis 5. ml. 17. part. 7. etiam si maritus criminaliter accuset, dote & artas conquestruit non extantibus liberis. Ceterum filii maritus accuset criminaliter, siue ciuiliter si ex eo matrimonio liberi extinxerit, bona adulteria conquestruit potest obtundit illius coniugis, cui ei reduntur, text. in auctor. & licet matr. & auct. & vir de adulterio. & quia vero plurimi glofi. insignis in cap. ut in rub. non entit. Regial. 7. titul. 1. lib. 4. ff. Nec imputantur filii in legiuimam, quam ex bonis ipsius, qui bona illi propter adulterium acquisivit, habituri sunt Bald. & Barb. in d. cap. 1. num. 3. 1. exp. dicitis iuribus. Nec maritus illi liberet capiet, nisi proportione, qua cui libet filio prioris matrimonii obuenierit. Bald. in l. bas. edit. colom. 2. C. de fecundat. nup. & ibi Steph. Bertrand. num. 3. 6. Clemens singul. 86. ac Ioan. Lup. in d. rub. de donat. §. 20. In hac⁸ tamen accusatione adulterii, quoad separationem thorii, & amillio nem dotis ita pares existimantur a iure vir & vxor, vt vir repellatur ab accusatione, si obiciat vxor, fidem coniugii fornicatione violasse, & intelligimus de adulterio. 1. vi. lit. n. 6. confess. vbi Abb. dicit, fecus esse, si maritus vxorem accuset criminaliter. j. 2. §. 6. publico ff. de adulterio. Paul. conf. 40. 1. v. 1. Ang. de malef. in verb. ch. ay adulterato. loan. Lup. in d. rub. de donat. §. 20. fenit Abb. in cap. 1. de iure separati. Vxor⁹ tamen non potest mariti ob adulterium accusare criminaliter, i. e. C. de adult. & ibi glofi. & Salic. loan. Lup. in d. s. 2. Hippolit. patre vel marito. s. 1. de questi. num. 11. Ex quibus constanter asserit Paul. d. conf. 42. 1. v. 1. valorem vxorem exculari ab accusatione adulterii ciuii, ex eo, quod maritus concubinam habuit. idem not. Hippol. in d. l. parte, num. 14. In d. late sententia diuinitutis ob adulterium vxoris, vt fornicetur, cogitur vxorem in contumaciam coniugale admittere, text. singul. secundum Abb. ml. ex literis de duos glofi. Anch. Anton. & Anan. in cap. de adult. vbi Abb. & in d. cap. ex literis. dicit, hanc opinionem & se communem Briti idem probat in questi. dominicali 34. & Propriol. in d. ex literis. s. 1. column. quorum opinio communis est, vt affter Fel. in. lat. num. 9. de re iude. cam fequent. contra gl. in cap. App. folia. 26. q. 7. & Abb. in cap. fol. qui voluit, primam opinionem proceder ex officio iudicis, non ipsa vxore petente. Sed aquieren esse comanem, assertiōnem, not. Gulielm. Mayner. m. l. in ambiguus pro dñe. ff. de reg. iur. num. 107. Ex t. quo deducit, vxorem potest item contestatam viro accusanti obsecerit exceptionem parisi criminis, etiam ante item contestatam committi. Abb. in d. s. 1. fol. eti loan. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 20. column. 3. contrarium tenet, quem ref. & sequitur Andri. ad Exea, iuribus ff. de pall. num. 37. per l. maritus. §. 3. precriptiones ff. de adulter. qui ex text. hac in re minime concludit; facit nec l. 17. ita. 7. quia loguntur, quodad repellendum maritum ab accusatione criminali, qui causa excepit proximi competenti ad maritem excludendum a iudicio, eti apponenda ante item contestatam. In d. poterit vxor ob fornicationem mariti agere ad thorii separationem, & ad dote restituitionem, cap. 1. & ibi Abb. Imol. & Barbat. in cap. 1. v. 1. not. non confit. tradit late Socius junior insigl. 32. volum. 2. column. 1. quin & poterit libelus illi admitti, quo vxor agit contra maritum ad restituitionem dote ob adulterium, & inopiam ipsius viri. Decius conf. 212. Duram que nimis esse legem, quia fornicationis causa virtutum & vxorem disperas fecerit, conqueritur felix Syra annus epud Plaut. in Mercat. 4. 4. 6. 8. 3.
- Venit si maritus schus vxorem esse adulteram, cum¹¹ ea carnaliter coeret, mores suis approbare videtur, atque exigno certe glofi ab omnibus recepta, m. c. fol. de adult. est tamen intelligenda, quoad commissa criminis, non quoad committend. d. & Pra. pol. in d. plen. 1. 2. q. 1. lib. Nallum & dantes similes committentes periculum alacrum. Is enim textus iudici ecclesiastico consilii, vt à virō, quia adulteram vxorem denuo recepit, cautionem exigat, ne eam occidat, si forsan in adulterium relabatur. Vnde non negat viro ius acutelum, post prioris adulterii remissionem compellum. Cui interpretatione mira suffragatur Triburient. Concilium cap. 6. cuios verba sunt: Si enim virus confusur fuit, & proprie maritus capitali intentio dele illam machinari, ipsa vero virgine maritis pericula, ad Episcopum confugerit, & auxilium queratur, si potest, Episcopus labore defendet, ne occidatur. Si vero non potest, nullo modo sicut ei requirentem eam reddite viro ad occidendum, quia ei obtutus ad defendendum, sed folerti cura transmittet eam ad 'ne vni, quem ipsa delegent, vt fecerit a risu pessi. Si vero inter duas maritum unius coniugis, cui ei reduntur, text. in auctor. & licet matr. & auct. & vir de adulterio. & quia vero plurimi glofi. insignis in cap. ut in rub. non entit. Regial. 7. titul. 1. lib. 4. ff. Nec imputantur filii in legiuimam, quam ex bonis ipsius, qui bona illi propter adulterium acquisivit, habituri sunt

2 Demum legē Iulia de adulteriis ab Augusto lata, sicut Iu-
risconcius Vlpianus in l. 1. ff. de adul. testatur, & Sueton. in
Augusto, cc. 34. adempta fuit mariti potestas occidēti vxo-
res adulteras, neque sic licet adulterum occidere quem-
cunque, nisi vilem, aut infamem, cumque domi fuī cum
vxore deprehensionis. I. maritū quoque ff. de adul. Reg. 13. tit. 17.
par. 7. Patri autem permisum fuit occidere adulterum quē-
cumque cum filia etiam in domo mariti deprehensione,
modo & ipsam filiam occideret simul. Eaque ratione maritis
idem ius minime conciliō fuit, quod plerisque pietas pa-
tronii nonius consilii pro liberis capit: mariti vero & ca-
lor. Ni impetus facile facilius refrandans fuit, l. par. 1.
ne in ea ff. in ff. de adul. l. Gracebus. C. c. tit. Regia. l. 14. tit. 16. par.
7. Licet enim marito authenticō & constitutio nouel-
larū iure que meūque adulterū occidere, si eum in suspe-
cto loco cum vxore colloquenter deprehenderet cum prius
eundem propter fulpicionem ter per scripta admonitusset,
ne cum vxore in secreto, aut suspecto loco confabularetur,
text. in auth. vi licet matris & auct. & huius quoque collat. t. auct. si quis
et. C. de adul. Regia l. 12. tit. 17. par. 7.

His igitur collat, iure Cæfaro maritis nō licere vxores, etiam in criminis deprehensione, occidere adulteros vero nō quoquecum, sed vel vires, vel infames, aut eos, quos ex suspitione ter per scripta admonitus, cum vxoribus in secreto & suspecto loco collatoque deprehenderit, necare maritis licuisse. Patri autem permitti, filium adulteram, simul & adulterum, in criminis deprehensione impune occidere. Quia in re aliquo sunt omnino anotanda : siquidem res ista ex legum inconstancia perplexitatem habet.

Secundo est notandum, patri licet filiam & adulterum occidere, si filiam haberet in potestate, d.i. patris. & quantum Reg. lib. 14. in 17. part. 7. permitat patri occidere filia, & adulterum nec addiderit patria potestatis opinio eam esse illi legi adiiciendam ex iure communis: Leges teneim illae, quas Partitionem appellamus, ius commune imitantes omnino: & nisi manente, & directo ienui illius corrigit, ex obliquo fenuit, aut tacito non est adnotanda iuris communis abrogatio. Ex quo verius mihi videtur, patri non licere, etiam iure Regionis, occidere filia liberam aibi potestate. Nec leges Fori, que etiam fratris hoc homicidium permitterunt, hinc sententia Oberstutia Fori leges, nisi vnu vel posterioribus legis bus fuerint comprobatae, nullam vim nec potestatis habent.

**Præterea illud est aduentum, Regia partituram lege
marito licere adulteru' vilem deprehendim' cum vxoreoc-
cidere, non solum tñ deprehendat eum maritus cum vxore
in propriad', sed alia quoquecumq; loco. l. 3. n. 17. pars
7. vbi d' exprefse caeteru' licet eis Pandecte dicit id licet
tantum, quando maritus in domo propria adulteru' depre-
hendit, marito quoque, si deaductus.**

Potest etiam pater vel maritus, qui hanc licentiam occidendi adulteros haberet, committere prædictam occisionem proprio filio, text. in d. lib. Gracebus. vbi ita notant per illum text. Bald. & Salic. Bart. etiam in Lugo folium, q. si mandato, ut q. s.

de iniur. vsu dictione, forte, idem Ias. in lib. 1. §. fin. ff. de noua oper.
nunciat. & loan. Baptista de S. Seruertino, in tract. de debito su-
ficit. & fugit. quæst. q. ad. coll. fin. vel. cap. quo in ecclesiast. de constit.
num. 1. 3. Hipp. in Lyciam. 4. C. de rap. sing. & Andri. T. in aquil. si
mpanus. C. de reuo. Neclat. in præc. m. 16. & Paul. Paro. C. 15. 4. n.
to. & r. v. 4. Nec libet habac in re viti ampliori. Doct. catalogo-
go, cum sit fit apud eos hanc *Paro. C. in frequentiam* frequentiam esse,
quam Fortu. Gar. in tract. de vitiis. fine alat. 1. t. col. 7. vers. quinto in
seru. reprobac ex eo, quod leges omnes que patr. & mar-
tio tribuunt facultatem hanc occidentibus, fuit in-
justa, & nullæ. Ego tamen & si predicac leges iustissime
sunt, quod statim traxabo, credo hanc opinionem commun-
item fallam. Nam *U. Gracchus*, minime eam probat: cum lo-
quatur de filiis, quippe Numerio eorum patr. adulteriū occi-
denti, auxiliū praetulerit, veluti foci, causa coadunati-
di patr. quo causa diuterm censer debet: sicutidē Bald.
in lib. 1. C. vnde *Virgin.* 6. Capolla *conf. criminis & fin.* colum. Paul.
in *Exhortatione canonum* pred. per teuton. ibi 1. *Feli.* & *Hip-*
pol. in *dictu lacu*. idem Hippol. *sug.* 175. & Parisius dictu conf.
154. facientur, cum cui licet alium occidere, polle ad faci-
mus focios. & amicos affluerem: & si in intelligib. glori. in lib.
cum fundam, ff. de vi & viar. quam dictibit Paul. effigie singula-
rem. Iatio ad d. §. finitum. 5. Bal. & Feli. colum. 10. cap. ad nullitatem
de probat. Hippo. m. d. vni. num. 11. & in d. sing. 17.4 qua quidem gl.
probatur, non licere aliqui committere alteri ius, quod ip-
se haber, propria autoritate se ipsum viciendi, & affa-
mendi vindictam. Quod si propriam & matrem filii, etiam
pari auxilium praestans, occidisset, res efficit crudelis, atque
nefandi exempli, neque iure efficit omnino defendenda:
imo acriter punienda. Nam & liberum patronum in adole-
scere deprehendit occidere non licet, etiam si ipse patronus
fit ex coru numeru, quia aliqui occidi a marito possent,
I. & adulteriu. *S. liberta* ff. de adulteriu, vbi Ang. nota, non, licere
cuquam patrem bannitum, vt reverentiores loquuntur. 8
occidere: liceptile pater ab aliis impune occidi posset, quam
opinionem. Angelii defendit optime Dec. i. in q. eccl. fama,
de confess. num. 14. contra Bart. in d. §. liberta. quia te xt. in d. §. liber-
tu. adulterus Barto. vrgit. Nec. *Lamme* ff. de reg. & simplici in sine,
quam pro se citat Barto. quamcum probat: cum loquatur
in patre, qui in patria iurauit: licet enim tunc filio pro de-
fenfione patris patrem occidere: wade & contra Barto. ne-
retur Fortun. in l. velut. ff. de iust. & iur. colum. g. vers. tu confideras. Ta-
metu Plutarchus in *Parallel. cap.* 71. meminiter cuiusdam
Fabriciani, qui matrem & eius adulterum Petronium occi-
dit: quem Senatus ab solituus scribit, eo quod mater & adul-
terum patrem eius Fabium Fabricianum, virum de Republi-
ca ex Victoria aduersus Samnitess parta, benemeritissi-
mum, obtinuerat.

propter suam propriam auctoritatem, in quo cogitandum est.
Egregia tamen hic solet trahari dubitatio, tan-
nus occidens propriam auctoritatem vxorem & adulterum
in crimine reprehensionis, peccat mortaliter: aque idem
adulterium erit de patre. Et videtur eos mortaliter non pec-
cantes ex tex. e. i. e. vero, in primo, de fenant, excommunicatis, ybi
maritus percutiens clericum in uxoris adulterio, depre-
cipientur, non est excommunicatus nec teneatur a Romano
Pontifice abolitionis beneficium exigere; licet carcer cle-
ricorum perculsores teneantur id agere ex e. s. i. qui student, et
qual. 4. Vnde leges permitentes marito adulterum occi-
dere

dere, in d.c. si vero cōprobari videtur. Secundo eandē opinio-
nem probat tex. in cōfessione, 3. q. 2. vbi interfectores vxo-
rum homicidē appellantur, quando vxores non erant adul-
terii; igitur si adulteria esset, non dicerentur mariti homi-
cide. Tertio facit tex. in d.c. conf. &c. q. 2. vbi mundana lex
refertur, ex qua licet vxore occidere. id est me. quan-
que et ex aduersitate ead. q. dum text. ille dicit: Et nunc si tu fugie-
t mānūta, secundum legū trāmit debet accipere clavis vindictam: igitur
canon ille leges hoc crimen adulterii punientes, rata est.
13 centur. Quarto 1° lex ciuilis etiam in interiori conscientiae
foro est fernanda glossa: In causa mea cōfessione, de confite-
quante dicunt S. Iustus, Celsus Bald. & Barb. & sequuntur eam ac-
terti Dd. ibi, dicit ordinat. Lat. in l. nem. p̄f. s. de leg. t. 106. idem
notat. Abb. in proposito. Rex pacificus. id est abba. Felin. & Dec-
lare. t. 1. s. 2. & de conf. Innoc. & Abb. in. quis pericula de humanis
victim. Flor. t. part. 11. 10. s. viii. q. 2. Diuini Thom. 1. 2. 4. 69. art. 4.
Bald. in proposito. Feud. m. 6. dicens legem ciuilis esse partem legis
14 diuinæ, & probatur pra fata opinio ex ratione, quod lex 7 ci-
uilis condit. est autoritate diuinæ, e. & promulgata per me, in-
quit Sapiens reges regnāt, & conditores legum determinant
iustitiam, e. quoniam. 8. dīl. 2. de mārit. & ob. & cōf. & praecept. 14.
q. 2. & ad Rom. 1. 3. Lex etenim ciuilis nō prohibet, ligat in foro
conscientiae, & obligat eam violenter ad peccatum: si per-
mittit, excludit agentem, modo lex iusta sit: quod praeceps
auctores tradiderunt & Dominic. Sot. lib. 1. de iust. & m. 9. 6.
art. 4. Igitur occidens adulterum perniciete lege, etiam
ciuili, in conscientiae foro est omnino immunis a peccato.

Quinto, illud quo legilicer, licet ei cui lex committit:
fed legi licet occidere adulteri, aut qui libet alii no-
centem, & criminofumigatur & maritus cui lex committit, po-
tent in proximo adulterum occidere. Lex autem hanc licentia
proibuit marito & patri, ut superius probauimus,

In contraria lētentia, imo quod viris nō licet: absq;
mortali peccato vxores etiam in adulterio deprehensionis oc-
cidere: plurima inducunt. Primum text. m. mārit. bē. 33. 9.
15 dicens, ecclēsiā mundānis hīc legū minime con-
stringit atque in c. 7. inter fectionibꝫ vxorium p̄niteniam
irrogat. Secundo optimus tex. est mc. admōrare. ad. q. sic di-
cēs: tunc si ita inuenta esset, secundum legū trāmit
debet accipere vltimis vindictam. Nam si verū, quod ab-
sūt, tuifer, sicut ille adulteri mentius est, pot spēcē annos
penitentia peracta dimittere eam per approbatam cautam
poteris si voluiles, occidere tamē cam nullatenus debulsi.
Ecce ergo qualiter Stephanus Papapeire scribit, non li-
cere absque peccato mortali marito vxor etiam tamē vir occi-
derat occidere. Tertio, haec licentia, que maritis ex legibꝫ
permīta est, occidē vxores, eis preberet quandoq; cauta-
calumniū vxores ergo nō est permittendū maritis vxo-
res occidere etiam adulteras. Quarto accedit auctoritas gl.
in d.c. inter hac. quae affert, mortaliter peccare & maritū vxori
propria auctoritate occidentem, id est in crimen implo
deprehenderit: quia dicunt Singul. eile Abb. Ana. & Felin. col.
2. v. 1. m. 1. s. 2. de homicid. Lat. in l. 1. vnu. ff. de mārit. & sur. col. 5. idem
in Lypſiā, p. 6. C. de transfl. Abb. in cap. 1. cōf. eff. de sef. 5.
col. cōmendant & sequuntur plures quos Peli. referunt in que
in ecclēsiā, de confit. 1. 4. etiam opiniōne approbabns Abb.
in cap. 7. vro. 1. in l. 1. sentent. excommunic. Abb. & Proph. in capitolo
venienti, capitulo secundo de scōpū. idem Felin. in d. c. vro. late
Fortun. in tractat. de ritu p̄f. iller. 11. Thom. in 4. sentent. excommunic. 16
37. q. 2. ad primū. Paludibac ac ceteri. I. theologi. idem notat. Syl-
vestri. in summ. in 1. vro. hemerit. 1. q. 2. vro. 6. Ioan. Fabian. in tractat. Martini.
Cod. de adul. & plures salio. quos Tiriac. cōtr. lib. de iure mariti.
18. ex quibꝫ constat hanc opinōem communionem in esse:
quam & veriorē esse existimō. & ideo necesse est ratione-
bus prius adducō respondere. Non obflat tex. t. in c. 7. vro. 11.
1. de sent. excommunic. quia ibi non iudicat hīc per se cōscere
adulterū cum vxore deprehensionis: fed remisit canon ex-
communicationē penām: propter illum dolorem iūtum,
quam facile non potest quod temperate, quod ex code tex.
manifeste apparet: siquidem frater percūtens clericū cum
foro deprehensionis, per eundem tex. ab excommunicatiōne
inducat liber: & tamen nec vla legē ciuili, nec can-
onica, fratribus licet forniciantes cum fororibus, etiam in
crimine deprehensionis, percūtere. Pratreca nec marito legē
ipsa ciuili licet quācumque adulteri occidere, aut per-
cūtere: sed tantum vltimis, quācumque adulteri occidere:
nam 42. dicentes leges non permettere patri, aut marito
adulteri occidere hoc homicidium approbabnt; fed
perpetrator iustus dolorē in emittentes, arg. d. adul-
teri, q. imperator. ff. adul. & l. Gracch. C. cōd. m. Hoc iudicium
cōmōnis respōsū apparēt admodū dubia, quia l. Gracch. dicit
legitime occidit tuifer adulterū marito: & pratreca in l.
mārit. ff. cōd. dicitur: Na legē cauetur, ut licet marito occi-
derē lenonem. Lex itē diuēciū tabularum ita hanc licenti-
am tribuit, in cōchum necant: & psalm. m. 1. part. & alibi vi-
detur a legibꝫ hoc permittiū fuisse ad vindictā, & auctorita-
tem

bus remittitur, quibus nec iure Cāfarō licet occidere,
aut percutere quemque ergo in p̄dictis cap. Rom. Ponti-
fex minime hīc cōfessio homicidium uxoris, aut filiū auct
adulteri. Cui interpretationi suffragat tex. egregius in l. 5
adulteri cū mōfū g. imperator. ff. adul. 7. vbi mox occidit, &
vxorem deprehensionis in adulterio, quā eo iure minime li-
cebat occidere, pena legis Cornelie de sicariis, & sic pena
homicidiū, partim remittitur: propter iūtum dolorem, quē
facile quis temperare non valit: quē text. ultra dōc̄t̄bi cō-
mandat Abb. m. 1. de iūt. idem in c. 1. v. 7. de relīc. foli-
at. dicit Sing. Aret. in conf. 4. 3. col. 4. Ioan. Baptis. de S. Severino
in traīat. de debitis. susp. & fūg. col. 1. la. 1. v. 7. v. 1. 3. de nobis & in-
late Hippolyt. in 2. m. 15. C. ad. 1. Cornel. de fūg. est etiam optimis
textis. l. Gracch. de adul. ex quibus colat, homicidio p̄n-
pro ipso criminis statutam a lege, minūtandū est per
indicēnū hīlo dolore cōmōtus illū homicidium cōmī-
ferit, probat idem te x. t. cōf. significavit, de paenit. & remiss. quē
Felin notat. in c. dīl. 1. col. pen. de except. text. etiam est memorialis in
cap. significatis, m. 2. de bonis, vbi Felin. v. 1. final, quē text. ad id
notat & Bolog. conf. 37. 2. col. Ex quo potest probari gl. m. 1.
2. 3. q. 1. que affert non esse puniendum eum, qui percurso
insequitur & excedens moderatē & defensionis percuſſe. 18
rit idem Regia L. Syr. 8. tamē s. 4. 9. approbatur glossa.
3. de boni, contrariū voluntē. Potest tamen prior gl. pro-
cedere quod ipam delicti p̄enam legibꝫ diffinimat: illa
etenim locum non habet posterior autem gl. gl. erit inel-
ligenda quād aliquam p̄nitēnciam extra ordinem: hæc-
nūllo p̄tō etiō mīrenda.

Secundo p̄tēt text. d. cōfessio procedere quod percuſſe.
non tamē quod occisionem: p̄tēt enim cōfessio
cōmīcū foro, vxore, vel filia deprehensionis, libertē ab
excommunicatiōne: non tamē occidēns cū illī canon
de occidente non loquatur, ita notat Fortu. in dīl. 11. Sed
et Sylvestri in verbō excommunicatio. & cōf. 10. illū cap. intellectū
trāctans scribit occidente cōfessio clericū cōmīcū foro, illī, aut
vxore deprehensionis animo deliberato, in illā canonis ex-
cōmunicatiōne incidere: iustus etenim dolor potuit tunē
temporariū aliqui tū abīque deliberationē occidēt, locū
etī illū. decisioni. Ipse tamen considerat illā canonis
ratione cōrēderat, occidente cū etiam abīque deliberationē
excommunicatiōne, non tamē esse necessario à Rom.
Pontifice abſolutū, sed pōfē ab episcopo abſolutū, sc̄iūtū
in ipso tū. de sent. excommunic. p̄p̄tēm ab hā ex communicatiōne
ex iustis quibꝫdam causis Episcopus ad solvi. Nec tex.
m. dīl. 1. vro. hīte opinōni adulteriatur. Quid si in eadem spe-
cie & cōf. deliberato animo clericū occidat, impetrā-
dam eam a Romā Pontifice abſolutiōnem, cum Sylve-
triō exīstīmo.

Item non obstat c. interfeſsor, cum argumento assūmpto à
cōfessio fēſſūt probat: qui tamē fēſſūt admittendū nō
est adulteriſtor canonēs: qui opinōne cōmūnē probant.

Multo minus obstat te s. m. interfeſsor, & c. cōf. & cōf.
adversaria: quia in ipsis canonibꝫ mundānis lex quod coad-
jūt iudicium reprobatur. Nec in c. admōrare, vltimis vindictā
marito permissit propria auctoritate, fed illā vltimō cō-
cessit eī, quād iūtē comītūt in ipso iudicio vxore, infe-
rentē cū auctoritate legū.

Quarta ratio dupli cōſpōſione tollit: lex 7 enim ciuilis
in conscientiae foro est fernanda, & excusat, quād lex ipa. 10
permittit actū aliquem & approbat: liquēt tū auctoritate
prēceptūt quād iustūtū sit, quilegenē lequitur: quod omni-
ūmī cōfessio conīat. Secus vero dicendum erit, quando
lex permittit aūtūm, omitting cōfessio p̄nitēnciam ex aliqua
causa, quam eī iustūl cōfessio ad p̄nām hāc remittē-
tā. Sic etiam legē tolerantē impūne & meritorē quod si
perpetrator iustūl p̄nām, part. 1. 4. 4. m. 9. atque ita hītē obiectio.
12 respondat Thom. Paluda. & Theolog. in 4. sent. dīl. 37. 2. q. 2.
Sylvestri. in vro. hemerit. 1. q. 2. vro. 6. Ioan. Fabian. in tractat. Martini.
C. cōd. m. 42. dicentes leges non permettere marito occi-
derē adulteri occidēre: licet percutere, & psalm. m. 1. part. & alibi vi-
detur a legibꝫ hoc permittiū fuisse ad vindictā, & auctorita-
tem

tem ipsa decisib[us] praestando. Vnde nō admodū cognit[us] predicta solutio. Idem Fort. in d[icitu]r. aliter praestabat ob-
servatione fons, d[icitu]r, leges. *C*asare permittest patr[is] &
marito adulteros occidere, ab ipsa iustitia deuileare, atque ex
eo nulla est, c. erit autem lex, q. dicit, s. fin. de prescr. c. que coram mo-
rit. g. dicit. Nam legatos latores poculatorem habent, quod
condi, medo infor. decernant. Proter. c. 3. Nota Ad. quodlib.
g. idem Fort. de vñ fine, in pr[es]c. & l[et]t. 16. Vnde lex Casare
in foro conscientie ligat s[ecundu]m ista fit, vt facetur omnes hi, quos in
4. ratione pro prima opinione citoiamus h[ab]e[re] aut le, d[icitu]r,
qua tractamus iusta non est, iugis nequamquam in offici-
tia iudicio excusat occidentem adulteros. quo fit, vt nec in
foro f[ac]tari si predicta le, s[ecundu]m iuste committens ho-
miciudicium, puniendis est quod Fort. p[ro]pt[er] facetur dices, propter
iustu[m] dolor[um] penam minuenda est. Ipsi vero eius opinio-
ne in hoc vltimo ? admitterem in locis ecclesiis subiectis
quad temporalia, quia in illis leges nō sunt etiam inter laicos
seruandis, sed canones, s. d[icitu]r, q. dicit. Sing. le, secundu[m] idem Abb.
ibi & Peli. meap. eccl[esi]a de conf. n. 44, nor. glo. m. 2. in verbo de am-
bitu, ab ur[bi] in 6. idem Fel. in e. 1. de conf. 3. 28. And Alcia. in e. con-
tingat, de nocte n. 50. & Dominic. in e. 2. in pr[es]c. de b[ea]t. in
& ita ex premissum lo. de Anania, c. interfecisti de bonis. notat, in
locis ecclesiis subiectis, etiam quad temporalem iurisdictionem, occidente adulteros non esse liberum a pena, neque
ex ip[s]is legibus tutu[m] effe in foro exteriori, in prouincia ve-
ro principalis fiscularibus subditis, quamvis faciemant le-
ges approbare hoc homicidium, & ideo nullas esse, non tam
enit necessarij dicendum, ipsum occisorum debere
puniri, quia lex quilib[us] non tenetur omnia peccata exteriori
pena punire, ut enim est punire ea, quae maxime Reipu-
blicam nocent, & hominum concomitum destruunt: aliquo
vero etiam illicitata potest non panire ex aliqua causa, vt in
alia q. nota Thom. a. 2. q. 7. art. 1. ad primam ex his ergo tolli-
tur quarta ratio prime opinionis: tamet[ur] ego potius eliger
precedentem responsum.

Quinta ratio etiam deficit ex eo, quod nec lex commisit marito, aut patr i potestate, quam habet ipsa lex occidendi adulteros: nec re publica conueniret hanc potestatē, committi marito, aut patri: quia sine iudicio & absque iure defensionis, occiderentur adulteri.

Verum primita omnia eo tendunt, an liceat, vel vñquā
licetur patri, vel marito adulteros occidere propria auctoritate.
Nec de pena eis a iudice per sententiam irroganda
diximus, unde si ciendi est, iure cuius panderetur nullius
statutū pena mortis pro adulterio crimine, nec pena
deportationis, nec damnationis ad bellias, seu in metallū,
quod probatur in Claudiuſ ſi de bis quib; vi indig; vbi clamans
adulteri teſtamenṭuſ facere poterit: quod minima poſſit, ſi
aliqua ex praedictis penas eis condemnatus. Et in 100. §. 1.
de teſtam. Ifi etiam optimus tex. ibi qui cum vno, & adulterio, ſi de
re mali, & in l. 2. & miles, ſi de bis qui moriſcam, & in l. miles, ſi de adul-
terio, & in l. 5. qui ratiuam, ſi de q. moriſcam. & in l. miles, & in l. adul-
terio. Bart. in Litteris ſi de adulter. Joan Faber. in ſte-
re Iulii, Inſt. de publ. optime Tiraq. in legib; commis. l. 2. quibus
omnibus oblati tex. in Licitatis. C. de adult. quam gl. allegat in
c. r. de procurat. ex qua ponat capitalis confetur contra adul-
terios statuta: ſed ei iudicatio glo. latifacit, que in Lome, &
in Chriftia mancip. capitalem p. pena in exilio perpetuo interpre-
tatur, poſt A zone ibi in ſumma, quā gl. dicit Singulareſ
In mol. 3. col 3. gl. de publ. optime 1. Em. transfig. 2. ap. C. de transfi-
fel. poliſt. Anani ſi in c. qualiter ſu. 2. 5. dict. n. 52. de accus. Hipp.
in praedict. em. & portione ap. 50. vbi hinc Opusione Cenitio effe exi-
ſtimat. Si ergo in d. i. capituli, pena capitalis in pena exili
perpetui intelligi poterit, nec illi neccariſſim in alia pena maiori
intelligenda. Si fī Accurſi & cum feciſt intelligentiae
ſub capitali poena, deportationem ex qua ciuitas amittitur,
aut damnationem in metallū, ex qua perditur libertas, aut
mortem naturale, optime & proprie loquuntur: ut vero exi-
lium aliquod interpretantur, ex qua ciuitas minime amit-
tatur, itaſi eis conimur opinio. Nam pena capitalis eis, que
vel mortem, vel damnationē ad bellias, ſeu in metallū, vel
deportatione irrogat: v. idem Accurſi explicat in transfig.
c. de tranſ. tex apertus in ſi. Inſtit. de publ. optime & in l. 2. in pm.
& in l. Capitali, ſi de pena, & in publ. optime & in l. 2. & miles capi-
tatuſ & ibi Alcia. ſi de verb. figura nota loq. Ignat. l. 1. & vñquā
quaſi ſupponit. ſi de Syllan. ex quibus contat. ponam exiliū eti-
am perpetui, non dici capiteſſi, neſi deportatio fit vnde ad l.
gallatū dicendū erit, cum logi attento iure Codicis, ſicut

dicta constitutio facta fuerit ab Alexandro Augusto multo ante Constantium conditorum Iugurtha nishil verat afferre ab ipso Alexandre gladii vitrionem in adulteros statuta fuisse; penam autem a lege Iulta adulteris indictam, ideo Iultianes omnes in digestis confarcinandisq; gladii penam ex Alexander & Constantino in Codicim suum restituisse.

Sed quod ante iura Codicis tempore pandectarum mortis pena est pro adulterio flagita, probat in signis tex. in *tex. Iulii*, *ad. p. deput.* dicit: *Lex Iulia de adulteriis coercendis temerarios aliarum nuptiarum u gladio puni. Ergo lege Iulia ab Augusto latra pena mortis fuit contra adulterios flagitatorum, qui tex. dubium reddit hanc disputationem: nec tamen verebor illi texum ita interpretari, ut de legi Iulii vii lat. ab Augusto fuit, minime intelligatur, etiam refutagine Corali *ab. magistr. 2. cap. 1.* Nā & in *tono it. fid. L. Iul. de adul.* nullibus iuriis pena mortis mentio fit, quia si in lege Iulii flagitator finitur, non foret à tor Iuris confutatio omilla: cum esset res praeципit memoranda in illo de adulteriis tractata: atque alibi in iure de mortis condemnatione mentio fieret, sicut fit in legibus pluri ante adiunctis aliarum damnationis: intelligo ergo *ad. 3. legem Iulianam*, quia cetera latet fore ab Augusto contra adulterios, ab aliis Cesaribus ita auctorita, ut pena mortis adulteriis puniatur, quod argumentum expresse in *Quaest. C. ad. Iulianam de adul.* reperitur itarum. Nec inconvenit eam legem Iulianam dicere cum omnia, quae sub illo loculo continentur, tendant ad leges Iulie extensionem, & interpretationem: & ita Raphael Cumæ, *conf. 154.* in tellevis verba illius *item lex Iulii*, ubi loqui facit idem identiter: quod comprobatur ex coquid in *ed. 3. fiduciis* fit, legi Iulii puniri stupratorum puerorum: & tamen ente *l. cuius vir. C. de adul.* & *ambit. vir. non absentem, contra naturam, nulli liberos pro predicto caninim fancitaria reperitur, nulli liberi Raphael Cumæ existimat. Scidem Iulianissimum *q. alias deinde res. Infrist.* *de p. legi Pompei* tribuit, quod à Constantino circa id argumenti constitutum fuerit, *in l. 1. C. de his qui parentes, ne empe.* ut eandem penam patiatur qui liberos, atque is, qui parentes occiderit, ex quo maxime verus est communis sensus. quamvis huius intellectui minime contentias Tiragae *L. d. libri. communitatis 12.***

Mortis ergo pena adulterii puniuntur sententia iudicis, ex Lquamini, C. de adult. Nec dicta lex conferi debet injus- quidem reprobatur potest hoc crimen committere morte punirecum ei licet nocentes occidere. Nam si aliquis homo per celos in congregatione politica, propter aliquod peccatum in te occiditur: vi commune bonum concur- ruit. Thom. in 2.24. q.4. art. 2. & in 1 p[ro]lege de lega lata contra adulterios notat idem Caetani ib[us]. Thom. & Palud. in 4. f[on]d. dict. 3.7.2. q.2. art. 1. et 10. Major. in 4. sentent. diffini. 3.5. q.1. art. 1; ita[us] Molafca eadem pena mortis erat i[n]latu[m] contra adulterios, Le- niz. 20. iure tamen authenticiori in feminis adulteris po- na mortis mutata fuit in alia leuior[um]: nempe vt adultera verberant in monasteriis includatur, iuxta ant[er]ius fedelitatis Cde adult. Reg. 5.11.17. par. 17. Apud Camaros si qua mulier in adulterio deprehensa fuisset, hanc in forum deducunt, & faxo impositam, spectandam omnibus proponebant. Inde super alium collocatam, & circum virbum peruenienti in eundem locum refutari oportebat: ex illo infamia noceat Onobrat[us] appellandam censiuerunt, lapidem vero tanquam in purum ac detestabilem vitabant, autore ut lutarcho in problematis, 118. [Idem] Loan-Stobaeus ferme. 43. refert ex Nicolai scriptis de moribus omnium gentium P[ro]fisiis tam[en] hoc tribuit, non Camaros. I Sed & varias adulterij penas apud plerasque gentes omnium diligentissime tradit. And[reas] Tirsa in d[icitu]r. 13.

Criterium Regia vxor adulteria & adulterio in iudicio cōstat in iuri ac occidente, per sententiam iudicis ipsi mariti traduntur cui bonis iuri, vt faciat quisque libidinem, etiā, ut eos occidat, l. 1. tit. de adulter. For. l. 1. no. 25. lib. 8. in modum. l. 1. no. 20. lib. 8. cap. 3. quia legem poterat maritus vnu tantu ex adulterio excessare, quod lego. For. l. 1. no. 20. lib. 8. cap. 1. abrogati est. Nam ex ea non licet marito adulteriū ac collusione fed necesse est, ut vel veriusq; adulteriū ac occidente, vel nulsum cor. In quo illud notandum est, maritus adulteros occidere, et rem ex sententia iudicis sibi traditos, minime peccare mortaliter, quia sicut ibidem dicitur, non poterat carnifici propriis sententia executionē comittere: nec carnifici peccaret exequendo sententiam iudicis: ita index poterit ex ipsa lego hoc marito delegare. Si enim lex mortis pena adulteriū inferens, iusta est

quid refert. carnis ex. at mafit eos occidat. immo benignior est lex, qui marito eos tradit. vi. si velit, ex ignofact. Aliquo si dicseremus maritum mortaliter in hoc homicidio pecare, proculdubio index tradens marito ipsos adulterios mortaliter peccaret, atque etiam lex foret in qua condenda, quia auctoritate huic homicidio praebet. Nec princeps tuus effet a mortali criminis, qui hanc legem leri uariis permitteret. Vnde dicendum est, maritum non peccare mortaliter, & hoc ipsius probat Ioan. à Medina de resist. q. 3. cap. 4. quod confirmatur ex Alberto, qui in ap. plaut. q. 19. scribit, bannitum in foro conscientie positi a priuato tute occidi. idem nota in Lys. padua. C. de translat. 16. & Felici. me. quia in ecclesiast. p. 1. 4. de conf. exproubat ex his, qui tradidit Nellus de 5. Geminiano intrat. ad bannit. 1. par. 2. tempori. q. 1. quia ipse Bannitus absens legitimè vocatus ad iudicium, atque tumultu, proper aliquod crimen condemnatur mortis pena, & ne ipse illudat Reipublice, dat index liberam licentia culibet ad illum occidendum. Sic ergo adulterum occidens erit tutus in conscientie iudicio.

28. Clericus vero ⁷ adulteri depositus ab officio & beneficio in monasterium dectruditur, tex. in c. si quis clericis. 81 diff. glos. in. lat. 3. quelli. 7. lo. Andr. Abb. & Imo. in c. vt clericorum. de vita & beneficiis clericis & eis Communis opinio, vt testatur Ioan. Bernard. Calagurita, praeful in pratis. criminis. 79. vbi addit. Bernhard. de adulterio sol. infamem quod notauit Abb. m. at si clerici. 6. de adulterio sol. qd. indec. ex c. i. ant. 6. q. 1.

In quo 7 illud notandum est, laicos adulteros posse per iudicium ecclesiasticum excommunicari, text. in cap. intelligentia, de adulst. fng. secundum Abb. ibi probat text. in c. consilium, in 1. de appet. c. 1. ubi Abb. de eff. ordin. idem. Abb. ibi, tunc de r. pro. Baldus. auth. clericis. v. c. & clericis. Ludovic. Roma. fng. 657. Feli. in c. can. si. no. 1. de for. compcr. Stephanus Averius in c. 1. de offic. virg. 454. s. Anton. Burgn. m. 1. de emp. & vendit. optimus test. 33. q. 2. & etiam puniri detrac-
tione in monasteria, secundum communem, vt faciat Al-
cja. in c. 1. de offic. ord. 5. nota b. vbi diligitur contra hanc communem, quam tamen præ exteri tenet Abb. m. d. t. tua. & inc.
gaudentia, dura. Daturam hinc grauis penitentia, c. de Ben-
dicto, vbi l. 32. q. 1. & Rom. fng. 531.

C A P V T VIII.

De prole.

S V M M A R I A.

- 1 Liberorum processus enim in republica obiiciebat.
 - 2 Liberorum etiam numero educatione nostro etiam patrinovalismus pragat.
 - 3 A quibus munierunt patres multorum liberorum excusantur.
 - 4 A tutela quae liberi excusantur.
 - 5 Legi Intra Populi caput nonne ex Celsio : atque item alterum, no. 5. Iulius Caesar.
 - 6 Lex Papia Poppaea quod lata fuerit.
 - 7 Idem verba in eundem, i. dicit, alter quam ab Alcato perpensa, atque emendata.
 - 8 Locutus Sagorum in historia tripartita, vera traditione illustratur.
 - 9 Lecum Iunacis ex Syria nostra expicatus.
 - 10 Calculatio apud veteres probatum fuisse.

Vb sequitur huius secunda pars caput oœcum: in quo
trafcandum est de Prole, que inter inferiorem & tria mari-
monij bona fine iniuria non inferiorem locum obtinet,
quippe que ipsius mutuum amore, coniugalem mire
conilit, atque ipsius coniugij amore deunitos tenet, rem
publicanam ipsam liberis hominibus repletat, ac tandem ge-
nus humanum à una generatione conferunt. I. s. foliat. matrin.
I. 2. C. de indit. ydat. toll. Nam & Paulus lirufi consilium Adri-
num Cesare responside refert se male ampliari imperii
hominum adiectione potius, quā pecunia fit copia. I. s. 6. frau-
di. ss. de tem. domat. Is enim, qui Sparten leges dedit, cum cupe-
ret quamplurimi Romanis Sparten cīc. cīs adhortantur est, ut quā
maximum liberorum numerus procrearent, p̄prima cō-
stituens his, qui procreandis liberis operam darent: vnde
ex lege apud eos constituta sunt, quis filios siue proficeret, prae-
fidji & stationis: qui quatuor, omnium munerum vacationē
habebat, autore Arist. lib. 2. pol. c. 7. Aquid Romanos confi-
tum denique fuit, numerum duodecim liberorum ab
onibus, etiam patrimonialibus excusare, vt quidam opini-
natur autoritate constitutis Cesareis in l. 5. s. 2. deinceps 2.
C. de decurion. lib. 10. ad eius veram interpretationem admota-
rum est, id est in quoconcupi duodecim liberorum parente,
licet si decurio non fit, secundū Bar. s. 10. ad eius veram vbi-

ident fenerit Plato, & Luc. de Penna. Tenet idem Bart. in *l'Feuer*, g. 1. si de sur immunit. Anch. in c. *l'uet de censu*. Guido Pa-
p. 3.91. *l'confus*, *l'confus*, *Bartog*, *rub. 3.8.* 4. in *ter aduersitate*, n. 55.
Angel. Aret. in *prin. initis de excusat. tutor. nom.* 4. vbi afficit, sic
in practica obtiuita: & seruandam esse hanc Bart. opinio-
nem quam *Commonweal* esse fatent lo. Mauricius in *l. 1. in repe.*
C.undert que locu. num. sub pag. 14.2. eandem opinionem sequitur
& expressim affectuerunt communem esse *Anan. conf. vlt.*
vol. 1. cap. 2. & illic Bologninus in additione. Eadem sequitur
M. Vetranaus *l. 1. singulare in due liberorum* c. 4.1. Tande hęc
communis opinio in hoc tendit, ut licet a munieribus per-
sonalibus excusat, aliquo numeri quanto liberot in
provinciis, Romae, trium, in Italia quatuor. *L. 1. Capitulum. libe-*
res excus. & *l'epud. C. de q. num. lib.* *de excus.* *lib. 10.* Hinc illud ius
tum liberorum, cuius meminere Sutorius, Appianus, Mar-
tialis, & alii atatem a munieribus patrimonialibus non ex-
culat minor numerus, quam duodecim liberorum: & hic
excusat etiam cum, qui decurio non fit. Hęc enim est Barto-
& aliorum communis interpretatio: quam ex nostris
sequitur *Gregor. l. 2.17. 17. part. 16.* Sed contra communem
istam fententiam quidam tenentur, existimantes, duode-
cim liberorum numerum excusare a munieribus patrimo-
nialibus cum, qui decurio fit, alias vero numerum decē &
fit liberorum. *l'Feuer*, *g. demonstratio. ff. de sur immunit.* quemad-
modum videtur ei *Bal.* & *Rebusilio* in *d. l. s. qui decurio*, in quā
fententiam dicendū videtur *Alber.* in *rub. ff. de numeribus.*
& *bonariis.* *num.* 88.10. *Andr. in regu. decet. de regul. regu.* in *6.10.* *Mauric.* in *d. pag.* 14.2. *[Auendanius de excus. mand. c. 19. n. 6.]* Sed
& *Guid.* *Pape.* in *d. 4.40.* scribit, confunditne, & mori-
bus non esse receptam opinionem, quę deductur ex d. l. s.
qui decurio, quę in *Codice Theodosiano lib.* *s. 2. tit. 1. 1. 55 ita*
lexiut:

Idem Autem nōmpe fuit, anū?

Leontio consularis Palastina.

Qui patet est 13. liberorum , non modo ad curiam non vocatu , verum etiam si est decurio , honoratisima quiete docetur . Dat. Calend. Martii Anno . tertia . Iulian . A . 1111 . & Salustius Confu . At in vulgaris luctuinitate ita transcripta fuit , quia de curio patet si duodecim liberorum , honoratisima manus , quiete docetur . Fatorum linea aliquando etiam in praxi ? me fecutum suffici hanc communem opinionem quando modo falsum esse opinor , existimans , etiam numerū duodecim liberorum , aut fedecim non excusat quenquam à numeribus patrimonialibus , nec ab his exactionibus quis vulgo Petere appellant . Nam communis sententia minime probatur m . l . q . qui decisus , quo vere loquitur in decurionibus , in quo distinguuntur à luctuconsultis . responso in d . demonstratur . vbi requiritur numerus fedecim liberorum ; tamen utraque responso , vt palam est , nō agit de numeribus patrimonialibus , sed in numeribus personalibus & municipalibus : quod apertius constat ex illa constitutio- nique ex Theodosio Codice modo adduximus . Sic & nostra hec opinio potissimum intrinsecus autoritate luctu- foli . m . Sectionem decimam , 2 . s . 4 . de yrac . murine . Quia Patrimonialis , inquit fuit omnia - silorum numero non excusat , idem probat tex- optimus in Enae , & in qui immuniterat . C . de numeris patrim . lib . 10 . hoc ipsum & Io . Mauricius asferere conatus est in d . l . pag . 141 . cui libentillime accedam , ex his utraque veterum opinione improbans . Ne enim in decurione , nec in priuatis , iure veri est , numerum duodecim liberorum à numeribus patrimonialibus excusat . Acurius vero in d . demonstratur , non fatis suffragatur Barto , quippe qui esti fateatur numerum fedecim & duodecim liberorum excusat à numeribus patrimonialibus , non tamē concedit decimationem , nisi qui decisus , ecil intelligendam in eo , qui decisus non fit : nec in hoc propriam explicat sententiam , & ideo fanor est interpretatio , vt ipse eam constitutionem intellexis in specie per eam tradita . Quae vera flatus sunt de tribus , & quatuor , & quinque liberis , in d . l . qui mihi lib . recus , pertinet videtur ad munera personalia , quia ad priuatae visitatē spectat , ab illo publico honorepot , in tueria , quia excusat Romani in Italia curiosas in eam.

etiam quoniam proponit quinque liberorum numeris d.i. *L. amicorum*, *S. virorum*, *d. excentrum*, *l. t. Inf.* et *ut. Regiae* quae numerum quicq; liberiorum eligit. 2. *Titul. 17. part. 6.* Quod si communis interpretatio ad d.l. *qui decimo*, aliqui placuerit, vel in decurso, vel in priuato, es poterit plures cuncte opinionis intellectus quoad proximum petere ab his, quos paulo ante citauimus prædictum Jo. And. Chaffa, Anani, Bolognino, & I. Mauricio. [Tiraceli, etiam de causa regante, limat q.

¶.10. — Quia tamen longius repetere minime vaeat, nec operis titulus convenit: lat enim isti prædicti à luri confusis mutua se, quibus probaremus præmia constituta fuisse his, qui liberis procreandis operam darent. Si quis vero in laudem profis solle plura cupiat. Ioa. Sibylla legit sermone 73. multa etiam de iure trium liberorum à apud Franciscum Duarenū. l. 1. cap. 6. &c. 4. fed & de codice iuri legem Spartani tradit. Elianus lib. 6. de varior. Hispan. & Romanū plurarchus in Numa. Quibus adiungere liber verba Auli Gellii lib. 2. c. 15. qui caput legis Papia Poppea referit. Is. 7. inquit, postquam sibiles ciuitatis necessaria vil et ad populi problem frequentandam præmis, atque iniuriantis vius fuit, ut antelari quibusdam in rebus qui vxores, quicque liberos habent seniorios, neque liberos, nec vxores habeantibus: sicuti e. 7. legis Iulii prior ex confulibus factes sumendi potestas sit, non qui plures annos natus es: sed qui plures liberos qua collega, aut in sua porcellate habeat, aut bello amicit. Haec enim Gellius, apud quem dicta est lex, Iulia appellatur, ab ipso Augusto, qui cum ante diceretur Caius Octavianus, deinde Caius Iulius Caesar Octavianus, dictus est, ex Dionе lib. 45. notat Anton. Auguſti lib. 3. remendatum, c. 8. Ipse vero senior Augustus post Iulias rogationes eam legem in citandis celi- bus poenis, & angendo arario sanxerat, auctore Cornelio Tacito, libr. 3. quod ante nos admouxit Andr. Alciat. lib. 3. di- fflam. cap. 3. qui scribit dictam legem latam fuisse à Papio Poppeo: atque ita pallium ab authoribus dicunt lex Papio Poppea: unde errorum Iudor notat. in cap. quedam. & distinx. vbi scribit hanc legem tulisse sub Octavianu Augusto Papiam, & Pompeium consules, quem Aymarus sequitur lib. 2. His- toria buon. cuius. Nec mirum, cum tot mendis a Plinio euulsi, etiam nunc apud eum lib. 7. cap. 8. Legatur. Gnece Pompeio. Q. Sulpiatio, confulibus: cum legendum sit, Gaius Poppeo. Q. Sulpiatio, confulibus: Suetonio in Vespaliano. & authore Henrico Glareano in Titi Luuij chronologia. Hinc etiā quibusdam videlicet Ioan. Ferrarien. tit. de scriptis libert. §. p. 10. lapsum esse, dum duxit, legem hanc latam fuisse diei Augusti temporibus à Papio, & Poppeo confulibus: cum Poppea fuerit collega Q. Sulpiatio Camerinus, ex Suetonio, in prefato capitulo. Ego vero nil temere mutandum cen- nec, in Plinio, nec in Suetonio: cum coniecte. Dionе lib. 43. & 48. (atque idem hov. 57.) Cæsarum imperio con- sules ab initio creatos per totum annum magistratum mi- nime gessisse: sed vel per duos menses vel unum mutari folitos, vt fors ferebat, quod Alciat. adnotauit libr. 5. Parerg. cap. 10. & sequens. Id tandem ex eodem Dionе Constat lib. 56. legem hanc latam fuisse sub Augusto à Marco Papio & Quinto Poppeo ex parte anni confulibus, qui & vxoribus, & li- beris carebant. Vnde apud Iudorum ipse liberata ita lege- rem. Nam iub Octavianus Cæsar Papius & Poppeus iusfecti conules legem tolerunt, quia ab eorum nominibus appellatus Papia. Pappea continens patrum præmia pro fuscipendis liberis. Erat & aliud huic legi Papie caput, vt r. vii. & vxor filios non haberet, quod alter alteri reliquifet. Decima pars fisco adiudicatur: et utriqua in parte dicta lex sublata fuisse, fin. c. de imprimatur patre eis. Scribit & ad hac Terentius in Apologeto, cap. 10. Papiae leges quo ante liberos fulciri cogunt, quam Iulius matrimonium contra- huius, vanillius esse, arque a Seuero ob id exclusa fuisse. Erat præterea sanctum ad puniendos celibus: vt qui a viceimo quinto anno vxorem non haberent, nihil ex tali meto lu- crearentur, nisi ipsi telantur generi proximi forent: qui ve- ro filios non habuissent, medietatem relictorum fibimur amittebat, vt ferribit Sozomenus lib. 1. Histonia Tripart. cap. 10. dicet à Constantino has cellulibus patres sublata fuisse: quod & apud ipsum Sozomenum extat in eius Graeca historiâ lib. 1. cap. 9. obiter tamen admonendum est, Sozomenum, vel ab Epiphianio eius interprete per veram tradidit, vel scrip- toris viro deputauimus fuisse: cum haecenus apud eum legatur, illes generi proximate confiserint, Graco Sozo- menius Codicis refrangante, & Nicophoro lib. 7. Hisp. eccl. 1. 6. qui huc de Constantino ferit. Abiituras illas etiam illas apud Romanas leges, ne celibus in audenda hyrcanitate con- jugibus sequantur, nece præterquam generi propin- qui quidquam ex testamento lucearentur: præterea, vt qui liberos non procrearent, dimidia bonorum parte mulcarentur, abrogavit. 1. Ex quibus omnibus integre constat fœsus Iuuenialis saysa 9. apertio falem, quam fit ab aliis radibus.

Iam pater es, dedimus quod summa opponere possumus,
Iura parentis habes, propter me scriberis heret.
Legatum sumus capite non & dulce a ducum,
Commoda praeferre sanguinis multa caduca.
Si namque, si tibi complero.

Constat enim patrem illam, que adiudicabatur, & a legato,
Huius hæreditate decretabatur, ceducum dici. Huius legis lux
meminit & Trebellianus nulus de Moribus eti. Aliud, inquit,
est si apud Christianum etiam legibus Iulii egi credant, & eximiam, calices
& veris ex testamento Des. solidū non posse capere. His etiā iusfragari
quod ex Lycurgi yllustri Plutarchus in Calicis re-
fert scribens, Lycurgu ciuiibus, quibz mupiti ab horis ent, suis
legibus nominatis plures addidisse. Item apud Romanos
probrosis erat celibatus, vt confitare ex legib. 12. tabulari,
tit. de censor. Telliis etiam est V alerius Maximus lib. 2. cap. 4.
idque ex Platone & aliis penas alias gentes vita & ignomi-
niis datu fuisse, adnotauit Crinit. de homin. discipoli. lib. 14. cap.
15. De prole agitur auctoritate xpiediam breuiter. Primum
de prole ex copula coniugalii fulsepta, seu ratione mati-
monij legitima traçabo. Secundum de prole illegitima,
Tertium de legitimatione filiorum.

§. P R I M V S.

De legitimè natis liberis.

S V M M A R I A .

1. *Filius natus ex matrimonio ab infidelibus contracto, iure tamē canonico
nullido, sicut legitimi, sicut parentes Christi fidem profesaruntur.*

2. *Filius ex matrimonio nullo conceptus, natus quod annua sententia, pre-
pter bonam fidem utrigenito, vel alterius parentis.*

3. *Filius ex bona fide parentis legitimus, vere & non nullus legitimus est, &
ad fons dñi admittendus.*

4. *Bona fide presumitur in matrimonio.*
Bona fide in matrimonio presumitur, etiam si res pendente.

5. *Filius conceps ex matrimonio, etiam si res pendente, sicut legitimus ex bona
fide parentum, quamvis parentes fierint in audecendo contumaciam ex-
communicati.*

6. *Filius natus appellatio pendente super matrimonio, legitimi sunt prepter
bonam fidem parentum.*

7. *Matrimonium contractum iste pendente super primo, an cesearius bona
fide contractus fuisse ex presumptione.*

8. *Error iuri ex bonam fidem inducit in matrimonio quod legitimatis
nem non probat.*

9. *Seuerita in matrimonio attribuit infamiam, eascum presumendi bonam
fidem? & num s.*

P rimū omnium id constat filios suscepitos ex mati-
monio vero legitimos esse, c. quod nobis c. etiam quia que in 2. lá-
tor qui filii sunt legitimi, c. suam de ord. eccl. text. in prim. iugl. de parta pe-
tref. Unde fi tū i matrimoniū contractum inter infideles,
iuxta propria corū legem valit, etiam si iure canonico
non censetur, sibi ex eo nisi legitimū sunt, si illi coniuges ad
fidem catholicam convertantur, & sibi quislibet h̄is legit. Illud
enī matrimoniū adhuc allumpta h̄is Christiana non
disinstitut. cap. de infidelibus, de coniug. ex quibus non placet gl.
d. s. fin. dicens filios suscepitos ab illis, qui ex Moïsa lege
repudiatis prioribus uxoribus, & eis viuentibus, secunda
matrimoniū contractarunt, legitimos esse iudicandos, etiā
ū parentes Christi fidem proteantur: nī dixerimus eos
legitimos esse ex benigna Ecclesiæ collitione, ne auertar
parētes à fide catholica culpiēdū, & ex eo, quod Moy-
les permittit illi matrimoniū ob duritiam cordis iuda orum
ita Abb. & Anch. ib. d. fin. idē Anch. in d. c. gaudens. d. diuin. col.
pen. Imo filii procreati ex matrimonio nullo quandoque
legitimi cententur, nempe propter bonam fidem alterius
tantū ex coniugibus, c. ex tenore, qui filii sunt legitimi, c. parentis, c. ed. n.

Duo tamen inuestigari. Primum, quod i matrimoniū
fuerit bona fide contra summum secundum quod sit in
ecclie celebratum, c. cum inhibitis, & de clandest. def. 1.
qui filium. & cibi Dd. communiter: quibus concubuit Regia
l. 2. a. 15. par. 4. Ide dicunt filii integrē, & omnino legitimū
cententur, quod omnia, non ex parte glossi, m. c. cum inhibi-
tis, & t. quam commendat Georg. Natan. in q. quoniam patr. de
pa. in 6.2. et. la. 1. in l. ex fa. col. 15. p. de vulg. idem al. dicens
hunc opin. esse communitem in 1. 19. col. 2. vol. 1. & conf. 168.
col. 3. 2. et. vol. simili t. et gl. in cap. con. in capitulante. 34. q. 1. quia vere
fuit legitimū isti filii, quod in d. c. ex tenore, probatur, & Regia
L. 2. a. 3. par. 4. & 1. t. 1. 3. par. 1. par. nos. Bald. in q. q. contra. C. de
neg. t. sp. Si vere legitimū fuit, pro parte legitimū esset, &
ex parte legitimū non esset.

Wine

Hinc inferunt falsum esse quod Bened. à Plumibino adnotauit in *disputa. imp. plautio Pisanorum*, c. 3, dicens, dictis filios esse ficte, & non vere legitimatos: confitit enim ratione matrimonii legitimos esse & à fratre copulare coniugiales tales conferi: igitur vere legitimis sunt non ficti. Cui opinioni contra Plumibinum addiduplatur Regia *l. i. t. 1. Partita* 4-vbi dicit, hos filios esse legitimos: igitur vere non ficti sunt legitimi, quia vera probat, veritatem inducit: ut scilicet probabimus *§. 39. num.*

Secundo infertur hosce filios legitimos esse quod Feoda Bald. et. s. naturales, si de se, fuer. contrarer. inter domi. & sign. vas. & excludere subtilitum subilla conditione, similitudin de- cesserit abesse plene legitimis. & naturabilis Curt. Iun. conf. 52. col. 1 & conf. 27. vtr obique Bald. secutus.

Tertio, infertur eosdem filios excludere substitutum sub illa conditione, si in situ ita decesserit ab quoque filii legiannis & naturalibus, natis ex legitimo matrimonio. Hoc enim matrimonium legitimum cencetur ex bona fide alterius: at que ita decet, respondit conf. 153, quem sequitur Carol. Molin.

in Alex. com. v. 5. vol. 7. Cui tamen subtilliter referatur Curt. lun. cons. 27. longius con. 84. Et huc proceduntia late, ut bona fides praefumatur interim dum non probatum mala fides. Bal. in d. I. qd. cira. Hippo in quatuorv. no. 19. f. 11. Corin. de fide, liquide & ad praeferendum bona fides praefumatur. gl. in c. f. 1. & in c. f. condonam. & in c. f. diligenter, de praefer. Bar. & Ibi Bal. in L. Celso. f. 3. p. 3. part. repetitio. I. l. 5. f. 9. gl. 11. Int. de alienatione. no. 99. Curt. Senior con. 8. 4. 4. Curt. lun. com. 28. 10. & 2. Alcia. reg. 3. de praefumis. 5. praeemptis. Imo in matrimonio praefumatur bona fides, etiam licet pendente super matrimonio. tex. optimus in cap. 2. p. 1. f. 10. legi. vbi Dd. ex o. hac affectio-

Ex quo deducitur recte hanc rem perpendere Bart. Bris.
Diamonial. d. q. quæ comprobatur *Prep. in d. c. 2. cap. 2.* per textum ibi-
scens, "filios natos, seu conceptus ante fermentum patrum
est late legimus sed, quanum corū parentes ante conce-
ptionem est adiuta efficiens et cōmunicari propter conceptionem
non comparendo dicimur. Quibus tamen postea littera
perfunctio pronunciata fuit matrimonii minime valuisse.
Secondo, tex primis etiā conflat. appellatio pendet
sentientia latra contra matrimonii filios, conceptus legitimi
os esse. To. And. Prapo. & Card. in d. s. 1. & Henric. m. c. re-
g. s. 1. fuit legi arg. tex. 1. ad f. 1. *Turpum venire de iure*,
3. folium, de appetitu. *ibid. 1. v. 6.* probatur sententiam appellatio-
nem spissi quondam eius effectus.

Tertio idem esse dicendum videtur de filiis concebris post
ne sententiam pendente termino decimi dierum , dato à
ead appellandum . non sicutum in princ. de appell. in 6. his tamen

Hinc etiam appetit illius ut et fidentiam latâ pro ipso cō-
fido bona fide absq[ue] dubio præsumptione induceret. Nâ i
incidente lîte ante fidentiam, tempore quo expectatur dñs
in euentus lîti, præsumitur bona fides iugata lîta fidentia
pro matrimonio fortiori ratione, & cōcūcta præsumetur,
etâ si sit lata per factos tñstâ corruptis pecunia,
tame coniuge ignoratique eundem eleganter notat. Añchar,
per latum qui fulgur legat, dicens, fidentiam diuiniti in primo
matrimonio constitutae præsumptione bona fide in eo, qui
saluta à lege prioris coniugij ex ratione illius fidentia
matrimonium contrahit, etiam si fidentia sit lata ex
factis tellib[us], & pecunia corruptis.

Ex his & illud explicari potest, ⁷ an ex errore iuris matrimonii contradicunt hinc operetur effectum & Abb. m. 9
tertia. qui si finis legi hoc dubium reliquit indecimum quod
adam tamen videtur filios conceptos ex tali matrimonio
legitimos esse per text. in quo in pronuncia. ss. de ritu matr. §. 1.
l' a're predicti filii legitimi existent, accedente etiam
tempore quo matrimonium iterum copulatum & ira
Novell. illum ex textu intelligi intrat. de dicto part. t. et. s. fin.
curia quia ipsi exigunt iulum errorem, adiuc ergo vire
confidantur censio. Nam si iurus error ita iulus
ve bonam fidem producat, non dubito ex matrimonio
etiam longit temporis curios filios legitimos esse: cum
legitimi intexti alterius coniugii bona idee per text. in al
l. cap. extenuere, qui bona fides ex iurius iullo errore adeit
matrimonio. Poecil enim iuris error bona fide pro
tere, quando erat in dubia iuris decisione: in quain
digna, etiam ipi Doct. varia profecti sunt opiniones:
quando aliqua dictio in iure ambiguum habet interpre
tationem, etiam apud plios iuris consiliatores: is enim error
ex extimatis debet excludi. vbi B. & Imd. m. c. sententia de
sent iudicem. Abbillum tex. dicens notabile in e. de guerra.
Acript. sec. 3. & singular. Fel. B. & Bal. m. C. celus qd. de r. s. ap. 4.
Gut. l. s. m. 6. m. 22. idem conf. 28. col. 2.

quibus inferunt intellectus, & defensio gl. in c. per latit. & fin. legi, quam Abb. & Card. dicunt singul. ex ea non contentantur diutior prioris matrimonii iustam causam 10 contrarie exhibere, ut secundum matrimonium contrahabent illa sententia nulla fit, id enim procedit, quod recte sententia non est manifeste falsa: sed si est manifeste nulla, ex ea non posset iustitia ignorantia iuris praeter tex. vbi gl. in nobis approbat, hoc non in c. per venturam, sed fin. sent. ita illi tex intelligens, qui potest & aliter dixi, si dicamus ibide a prima sententia diutiori appellari iustitia, & secundum si matrimonium contractum lite & appetitu super primo pendente: quo quidem casu mala in contrahentibus prafumenda est, ut Paulus antedictum numer. 8.

S E C V N D V S.

De illegitimis, & corum legitimatione.

S U M M A R I A.

- 3 Filii nati ex coitu fornacario, qui poterat coniungere esse si confessus accep-
tus est per subrogem matrimonium efficiendum legitimi.
- 2 Filii per predicti legitos fuit per matrimonium subrogatum, fuit nativitas,
qua conceptionis reperitur post parentes matrimonium contrahentes.
- 3 At etiam sit id conceptionis, vel matritus computandus.
- 4 Filii nati ex concubina, etiam non recente anno, efficiuntur legitimi, ratione sequenti in matrimonio.
- 5 Filii nati ex concubina clericis in minoribus ordinibus consuliuti, etiam be-
neficiis ecclesiasticis habentes, legitimi sunt per matrimonium sub-
sequenti.
- 6 Filii nati ex concubina Iudea vel Saraceno, non efficiuntur legitimi ra-
tione matrimonio sequenti.
- 7 Filii per conjugium subrogem legitimi efficiuntur, etiam si nati fuerint
ante matrimonio contractum.
- 8 Filii fiscum legitimi efficiuntur inter parentes matrimonio, etiam si
non intercesserit nuptialis instrumentum.
- 9 Filii matrimonio fecuti entre coram parentes, etiam sane, & in morte
extremo tempore cognitis, legitimi coleinuntur.
- 10 Legitimi sunt ex subrogatione.
- 11 Nuptias contrahere non posse, qui generare non posse.
- 12 Fugitio lites nuptias contrahere non posse, donec tamen est informis pro-
positum mariti ex causa matrimonio habeat optionem contrahere posse.
- 13 Sterilitas matrimonio non difficit.
- 14 Filii legitimi sunt per matrimonium subrogatum, etiam si parentum
confini, in quibus contradictione, & repugnante.
- 15 Legitimi sunt ex parentum conjugium ipsofirmisque filiorum,
- 16 Legitimi sunt ratione nomine renascuntur filiorum legitimato, que rati-
one scilicet coniugio aut facta sunt.
- 17 Filii legitimi consentaneo ex matrimonio fecuti inter eorum parentes, etiam si
post eorum nativitatem aliud matrimonium contractandum fuerit.
- 18 Filii concepti ex conjugio ipsa matre solute, ignorante, & alegante, sive
per matrimonio posse legitimi subrogantur.
- 19 Bonae fidei parentes ex concubina ad retulit, sive praeleto naturalem.
- 20 Legitimi ratione subsequenti matrimonio, etiam tantum in verbis a
nudella.
- 21 Nepti ex filio primogenito aut fratre legitimi, ex matrimonio inter annos
et annos contrario.
- 22 Filii ex isto duo extrema habita.
- 23 Nepti recipio Principia suo legitimi efficiuntur, etiam post patrum mortem.
- 24 Filii ex subrogem matrimonio ita legitimato efficiuntur, ut quod ad om-
nia legitima sit confundatur.
- 25 Legitimi sunt per subrogem matrimonio ad retrahendum admittendus est.
- 26 Legitimi per subrogem matrimonio, admittuntur ad celebrazionem
comprobacionis.
- 27 Legitimi sunt per subrogem matrimonio in Ego legimus eis post.
- 28 Legitimi per subrogem matrimonio etiam turibus municipalibus
legitimi coleinuntur.
- 29 Legitimi sunt per matrimonium subrogatum, vere, non sive legitimi eis.
- 30 Habetatio patris, quando ad contractum, etiam sequentia introductio.
- 31 Eius verba, & certitate probantur.
- 32 Legitimi sunt per matrimonium subrogatum, ad fidem admittendus est.
- 33 Legitimi sunt per matrimonium subrogatum, sive primogenitus confir-
matus, & a fratre posse ex matrimonio legimus ante secundum con-
sensum.
- 34 Legitimi sunt per matrimonio retrotraditorum, sive praeleto naturale.
- 35 Legitimi sunt per subrogem matrimonio, & eius donacionem ex con-
sensu, & voluntate, C. de reme, don.
- 36 Legitimi sunt per subrogem matrimonio, & eius donationem ex con-
sensu, & voluntate, C. de reme, don.
- 37 Legitimi sunt per subrogem matrimonio an sit discendo natu, ex ma-
trimonio legitimi & ex filio humi legitimi.
- 38 Adjuncta admittuntur legitimi per subrogem matrimonio.

Nec tantum illa proles conferat legitima, qua ex ma-
trimonio concepta fuit, sed & ratione matrimonii sub-
sequenti filii antea ex coitu fornacario nativitatem le-
gitimi. cap. i. tunc qui filii legit. Acum quis C. de naturalib. quibus
convenit Regia. l. tit. 12. part. 4. Et tamen favor a iure Pô-
tificio matrimonio impensis, pluribus ornatius atque ex-
pliandis interpretationibus. Primo enim est intelligenda
dicta constitutio in filiis natis ex coitu, qui poterat esse co-
nubialis inter parentes, si confessus ab his præstis foret,
quod probatur in d. c. tanta in 2. part. vbi Doct. id afferunt con-
sensum, & pulchro Theophilus in §. 1. t. de m. Sed eti in hoc
egregia dubitatio, utrum sit fatus, quod tempore nativitatis
coitus posuerit esse coniugalis, ac præfice exigatur concep-
tionis tempore coniugium possit contrahi inter parentes. Et Salycs in 1. situ. G. de f. & leg. heredit. conceptionis
tempore matrimonio contrahi possit præfice exigit. &
Ant. Roffelos de legim. cap. 8. & 9. quibus adiungenda est Cyni-
ac Paul. Calvini sententia in Lex libera. C. de f. & leg. heredit.
qui tenentibus conceptos ex matrimonio nullo, cuius est
postmodum dispensatio secura, non esse legitimos, etiam si
nascantur post obtentam dispensationem. His etiam sus-
cipiantur interpretationes.

fragatur, l. Pauli ff. de statu homi. vbi tempus conceptionis est
considerandum, quoad filiorum statum, etiam si eis hoc
non sit utile quod constat, quia tempore nativitatis ibi ex
iure ciuii matrimonium erat legitimum: non tamen tem-
pore conceptionis: & subditur iuris consultus intus non es-
se liberos, ergo in hac nostra controvicia ex illa lege di-
cendum erit, attendi debet tempus conceptionis, ita ut
tunc potuerit matrimonium contrahi, nec latet esse, quod
potuerit contingere tempore nativitatis. Quo sit, vt gl. l. 4. 2.
qui filii sunt legit. egredi in illius l. Pauli, inductione errauerit,
ex ea colligente tempus conceptionis attendendum esse,
cum de commodo aliquo stratur. Probatur etiam predi-
ca principalis opinio in l. & b. contra. vbi gl. C. de m. & l. ex li-
tora. C. de f. & leg. heredit. optimus tex. in l. 8. tit. 12. part. 6.
ibi generaliter.

Contrairent sententiam, imo quod sit fatus vel tempore
conceptionis, vel nativitatis matrimonium inter parentes
contrahi possit siue latet. Qui in vtro ff. de statu homi. vbi Juris
consultus fecit existentem in vtro natu exiliat idem
probavit. quam Doct. ibi sequuntur in d. c. 7. igitur filii
nat, vel concepti tempore, quo pater & mater matrimonio
contrahi legitimi possint, ex matrimonio se-
cuto legitimi efficiuntur. ita Holt. Ioan. And. Anto. mm. 17.
& Cardin. in d. c. tanta Salycs in 1. moper. C. de natur. liber. vbi text
huius opinionem probat, quanto Communem esse existim, cui
& Henric. adhuc ret in cap. ex tempore, qui filii sunt legit. optimus tex.
in 1. seruacio. §. 5. ff. de statu homin. & in §. 5. t. iust. iust. iust. de regno. qui
bus constat, quod filii libertatem huius matris tempore
conceptionis, vel nativitatis attendi. & l. Regia 11. in Tanti-
m. antedictum [l. 9. tit. 8. lib. 5. Recopilat.] hinc ipsa opinio in ma-
trimonio comprobatur. Nec obflat. Pauli, quia in eo casu
nec tempore nativitatis matrimonium erat legitimum.
Nam eti potius tunc contrahi legitime, tamen contrahen-
dium prius co tempore, quo minime licet, non fuit no[n]
consensu legitimo tempore confirmatum, atque item Regia 8. est intelligenda, vt alternam, vel conceptionem
vel nativitatem expeditum, ex aliarum legum additione,
qua lex illa supplet illa, coadiuvante d. i. oper. Cetera au-
tem, que pro prima opinione adduximus, parum obstant,
siquidem illa iura hanc questionem direcere non attingunt.
Doct. vero autoritates negari posunt. Nec est admitten-
da in hoc dubio distincio Albe, in d. l. Pauli, quia nec iure
probatur, neque ab aliis recepta fuit. [Caterinus postulus
opus quartum editionem Franciscus Sarmentus, vir ge-
nere, iudicio & eruditione illustris, tres selectarum libe-
ris in publicum emiit, quorum in primo cap. §. moper. 10. 19
has opinione quam ego communem esse dixi, contrariant
legitimi, plane dicidit. Cuius rationibus ingenuus factor
me dubium est illa an & hac communis opinio vera sit, atque
ideo lectorum admoneo yt in indicando & consulendo
caute, & cum indicio questionem illam diffinire velit. Sed
isti es anchora in capite, qui statim ipse numero quinto
scripti, improbarer fuerit conatus, mihi profecto non pro-
bantur quae contra nostram sententiam adducit.

Non tamen omiserim ex vi loquendi, vel loquentis
mente quandoque considerandum est nativitatem, non
conceptionem, ex quo fuisse illa opinio glo. iure. C. moper. 17.
decimis annos statis esse idem conceptionis computandus,
si id vtile fuisse, de cuius utrare tractatur. Ego enim hanc
sententiam adeo a vero decuiare existim, ut nihil hac in re
falsius dici posse, libenter afferam. Frequentiunum qui-
dem est, statis annos a nativitate, non a conceptione con-
numerari.

Secundo intelligenda est, tanta decisio, etiam si filii
sunt nati ex coitu fornacario, domi minime cohabitante
concubina: cum inter hanc concubinam & virtutem ma-
trimonii legitimi contrahi possit glo. iust. qui expellit hoc
ipsum notat me, immorit, de elect. & ibi Abb. & Dd. in d. c. tanta
Ioan. And. in reg. Sec. culpa de reg. in 5. col. 7. quod alibi a suis
principiis deducemus, nempe hoc edem. c. §. 4. num. 2. & seq.

Tertio est idem in intelligendum, etiam si filii nascantur
ex carnali copula, quam cum corum matre clericis in mi-
noribus ordinibus constitutis habuit, etiam si eis tempore
re ecclesiasticum beneficium obtineret, & Ioan. And. in 4.
reg. fine culpat. Bal. in c. 1. §. naturales, si de se fuerit contrarer, sicut
dom. & agna, vas. Prepositus d. c. tanta. 9. col. 1. in Pragm. Sanctio-
nit. de concubinis. §. 5. in vtro. arcere. Nicol. de Vbal. m. tral. de
suffici. ab intellect. 2. 1. licet in clericis in minoribus constitutis.

ecclesiasticum beneficium habente, contrariu*m* afferat Bart.
In p*l.* p*l.* ff. de c*on*tribut*io*n*m*. Ludo de Sard*m* tra*ns* de leg*em*na, 2*p*. 2*s*.
de leg*em*na per sub*st*it*ut*io*m*. q*uod* m*atrim*o*n*, 4*p*. 3*s*. Anton. Re*f*. lib*u* 1*b*, de leg*em* col*u*.
Ioan. Lupin*m*. Taur*m* 9*m*, n*o* 39. idem i*n* e*p*er ref*er*as 3*m*, n*o* 8*m*, 2*s*. 21. de
don*s*, inter vir*m* & vir*m*. hanc Bart*m* opinione fall*o* tribuit
Ioan. And*m*. In d*e* reg*is* f*u*nc*c*ap*it*a*m*. [Et ha*c* quid lo*an*. And*m* reg*is* len*m*
tem*m* vera cit*iam* Bald*m*. In p*l.* p*l.* ff. de r*u*nt*io*n*m*. hunc
lib*u*um de qua tra*ns*fam*us* p*urif*ie*m* & dici ex*ilici* mag*is*cri*m*.

¶ Quarto, ex his constitutis filios suscepimus a monacho vel
moniali intra annum probationis per matrimonium subsequens
legitimos effici, quia tempore conceptionis parentes
continguum contrahere poterant, quod Propos. fatetur in
de auctoritate 10. & 10. canon. Lupi. in l. 9. Tanci. manus. q. 1.

Quinto, intellige ^t dictam legitimationem ex premissis induci, quando concubina ea quia genuit filium Christianum, erat tempore conceptionis, vel nativitatis catholica, seu Christi fide professae, secus si esset Sarraaca, Iudaea, vel alii in fidibus Nam quamvis poita fides Christi suscipitur, non efficitur filius legitimus ex matrimonio subsequenti. Hoc si Joan. And. Anto. Cardi. & Abb. m.d.s.t. tenuit, quo si opinio probatur ex e. coquid nec tempore & conceptionis, nec nativitatis poterit inter parentes legitime contrahit coniugii, quod alibi diximus: tametsi ab hac quinque interpretatione recedant Calderic. m.d.s.t. & Anto. Rosel fil. i. delegit col. 9

Sexto, subinfernatur ex his, filios effici legimus pot sub sequens matrimonio sine fine natu matrimonio ipso nondum cooptato, fitis ei coceptis & adhuc in vtro exercitibus, matrimonio contrahatur ita loan. And. in d. tanta, cui cete*ti* intencionantur: & probatur in l. nuper. C. de natura libe. et in s. legge. Infra de iugendo. Id enim tantum adulterium erit, potuisse parentes ex confusione diuisionis conceptionis copulam, velex ea fecutam nativitatem propriam coniugio honestare.

Sciptio, * intellige id procedere cui si in matrimonio subiecto non interueniant nuptialis instrumenta quae quamvis iure cuius exigitur, tamen tantum Pontificio, cui standum est, non sunt necessaria, vt maximoni valeat; et in*matr. 30.3.4. Abb. & alij in d. s. tam. Aeng. Arct. in §. finit. de maf. Inf. Conf. 16.7.8.7. vols. 4. Dec. conf. 155. col. 2. dicens hanc Opus eiusdem esse Communionem adem alteris Ptra p. 14. col. 2. tam. addit tamen hanc opinionem communie procedere quad matrimonii vim & valorem aq. filiorum legitimatione similem & canonican: non tantu: quad filioru: succellionē que in locis imperiali dictio subiecti filii non defertur, sed in matrimonio nuptiali instruēta confecta fierint. Et ut videtur Angelus Perseverius in*Op. 19. Bald. in l. f. quod illibet. C. ad Ofic. verb. invenit. Lucas de Penna n. 14. col. 2. se biu qui spon. mmer. lab. 1. Scoccinus lun. om. §. 2. col. 2. videntur. & Curtius Junior conf. 1. 2. 6. colom. 2. 1. videntur. sibi propterfuit hoc esse Communionem recepnum. Verū ergo non arbitor hanc Angeli sententiam ita frequenter receptam esse, vt eam seruanda fore existimem: vixi enim eam procedere cōpētum habeo, & quidem ratione: matrimonii filij sensendi sunt legitiimi, & ita in foro Cefariis: at matrimonii iure Pontificio iudicata, non Caxarejo, ut contrafuit: id est Angeli opinionem reprobant Alex. in*Lex facta. S. quip. rogatia. na. 19. fol. Tresibla. & Ias. in generali. & s. cum auem p. c. col. 2. da. infit. & suffit. quorū Op. ius Communionis esse fatus. Carol. Ruti. conf. 1. 2. col. 2. v. 1. t. eam ita sequitur Parcili. in*Op. 13. 2. 49. col. 2. dicens. n. cib. ac recedendum. nec ab his difficiliter Angelus Aretinus. & Decius. paulo ante citati. mo idem probat videntur.****

Octauo principaliat' hoc intellige procedere, etiam si
arente sint dispare generis & diutius: nihil enim hoc re-
pert ad coniugium, cuius ratione filii legitimi efficiuntur ex
extinctione Nicol. Val. in tracta de successione ap. miss. col. 16. l. 2.
l. 21. 2. v. 2. fol. 10an. Lupi in p. velut a. 3. notab. §. 1. imm. 17. de
aut. iux. vir. & v. 20. Licet Ang. per tex. Ibi contrarietur tenet,
ut quib. mad. mat. effig. ag. sed aliud, cui a accedunt Paul. de mis-
sione ad Corin. 13. 8. Pico in Tertia cum testamento in §. Tertia cum nobet. no. 25. ff. de
Pico in Tertia cum testamento in §. Tertia cum nobet. no. 25. ff. de
3. & Curt. Iun. enq. 13. 7. Carol. Ruini. enq. 21. 1. v. 1. no. 5. So-
nini. enq. 52. 2. v. 1. fol. 1. dicens Ang. Opinione Comunitelle,
10. text. tamend. §. sed aliud in meretrice loquerit. quo-
dum non est certum, ex quo viro fit suscepita proles. v. illu-
x. Iason interlexit in coniug. 23. 4. Sed sapienti enim tex.
interpretatione expensis Angeli sententiam refutat. Ema-
nuela à Costa Lufitanus, qui has civiles apud Cominbicram
agno cum nomine publice docet, in §. Quid. si tamend. §. par-
98. lib. de bello palmarum.

Nono prædictam [†] legitimationem intellige à iure concedi ratione matrimonii etiam contracti ab infirmo prope ipsam mortem, vel à fœno decrevito cū consensu. Hoc

pe ipsam mortem, vel a lete deinceps quia concubina. Hoc enim coniugium validum est, igitur eius causa proles fulta per actum legitimum, quod Ioan. And. not. in reg. sex culpa de reg. s. c. volum. ABB. in d. 2. fridj. Ioan. And. & Profl. op. d. tanta. Albo. In Ludo q. C. de natura liber. Cyp. in Luper. C. eod. m. Ludo. de Sardis in tract. de legitima, i. legitimatis supra quam Op. novem dicit et. C. eod. Commun. Lex in l. si quis pollicem. 1. coll. de leg. & pollicem & 1. a. 1. sed q. quippe. In reg. Paul. Paul. Patr. conf. 13. v. 1. m. 66. Huc tamen eadē tametius dubius. Ant. Rofel. in tract. de leg. col. 13. Nec videtur fraude i. lud matrimonio contrahitur esse: nullam enim iniuria alteri i. rogat, qui iure suo vitior. Vnde filius ex predicto matrimonio legitimatus exclusit substitutum乎 conditione, si infra usum fuerit legitime deceptus. Ita Alex. & Iafon. disiſ locis scribent. Fel. in d. prefat. deprobatur. & Franc. Ripa in tract. sc. & si quis negat, ad Tребелев. numer. 4. 8. Ceterum Bald. in Luper. C. de natura libe. & m. eod. quam. C. de fiduciam. 7. - diuersum notat. Cui suffragatur tex. in d. Luper. vbi matrimonium suicēptam problem de legitimi- mania, quando contumachit sive prole. item tex. optimus in d. 2. de fridj. dicens matrimonium contrahit non potest ab eo, qui generare minime valet. Sed horum primi responf. 12. do faris e. & dic hoc matrimonium contractum sive pro- lis, qua concubatur ad sufficiendam prole legitimam ratione matrimonii, que fulcepia futura ex illegitimo o. contul. Cardin. in d. e. s. volum. Tex. intellexit, & sensit Bald. o. comment. de elect. p. penult. Secundo respondere possum ea ratione, quia matrimonium contrahinum potest ab eo, qui ex natura & propria vi non valer. gigante n. temere a frigido potest? tamen contrahit ab eo, quia ex naturali & propria virtute generare potest, aque ad id habitum habet, quam.

etiam eius exercitio fit seneante suspensum: cùs habitus possit quondam reduci ad exercitium ut vult. Ab illis, in c. de frig. vbi glori. afferia a Sent matrimonio contrahi posse. p. 3. ibi glo. Cetero agit. Sic ut ab infimo, qui causa mortis est impeditus gaudere. [Huic opinioni accedit quod Diuus Ambrozes libat in Eccl. cap. 1. vbi de ascensu Mariæ ambag. concepitio fuit. ac de aliis agit. Causa impuniti, etia natura fuit non natura actus, per plenitatem, ut etia impuniti natura. Non est tamen causatio, ut minor causa cedat maior, & potius natura quam inferior estudis estatua. Haec & Ambrodes. Si matr imonitus Abraham cum Serili Saro, Hel-¹⁴ cum Anna Zacharia cum Elizabet, sterilibus validis, et vera coniugia fuere. Nā & miraculo diuinis habentis concepitio recipiunt ex eis locis Iesu Scriptura, ut probat S. Thom. in Epistola ad Rom. cap. 4. & ad Hebr. cap. 1. vrobisque dicitur, atque in hoc Dic. Hieronymi m. d. 4. & August. lib. 7. super Genes. q. 35. cōsciente videntur. Et simplificiter, ac plane scriptura has stemmas feriles apellat. Sed feriles sterilitas certat, potius matrimonium in iurepotute contradicunt quandoque tribu positi, nihilominus enim si tempore contractis feriles essent coniugii, valida forent matrimonia, cum & steriles feminantes contrahere posset matrimonium, si non in officium naturae, faltem in medium concupiscentiae. S. Thom. in 4. q. 12. 34. quod 2. qui ex viri semine sterili tractat. Ex q. ex quibus huius nominis intellectus admittendus est, que & Parisius fraudis presumptio ex cœsat in d. mon. 13. & fol. 34. v. l. liceat Carol. Rui. conf. 11. v. 1. ab code dictat ex eo, quod fraudis presumptio admittat. [De feminis autem quæ feriles à sacra feritate dicuntur, & concepisse memorantur, tradidit Augustinus lib. 1. super Genes. q. 35. Hieronymus. & S. Thom. in Rom. 2. idem Thomas ad Hebreos. 11. lectione vrobisque teria. 1. Disciplina ferarum.

Decimo fuit prædicta intelligenda, ⁷ ut ipsi parentes
ut tempore coniugalis contractus repugnabut eis filii
matrimonii sint legitimati. Nam huius matrimonii
iuris parentes ipsi renunciarunt non possunt. Imo nec ipsi
interfessi enim républica hanc legitimationem fieri.
art. intercess. ex parte. 22. 4. Igitur nec parentes, nee filii renun-
ciant huius confutationis ex parte diligenter, de foro compet. 1.
qui in conferendo. *Cd. de pati.* Ex quibus ⁷ infertur intellectus
tex. *et auct. quodlib. modis natur. eff. sibi. §. 5. vero s. qui probat id.*
ex illigentibus non posse contradicentibus parentibus le-
timos fieri: sicut & a concilio inquit tex. esse necessaria
iurum voluntatis, ut legitimati efficiantur, quem textu di-
Singul. Roman. in suis. 88. discuss. sua. scilicet. 6. 6. 6.

4.vol.4.c.lam.1.adoptionis g. de adopt. eius meminit Dec. conf. 53.
n.7.ex qua probatur legitimatio infantis, & si fieri possit,
quod Azo notauit in summa, C. de emulo lib. rata tamen habet
ex quo, quod accedente arate legitima, ipse legitimatio tacet
sciens se legitimū efficiat. Sie & Bart. est in diligendis ius. n.
fii, si sunt fui, dicens infantē posse natibus relittiū absq;
eius consensu, quod late tractat Barbat. conf. 3. n. 7. Hac
me omnia non sunt necessaria in legitimatione, que ex co-
tractu matrimonii fit, secundū Ang. conf. 7. col. 2. Salycenti
in disputationis incipienti, Mediolanum quidam 2 dubio, art. 3. Pra-
posi. in d. c. testa. n. 12. Ioa. Lupi inc. per. refutat. 3. metab. 5. 2. n. 17.
Hinc errare opinor Guliem. Alb. Bald. & Paul. in l. fere leges
alias in hengste. ff. de legibus. vol. testis legitimatio per sub-
sequens matrimonium requiri filiorum consensu quo
sequitur Barbat. in Lascifum. fol. 27. vñ. 4.C. de fiducia. Nicol.
Boer. decim. 1. 6. falso ad alios auctores adducens. Ex his ei
am caudentur et Ludoice de Sardis in tract. de leg. pmo
d. c. incip. Tertioloco & Ant. de Roelcis, in tract. legitimati-
onis. 9. dicentibus in hac legitimatione, que subfrequent
matrimonio contingit, contentum parentū exprimit vel
tacitū exigi, quod ex vera interpretatione iuri probari ne-
quit. Lectore namen admoneo hoc in loco non erubescit,
fed neque ad eius iudicium prouocare, vt aquo animo ex-
pendat, ex his, quae hac illatione scripserim, ex illo inveni-
am, tex. in Autb. quib. natu. nat. f. f. & generaliter non loqui de legi-
timatione per subsequens matrimonio. Nam & aviro do-
ctissimo error hic mihi imputatur, cum nihil minus cogita-
terim, quippe qui hoc in §. ref. 7. de nuptialis instrum.
tura chil. at nō tunc canonico requiri, quad haec legi-
timationē tractauerimus haec vero illatione, tantum id pro-
bare conatus sum, confensem parentum, vel filiorum in hac
legitimatio per subsequens matrimonio non exigi, id est
iure pontifici, quamvis Authentichorum nouella non co-
fentur generaliter exigat, sive in hac legitimatione, que in alia
Atque in hunc leniter me accipile, que in hoc vers.
adnotauit, apertius est, quātū vīla inductione indigebat vel ex
ipsius, quos circai authoribus. Ptolomeo, ex hoc intellec-
tuducor & acta alterius questionis decisio conflat. enim
legitimatio ex proper Ing. caritudine filiorū renocari. Bal. in
c. 1. §. filii natu. de fendo facta. contra. uer. dnm. gl. aqua. r. ad. que fe-
quuntur Crem. fol. 19. In l. uer. his uer. ff. de iustit. & uer. n. 5.4
& probatur ratione. Nā libertas & equiparatur legitimatio-
ni. t. in aut. 1. de cate. & in aut. mod. natu. gl. Legit. 3. q. si ergo &
q. si faciat. Sed libertas ob ingratiudine renocatur, ergo & le-
gitimatio. sic Bal. sequitur Rupi. l. p. 1. b. C. de reman. an. don.
Gerardus de Petra fāncia in singul. 1. Andri. Tiruel. in. summa-
quem. C. de reman. donat. in verb. donatione largitione. 2. 3. & Carol.
Molin. in consuet. Parisien. tit. 1. §. 3. o. 3. a. 33; propter hanc Cō-
monis Opini in his, quippe ipsum patrem, cuius bona respiciunt
nam in ceteris adhuc iudicatur filius illi legitimus, etiā si
patr. ingratius extiterit, ex his quod Paulus Calren. notat.
In lex. folio de vulga. Verū hac omnia intelligēda sunt in legi-
timatione, que ex scripto Principis similius pacō fit: illa
enim, que ex ratione matrimonii subficit à iure canon-
statuit ob ingratiudinem non renocari, secundū Rom.
folio 22. cuius sententia ex dīcīs uora inferatur.

Vindecum, eadem iuris Pontifici sancio est latius intellegenda, ut effe fū habeat non tantum quando matrimonium subequitur inter filiorum parentes, nullo interim cōtrācto coniugio: sed & quando parentes alii interim matrimonium contraxerint, & tandem ab eo liberi feci coniugale fodus pacit fū, quod probatur. Nā tempore concepcionis vel nativitatis filiorum, copulatio illa ex conuerso parentū potuit esse coniugalis, & tunc cōpetit optime coniugium cōtraherio fieri ante natu, per matrimoniuū efficiuntur legitimi, ita volunt loa. Andr. in dreg. sine culpa, cui consentiunt Prap. in d.c. tanta, quāl. 7. Nic de Vbal. de fiscis, ab infest. col. 20. Bar. an. pen. & res. p. fiscis, matrim. Iaf. in l. 1. Pson. 8. Quāfū d. acquir. pof. p. probat tēz. in athen. quibus mod. eff. legit. & vero eff. modo. in qua. quam opim. fatuēre illē communē p. aut. Cattr. in d. 8. quāfūtus. Andr. Tiraq. de prouen. 34. no. 2. idem Tirag. in l. 16. boues. & fermeos, de verbis gen. lant. 3. nu. 17. Ant. Rosel. in tra-4. legimmatum. col. 15. Fergi. Loaizes illerdensis episcop., in tract. de matrim. 12. dubiom. 18. Caro. Molina. in conjus. Part. 1. 1. 8. 2. in l. 1. 4. 7. Ludouicus de Sardis. in tracta legitimata primo modo le-9. git. 2. quāfū. quamvis ab hac opinione recedat post Lucā de Pen-10. na. nub. 1. C. de hā, qui p. f. p. m. fab. q. 3. lib. 10.

Duodecimo, sarcia hic versatur dubitatio, quid dicen-

termittendum non est. Dominus in d. conf. 6. libro Ioani. And. in d. c. sante pro prima opinione allegata. Eodem fere errore notandi sunt Proposit. Ant. Rosel. qui ad eandem Anton. de Butz adducere conantur.

21. Decimotertio sciendu[m] est, legimationem induciam ratione matrimonij, à Romano Pontifice iure humano suffisit statutum, non iure diuino, nec naturali. Vnde posse constituto da iusta, contraria legi tolli, si id ratione iusta legum latoribus placet etiam iusfa[ct]o. et 23.2. vñ dixit: à Romanis Pontificibus dictam constitutionem renuocari non posse, quia iure diuino sancta fuit.

22. Decimoquarto, thac legimatione ratione matrimonij eos filios complevit, qui tempore coniugii contraciuit viuunt, nō tam mortuos, nec ex eis nepotes adhuc viventes. Cuius sententia ratio potest esse illa. Nemo enim potest merita legitimatione efficiunt, pater vero iam mortuus ex matrimonio legitimo non effiguntur, nec nepos, pater incapax legitimationis impedit filium legitimum fieri, eo quod ex patris persona ita haec legimatione ad filium perueniat. I. & S. car. ff. de aqua. pof. præterea fictio t[er]ra duo existit extrema habilitas: extremitate a quo, & extremitate a quod, ex frequentiōne causae sententia in. s[ic] f[ac]tū q[uod] p[ro]p[ri]etate s[ic] hic vere extremitum ad quod est in habile, ex tunc, quia filius iam obiit morte, agitur fictio ex cetera causa. Quibus adiupilatur recte, iusta gl. p[ro]m. l[ib]. q[uod] f[ac]tū adop. vbi non potest quis adoptari in nepte ex filio mortuo. Atq[ue] ita in casu cetera volunt Giuliel. Bal. & Alber. in Lib. i. lib. 1. q[uod] de reg. Paul. Caet[er]e. m[od]i. scire q[uod] ad. id est. i. & cetera ff. de aqua. pof. Alex. in L. Gallo. s[ic] ex cetera lib. & p[ro]p[ri]etate in. s[ic] l[ib]. h[ab]it. q[uod] p[ro]p[ri]etate. m[od]i. 21. Anton. Rosel. in tract. de legitimis. col. 21. Hippol. in s[ic] t[er]ris. L. p[ro]p[ri]etate. L. 4. C. de his q[uod] p[ro]p[ri]etate. sub numeris sub. 9. & 10. q[uod] op[er]ū opinio mili[ti]a displi[ci]t[er] video etenim ab aliquo adoptatum, filio ciuiam vita familiæ fratre effici. Et filius ff. de gradib[us] ergo deficiente extremitate ad quod fictio locu[m] haber. Vnde deficiente patre, potest nepos a quo effici legitimus. Præterea fauor matrimonij non patitur, nepote, minime centeri legitimi coniugio subficcere inter anima[m] & animam. Quo fit, ve. Soc. in d. §. c. col. 2. alteras contra Guli. & sequentes, hos nepotes legitimos existeres quodlibet no[n] s[ic] immo[n]it, de cetero est potest Giuliel. Bened. in ex aymonis. de telam. in verbis. & vñr. n. 181. Ale. par. 1. de p[ro]p[ri]etate. ad. idem 1. 3. par. 1. & 16. Nec obicit ratio illa, quia de extremis habilibus, ad fictionem possit, adducere: quia id locu[m] haber circa ea, que principaliter finguntur. Satis enim est extremitate efficiencia, quod principale fictionem, vt in nostra quigubis circa matrimonij nō tam eni[m] est necessarium esse, confitire extra, quoad ea, quae con sequenter in guntur. L. 1. ff. de f[ac]tū & legi. h[ab]it. Bar. m[od]i. l[ib]. q[uod] p[ro]p[ri]etate. 3. & p[ro]p[ri]etate. q[uod] Bar. in l[ib]. C. de f[ac]tū. p[er] Ant. & Soc. & 1. l[ib]. L. Gallo. s[ic]. nra. Nec opinio prima deducitur ex l[ib]. q[uod] f[ac]tū adop. ibi enim luvicivitudo ex tanto dicitur, non po[n]e quid est nepote adoptantem exprimatur, ex quo filio nepos alii[m]ur. Est si Accur. sibi exigit filium viuere, ad hunc effectu hoc requirit, vt filius adoptioni consentiat: cum mortuo adoptante illi non possit in illius filii potestatem, & propter altam commoda, quo filio & eius prole fidei politum ex adoptione. Sed in legimatione, que ex matrimonio iniungit, hic confessus non est exigendum: ergo non inconvenit hunc nepotem, de qua quicquid tractat legimus autem cetera. Nā 24. p[er] re scripto. Principio, nepos aulo legitimus efficiunt p[ar]te ipso defunctor. Bar. Communitate receptus in l[ib]. Gallo. s[ic]. nra. de legi. ff. de lib. & p[ro]p[ri]etate. tame si id, quod Barto scribit, ex predictioratione comprobetur. Sed & prædictis conuenit, pof. a[cc]tum in nepotem adoptari ab eo, qui nullum filium habet, l[ib]. adoptare ff. de adopt.

25. Decimo quinto, dicitur constitutio est ita intelligenda, vt filius matrimonij subfiquitur legitimus sit quod omnia perinde, ac si ab initio ex legitimo matrimonio conceperet. p[er]t. gl. quam ibi omnes sequuntur in d. c. tanta, idem probat Regia 12. inter Taurinas leges. [L. 1. o[pt]io. 8. lib. 5. & c. op[er]o.]

Decimo sexto, hinc erit manifestum, filio matrimonio legitimatum, maioriis suis atque ex tantu[m] linea cognatus, legitimatum fuisse, et eis eidem etiam intefstat, quod Ang. expressum voluit. *conf. 20.*

26. Decimo septimo, ex hoc illud confundit, filii ita effectu legiūm[us] i. retrahere posse res à consanguineo venditas, iure proximitatis ex 1. Regia, que apud Hispanos propinquorum tributis ius retrahendi intra novem dies rem uitam a pro- pinguis venditam eodem tamen pretio confignato, fuitat

in hac specie Gulielm. Benedict. Raynalda de testam. in verbis. & vñr. nra. 181.

27. Decimo octavo, eodem iure subfinfurta, hinc per matrimonij subfiquens legitimatim, & admittendum est, ad emphyteusim ecclesiasticam, quam pater habuerat, ac fuit ad foras ad initio ex matrimonio conceptus, ita Imol. in l[ib]. quid dicunt. ff. de verbis. obig. Alex. in l[ib]. ex factu. & q[uod] regnat. ff. de Trelle. n. 18. & ibi Rtpa. col. pen. Paul. Parif. conf. 12. vol. 2. m[od]i. 43. Tametsi ad hanc ecclesiasticam emphyteusim minime fit admittendum, p[er] re scripto principis legitimatus, secundum Bald. in generali. §. com. auctem. C. de iustit. & f[ac]tū.

28. Decimo nono, inde etiam deductur, prædictam filium ex matrimonio effectum legitimatum ab ipsa dispensatione in episcopum eligi posse, atque episcopi dignitate insigniri. gl. m[od]i. monus. de elect. vbi Ant. & aliis quis legitur Nino. Boer. deef. 15.3. col. 2. & c[on]tra Opini communis, telle Dcc. in c. c. cum in condic. vol. 2. de elect. & Barb. in Lactitium. C. de fiduciam. fol. 27. col. 4. licet ab ea discedat. Nam & glois approbata communiter in d. c. tanta, ad ecclesiasticis quo[rum] ofcunge ordinis cum legitimatum ceneri voluit, quam ubi dicunt f[ac]tū. Abb. & Rauenia, atque hoc ipsum notavit Archidiac. in cap. Offici. & vñr.

29. Vigesimo, intelligenda est illa haec constitutio, vt non tantum iure communis sit hic filius admittendus ad ea, que legitimi codice iure deferuntur, sed ad ea, que legibus municipibus ac flaminis legitimi filii competunt: quamvis statuta sint stricte interpretationis, nec ad fidem casum extendantur. I. 3. & haec verba. ff. de reg. q[uod] ita Ab. in d. c. tanta. 3. Ant. p[er] re venturam q[uod] p[ro]p[ri]etate. 16.1. Caro. Mol. in coniug. Part. 1. 3. & gl[ori]f. 1. m[od]i. 49. Nicol. de Vbal. de f[ac]tū. ab miss. 3. 2. Boer. deef. 15.6. col. 2. d[icit]entes filium legitimū ratione subficiunt matrimonij vere legitimū effici etiam ex rigore stricte significacionis, idem Bald. in l[ib]. auctem. c. de fidei. col. 1. Fort. in Gallo. q[uod] f[ac]tū in lib. & p[ro]p[ri]etate. col. 127. Ant. col. 2. ab d. c. matru. & Dec. av. 15.5. col. 2. quamvis Ant. fibi par[er]t confitans in d. c. tanta. hac opinione difcedat, ex quod hic filius subficiunt matrimonio effectus legitimus, f[ac]tū & nō vere legitimus sit, quod in d. c. tanta, probari oportet. q[uod] d[icit]ur d[icit]ur textu[m] legitimū habentur, quia legitimū vere non fint, fed a legi legitimis effici indicatur. Quib[us] & latifaciā, verba dicta decretalis sic existimò intelligenda fore, vt si c[on]siderer[et] tempus à nativitate ad matrimonium, filius ex tempore f[ac]tū fuerit legitimus, ac si tempus matrimonii contrahit[er]at, ex ea vero c[on]sideratur ex f[ac]tū legitimus, non f[ac]tū; ex Fortu. in d. §. & quod in statu[m] col. 26. Vnde talis est vis matrimonij, vt filii antea geniti post contracitu[m] matrimonii legitimū habentur, id est, ex tempore contracitu[m] filii predicti nati ex matrimonio legitimi c[on]siderantur, ac vere legi timi indicuntur, quod id Fortun. explicat col. 2. & 3. Lud. de Sardis in tract. de legit. primu[m] logo. 4.4. Sic & ab Antonio dif- fident Bart. in d. c. matru. auctem. fol. 27. col. 3. Quibus addendus est Bart. in d. c. tanta, sicut adiuncta de elect. dicens quod verbum. "Habeb[us] in his, que vera f[ac]tū p[ro]p[ri]etatis veritatis in his vero que non existunt, fictionem, lequitur Bald. & Ial. in lib. 8. p[ro]p[ri]etate. C. de testam. m[od]i. H[ab]it. Etiam etiam legi municipalis, quia scholastici cibus habet f[ac]tū, quodam cunctitate lex illa verū inducit, fed quod nativitate fingit aperte. His etiam addenda est Regia. 1. r. tit. 1. part. 4. vbi dico, his filios fecunt matrimonio, ex legi f[ac]tū, verbo ante. "Iff[ac]tū, veritatem p[ro]p[ri]etatis, nō fictionem, lib. 8. ff. fid. ff. relig. & j[ur]p[ro]p[ri]etate, quod psalmus in iure non foler, maxime in meritis appellations, non glof[er] de verbis. & in matru. in 2. ff. abit. §. 1. & ibi Bart. Inmo in statu[m] etiam municipalibus appellatione filii nati ex matrimonio legitimi, admittendus est, & hic per subfiquens matrimonij legitimatus, quod statim probabimus.

Vigintioprimum, tametsi re scripto principis effectus 18.3. p[ro]p[ri]etatis minime fit ad feudal[em] admittendus, ex naturale, & ff. s[ic] f[ac]tū, sicut domi. & agri, r[ati]o, ad cum aliis, quod late c[on]gerit. And[rea]s Tirauell. 1. 1. de retrah. §. 1. angl. 3. m[od]i. 6. & idem Tirauell in tract. le mori. 4. part. 5. de larv. m[od]i. 8. & idem de nobilitate. 2. 3. m[od]i. 6. & c. 15. m[od]i. 17. & Carol. Mol. in coniug. Parif. in d. §. 8. angl. 1. 4. istam tamen qui per matrimonio subfiquens legitimus est, ad cuius probat admittitur, secundum Abb. in d. c. matru. de elect. col. 2. p[er]t. 10. And. Abb. & alios in later. qui s[ic] fin. dign. Notiores in generali. §. com. auctem. C. de iustit. & f[ac]tū. Fortun. in d. §. & quod in statu[m] col. 1. 9. & Nicol. Boer. deef. 17.3. quod r[ati]o opinio est Communitate recepta vt testantur Abb. in d. c. tanta. Coloni. 1. Alex. in lib. ex factu. §. f[ac]tū regnat. numer. 1. 8. ff. ad Trelle. & Dec. av. 1. 55.

Viginti secundo, dicta constitutionis interpretatio, eo magis dubia redditur, quod passim vtriusque iuri viri colluctantibus auctoritate, "num ex lege, seu testamento, quod primogenito bona aliqua ex primogenito defert, illius primo natus ex concubina fit preferendus secundo genito ex legitimo matrimonio, si postmodum, matrimonio subsequenti legitimus efficiatur? Et 10. And. integr. Intra capa. cxi. 10. de regim. 6. voluit, secundo natu hac in specie preferendum esse in promogenio, que sequentur. Anthon. Card. Henric. in d. c. 1. tanta. l. 1. f. 1. Gall. §. & quid si tantum. n. 89. & ibi Alex. coll. Galia. n. 80. f. 1. lib. & polit. Alber. in L. cum quo. C. de natur. lib. Nic. in Vbal. in tract. de successione inter fratres. fol. parvo. 18. 10a. Cirier. in 1. de primigen. q. 14. & Caro. Molin. in consue. Par. 1. f. 1. & gang. 1. 4. 7. Tiraq. de primogen. 3. 4. 11. 3. & 4. 43. plures ad hanc partem adducens, quam opinionem frequenti. Ti. D. calculo comprobata suadet tex. in d. c. tanta. dicens post contractu matrimoniij filium sicut esse vere legitimus: ignoratur ante verum legitimus non est. Quo fit, ut secundogenitus ex matrimonio fit primogenitus confendus, cu temporis, quoque natu fuit, nullus efficit primogenitus, quod etiam Alciat. confiderat lib. 3. paradox. 12. Probatur etiam cõ munis opinio. Nam & legitimato non trahitur retro in prædictum aliquicui, licet in auth. quib. mod. natur. et. legi. d. si mulier diuerterit. f. filii matris, nec omnes in d. 8. & quid si tantum tamen secundo legitimate natu statim ius fuit acquisitum probabili spe. e. quoniam. de rescripto. in 6. agitur in tanti iurisprudencie iniquum est, legitimatio ita, que ex matrimonio sequent constituir, fictione quadam ad natalitym deduci.

Verum haec non adeo conuincent, quin negare praefata opinionem possimus, quia argumentum de fictione in prædictu alterius minime admittenda, tunc lecum non habet, quando ius alteri sive tantum acquisitum tollitur, l. 2. & de nat. sciss. quia aduersus communem citat Fortun. in d. §. & quid si tantum. col. 122. Imo communis illa sententia, & si vera sit, intelligi tamē debet legitimatio, que rescripto Principi fit non in ea, qua matrimonio subiecto cōceditur, cum fit matrimonij iauror exhibendus, vt volunt Bal. in 1. fol. c. de iuris dona. Sal. in 1. fol. tota ed. & Fortu. in d. §. & quid si tantum. 132. Nam & filii ex matrimonio sequenti legitimati effecta ad successionem cu ceteris legitimis admittuntur, in quorum tamen prædictu legitimato rescripto Principis concedi debet. §. 5. in auth. quib. mod. natur. et. legi. & tribu. quib. mod. natur. et. in auth. l. 1. Tauri. l. 1. 10. t. 8. lib. 5. & 8. 9. His etiam conuenit tex. in 1. cum quo. C. de natur. liber. dicens gratias agere debet fratribus suis posterioribus, quorum beneficio ipsi sunt iuti filii & nomes & ordine subsecuti. Ex quibus & aliis iudicari potest opinio communis sententia contraria: & ex eo filius primogenitus præferunt filio secundo genito ex matrimonio legitimato, si primogenitus postea efficiatur legitimus per matrimonium, quam opinionem defendit Florian. de S. Petro in disputatione quadam, que vel. sequitur, in prædicto col. 3. de off. de lege, eandem probat Collect. in d. c. tanta. 1. 10a. Nec etiam rem teneat nisi disputatione dignata, satis predictam cōtroueriam infinitassem, in qua illud non applaudit, vt dispendio fiat, an fit ad primogenitum vocatus primogenitus si multiplicetur, ac primogenitus legitimus: quemadmodum distinxit Ant. Roileus in tract. de legit. 20. col. dicente primo eius vltimam ex præmissis opinionem, secundo primam, que communis est, feruandam fore non enim video quid inter huc duo diles, siquidem lex de filio loquens, si de legitimo intelligenda generaliter, §. cum autem. f. in auth. & subf. Hic tamen illius adnotandum est, haud dubie secundo natu ex matrimonio legitimato præferendum esse primo nato, illegitimo tamen, etiam si principis rescripto efficiatur legitimus post legitimati natuitatem, in quo. Dilectores omnes consentiunt, & in specie tradit Tiraquel. 4. 3. 4. 9. 48. quo in loco n. 23 prater Florian. Henric. & Felinus adducit contra communem tenentes. Quin & iure probatissimum est, idem locu habere, quando legitimatio primi efficit facta priuilegium naeretur secundus, quia legitimatio a principe concessa revocatur, facte quodad successionem, per natuitatem filii legitimus vel legitimatus per subseguens matrimonium, quod late probat Tiraq. in p. iniquum. C. de reverentia, donat. in verbis donatione largitus. n. 2. 4. 1. 5. est apud nos Regia. & infrauenit nota, & in Taurini legisbus.

Viginti mortis ex his inferunt, donationem faciā ab aliquo reuocari propter filios naturales, ex matrimonio tamē

effectionis legitimatos. Baldus in c. inquit selet, quem alii committunt, sequuntur, vt constat ex Ripa in p. iniquum. C. de reverentia. 2. 32. & Tiraquel. in verbis superferunt. n. 60. Etiam si ante donationem natu sicut filii naturales, modo post donationem ipsam fuerint effecti legitimati matrimonio contracito, quod latenter ad revocandam donationem in ea parte, que legitimatis attinet, ex p. iniquum. Baldus notat in l. 1. sol. i. c. de off. donatione reuocari negat Ripa in d. 4. 9. & Tiraquel. in verbis superferunt. n. 60. idem tacite sentit & Socius. Junior. conf. 5. 4. volum. 1. colom. 2. quia in re oportere legere Match. de Afflict. in d. c. 1. 6. naturales, quanto notab. ad fin. de feit. fact. conuenerit.

Viginti mortis, hic filius ex matrimonio subsequenti legitimatus, ad primogenitam filium natu ex legitimato matrimonio deferuntur: cum & hic filius dicatur natu ex matrimonio legitimato, quod probatur in c. cum in causis de elect. bvi dicunt, episcopū debere eligi natu ex matrimonio legitimato: & tandem in c. inquit selet, ut adiuncta glo. cōmunitate recepta, probatur naturale per matrimonium subiectum legitimatum, posse in episcopū elegi. Unde confellem sequitur, hunc filium dicte posse natu ex matrimonio legitimato ita. Anto. in d. invenit. 1. col. Paul. Crat. in l. fin. C. de fin. qui ven. eta. imperia. Dec. conf. 15. idem Dec. in d. generaliter. §. 9. C. de inst. & subf. Paul. Par. in 1. 3. vol. 2. n. 4. Caro. Molin. in Alexan. conf. 5. statim etato optime Match. de Afflict. in c. 1. C. naturales 3. not. si de feit. fact. cōtrouer. inter domum & agnat. vbi dixit ex communis omnibus sententias. cepimus esse filium legitimū effectum per matrimonium subsequens ad tenua admittendum esse, eamque communem & opinionem exendi, etiam si constitutio teudi filium natu ex legitimato matrimonio ad successionem vocaretur. contra Bald. in l. Gallia. §. si eius. f. de lib. & posthum. Alex. conf. 5. vol. 7. Aut filii contrarium in c. per veterem abitum, qui filii sunt legi. n. 17. & Bal. conf. 6. 7. & Barb. in l. cum accusamus. C. de judicium. fol. 7. col. 4. Lucam de Penna. in l. 1. de b. qui potest pub. sub. lib. 10. 9. 4. Prior tamen opinio probabilior est, ex eo etiam quod hic filius natus legitimus. gl. Abb. & alii in d. s. a. m. a. Ex quo superiorius diximus, hunc filium excludere substituto sub conditione, si fuerit legitimus institutus decerpit. quod modo procedere cōstat, etiam si codicito dicit. Si sine libertate natu ex matrimonio legitimato decerpit. Nec refer. an fideicommissum hoc sit ad extraneos relatum aduersus Alciat. in lib. 3. de verbis signif. et. colom. 60. vers. secundum a. c. s. a. que voluit legitimatum per matrimonium subsequens excludi a substituto sub illa conditione, si inservit absque libertate ex legitimo matrimonio natu decerpit, quando restatur in extraneo. Prædicta tamen opinio Bal. procedere potest in filio legitimio effectu per rescriptum Principis quod notant Alex. Ialon. & Dec. in d. generaliter. §. 9. c. statim. idem Alex. conf. 2. vol. 1. in rescripto ad sciam. Carr. Iun. conf. 6. 4. n. 12. Dec. conf. 6. 2. quam opinionem in hoc sensu Communem esse scribit Paul. Par. conf. 1. 2. vol. 2. pro qua est optimus tex. in d. c. in causis. iuncto c. innotescit de elect.

§. T E R T I V S . De filiationis probatione.

S V M M A R I A .

- 1. Allegatis ex legitimis effectis id probare debet.
 - 2. Traditione legitima quælibet traslati patr. eti. p. iniquum. te parentum.
 - 3. Testem in causa filiationis, ou vocat hu. cum quibus aliam non faciat.
 - 4. Filiatione causa coram quo indutus tradidit.
 - 5. Filiatione probare potest.
 - 6. Filiatione ap. per traditionem probetur.
 - 7. Alimenta decurrentia presumantur, si quæ se ut filium ab aliquo tradidit & probet.
 - 8. Filiatione ap. probetur per nominationem.
 - 9. Nominatione ap. alia aqua facta sufficit ad probationem inter eos qui alieni ergaserunt.
 - 10. Probatur probatur quælibet patrem si filius natu sit ex eius uxore, eti. in causa filiationis.
 - 11. Fama ap. probet filiationem.
 - 12. Testis qualiter sit intercessus in causa filiationis.
- Proto primum hunc tractatum de legitimis liberis egrediuntur, illud congruit adnotare, t. cum allegar se filium legitimū esse id probare debet notar. Ang. per textū ibi. in Liberatorum. ff. de his qui natus in causa. Decius conf. 5. 4. lafin. 1. sec. professo. C. de testimoniis. idem 120. conf. 102. m. 4. volum. Nec enim pro sumitur quis filius legitimus secundum codicem & Alciat. reg. 1. 3. de præsumpt. 1. m. 12. Potius vero presumitur naturalis, quam ipsius, ne præsumamus factum, aut qualitatem

qualitatem necessariam, ut quis dicatur spurius, que à natura non est in eis. His accedit textus in cap. 2. de filiis preceptis, & cap. venientia de accusationibus, quibus in locis traditur per Doctorum. non praefulsum genitum suis in fæcero. etiam si probetur fæcero filius, quod confitit dictis locis, maxime in dicto capitulo, inter cetera. & in d.o. 2. Satis tamen erit probare scilicet natum ex matrimonio legitimo, & in ecclésie, quod autem, facta contrafacta. Quod si, qui cum eo contendit, dicat, eius parents matrimonium contrahere non posse, minime concludit: cum etiam substitutum impedimento bona fides alterius tantum parentis sufficeret, ut esset filius confundens legitimus. Oportet igitur dicere, & probare matrimonium illud non tenuisse, atque eius parentes contrafacti mala fide textus intelligendus. secundum Abb. & communem ibi, cap. parentum, quod filii sunt legitimi. Nec referunt ad impedimentum legitimis prolixis controverbiis quinquennium decorum, eis a deo mortis parentum, cap. causamque, in z. qui filii sunt legitimi, quod ita intelligitur Anch. Anton. & Preposit. n.d. cap. parentum, quorum Opinorum Communem esse opinor: fieri glof. Holiensis Collecta. & Henric. ibi velint, poti quinquennium a morte parentum, hanc questionem tractari non posse, argui. r. & l. s. pater. C. ne statu, deinde que tamen in causa libertatis loquantur, sicut & Regia 1. v. 5. titul. 19. part. 3. glof. & ibi Abb. in cap. licet, de coniug. sermo. Non tamen est temere quis admittendus, si petat nondum mota sibi hunc ipsum legitimum filium pronunciari, secundum Ioannem Andream, Antonium, Ancharanum, Abbatem, & Communem in d. e. causamque, n.d. Sed si affitum cum legitimo contradicatur, ad quem priori loco id negocium spectat, iudicis pronuntiatio pro filio legitimo cateris omnibus nosce, qui usus est opili consenserit trahit. l. 1. & s. fil. 2. & 3. si de libertate agnoscent, dicit singulariter Baldus & vñbil. cal. 3. de eius facti. Can. n. 10. lib. de cultu. de reg. Si vero autem sit cum eo, qui aquilas habent ciuidem questionis persecutores iudicium in ea causa latum cateris, quatenus publica munera tangit, prædictum, non tamen quoad priuata illorum incommoda, qui nondum egerunt, nec ad iudicium fuerit vocati. I. dubiu. si de liber. can. l. 1. & 1. patrum si filiorum. nre. eff. de liber. Bald. in libro, inter alios. Cod. Quatuorpartit. nro. 11. c. 1. cap. 1. n. 18. de rebus. Alexan. m. p. 1. se. n. 60. quo quidem comprobatur ex Longinu. si de statu homini. pl. 2. de pen. qui probat in causa filialium, sententiam iudicis pro filio latam omnibus nocere, atque idem de libertate asserit ex d. i. nre. namque latius est explicanda per tradita per Ale. n. 1. de l. 1. p. 56. Iaf. in g. Prædictas de aliis nro. 31. Regal. L. 19. tit. 2. part. 3. Sic etiam est intelligendum Inno. d. e. causamque in z. dicentes latam pro filio ei tantum, cum quo lis fuit tractantia, non catetis nocere.

Illi tamē omittendum non est, in causa libertatis iudicium aduersus matrem latum liberis nati, post liceo contestata nocere, non tamē ante natus, *l. 1. Cœ. de liceo. causam* in libertate vel feruitate, partus ventris conditionem sequatur, & lite contestata iam deducta sit in iudicio conditio filiorum existentium in utero, non sic in matrimonio, nam sententia contra parentes iusta super iustitiam, hinc natus licet contestata, sed parentis bona fide previa non nocet, cap. 2. qui *l. 1. fin. legir.* vbi Ant. & Pragop. Abb. dicit, cap. permittit de rebus colub. antepen. Alex. m. d. *leg. mem. 6.*

Causa vero ista, *an quis filii legitimus*, ad indicet ecclaeſiticiſ pſecat eis, *de ord. cogn. cap. causam que in 2. et 3. tereſ.* huius qui filii sunt legitimi. Vnde fit si incipiat in iudicium, quod super hęreditate traſfatur coram laico, ad ecclaeſiam & eius iudicis nilominorum ei remittenda. Aliud enim hic iudicatur in re principalium, aliud in capaci cognitionis accessione. Imo in cap. debitoris de seru. c. i. Ima etiam si laicus de causa temporali cognoscat ex deleptione iudicis ecclaeſitici, non poterit cauſam in candide litigie incidente expedire, si ad legitimationem matrimonii ea spectet. Aug. Pau. Dec. & Cur. in l. 2. vol. 2. *de seru. omn. mudi.* Fel. in *cauſa de furo comp. inf.* Dec. m. 2. 2. 2. 4. de laude. in c. ac. scilicet n. 25. tit. 2. *in c. pr. capite de off. dilig. col. 4.* Hac enim incipiat cauſa ab episcopo laico committi non poterat, *juxta Communem Opinione Dm.* in d. 2. etiam *laicuſ d. 2. s. 1.* Ang. reprehendat per tex. bbi & in d. *presens.* Sic etiā cauſa hęreditatis, quę eū cauſa prole legitima pendente coram iudice ecclaeſitico concurrit defertur ad iudicis secularis, non ad ecclaeſiticiſ. *cauſam que in 2. et 3. tereſ. de laude.* Ita etiā hęreditatis enarratio in causa

da fit per sententiam, quod prole's legitima existat: tunc enim ex ipso quod pronuntiatur a iudice ecclesiastico problem illam, de qua agitur in iudicio, legimus eam, non in contentum, ipsiū iudicem ecclesiasticū pronunciare, ipsiū filium legitimū non fore prianundam, neque excludendū ab ipsa hereditate, ita glo. Inno. Card. Ant. Abb. & Praepo. in c. *qui filii huius per tezv. sibi. ex. et. et. et. et. et. et. et.*

Probatur autem pluribus modisque eis alterius filii, & sic filio, ut interim habet nobis peculiaritatem vita-
mum. Et primum quod dubius tellitus quis tellantur de veritate, probatur filio, Paul. Cfr. m. error. C. de refut. Deci. conf. 18,27 quod probatur in capitulo, non sibi fuit legit, vi pro probatio-
duorum tellium, hac in re epiphany veritate deponendum,
preferunt fame atque traefacti.

Secundo probatio extrahatur, quia a parentibus quis vitium trahatur, etia si parētes hoc polimodius negarentur e peritus de probat, tex. gl. ABB. & Prp. int. transfig. qui filii sunt legati. Bini in liquidam sif de probat, per illu te. sed hoc intellige, quando agitur de possessione ad effectu, ut si de quo quartur, an filius sit, in possessione sit defendetur, quod hilis sit illius. Unde si hilis hic reus sit, coquuntur tanta filii a parentibus trahatur, defendetur, etiam si non sunt filii.

rentibus tractabatur, deridentes eis, donec actum eum filii
tractantibus non esse probatur. *Laws* & *de prob.* idem dicendū
erit, si filius agat *ad alimenta*: obtinebitur enim si tractatus
probatum hic agatur summarie fine scriptū iudiciale gl.
& ibi *Dd.uv.3*, qui *il.* *fus leg.* in *Lou ignorat.* C. qui *acto* non *pj.*
*Ab*l.* in*l.* si negat *de aliud*. Ad hac enim alimenta præstantia
sufficit vnius testis probatio. benefit *Bar.motrastra* ad *repre-*
mendan. *ver.johnm.* vel utriusque ipsius alimenta petentis
vel fama *Regia* *17.vi.19.para.* Nec alimenta hoc iudicio ex
hac probatione præfita repeti possunt quiamvis potest
coferre petentem non esse filium illius, quem ipse patre eius esse
decebat. gl. comprobata ab omnibus in *l.* *in C. de Caro.* *edid.* Si
vero agat quis periorum iudicio ex eo, quod semper nō filius
sit, non est latius sufficiens probatio tractatus, nisi & alia
concurrent. *Acta* & *de prob.* *Abb.Bd. Ang.* & *Sal.* in *l.* *non igno-*
ranc. *Flor.* in *Liquida* & *de prob.* *Ial.* in *l.* *In que profe* *de prob.* *de l.* *l.* *l.*
lal. *per* *ta* *de probat* *2.col.* *Bar.* in *l.* *non audia.* *C.* *de prob.* *2.col.* *idei*
lal. *conf.* *1.5.* *sol.* *in f.* *decim.* *100.10.20.40.* *ex* *l.* *item Bar.* in *l.*
quidam *ff de condit.* *met.* *quar opin.* *tate* *Communi* *de Al-*
lareg. *3.pr.auct.* *8. p.10.* & *l.ice.Lac.* *S.Gregor.* *in c.*
c. & *in l.* *q.3.* *ff de probat.* dixerit filiatione plene per tracta-
tum probari, & eis eam op̄i receptami, *Consummate* *alster*
Dec. *con.* *5.q.10.* *3.* & *sequitur* *Fei.l.* *per* *tas probat.* *na.* *13.* *pot*
allo *procedia* *tamia* *lila Dd.* *fehentia*, *quando cum tracta-*
tum concurrent aliquot ad alia ministranda, ex quibus probatio
stat apertori *hac tis* *intelligi* *potest* *ex m.d.* *non m.d.* & *in l.*
quidam & *in d.c.p.* *per m.d.* *atque* *eis* *similia* *codem* *pacio* *fun-*
*explicanda.**

9. Convenit nominationem tam in aliquo actu, ad hoc ut
actum velat, sufficiente probacionem esse inter eos, qui
etiam egerunt. *Lepinus. C. de contra. & omnis stipul. Abb. Holtiens.*
vol. i. illud. de profun. fel. ex 4. Dec. col. p. 40. et 41. m.

10. Quarto probatur filatio ex eo, quod quis ex uxore legittima, etiam ad ultera, natus sit ex hoc enim filius confetur maritus, etiam si vterque coniux id negaverit. *Lm. 1. & def. 2. & folio 3. in illud. de profun. fel. ex 4. Dec. col. p. 40. et 41. m.*
Quarto probatur filatio ex eo, quod quis ex uxore legitima, etiam ad ultera, natus sit ex hoc enim filius confetur maritus, etiam si vterque coniux id negaverit. *Lm. 1. & def. 2. & folio 3. in illud. de profun. fel. ex 4. Dec. col. p. 40. et 41. m.*
*Barb. conf. 53. m. 2. vol. 1. Curt. Junior. cl. 31. m. 2. & Boer. de 99. commendans Docto. me. transfig. qui suis int. legitimi. late Hippolytus. in libra. 1. §. ad qual. m. 3. fide quod. Dec. conf. 67. Alcici. de prejunct. reg. 3. p. 15. fij. 3. 7. id est Bald. m. 1. filium. debet. qui suis sunt vel alien. sur. reg. 1. o. tit. 4. par. 3. quod procedit ut quicunque, modo potuerit ille filius concepti ex marito. Vnde non refert, si etiam ex publica meritorum, vel receteri a viris, etiam enim tantum poterit hanc presumptionem clidere, si probetur, maritum ad uxorem non accessisse illo tempore, quo ille filius concepti potuit, ex Bal. Curt. lun. & aliis, quo late probat. *Par. conf. 209. m. 2. o. 100. et idem apparet ex his, quos citat idem Par. conf. o. 3. 3. col. vol. quibus suffragat. In r. i. c. t. in d. l. filium. ff. de his qui sunt ius, atque idem erit in filio nato ex concubina domini retenta. gl. ibi recepta. Co. in i. Michael. de plus prof. quam dicit *Sugil. Abb. m. 2. transfig. idem. eam. commendat m. 1. s. per ius. vbi Fel. & Dec. idem notant. & Nicol. Boer. de 99. ac loan. Lupi. m. Rub. de dona. inter v. & xviii. §. 60. mm. 1. 3.***

Hinc proflus reprobando effientibus Barb. qui in e. in *presentia. de probat. n. 98* dicebat, filium ex uxore adulteratum, presumendum fore ex adulterio potius, quam conjugio conceptum, si claudus vel caecus, natus fuerit: quem reteret & sequitur Hippo. *sig. 530.* Ego tandem ingenue fator habam opinionem Barb. autoritatem indignam esse, quippe que illa sit manifeste. Non enim decet iuris presumptione ita efficere, hac leui, & diuinam iudicium vere diuinitate conieciatura elideret: audacia mehercule, dicidi potius, quia ratione rectitudinis, arguit. Ceteri prae termittendit non est: secundum omnium, quos modo hac in questione citauit, illud esse verissimum quod presumptio hac de se defensio. omnino cessat et cetero, quo appareat, illius uxoris ex ruine natu tepero, vt in de coniter, non ex eis marito conceptuariae concepti ex naturaliter non potuit ob ipsius mariti ablegantia. Imo quidam voluerunt, alter tollinon posse dicta presumptionem, cu ea fit iuris, & de rebus siculis Hippo. adnotauit in d. l. s. ad quod. n. 34. & Nicol. Boer. de 99. n. 9. quodrum optimo mihi non omnino placet, quippe qui videa omnius fieri confessum admitti probatum in contraria, quia paulo ante tradidicimus. Et licet illi indirecte sit, & naturali ratione certissima, atq; ideo aduersus presumptionem iuris, & de iure admittendatram animos & alias probations, vrgentiores, presumptiones tollere praedicta iuris presumptionem. Sicuti probatur in d. l. §. quoadmodum de lib. agnosc. 1. §. id est. 1. §. p. 5. i. m. *ff. d. l. Curt. de 99. nota in specie. Lud. de Sardis. mirabil. de leguminis. in part. 2. de filiatione. n. 4. Barb. conf. 62. col. 3. ver. & lucet illa. ib. 2. lat. conf. 1. 5. n. 1. o. 1. & contra Hippo. Pau. Par. conf. 9. lib. 1. o. 1. o. & Emanuel. Co. Lutitanus. §. & si quid. lap. ii. par. 1. a. 45. lib. & folia. id est §. golbomus ad. ff. Init. de leg. opificie fo. Neuizan. in foliis nuptiis in p. 87. Admonendum tam de modis indicis ut potius illius admittant probatum in contrarium, ex qua, vel qui maritus absens, vel aliquo morbo, nec frigideitate impeditus fuerit, munime potuerit vero similia, conjectura conceptionis ita pereat ex uxore accederet, & eas cognoscere, quod Parilis post alios fatur. Præter has autem probations, & si pollini locu obtinere conetur & presumptions aduersus presumptonem iuris, non temere, sed magna cum ratione arbitrio sunt admittentes.*

11. Fama vero sola filiatione minime probat. *tex. m. 2. transfig. missa. qui suis sunt lega. veru in ille tex. loquitur, quando contra famam int. parentu negatio. Nam tam ibi contentebat illu esse filium quamvis spiritu, parentes vero id negabant. Vnde famili non conueniebat parentum, negotiorum, & ceterum Abb. 2. & Propof. 3. contra qd. s. res. mota. ex quo est intelligenda gloss. m. 2. ap. transfig. m. 2. ver. ang. s. dicens negotiorum parentum non praedicare filio: estenim ad intelligentium cum effectu, li demum filius probet contrarium us modis, quos iam tradidimus ex Aut. Abb. & Dd. ibi sed famam non sufficeret probatur ratione, quia fama non probat plene, sed semiplene, iusta. Communem sententiam Dd. ss. app. 1. de app. & in c. venient. m. 1. s. 1. s. citiam in his que sunt*

dificillim probatio. *præterea. de 4. ex quo Aret. in d. 4. 11. per tuas. col. 7. & Fel. n. 15. exprefsum afferunt, ex famane co-
stitutu que in quasi possessione filiationis, vbi plena exiguntur
probatio, & in casib. quibus filio plene probanda est, id
etiam tribuntur. Saly. m. 3. m. 9. ff. de teib. lequitur eum Dec.
conf. 32. 1. & optime Alex. conf. 24. 2. col. 3. vol. 4. dict. Ant. in d. c.
transf. contrariu notet, quem Alex. filii contrariu requi-
tur. em. 51. vol. 1. & Dec. dubitet cor. 2. 72. & in d. c. ger. tuas. col. 14.
pro Ant. Allegans. Fulgo. conf. 12. 8. col. 2. Sed in facio super quo
confutat Fulgo, non aderas sola fama, id coadiuvata alijs
adminiculis & presumptionibus: ideo nimis um. Fulgo.
responderit probatio illa sufficiens, cuius palam
ali Docto. fatentur, & Hieronym. Gratianus conf. 14. 6. vol. 2. In
antiquis tamen dubitationibus fama probat, falso pre-
sumptione quadrat, ipsam filiationem: ficti & infrumenta anti-
quita, in quibus quis enunciavit, etiam obierit, filius aliquis,
ut optime not. Ant. in c. cum dictum de successione in testamento, n. 30. Iaf.
conf. 3. 34. m. 7. & conf. 1. 1. 4. n. 5. 1. vol. & Alex. conf. 73. 1. col. 2. in 4. vol.
Id tamen quod diximus, nominationem filiorum quandoque
probare in quaestione, intelligendum est in filiis legitimis,
& naturalibus, vel naturalibus tantum: non tamen in filiis
inter quos nominatio nihil proficit, ita Ang. conf. 1. 10. 2. vol.
cum Latin. restitut. & sequitur conf. 10. 1. 2. 4. vol. & Hiero.
Grat. conf. 5. 8. col. 1. in 2. vol.*

Cetero uero Bart. in 1. §. idem per ceterum, ff. de lib. agn. & in d. 12.
nam natus. C. de probat. & in l. filium. ff. de lib. qui sunt sub instruc-
tione in probanda filiatione: ex quo tria sunt a testibus
inquirenda. Primum, sciant Semproniu filium filium. Titi
ex matrimonio legitimo ab eius uxore conceputum. Secundum,
sciantem Titum dictum Sempronium, esse filium eius,
agnouisse, atque vt talem eum tractasse, eundemque Sem-
pronium in possessione filiationis penes dictum Titum exti-
tifice. Tertium, an creditum, atque existimatum fuerit co-
muni vicinia fama praefatum Sempronium filium esse legitimi-
num dicti Titu. Verum huc omnia cante a testibus inter-
rogantur: non quod omnia probare fit necessarium: quod

S. Q. V A R T U S.

De legitimis, naturalibus, & eorum iure.

S V M M A R I A s

- Fides illegitimi qualiter distinguuntur.
- Naturalis filius qui dicatur.
- Fornicatio simplex inter naturam & fictitiam.
- Ius naturae quod.
- Naturalis filius etiam in dispensatione a principio obiectu a iure obligato, quod ex concubinatione donec non constitueretur conceptus iuris, ut natus.
- Regia ex Tauri expiator.
- Prædicti curi, quod curia prærogativa, m. 2.
- Naturalis nubes puto a naturali non potest nisi, contraria ratione conseruandis obseruat, id.
- Nobilitatis prærogativa circa concubinationem naturalium profit.
- Subiectus realia s. emendatio, ff. 1. 1. 1.
- Nostros quo dicatur.
- Naturalis quo.
- Naturalis & non naturalis differentia in iure succedunt.
- Regia Tauri expiator.
- Naturalis quo dicuntur, quod Regia & perpetuator.
- Naturalis in exceptione legitimis legitimata, patrino & filio, quod non sucedunt.
- Statuta de legitimis inter locum in legem suam per prescriptionem principia.
- Nepos ex filio matrem non aliter invocari possit, quam ei successores.
- Naturalis qualiter ex testamento, patrino & filio legitimata possit succedere.
- Naturalis quo patrino & filio legitimata possit, quod non sucedunt.
- Patrino potest ex testamento, quod naturalis filius natus, ut non existentia filii exceptum.
- Dicitur resumptio naturalis, ut filius non sit naturalis.
- Utrum naturalis quod patrino & filio legitimata possit, quod non sucedunt.
- Naturalis qualesque ex testamento, patrino & filio legitimata possit, quod non sucedunt.

H. Actenus de prole legitima ratione in atrionum dixi-
mus, cui fabolis illegitimis tractatus / neritos adhuc, quem Salmantica anno 2539. explicar. aus in relectione
eum haberes. de eo qui dux. in matrimonio quamvis uella, per adult. eundem
vero

verò & hic repeteret libet, quo sit de prole perfecta cognitio
Porro illegitimi filii naturales, & Ispurios distinguuntur
naturalibus nothis; ipsuris vero Manzeris convenienter,
quasi per abeas distinet: cap. iiiij. cum pridem, & persone, de renu-
ciis verba haec sunt inter notus & manzeris, naturales & Ispurios
distinguitur. Si enim notus a manzere differt, vt naturalis
a Ispurio, & rursus in duas classes distinguitur, quarum prima
naturales & nothos, secunda Ispurios & manzeres convenienter,
secundum Anto. & Cardin. Ibi, quist. 9. & Propositi
per reverendiss. & quod autem qui filii fini legit, numer. 14. de his igitur
tum solam tradicunt, reiecta, veteri illorum nomenclatura,
quam partim explicat Alcibi. lib. 4. pars. 4.

co, iustitia atque equitatia omnino content. I. Sed & Panor-
da, c. i. m. n. 1. & 2. in. i. m. i. d. e. l. n. 17. dum fatetur, ius Ca-
farum, hanc in quo id successiones non eleverunt pontificis
cofumblatum, faciunt plane, quod alia Pontificum ius hanc
vnicia concubina domi cohabitationem minime exigere,
in eo iam introbasse, praesertim quod effectum huius de-
cretalium, de quacunq; dispensat: tamet & idem probari
quod omnes, alios effectus ingenue ferio facturam,
quod paulo post nonnumquam, §. 5. m. 2. 3. Exibus confit
vera ni fallor interpretatio ad Regiam l. iii. n. 11. pat. 7. quo
probatur, filium omnino naturalem, & consequitur illius
nobilitatis, quam Hispani Hellenotamnam, & discimus modo na-

5. Naturales ergo filii a iure civili hi dicuntur, qui ex vincula Lpni. §. fin. de concub. L. si quis eff. si de rup. nupt. aut. quibus mod. naturae eff. si. §. qui aut. filios. Sicut cap. ver. etiam naturae qui filii sunt legit. ver. naturalis. Reg. lex 2.11. 23. part. 4. Dicuntur ideo naturales, qui et Grace physici, quod illo natura eos genuerit, non honestas coniugii. cap. fin. 32. 4. Hinc apud Euripi. se legitur:

Nostrum genus non habet culpabile, natura vero aequalis est.

Item apud eundem.

*Ego mihi filios adsciscere nothos non dubito.
Cerni enim laetitiam in nulla vita nisi in exercitu.*

Contra regnum nullum in se sunt inferiores;
Propter leges male austinas, quae non sunt carceres,
Que quidem Stobaeus retulit sermone 75, hos enim filios
introdixit callicitas caffus, *q. natura in auth. quib. mod. nat. sif. est.*
Nec intelligas, eos genuiile solam naturam, id est, naturale
itis, quod hominibus cognitum ex ipsa recta ratione: hoc enim
fallit enim: cum complexus fortificatio, ex qua concipiuntur
hi filii, sit natura naturali vetta, quod alibi scribitur. Sed in
tellige naturam est, haec naturale, quod ex appetitu coitus
procreant, & omnibus animalibus conuenient, ita ut explicat
Ludo de Sardia, in tract. de legitima, par. 1, q. 2, & festis Ioan.
Lup. Segobiensis in tract. de matrinitate, 16. Etenim operari secundum
rationem indicare esse filium non potest.

cūsum ratione indicatur esse homini simpliciter naturale, operari vero contra rationem, naturale est secundum quid id est secundum lenititudinem, simpliciter autem est contra naturam: quemadmodum docet S. Thom. i. 2. q. 7. art. 2. ad hanc & post cum eleganter Domini. Sor. lib. t. de tu. & gratia. c. 3. & mephi. ad Rem. cap. 1. Sic fane suis naturali dicitur infinitus quidam natura, qui nos ad aliquod proclites facit: Et haec ratione naturale ius est commune omnibus animalibus ratione quidem prædictis, & brutis. Vnde Cicerol. i. off. inquit commune omnium animalium est, coniunctionis appetitus procreandi causa & cura quam corum, que procreata sunt. Ex quibus aperitur sensus Iuriscomituti l. i. s. in natura. q. de inf. & mrs. dicentes: ius naturale esse, quod Deus omnia animalia docuit. Nam ius hoc in parte accipitur pro quadam impulsu naturæ & immutabilis pronocatione, quia ex parte ab appetitu & sensu finalitate procedit, communis est omnib; & brutis: at quo ratione ducitur tantum homini: coniunctio explicat optimè idem Domi. Sor. lib. t. de iust. ior. q. 4. art. 2. Iure autem Pontificum id tantum exigitur, ut naturalis filius quis dicitur, quod sit natus ex his parentibus qui tempore concepcionis vel nativitatis, matrimonii contrahere poterant, & impotest de cœl. iuria, qui p[ro]fuit lega, etiam si non sit natus ex vniça concubina domi coabitante. Hoc ipsum confutidine receptum esse, afferat Abd. a. reverendiss. genr. reb. naturali. & Bald. 139, m. 2. v. Aymon Sauls. opus. 166. c[ap]. repetit idem Bal. 266. col. 5. s[ed] videlicet, legitimatione obtentam a principe scilicet minime surreptuanam esse ex eo, quod legitimus fuerit in petitione dictus naturalis, qui tam non eranatus ex vniça concubinadom in contubernio retenta: reflectantem natura ex his, qui matrimonii contrahere poterant ex tempore libidinis enim se crederet. ex Pontificum iure confutidine recepto, eum vere naturali dici, quanquam rigor iuri cuiuscumlibet. Sequitur cum optime Ias. cap. i. i. 2. p[ro]p[ter]ea etiam quod Hispano fratre

naturali, & Bald. con. 129. m. 2. vel. Aymon. Saul. con. 166. cal. repetit idem Bal. con. 206. col. 65. *pol. dicens*, *legitimatione obstantia a principe faculari minime surrepticiam esse ex eo, quod legitimus fuerit in petitione dictus naturalis, qui tam non erat natus ex vnica concubinacioni in contubernio retentus est tamen natus ex his, qui matrimonium contrahere poterant eo ten. pore: inibid enim te credere: ex Pontificum re ante constitutione recepto, eum vere naturali dici, quamvis rigor iuris cuiuslibet sequitur. Sequebitur cum optimae I. capit. i. s. m. 1. mod. idem item apud Hispanos fermentum diu fuisse, et statim Roderic. Zuares in lib. 1. ut. 6. lib. 3. *Post. verb. responso*, quem morem. i. t. Tauri Regina loco Ca- rolis Cesaris mitem cōprobavit. *Item*. L. typ. 8. lib. 5. *Recip. 3.* *Item* iniquum esse filii natus ex concubinacioni deten- ta, naturalem efficationem ita natum ex coitu futurio, retenti- num in Contiuo, ac quotidiano contuberno non retenti- num, probat Fortun. in tract. de rit. *fus. virg. inv. illatione 8.* & Propo- si. in c. tanta. 109. & quis filii legit. v. vi Ab. b. 5. cal. dixit. potius fatig- dum esse hatis ex coitu ablique concubinatum, quam natus ex concubina detenta: *igitur Regia lex infra canonem**

que res concubinum indubitanter habent, aut sub-
introdunt mulierem, *et annis 3. dicit*. Concilium etiam Ni-
cenum vetuit Episcopos & clericos feminas habere sub-
introducentes, cuius in eadem dictin. Gratianus meminit, *an-*
dam. Et Archidiac. *ind. s. iudicis* subintroducunt feminam exim-
marie ea esse, que respectu aliquot domestici officij, vt pro
facientur.

facienda, vel sienda veste, domi cohabitat eam etiam formanum subintroductam dici, scribit, qui sub specie conuersio-
nis, veluti conuersa, religionis causa, cohabitat clericis. Sed hinc Archid. interpretatio, quia nulla autoritate probatur, refellenda est. *Eas vero feminas & Graci lorisisti-
tibus inuidiis appellaverat*, ut confit ex Epitome Basiliacarū
litera. *R. c. 8.* Mattheus vero Blatherna monachus, T. 19.
*cas exilium ad dicti viventes, aut sub introductas, quæ calibus
bus sacerdotibus domi fereuntur, & in necessariis famulari-
tum. Mihi plurimum placet D. Chrysoil. interpretatione,*
Est & apud veteres quarundam feminarum mentio, que
dictæ fuerunt Apóstoli id est dilecta quæ vel cas esse, vel his
similes quæ sub introductæ dicebantur sentire videtur. *Epiphanius
Græc Codicis lib. 2. c. 1. heret. 6. 3. & lib. 3. tom. 2. heret. 78.*
*Sed & Iulianus nouell. 6. 8. volumen autem & ipsi ac. 1. Agape-
torum est id dilectorum Grace memini, dum de diaconis
tractat, eadem propter significatione & sensu, quoad vi-
tros, quæ nobis traditum est de feminis. Nomen autem hoc
Agapetarum ad Sciam quandam pertinet videtur, quam
Marcus quidam ex Egypto profectus in Hispaniam Aga-
pem mulierē docuit, teste Seuero Sulpiicio lib. 3. facta interi-
ca. Quisidé Agape magistrū & eius successorē Priscilianum
ecce cruci fons dicitur. *Quod Hieronymus tradit ad The-
siphonem contra Pelagianos, habitabant enim viri & mulier-
es, spiritualis consoritū simulata causa, cù reuera tu pū-
dicitis nota ab omnibus indicaretur, quod maritionio mi-
litantis iuncti essent. Meminit & Agapetarū Hieronym. ad in-
fusum lib. 1. & quisquis est quid, Oceanum scripit ton. 4.
epistola iust. d. Hieronym. quo in loco inquit. *Ipse te deracim-
moribus tradidisti, si Apapetarū conforitio non dimiseris.*
Ex hac de re D. Gregorii Nazianzeni ad virginē carmine,
Id autem, quod de se cibis divinis, adnotarunt Prætorius
de viris bar. i. 1. & Nicolaus Sanderson, mihi ob eius mo-
res integrerimus in insigni eruditione summa familiaritate
vere agnitis in Monarchia Ecclesiæ vñi lib. 7. bares. 29. Ceterum
Eusebius 7. lib. bader. Euseb. *Græc codicis. 5. 30. Latini ac-
ter translatione Ruffini, 1. 6. scribit: cù Paulo Samotateno-
cumq; presbyteris, atq; diaconis, quipsum Pauli fecabantur,
feminas quædam cohabitare, quædilaq; ex eis, dum
in causis ea licetia vterentur, in fornicatione criminis ceci-
diſe, ex illarum mulierū cohabitacione: eaque foemina
scribit, appellari ab Antiochenis *monachos*, id est subintro-
dui quam dictiorum Beatus Rhenanus, nondum visa, neque
typus excusa Græca Eusebii Historia, Latine traditioni re-
stituit, ex Dini. Chrysoil. ferme cōtra habētes *monachos*
hoc est, *laminas subintroductas*: in quo lemmone diuus Chrysoil
scribit, subintroductas, neque xores, neque con-
cubinas esse, sed tertium quoddam genus, sic inquit: *Siue
sum quidam, qui pueras imparet ab his, hos quod epo nupcias cum illis
exercant, docentes peremptio coluntur. & vix ad supremam
fecū inclusa testimoniū hincārū preceendunt gratia*, nigrum autem
cum illis habent, nigras, causa libidinis & squandales, q; dicitur inveniatur
iniquitas, ferante. Hæc enim Chrysoil, ex quo appetit causas
introducti hæc foeminas eas esse, quod opus foret possili
ipsi patrono aliquo aduersus malenclias. *lib. 1. ipse negat
maritos, neque tutores habent, parentib; etiam, ac trahit
distitute p̄ pretore, quod mulierib; sexus, vel maxime ege-
ret subleuatione aliqua, quæ quidē causas ipse Chrys. mira-
retellit. Sunt tamen qui Græca dictio sic interpretantur, v.
de extraneis mulieribus intelligenda fit, ex l. 6. non, qui præ-
bilem Cod. de epis. & clar. quod Iacob. Cuiacius lib. 2. *sofer-
nat. cap. 9. adnotavit. Quod vero Archidac. dicit de conuersis
nihil ad subintroductas perinet: cum consensu canonice
& sic regulare dicerentur, quasidem Chrysoil. aliis
ferme docet, non decrete, vt cum viris cohabitent.*****

¶ Nothi autem hi dicuntur; teste Alci lib. 4. parerg. 5. qui sunt fuit ex eis quae legi nullam peccata habent, ac fecerit ne tempe & meretricibus: hocque distant a naturalibus, quod nothi natum in ex parte non erit cui custodita, nequando recenta adique probat ex auth. quod. mod. et sic sibi adiungo. Graco titulo, qui naturales nothios appellat quo fit, ut per penulim. Pontificum ac Regio nihil differat a nothius a naturali, tametq. Regia lex antiq. i. sit. 15. par. 4. nothium appelleretur aduletorum quod Latine & Graecis lingue peritum merito concinit, qui nothium dictiōnem Graciam, adulterinum interpretantur, aut spurium, ut Budaeus explicat in *l. vulgarium p. de falso hom.* Quintil. etiam l. 3. c. 8. author et al. Graeci nothium vocari eum qui legitimum non sit: Sed tantum

apud Iurisfultos, & legi latores strictius in filii hoc nomine affunierit, ut notis dicamus, qui ex scortis aut necrictibus natus sit quod constat ex d. Authentico & inductione. Suidas vero senefit, notum dici eum, qui natus non est ex legitimi nuptijs. *Sed etiam* quod furioso coit facit conceptus. At Homer interpres l. 4. *Iliad.* l. 12. *Ille*, notum dicitur ex pellice, Scoti autem cum, qui patre adeo incertis haberet, ut minime poslit cum pra incrementitudine agnoscere, meminit huius dictiois: *Homerus l. 6. v. 16.* b. vi interpreteretur quod Suidas adnotauit. Eodemque loco Eustachius apertius id explicat, ac rursum *Iliad.* 4. & 16. l. id autem iuriu illius inter naturales & nothos intercell, quod naturales intelstat patre decedente colegerunt duas vincias, utra dilatimatio trahatur in auct. *Arch.* C. de nar. & m. ab ipso. quod. med. utr. sibi. §. 9. qd. autem de scandala furoris. *Ergo* §. noti hi vero nulla portione bonorum intestati parentis habent utrum auct. quod. med. nat. sibi. §. si vero effusa concupiscentia. Ex testamento vero aequalis est post fuit notio ipsiis naturalibus, quod probat optimus *Acl. m. d.* 5. & feminis *Salycer. in auctibus complex.* C. de m. f. apt. dicens notum posse in testamento a patre agnoscere filium, quamvis Old. con. 195. & Alb. in robo de natura. L. & Bar. in s. f. de his qd. ut inde tenetur patrem in filio talemmodi nichil posse notis relinquere. A notis etiā apud Gracos *videlicet* ea bona, que lege Atheminius duri poterant ex patris hereditate filij notis, admonante Budro. d. 1. ylgo & Ludovic. Calio. h. l. c. 1. anq. 6. 2. c. 2. d. apud Atheminius notis dicebantur, quinō erant etiam ex duobus. Atheminius autem Plutarcho in Pericle, & Alciano. l. 6. de terra Ioseph. J. Hinc & T. Regial. *Ius.* 14. n. 11. [l. 6. m. 15. 7. 5. Regop.] in his filiis naturalibus exigit, quod patres, filios proprios esse agnoscant, quam legē ego intelligo in filiis natis ex feminā domī non cohabitante quos notios appellari diximus. Nā in his qui nācū fitur ex cocubina domī retēta, fati opinor esse, si cōstat eos dominatos fuisse ex gl. m. Mich. p. 150. p. 150. qui paulo ante adduximus.

Hinc inferuntur naturales filios, eos quos Baltardos ap. 15 pellamus, coldem esse gl. m. 10. de obib. Dec. conf. 4. 3. l.ud. de Sardis in tracta de legitimis 2. par. q. 1. 2. volum. Alex. conf. 1. 2. 18. 1. sol. col. p. Nec obiter Reg. 1. g. Tarr. [l. 7. 1. 2. 8. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 687. 688. 689. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 697. 698. 699. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 787. 788. 789. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 797. 798. 799. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 897. 898. 899. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 997. 998. 999. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1097. 1098. 1099. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1197. 1198. 1199. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1297. 1298. 1299. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1397. 1398. 1399. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1497. 1498. 1499. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1597. 1598. 1599. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1697. 1698. 1699. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1797. 1798. 1799. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1897. 1898. 1899. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 19

Prima conclusio: Fili⁷ naturales, non extantibus legi⁶, mis, patri adiutorio in duabus vniis succedunt, ex quibus virilis portio matri eorum cōpetit. *Auct. iurec. Cod. de natura fidei. glass. Abb. & Prapo. inc. tanta.* qui filii sunt legi. *Regia lib. 8. tit. 1. q. par. 6.* Vnde constat excludi naturales existentibus filii legitimis, aut legitimatis rescripto principis cum textu d. auctoritate, scilicet cuiuslibet requirat ad hanc exclusionem, & probatur auctoritate Bald. *in lib. quam Cod. de fideicom. m. 5.* & in lib. cui acut. fiam. su. 7. cod. tit. dicentes, legem⁷ municipalem de legitimi loquē. *17* tempore, etiam habere locum legitimam rescripto. Principis quanto ergo fortius erit idem dicendum in legū communī interpretatione? sicuti Bald. adnotauit in *q. ym. C. de ad leg. tit. maior.* Hinc etiam deducitur idem dicendum fore in filiis adoptiis: viri ex extantibus naturales habiunt duabus vniis excluduntur quod afferit Nicol de Bvalan *tra. de fiscis. ab inf. col. 11.* & lo. Baptif. de S. Seuerino *m. 9. q. illusfr. C. ad Orfe. fol. 5. col. 3.* Imo vxore legitimā parentis extante, etiam naturales ab his vniis excludi, probatex d. auctor. dicer. Leg. *Regia g. art. 3. pars. 6.* exprimunt hoc non admittit: idem conicit naturales admittendos ad eas duas vniias in bonis patris interstat, etiam extante legitimā vxore, modo illi legitimī non extent scribi vero Alex. *in L. Iur. s. de reg. col. 3.* naturales filios in his duabus vniis patrī intercelato succedere, etiam si superfit coniux & filii legitimī, si filii legitimī haereditatem pauperis repudianterint aduersus I mol. ibi quem tamen deferidit Rix *man. 5.*

Secunda conclusio: Nopos^s naturalis eti^s & legimus^s,
filio tatu naturali cocepimus nō alter inno*it* haec sed e*st*
quā pater eius iure effectus est illius. I^f. C. de natu. lib. vii Od-
fred. & Cynus c. cauq. in s. lator. & ex tenore quod si quis legat.
not. Ang. per tex. iibi in auct. de heret. alimeti. vñ. q̄d scilicet, ut ex
diuerso. Bal. in fin. Cod. de vestig. Deq. c. 32. ex quo aperte
furnit precedente conclusione quā prima fuit, non tantū

in filiis, sed & in nepotib. locū habere, vt ait intellato
fuc-
cedat in duabus vncis, nec legitimis filiis, nec vxore legi-
tima exifentibus, quod non Bald. & Sal. in d. l. C. de nati. Azo
in ſāma, C. ad nat. gl. in an. quod mod. natu. eſi. fū. & nepotib. Necab
hac opinione adūt in confundendo, ac iudicando recedere
Ia. Pop. in d. l. quaeraduram, s. c. 5. etiā refragante Gui. Bene
dīc. in e. Raynoult. de telli an. verbi. & uxore n. 700 qui contrarium
aliterque per te. in d. l. nept. & m. d. l. in fū. in quib. ego repondo
de tāntū ibi probari, nepotes, etiam legitimos, ex filio
tantum naturali intellato auct non succedere vt legitimos;
non tamen negant diūta jura eos succedere vt naturales;

19 Tertia conclusio. Patet filii naturale habens, legitimis
etiam extantibus, in testamento potest et vincia, id est, duode-
cimam partem bonorum relinqueret, ex qua vincia virilis por-
tio matris eius ex testamento potest competere. L. 2. c. 14. art. C.
de naturali. Regula. 8. i. n. 2. pars. 6. Nec intelligas patet filio
huius concubina, ita posse integrum vinciam relinqueret, ut
concubina deficiente, filio seminatus tam relinqueret, va-
leat per rem intellexit Ludovicus de Sardis. *intell. legi-*
timatio. 3. part. q. 1. si quidem naturali tantum filiopatrum potest, etiam
si deficit concubina, integrum vincia relinqueret gl. & Alberic.
in d. 2. & de Regula. 8. ier. ut in his regnum pater potest hunc
cau filio naturali quintam partem bonorum patre legesquod lego. 6.
Tamen fanciuti estatque prius id quandoque feruntur fuisse,
ostendit L. 14. de hered. l. 1. For. Si in legittima proles confe-
nitat patrem plus relinqueret naturali filio, id iure validum erit,
modo confenit filiis ex matrimonio, nec ficiunt tacitus : vt
notat Aymon Sailli *conf. o. o.* ad citans bart. m. 2. p. 5. fide
huic vi in dyadicis qui hoc feniunt. Dum sol. 3.1. C. de nat. huius intelligi,
in naturalibus liberis: quam tam loquitur in spuriis. Imo
hic confenit est prafundus precentibus naturalibus libe-
ris, vi ipse Aymon Iarius tradit. Vnde Romana. 14. scribit
filii absque fraude bonis paternis renunciabit, patrem
posse libere bona filio naturali relinqueret, sicuti posset
filius legitimis non extantibus.

Quinta conclusio: *Filiis naturae matris, si cum intenta-
tum legitimi simus, & aquae fucet. id est, quia illius, C. ad
Oris, Regul. 1, i. 11, n. 3, p. 46. etiam si mater fit illius, i-
cundum Commoner Opinione, & rotat Ang. Aret. in cuiusvis inf.
ad Oris. Inquit tamen esse videtur, naturales filios, ex forni-
ario conto conceptos, aquae ac legitimo matrimonio genitos
admitti ad matris successionem. scriptio enim est Gen. cap. 21,
non erit haeres filius ancillis, id est, concubina, cum filio lib-
bera, id est, ex viris autore Ambros. sermo 6, quo aliuscum
Gratianus tex. me. dicit ab ipso, § 2. 4. 4. idem probat tex. cap.
monum 22. 2. 2. ex verbis Apostoli ad Galatas. 4. Hinc Genes. 13.
scribitur: Dedit Abramam cum ea quae posseferat Iaac.
filii vero concubinarum larg us est in numeris, & separauit
eos a filio suo Iaac. quod etiam adnotauit lo. Attius super
Philonem lib. 1. Hinc & fort. in trah. de v. fil. lib. 18. inquitiam
esse exilium l. si quia illius in pigrata coiunctione. Vnde Regia
lo. Tarr. [tunc lib. 7, trah. 7, 8. 2. 5. Recop.] I faciescit enim, natura-
lem etiam matris intentia, simus cum legitimi non succede-
re posse tam ei à matre quintam bonorum partem relin-
qui. Sic & in Gallia inde feruntur testatur Gulielmus Bened.
Ind. e. Raymunt. in verb. & expon. mi. 710. Chaff. in confut. Berg.
Bab. 8. §. 3. & Carolus 14. 1. Reg. alius Francie sur. 7. Quibus omni-
bus dicta addicenda sunt.*

Primum ^{naturib} non competere ius agendi ex situ
loinfructio*s* testamenti, quia nū pater eis nihil relinquag.
l. i. an pris. de bono, pof contra talib. quam commēdat Aret.
in l. ex facta. col. 9. si de vulgar. & pupil. Bar. in l. Gallus. & etiam si parie
si de liber. & pof. Bal. m. l. 3. C. de bono, pof. seism. bal. & Didacus
a Segura in L. cohēder. & sim. sita. fide. vulgar. c. 49. Postfum tamē
contra testamentū matris agere de inofficio testam. l. p.
fugit. S. i. vñ gl. de. m. m. seism. glo. S. i. P. d. l. 4. qd. illu.
Lem. aegente Taurina l. i. & l. i. ro. 8. l. 8. Recip. Qui
legitimis reſcripſio principis efficiuntur, nullo caſu ſuccedent
cum legitimis & naturib. Secundū addimus praedictis filios naturales ita matris, itam intellat ſuccedere,
vñ parēt ipsius matris a fucceſſione excludant: quod in
Praetorio Rotula feruntur, ac pronunciatiuſt. Chaf-
fado. dicitur nota, de fucceſſione ab matre. Nec idopiorum legi-
gia abrogar. imo idem exprimunt m. locorum extat.

§. QVINTVS

S V M M A R I A

- Spirum filio quo fit, ut videt in nomine deducimus sacerdotem.*

Terreni filii sunt diuini or.

4. *Mangeris filii qui diuini or.*

Spirum novi potest a patre capere, nec inter cunctas, nisi in ultima voluntate eius quod adiuviatur cuius filio spiratio remittitur.

5. *Spirum etiam ex sufficiencia populari, quatuor bus capere non potest, neque ex iugando, sed ex voluntate amorum.*

6. *Frasu levissi, et cum una solita est, ex cunctis patrum sacerdotum indebet, Spirum fluvium non potest ei propter lacrimas, vel donationem paternam.*

7. *Quid agendum est, quando testatus data est tactus, vel expressa fide restatuunt bona pars.*

8. *Spirum non potest ei sufficiente, sive bona parenti exstante, si est, vel aliis ab heretice legitimo regnante.*

9. *Heres scriptum, an tenetur, data facie pars de refutacione boni spiris, ita bona cedula refutatur, et ad finem defertur.*

10. *Propositio contraaria legem non est ferenda.*

11. *Heretici qui basi sententiad de latrone invenientio proficit de nro reuelatis, et sententia vocans a deinde, et res ipsam exprimere.*

12. *Hereditatem caducis cui defensendo quis facit eccliesie, et seculares.*

13. *Spirum quibus canentes potest et bona pars adquirere.*

14. *Spirum non potest mutari nisi conditione, ut legitimorum a principiis fratris eis fellem.*

15. *Alimenta spiris reliqui possunt ad quantum partem leviorum.*

16. *Ne potest legitimus, ut materialia ex plurimo ab opere ab una inservi hec, et quod demundat illas, sive quod fuerit ex misericordia conceperit.*

17. *Filios clericorum familiam ordinarii constituti predictarum mali ex vincula.*

18. *Spiramus an nostri succedentes velet.*

19. *Cottus damus qui daturus est, non Cottus.*

20. *Filius clericorum acu ordinariorum, qui successat mari, etiam in Regia.*

21. *Spiramus cum argenteo ut bona praestatio prouocare.*

22. *Cottus damus qui daturus est, non regis.*

23. *Fratres matratus, et fratres, ut sint admitti redi ad matrem, non accessum que ab eis tollatur detinere.*

Spurius ⁷interdum dicatur, quincuncum patr^e habet, quasi *tau>glia*, id est, *spurium* conceptu a dictione Grata ex lusitaniaco, sⁱ sed ad*versio*n*s*, us*t*ri*m* v*b*i Theophilus adnotau*s*. & Alci. i.1. *pratermissi*, vel ex eo, quod authore Plutarcho in Problematis. c.103. Spurius erat propriu*n*om*e* apud Romanos, quod terribebatur tantum primis literis, S.P. hi autem qui sine patre erant, S.P. designabantur, quasi sine patre atque inde factum est, vt spuriⁱ dicerentur nati ex his mulieribus, cum quibus plures commercium carnale habuissent, ut explicat Budens in *vulgo* s*f* de *st* *at* *hom*, & Ioan. Baptisi. in d. l*s* qua *illustro* col. 1. Theophilus in d. *g* *s* *adnotatu*. & Catelli, Cotta in *l* *vittima*, *memorabili*, in dictu*m* Spurii de his tam agendum dicuntur non est. Dicuntur enim proprie*spurii*, qui ex his parentibus nati sunt, qui consilium contrahere non poterant tempore nativitatis, nec tempore concepcionis nisi diffinuitur Angel. Areti. in *g* *nonisime*, *infis.* ad *Offic*, vel qui ex eis o*co*ta legi punito*n*a*c*tu*m*. Alciat. lib.4. *parag*. *top*. 9. ex eo quod patrem pra*in* famia nominare non aude*t*. *dulgo*, etiam si patrem habeant certum. Hinc Titus Lilius lib.1. *ab* *tertia* *condita*: Confilo, inquit, vetere conditum urb*e* qui obscur*a*, atque humile*c* conciendo ad le multitudinem, natam eterna i*hi* prolem mendebantur: quasi nat*e* teradicantur, qui pra*in* humilitate parentes nominare non posse*nt*, ha*si*quid*e* ratione c*onflet* Dionysius ib*u* b*2*. Rom. *anti* *qui*, olim Roma nobiles a ibleis lege Romuli dubio*nt*

quæ. Omnia nobilitas à pœbelis legi Romam distinctus
fuisse. Sed & diuinus illæ vates *P.* 48. Terrigenos &
appellatignobiles, nobiles vero filios hominum, quod ex dicti
nobilitatis Hebreis psalmi in eum locum interpres adno-
tarunt. Conitat etenim hominem nullis maioribus ortum,
ignotique generæ, & obfculo, angelum t'erra appellatum
fuisse, quod citatus auctoribus docet. Angelus Politanus 45.
Misella, c. 18 & *Erasmus* in proverbio, *Terra filii*, atque idem
constat ex *Terterullia* in *Apologeticis*, c. 1. Quanquam & fint,
qui eorum vertutate magnificentes, terra filios appellari
honor vertantex Quintiliano ib. 3. c. 9. ex quibus intelliges
aliquot, quæ nota Ludovicus Cæl. lib. 1. t. 1. *antiqu. ent. 2.* quo fit,
vt filius adulterius sit spurius: & idem de conceptis ex incestu.
Nec liber omnia ex æstimatione parere: etiam enim est pra-
dicta adduximus. Et lignar filius spurius qui natus est ex his
noscitur, ac si ex æstimatione pareret.

parentibus, qui matrimonium contrahere non poterant, quia-
tis patrem obtulerint postea in illo tempore, text. & ib. gl. in e. tanta,
qui sit finis legum, et ad absolvendam, de filio precepit, vel quis ex eo contul-
dam natus non sit. Vnde ex hoc deducatur natura ex concu-
binaria domini non retenta spurium proprium non dici, sed natu-
raliter, etiam si gl. in e. nisi cum pro deum s. per personam decantum. velit enim
eum spurium esse cui conuenientem Bar. in gl. s. de s. qui. et vii. ult.
col. t. & Regia. l. iiii. 15. par. 4. Ex his enim, qui praemilium
constat, hunc filium proprie, noctum appellari, non spuriu-
m, nisi ea significazione, quo lupiros dicimus eos, qui incertu-
m patrem habent, & sic natos ex scortis, vel concubinis, quae
domi minime cohabitare, & que alios viros passim admittant
ad. l. iiii. 15. par. 4. Nam et spurius generice accipi
probat. s. p. 6. de deinceps. Hinc etiam apparet quarti intentio
diligenda gl. in e. quod mod. natura. s. gl. s. finis, spurios eos
appellari, qui nascuntur ex his parentibus, qui citam iure
cini prohibent, matrimonio contrahere non poterant,
quam probat Bapt. de sancto Seuerino in libro quarto fol. 7.
encl. 8. eam tandem reprobat Lodo. de Sardis in tract. de legi. 3.
par. 5. de fucec. f. b. s. ex quo spurius proprius dicantur hi, qui
nascuntur ex his, qui matrimonio iure canonico contrahe-
re minime poserant, posse etenim illi procedere impedita late
dictio significativa. Sit etiam Manzerus lata significatio
nati dicuntur ex scortis & meretricibus, s. 3. Ead. Regia.
l. iiii. 5. q. 3. 4. ac proprie hi dicuntur, qui nascuntur ex his,
qui iure canonico matrimonio contrahere prohibetur, quod
in d. iiii. 15. par. 5. per personam prodatur, iustitiae vera interpretatione
quae iuri Pontificis inter legendo potius conuenit: tam
metu non me lateat has dictiones, et pessime aliud afflumi:
In his vero filiis, quoniam ex femoribus affectiones non posside-

In his vero mīti ipsius requeſtes alterationes erūt notatae.
¶ Prima conſclusio: Filius ^{IP}Ipius, nec ex teſtamento, nec ab intellexo, nec ex contrac̄to inter viuos, aliquid a patre capere potest. & ſi in auth. quibꝫ mod. natur. effici. f. l. 1. & auth. libert. C. de natura. Regia l. o. tit. 8. par. 6. que dū fornicationis meminit, et intelligenda de fornicatione quæ etiam accedente fortificanti confenſu coniugaliſſi efſe nos potest, iure Pontificio vetante idem not. Saly. m. d. 1. Quod ifipater filio (poterit) aliquid relinquit, id à lege legitimi liberis vel co[n]iugatis proximioribus defertur. Bald. & Saly. m. d. 1. oec.

tex illa. Bar. in l. m. f. de his quia rr ind. Iaf. in l. 2. C. de haredi. inf. Alex. dicens hanc opinionem Communem esse in liberdatis. C. de his. q. rr. mdg. Ficetus aut id vendicat negligentiis confanguineis intra duos mensos relicta bona ab spuriu cunincere, aut petere, idem si pacto vel reparatione confanguinei excludantur. tex. in d. l. 1. que tamen iuxta præfam sententiam in his tantum filii processent, quorum ibi mentio fit, non in aliis. Regia tamen l. r. at. 5; par. 6. illius legis prima decisionem in omnibus spuriis locum habere aperitissime probat. Nec referuntur pars patre capiat, an ab alio ex patris tamen ordinatione, et voluntate, arg. l. r. mea ex familia, s. q. ff. de leg. 2. Ex quo inferitur, institutio hareditatem & rogatum resiliere hereditatem proprio arbitrio vni, vel pluribus, non posse illam hareditatem aliquo modo restituere filio spuriu illius qui cum haredem initierat, adieci fideicommissaria substitutione. Paul. in l. Lumen s. in testamenti. ff. de leg. 1. quamvis subobligare in hoc loquatur Bart. in Lumen hereditate, ff. de reb. dub.

Secundo deducitur ex his: *Iurum filii a patre substituti non possunt legimus ex populi substitutione ad effectum, ut patris bonis consequatur, etiam si pupilli bona capere possit ex sua substitutione e.i. si, qui deinde auctoritate gl. in anno, quo, mod. nat. eius, fuit s. h. quod tex. m. d. si, qui dicit. Sing. Bal. in t. eam, cum C. de fidei in t. 3. et in t. sollicitudine de appet. col. 2. notat Bar. Pan. Alex. & Iason d. h. quod Iason l. i. hoc uer. 4. s. fulger.*

vulgariter, nec fidicem consimilari: et quod notat prater alios
Gul. Benedic in *rep. Ecclast.* de tigr. in *verb.* & *excoram.* m. 69.
Quarto, ex his diecere possumus, si fraudem legi faciam
conserui, si ei, cuius pater Ispuri donauit aliquo bona, in conti-
nenti illa donauerit filio spuri donatoris, vel ex intercalo,
exprimam tamen in remuneracionem donationis prima-
rie, vel fit maxima quantitas, que donatur Bald. in *ad l. eam*
gram. n. 40. Ioan. Lupi in *trib. de donatione.* g. 30. m. 14. quemad-
modum & ex aliis concordie potest id prelumi factum
fuisse secundum Anani *cod.* 12.

Lege vero municipali statu⁹ non potuit filium spurium
capacem fore relatiamentu donationis , alteriusve paternae
languitionis,Bal. & A ret. in. cunctis populis. C. de summa trin. no. 15.
dem Arc. in. l. refutacione factio. de te. I. al. in. l. a. prator. 2. co. de
aratu. Soc. con. 95. in 4. vol. 9. 9. Dec. in. c. 2. de engl. 2. lectione notab. 2.
vix opinionem in esse. Constatuerit re ceptam in iudicior. Io. Bupt.
reper. cunctis populis. p. 1. de m. et m. foli. 1. coll.

Insignis tamen in hac re quæfio : quid agendum sit , quan-
do quis ab aliquo heret in thibut , et fidem praefas de reli-
cunda hereditate spacio . In quo dubio adnotandum est ,
quod it , qui fide hæc praefas ut indignus priuare hereditate
se , et nō adiudicatur , non intelligitur . S. si quis patr. ita sole-
re , ut iure sibi , et prædonio loco , et per hered. ita tacit. , locum , s. j. ,
leg. . Quod it fidei non praeficitur . Et si palam rogetur
restituere , iure optimo illa bona in hincutis pollicebit . Ad non
eligatur , in pr. & §. t. si in metallis u. g. de hu , que pro nos fisc. hab.
part. in t. si f. de hu qua. vt indig. col. 3. qui hoc efficiatur probat .
Prosternit in capaci dirigitur hoc fidicommissum , ac leges
ultissime potuerit . Spurium priuare paterna hereditate
e cum redire ad eam incapaces , quod a legib. facit esse
confat : nec probacione aliqua indiger : cum si tex. aper-
illimus tu aut. quis mod. nat. officiis , s. fm. quibus ita premillis
alura inferre licet , hab. conforteria .

Primum spuriū in interiori iudicio anima nō posse 11
tēre bōs a pārente libi relīcta, donātā obtiāere. Is enim
terge iustitiam ad ea capienda incapax est: igitur restituere
ea in conscientia foro cogendus est. Nec oblitus ponam le-
gis exterioris non esse condiderandam in interiori iudicio,
donec eis exequitio fiat gl. Litis celebris m. finitam, 12.
2. cunctis & nos nō minimis e. 6. boni 2. part. §. 8. id enim
tereo est in peccatis exigentibus iudicis exequitionem: nō
ta in peccatis, que non requirant aū tam aliquem iudicis: si
pūca pūca illa, quibus quis incapax & efficitur alicuius adūs:
teret enim ab illo actū abūtīre. Sic in incapax aliquorum
bonorum, tenetur aū possesse illorum bonorum recede-
re. Cetero in t. 4. 1. 1. 1.

Secundum, sicuti sumptus tute in anima indicio & conscientia
vero, parentis bona possidere, quae sibi libere, nulla promul-
gatione parentis premissa, tradiderit scriptus heretex eo quod
nonnulla ex voluntate veri domini acquirit, nulla legge ve-
nte igitur iure obtinet. Heres enim scriptus venus dor-
minus illorum bonorum est: nec lex prohibet cum possit

tradere bona illio spurius filio, nisi ex parentis voluntate, que tamen hic non praecellit.

Terzo, infurter eundem spurius iuste in conscientia suo bona parentis posse retinere, que sibi institutus a patre heret tradidit, etia data parentis fide de restituendo spurius predictius bonis: tametsi qui fide dederit, peccauerit, & mortaliter, fraudem hanc in signum committens aduersarius legem, que prohibet dictam fidem perfidari: sed tamen non prohibet lex traditionem bonorum, que spurius fit. Nec ex parte praefita amittit heres hereditatem, & rerum hereditarum dominium. Unde cum dominus sit, potest illas res in spurius tranferre. Nec dici potest spurius hac acquisitione priuatum esse a lege, cum fiat ex voluntate parentis: quia hoc acquisitione potius fit ex voluntate veri domini, quam parentis, ex cuius voluntate versus dominus sciebat ipsum ad id minime obligari.

Quarto, subfinitur & heredem scriptum non teneri in iudicio animi restituere hereditatem, etiam si tacitam fidem praeficerit de ea restituenda filio spurius: illa enim a promissione fuit facta contra leges, & in fraudem legis: ergo ex ea non tenetur. Iuris gentium, q. praevar. iuris de paix, & ibi optime Fort. 3. nos. facit ad id text. q. generalis, sub. eadē.

Quinto, hinc confit heredem scriptum, qui promiserat tenuisti restituere hereditatem spurius, non teneri in animo iudicio illa bona ad sicutum deferre, neque sifco id crimen ab eo committum pandere, quia versus heres est, & in permanentem legem hanc hereditatem fidem de cetero, i. t. C. de b. q. vnde. Lta. fida. I. lata intelligitur, q. de se p[ro]pria autem in foro conscientis non solvit: unde confitit sequitur heres ipsi alatio contra Bart. in l. p[ro]p. de hu. q[ui] vi indig. col. 3. q[ui] Didaeus de Segura sequitur in l. obverso, q. cum filia. ss. de vulg. & pp. fol. 12. iudicium rep. vol. 1. Nec item tenebitur confangineo testantis illa bona tradere: cum ite fit versus heres: fides autem ab eo data in ponam delicti collat[us] ab eo hereditatem: & sifco can defert: quod si versus heres non est, hereditatem ad testantis propinquos pertinet. Nisi obit. i. predones. jf. de per heres, quia luris consilii non appellat hunc heredem pro domine: sed dicit censendum esse prae donis loco, quia fraudem sifco fecit, tacitam fidem praestando. Nisi mihi placet hoc in dubio, quod non. Syluest. in vers. filij. 6.

Sexto: ex his opinio Card. conf. 35. intelligenda est, dum dicit, heredem, q[ui] praeficit tenuisti fidem de restituendo hereditatem spurius, etiam si laueratur te id non dictur tui cuiusquam, debere vocatum a iudice omnino verum dicere, & rem totam exprimere refutem Felin. in c. in iustitia de testib[us]. et. 2. & 3. & insignis Doct. M. Naur. in c. in iust. verb. 11. q. 3. p[ro]p. vla. corolla. 63. procedit enim predicta opinio, quando quia a iudice interrogaret, vel cuius testimonio exigetur sub monitione generali, precedente infamia contra ipsum taliter fidelitati: qui id si crimen occultum sit, & de pena tantum solvenda traferat, quan in animo indicio solvere quis non tenetur, non de restituione illati danni, non cogitur quis dicere testimoniū minime precedente infamia: quod si responderit cau, quo non tenebatur testimonium dicere, ita potest respondere, ut verum dixisse confit.

Septimo: ex his constat in dubio, cui si fico, sculari, an eccl[esiastico], dicto casu sit adiudicanda hereditas, c[on]siderandum hereditas praestans fidem personam: cum iste de linquat, & ab eo propter delicti auferatur hereditas: nam si laicus sit, Regi defertia ipsa hereditas: si vero clericus, ecclesie est adiudicanda: quod probari potest ex his que tradit. Ioan. Lupi. in rubr. de donis. q. 39. docet & hoc exprellit. Bal. in l. q[ui] presbyter. 1. col. 3. & C. de episc. cler. quem sequitur Paul. Capt. ih. Chalisanus in confut. Burg. sub. 8. q. 5. n. 4. & Felic. i. V. de iudeo. col. 2. & Segura in l. 3. q. vlt. m. 13. 1. de t[er]t. & p[ro]p., nec in contrarium quicquā vrget text. in c. 2. 2. [ace]c. ab in t[er]t. licet ei ibi adnotauerit. Panorm. Has equidē iep̄t illationes lector amplius examinare poterit ex his, quae post secundum huius operis editionem tradit docti. Dominic. Sot. lib. 4. de iust. & ur. q. 5. art. 1. in his enim, in quibus nostra diffident ab his qui diligenterisne fore inibi adnotata, liberum erit cuiusque indicium: & nos tanti viri censuram libertissime admitemus.

Vetum nostris passim conantur explicare, q[ui] quoniam p[ro]p[ter]o pater possit filio spurius proprias tute reliquere, ita, vt filius non excludatur a filio, quorum aliquo t[er]cante his hic referam, ex quibus haec gravis qualis poterit perpendiculari Prima euidem cautela instruit patrem, & docet ip-

sum amicum quandam ei valde fidum h[ab]redem instituere, cui secrete filium commendet non tamen rogetipsum bona filio spurius restituere: enim potest postmodum filium heredem instituere, vel ei restituere hereditatem. Spec. rit. de success. ab intell. 6. & vrs. quid sp[iritu]s pat[er]e. n. 30. cu[m] frugit[ur] gl. in aub[us] quib[us] mod. nat. efficiat. q[ui] s[ecundu]m part[er]e. quā dixit esse sing. Paul. in l[et]is. q[ui] ss. de vulg. vbi i[de] notans h[ab]et. tal. & ali dicentes hereditate aliquis institutus posse restituere spuriū primi tenuitatis, & id probatur in l. qui regiam suam T[er]t[ia] de hu. qui. vi indig. Hoc tamen negotium fidū amicum exigit: atque forsan hac secunda institutio fraudē p[ro]p[ter]e se fert, ex his, que modo divimus, nisi in institutis heres esset filius legitimus telatisq[ue] quidem h[ab]redem institutente filiu[m] spuriū, potius prae sumendum erit institutionem factā fraterno amore, quam parentis iussu. Bal. in l[et]am quam. n. 4. q. C. de fidem. Sunt & quidam, qui pari consilium contracta inter spuriū, & capacem alium integrerrimam omnium bonorum societate, illum spuriū solum heredem instituere, ut ex illa societate optimā partem filii spurius capiat ratione societas. Bal. in l. 1. C. propositio. col. 5. Cor. in l[et]a. fol. in verb. floruit. optimus rex. & ibi Bar. in l[et]a qui dorsi de liber. legat. 10. Lupi. in rubr. de don. inter vir. & ux. q. 6. n. 1. ut hoc tamē consilio caudētū p[ro]p[ter]e, cum propter fraudis non levem conjecturam, ut ob anima salutē, cui non admodum conuenit his vti dolis ad effingendas sanctissimorum constitutiōnōrum prohibitions. His tamen plura addi possint ex Cypola. cap. 38. Platea in l. t. C. de delato. n. 1. lib. 1. & Lud. de Sardis in tract. de legitimis. fol. vlt.

Pratermittem vero non est parenti utillimum esse, vt spurius & heredem institutus sub conditione, q[ui] a principe 17 fuerit effectus legitimus: tunc etenim sequitur legitimatio[n]e, patris hereditatem ab sifco anima p[ro]p[ter]e obtinebit: cu[m] instituti iure possit incapax in tempus, quo capere possit. l. 16 temp[us] de liber. inst[it]ut. l. sicut. & ibi gl. in p[ro]p[ter]e. q[ui] s[ecundu]m. r. y. r. y. a. m. Bald. Aret. & Alex. in d. l. Gallus. q. institutio. ss. de lib. & p[ro]p[ter]e. idem Aret. in l[et]a. fol. 1. q[ui] de testa, quam Opinione Communione esse tenuit. Iu. 5. & Lancelot. Dec. in d. q[ui] consilient. & Guald[en]t[er] de arte test. in. 2. e[st]at. fin. idem in hac specie notavit Bald. in l. C. de sifco. & subito, in 6. 4. cuius opinionem facetur communiter esse receperam Carol. Cotta in vltimis memorabilib[us]. in dictio p[ro]p[ter]e dicens te can defendiſſe Ferraria contra Ludou. Lufia. in l[et]am quidam relegat. ss. de reb. lib. qui tamē col. 11. potius videtur in hoc casu Bald. sequi, q[ui] quam ab eo difcete, tenuisti non omnino ei placeat Bald. sententia, quam Soci. ibi nom. 11. probauerat. Nec obterit. ss. de reb. lib. in extram. ss. de hered. multa vbi in institutionib[us]. conditio[n]ib[us] oportet heredem capacem esse tempore testamenti, mortis, & additionis hereditatis: sed enim procedit in conditione extirpescit, focus in conditione intrinsecā, & queri iure intelligitur, qualis est illa, cum capere poterit heres. d. l. in temp[us]. vbi gl. hoc fenestratradunt opimie Is. in l. v. q[ui] heres. ss. de vulg. & pop. Aret. col. 15. Imo hic spurius hac conditione institutio poterit pendente conditione bona p[re]terea, & ea, vt cursor administrare ex bonorum possessione secundum tabulas. l. 1. q[ui] quidem heres in dicti ss. de hered. inst[it]ut. vbi Bald. & Ang. idem Bal. in ss. de hu. q[ui] sunt sifci vel alien. sur. Ioan. Lupi. in rubr. de donis. anter vir. & vlt. q. 5. p[ro]p[ter]e. n. 4. q[ui] s[ecundu]m. 4. Sed & is, qui spurius filium habet, meminerit in his regnis posse ei reliquere iure alimentorum: quintam honorū partem, ex 18 Regia. io. Taur. l. 1. & l. 3. ss. lib. 1. Recopilat. J. quinque & ante iura Codicis. & Authenticorum licet patri spuriu aliquid alimentorum titule dare, aut legare, probat Alciat: in lib. 4. parerg. 5. ex 2. ss. de hu. q[ui] p[ro]p[ter]e. habentur.

Secunda conclusio: Nepos i[st]e legitimus, vel naturalis ex 19 filio spurius, deficiente prole legitima, potest ab suo heres instituti, nec censetur in dubio patri gratia institutus. Bart. in l. 1. Alexand. Aret. & Ia[bo] in l. Gallus. q. quid ss. de vulg. & pop. & Barto. conf. 11. 8. p[ro]p[ter]e. q[ui] s[ecundu]m. 1. Recopilat. J. quinque & ante iura Codicis. & Authenticorum licet patri spuriu aliquid alimentorum titule dare, aut legare, probat Alciat: in lib. 4. parerg. 5. ex 2. ss. de hu. q[ui] p[ro]p[ter]e. habentur.

T cunda

- cunda non procedit in nepote nato ex filio incesto. Bald. in l. si quis inceps. &c. de mesf. nupt. per text. ibi, quem idem Bald. dixit esse viuicu in s. i. presencia, nro. 35 de probat. Corlet. in fungo vel heret. Hippo. fung. 143. idem nota Alex. in d. s. quid si in quo? Opus Commun. est, teste Sylc. in d. l. si quis inceps. & Corle. de. conf. 25. 1. valens. et si. in d. s. quid si inceps. velit Bald. recedere. ex quinqueferri potest in nepote? ex filio potest lacerdices suscepit ab presbytero in istitu non posse: cum filius cleric in facriss constituut ordinibus dicatur natus ex inceps. glo. Bald. & Paul. in l. 2. C. de episcop. & cleric. quod alibi tractabimus: sed tamen proprie inceps non est hic filius, ex glo. in venitabilem, qui filii pot. legitim. cum adulteris appetit. Vnde haec conclusio secunda procedit etiam in nepote legitimo vel naturali, ex filio clericis sacris ordinibus insigniti: quod Bald. voluit in d. l. si quis inceps. Petrus, Cygnus, & Sylc. in d. l. 2. Alex. in d. s. quid si inceps. fin. & Roder. Zutres. res. 6. n. 1. tit. 1. Fori. 1. col. & Corl. in sing. ver. fanticatio. vbi exprimit futurum hanc Opinione Communem esse.

Terza conclusio: Filius spurius² natus ex damnato coitus, mati infestate non succedit, nec ex testamento, etiam si mater non sit illustris, nec proles legitime superfit, lices alias spurius natus ex coitu non damnato, mati non illustris succedit at simul cum legitimis. I. si quis illustris. C. ad Orfici. vbi gl. tex. in aut. quib. mod. mat. aff. ssi. §. 10. in authent. ex complexo. C. de incest. impreg. & Anglo. in §. 7. compone. lofstr. ad Orfici. Specu. itate de fact. ad integr. 1. s. 1. & 2. 7. Deci. conf. 3. 13. col. t. referunt tamen pluriimum scire quis dicatur damnatus coitus: & constat eum coitus damnatus dici, qui puniunt aliquia legi exteriori. & humana, text. d. auctor. quib. med. mat. aff. ssi. §. fina. Barto. in l. 1. col. 2. ss. de his qui in idg. atque ab omnibus receperunt videtur. Vnde? appetit coitum cum conanguineo vel affini, absque dubio damnatum dici debere. Sic etiam eodem pacto, coitum cum vxore alterius. Quin & coitus cum concubina legitima alterius, cum puniatur lege exteriori, damnatus censetur. fixor. l. iur. libras. d. de adul. Coitus etiam cum moniali. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cleric. e. si quis non dicam de penit. digniss. 1. Item coitus inter dominum & seruum. J. macta. C. de mulier. que propt. se nonixer. que & alia adducit latius Joan. Baptista. de S. Sceruino in d. l. si quis inq. fin. fol. 2. col. 1. & Angel. in d. s. non sine fine. confund. Ex quibus dubium est, an coitus inter solitam & coningutam damnatus fit dicendum? Quia in re dubitat Dec. conf. 3. 1. & tamen Paul. Catren. & confitit non esse hunc coitum damnatum. conf. 34. num. 4. 1. 2. volum. Alexan. conf. 139. m. 1. volum. Aymon. conf. 166. col. 1. & Socinus conf. 14. 8. in 1. volum. col. 2. ex eo quod hic coitus aliquia pena per legem exterioriem minime puniatur. l. 1. C. de adul. Verum cum coitus hic fit penitibilis ex eo quod maritus vxori iniuriam fit regit, secundum Bald. in d. l. 1. atque etiam legi Regia 24. tit. 3. diut. 1. in ord. Regis, certius existimo hunc coitum inter damnatos esse connumerandum, quod probat Ange. Arct. in d. s. non sine fine. col. fin. post Matthes. & idem assert. Joan. Baptista. in d. l. si quis illustris. fol. 3. col. 1. & quantum non diffiteat, priorem sententiam frequentius respiciat hanc dicit Dec. veriorem esse conf. 306. cui suffragatur, quod coitus hie sit per adulterinum ex lib. 1. C. de adul. Thom. & Caec. 2. quæst. 1. 5. 4. volum. 2. quod. constat ex distinctione adulterii, cuius mentionem egimus part. 1. huius operis. c. 1.

Eis tamen concinit non utilitas questio, quid dicendum quatuor: sicuti eam intellexit Abb. in r. 1. ssas. colum. de treuga. & pace. at Regia. l. 3. tit. 1. 2. 1. part. ad. additum tam gl. in d. c. sum multa. Illud statutum abrogatum est, atque per defusitudinem euangelii, cuius mentionem Abb. in d. tit. colum. p. 8. idem in c. cum fit de for. comp. mons. 15. Sed nihilominus ex eo constat quod exosa fuerit canonibus clericorum proposita. Hic estiam coitus adulterinum appellatur a gloss. communiter recepta e. per venerabilis, quis filii legitim. iuxta. adulterinus. vbi Abb. num. 32. hanc copulam damnatum dici, probat. idem Abb. in campani. de electio. glo. lofstr. in pragmat. sent. titul. de concubina. §. ipsa. vestig. acere. arguit. cum omni de cleric. canaga. nota. id Ni. col. de Vbald. in trah. de success. ab intell. 2. p. 4. p. 5. p. 6. p. 7. p. 8. ut. p. 9. Recipit. sublatum fuisse: ex Ioanne Lop. ibi, numer. 37. cum ex verbis & mente eiusdem legis conferat, nihil hac in re eiusdem a iure veteri ibi fascini. vestis etenim lex Regia 22. titul. 3. lib. 1. ordine. in eins processio fenit idem, quod nos ex predictis authoribus notiumsumus. Tamen Regia superius adducta, 3. titul. 1. part. 4. in ultima eius parte politin- duci ad contrarie opinionis probationem. Nam vtquid opinantur illi, probatur, si filium clerici, etiam facerdotis, matri succedere possit, nec dici proprium natum ex coitu damnato, quod fortassis probabile multis videbitur, iure faleme huius regni. [Quam opinione etiam iure Cesari- veram probare conatur doctilium Gregorius, in d. l. 3. Ego tamen dubitatione ista non semel examinata confan- ter existimo, quod paulo ante probauit, iure Regio ordinacionis, atque Taurina constitutionum facile improbari, qua ratione in iudicio, & confutus, ponitur probare eam opinionem, que filium ita a succellione matris excludit, quam eam que cum admittendum esse docet.] Nec temere diximus coitum inter solutam, & constitutum in facriss damnatum esse, vt excluderemus coitum inter solutam faminam, & clericum minoribus prædictum ordinibus, etiam si is beneficium ecclesiasticum habeatnon enim opinamus hanc copulam damnatum dici: ac subinde censemus liberos ex ea fuscetos, matri succedere: tametsi contrarium iure Cesario, & Regio probare nitatur Roder. Zus. in l. 1. titul. 5. lib. 3. Fori. colom. penitulm. Intra Regia lege hos li- tulos naturales esse, apertius constat, quam iure communi, secundum quod eos esse spuriis Bald. censet in L. p. 1. s. de iur. vsq. 10. Ego vero ex his, quod paulo ante de filiis naturalibus dixi, eos iure ciuili Romathorum notio non censerem: non proprie naturales, nec omnino spuriis: non enim re spuriis censi sunt hi, qui nascuntur ex coito, qui poterat coniugalis esse, nec item vere naturales, qui ppe qui nati sunt ex a concubina, qui locum domi cohabitare: iure ta- men ciuii libenter permitteretur quod Barrol. censet in l. penult. §. de concub. quem in hac ratione sequuntur his, quos re- pli hoc. §. 2. num. 5. verum si Poniticum ius in virgine foro moribus receptum, Regia & Taurina constitutione tetropatibus consideremus, hi bili naturales sunt: sicut ap- parat ex notatis superius, §. 4. cui opiniionis subscrivent omnes, quos adulteri us Bart. dicit. num. 5. citantur. Mater autem filiorum clericis, & clericorum predicit in his filiis non po-

23. in finit coim inter solutam, & facerdotem, aut facis infig-
nit ordinibus, contingit. Et March. ab Afl. in *confi-
tus. Neapolitanus tit. 2. cap. 2.*, voluit hunc coitum puni ex-
teriori nullibi puniri, ac subinde prolem hinc suceptam
matri succedere, quod falso sum existimat, adeo etenim odio-
fa he proles fuit semper canonibus, ut in Concilio Tole-
tano nono, cap. 10. statutum fuerit, filium dum ex coitu
clericorum, & feminis liberis, sub specie tamen matrimonii
scienter contraferri, seruum effici ecclesia. Cuius canonis &
Gratianus minuit in *canon. munit. 15. ques. 8.* apud quem tribus
locis text. illi est enim endundans. Dum nam legitur, *super immo-
rata, oportet scribere, super inmontata;* & dum habet idem
Graianus codicis firmari, legi debet reformati. Item dum legi-
tur, *Aliena pollutione, magis integre conitit senius, si legatus,*
Tali pollutione, que omnia refuenda sunt ex ipso concilio
rum codice & Ex Speculis tradit. de consil. 2. par. 1. nro 16. Ex quo
canone Romanus *fundat.* 101. nimis large notauit, filios clericorum
illis seruos ecclae sumillimi text. dicens sing. effe-
ctu tam illa constitutio de nativitate clericorum coningo lo-

Adicimus tamen hic ex precedenti ratione cum co-
mitum etiam dici damnatum, qui cum virgine, vidua et stupro
contigerit: quia punitur pena legis exterioris. *L. inter libet.
lib. si ror. ff. de adul.* §. 2. *Infract. de public. indic. l. 2. titul. 1. par. 7.*
quod ostendunt Ioh. Bapt. & Ange. Aret. in dictis locis.
quam opinionem procedere tantum in virgine, aut vidua:
que non fit infimae fortis, existimat Bald. *confl. 20. lib. 5. Soc.
202. et 203. l. Ludo. Gozad. conff. 21. zibam. 2. et Amy. Samil. amf.
166. colum. 2. nam commissum stuprum cum vilibus non est
punibile. *L. adulterium. C. de adulte.* quo tanè in vilibus respectu
moribus loquitur: non in virginitbus aut viduis infimi generis.
Quo fit, ut existimat istius esse, asserere stuprum
esse punibile, cum mihi vidua in honesta et am-
bitu lib. si ror. ff. de adult. cum vidua vero honesta stuprum
cum milibus esse, etiam si infima fortis sit, ut no-
nat Steph. Bertrandus *confl. 15. S. in 3. volum.* alioqui ansa pre-
dicta retinuit.*

retur exercendi passim libidinem, atque vitiandi virginem pauperes, & infimi generis, honestas tamen. Nec me latet Aym. conf. 1.66. col. 2. aduersus primis filia vestre coitum solitus, sed liberitas matrimonii legibus, & calitatis voto damnatum nobis est, etiam si stupri virto contingat, quod ipse notat ex recendio sensu Bald. in. 1. eam quam. C. de fiducia, c. 6. vers. & scilicet cui minime accedo. Ex primis tamen infero coitum inter liberum a lege coniugii, atque calitatis voto, & feminas codem pacto liberas, eti plures sint, non esse dam natum: neque enim punitur lege aliqua exteriori. Bart. in. 1. f. col. 2. ff. de his qui, viuunt.

Haccevero dubitationes Ioanna Augusta, Caroli Ce-²⁵ saris mater, leg. Tami. 9. prouorsus explodit: ea etenim t' deci-^{sus} est, cotum damnatum dici eum, ex quo femina co-²⁵ eunt in minore poena mortis naturalis a lege statuta. Ex quo aperitifine infertur iure Regio, filium conceptionum a con-²⁵jugato, & soluta, mati succedere: quamvis spurius sit at-²⁵ que idem erit dicendum in filio nato ex virgine stupro vi-²⁵tiata, licet spurius etiam si ex legibus culibus. Vnde te-²⁵ illa 9. ad matris successioneum spurius, & naturales adi-²⁵gitummodo non sint geniti ex coitu damnato penna mortis naturalis, quo ad matrem.

At iure communis attento infertor, filium a virgine, vel vidua virio stupri conceptum, velex concubinab. altero domi retent, vel a domina ex seru proprio, spurius esse, nec matr succederet: & tamen conceptionis tempore inter parentes contrahi poterat matrimonium. Secundo, dedituctu*m* iure Cesareum, non esse filium aliquem proprie spurius, qui matr succederet posse, cum proprie spurius ex damnato coitu nascatur: idcirco concedendum est, hanc maternam successioneum etiam proponi, atque defteri filii, quos paulo ante ex lata significatio spurius esse diximus, nisi probanda fit opinio illa, que afferit coitum inter coniugatum, & feminam solutam, damnatum dici non debere, ite illa, que affert copulam iacerdotis, & feminae nec coniugate, nec religiosae, nec consanguinei inter damnatos minime computari. His enim causis iure communis darentur filii puri proprii, qui tam non essent ex damnato complexu natu*m*.

²⁶ Quarta conclusio afferit: Fratres⁴ naturales, seu spurius, quoquoniam coitogeniti, intellectus sibi inimicu*m* succede-²⁶re, haec verini sunt. I. p. 1. 2. mde cogn. Filii enim naturales, vel spurius quoquoniam coitogeniti, succedunt cognati: & sic consanguinei etierni. Ludovic. de Sardis in tract. legitimis. 3. part. de spuriis successione, fin. qu. 5. hoc tamen non procedit in natu*m* ex coitu damnato*m* etierni nec fratribus veterinis, nec cognati interfratres succedunt, secundum Anani. & Bologni, in eius additionibus conf. 57. & Mart. ab Afflitionis deconf. 96. Abb. conf. 50. in 2. volum. Deci conf. 31. colum. 1. & Aym. conf. 138. colum. 3. Hoc vero certum omnino non est: immo potius oportet dicere, non esse hic adhibendam istam distinctionem, sed locum habere etiam in his fratribus, haec quartum conclusionem, ut optime nota Corne. conf. 21. in volum. vbi afferit hanc Communem Opinio-²⁶ nem esse, quam sequitur Curt. Iun. conf. 1. 2. & idem Corn. conf. 2. 34. colum. penult. 4. volum. & Nicol. de Baldi de factis ac in-²⁶ tefia. part. 3. colum. 4. quos probari videtur in dict. I. p. 1. non tam ita efficaciter, vt contraria opinionem concinuat: pro quo est Reg. I. p. 1. fin. 1. 2. part. 6. & idem probat Ange. Aretin. in tract. de tellam in verbo, nomen in status. colum. 8. iura iug-²⁶ tur cognationis naturalibus, & spuriis computant: non iura signacionis. Vnde naturales, vel puri ex parte patris coitenti sibi, etiam interfratres, inimicu*m* minime succedunt, ex recep-²⁶ta ab omnibus opinione in dict. I. p. 1. per text. ibi, nota Aymon. conf. 1. 28. colum. 3. [Ex quibus lector poterit expedere, quod nouissime tradit Emanuel à Costa in. sp. patr. v. b. v. 1. eam. 1. num. 1. & sequent. de testamento, obseruat tamen diligenter, & cu*m* indicio decisione.] Tami. 27. & ca opinione, qua re-²⁶cepimus illa videtur, fratrem spurius, posse succedere legitimo fratrex testamento, quod tradidere Caccia lup. in 1. fi-²⁶qua illegitima numer. 2. 9. Curtius Iunior conf. 123. & Goliem. Be-²⁶nedict. in c. R. agnatus. vers. & exorem. 5. numer. 1. 30. [Dicitam Regla. 26. final. fratrem naturalem ex parte tantum admittit ad successioneum fratribus interfratres, qui fratres veterinos non haberet: ex qua lege corripi glori. 1. 2. ff. inde cognatus dicunt fin. Abb. conf. 50. colum. 1. 2. volum. Flor. in. 1. qui testamentum. ff. de probatum, dicens, duos fratres ex eodem patre conceptus a duxi sibi concubini distincto tempore in conubiorum re-²⁶tencis, nec iura agnacionis, nec cognationis habere: atque

ideo non competere eis mutuum successionem, notandum Bartol. in. auctoribus quib. mod. nec effici. ff. 5. si quis existat. & Speculatu*m* de factis ac in tefia. 5. 1. vers. quod de natura. mm. 19. Hoc enim iure Cesareo locum habebat iure Regio sublatum esse conflat. Fratres vero legitimi, & naturales, naturalibus tatum, vel spuriis preferuntur. argum. 1. si quis illastris. C. ad. Oficiana. [Addie Joan. de Platca in. 1. col. 3. C. de vacan. lib. 10. Arch. reg. 1. qua. col. 35. de regul. suran. 6. Gregor. in. 1. 3. titul. 7. pars. 6. Anto. Gom. in. 1. 9. Tauri. num. 2. 9. Bernard. in. praxi. crux. 1. 5. 8.].

S. S E X T U S .

De alimentis & aliis iuribus illegitimorum.

S V M M A R I A .

1. Filius quoquoniam ex damnato coitu conceptus, a parentibus suis a-²⁶scendi.
2. Filius quoquoniam, etiam si viri, parentes occident, legi l'ompiea punitur.
3. Lat alendis spuriis patruo parentum tolli non possit.
4. Alimenta plus spuriis debita, legi aliqua soli non possunt, cum numero-²⁶ fiquem.
5. Legitima debita filii an tolli non possit.
6. Primum est unius herbarum emunum bonorum consumi potest, modo ut alijs alimenta prestat.
7. Alimenta patruo abscedere prestant, etiam si patruo prohibuerit.
8. Legi citoles alimenta purgari negantes, insipias esse, & ideo iure cano-²⁶num obregari.
9. Alimenta prestantia in qui ex dominio coitu natu*m* sunt iure canonico, non autem cani.
10. Alimenta libera prestanta sunt per semper parentum & filiorum qua-²⁶litate, & conditio.
11. Alimenta que miseratio & pietatis causa prestantur, danda sunt se-²⁶quuntur qualitate per postula, alijs autem dicunt secundum virtus ne-²⁶cigantur & num. 12.
12. Non sunt interclusi ad auct. ex complexo. C. de incipi. nupt. & ad c. cum habeant, de eo qui duxit in matrem.
13. Filium tunc a patre audeat, quando non habet unde posset alimenta percepere.
14. Legari possunt alimenta filio ex statuto, etiam si habeat unde est alat ep*m* iud. Regal. Tauri explicantur.
15. Filius naturalis, vel virius, non posset a patre detem exigere.
16. Dei & patruis proprie data, martri ramo quoniam, quam legi tene-²⁶bas, qualiter fit ad legitimum quoniamatem redirentur.
17. Maritus aet etiueret uxorem propter coniugium.
18. Datus tunc mixtus ex partim aetris, partim furturam.
19. Spurius fit a matre aliend, & educando.
20. Latifundis non regunt quidam probrius ep*m*.
21. Spurius etiam ab heredibus parentum sunt aliend: ex quid de alio facti cognoscitur.
22. Prudentius libetrum, dona patrua obligata sunt.
23. Vir pro aliis agere non patet contra imperato bonorum mariti.
24. Alimenta filii data ad eum curae habentes pertinetur, & respondeant gaudiis.
25. Fundus ad alimenta legatus est, cui proprietas legi pertinet, ad heredes legatus transfit.
26. Ne patruis spurius aut ex eum anni seu prosus alienda.
27. Alimenta quoniam ex eau*m* his negari possunt.
28. Arma & insignibus patrua vel matru, & spuriij vel illegitimi uti possint.

Q Vinta principali conclusio¹ prefatis optime accedit, quia filios quoquoniam coitu, etiam incepto conceptus, a parentibus aliendos esse profitebuntur: ex c. cum habeat de eo, quod dux in matrem, fed & hoc ratione probatur: decet etenim iure naturali hominem procreari conseruari, atque ali, ne per-²⁶rea patro vero genitor fuit, & in eo amoris causa manet naturaliure: igitur alere tenetur ipse pater filium. Prate-²⁶liberorum educatio iuri est naturalis. L. 1. ff. in naturale. ff. de iust. & iur. in iure naturale. 1. distill. natura autem communis est legitimis & spuriis, libo accipere. ff. omibus si de accusa. L. quin-²⁶ca. C. ad leg. int. mae. 1. Bald. in. iurica. C. de conf. L. 7. 3. idem in c. 1. & natura fit de fuder. contr. inter Dom. & agna. dicens legem Pompeiam de parricidio locum sibi vendicare, etiam in spuriis sequitur cum Alex. in. lex facta. ff. si quis rogatu*m*, ff. ad Trebelli. nam. 4. 3. & Fortu*m* in tract. de vistmo. fin. illat. 7. ergo ius hoc naturale, quod cogit parentes ad aliendum liberos, commune erit liberis legitimis & spuriis. Abb. in. c. cum habeat Bartol. in. auctor. ex complexo. 2. de intest. mpt.

Hac tamen quintam conclusionem intelligere ita veram esse, vt in istu itud non valeat tolli vlo patruo parentum. Specu-²⁶lari in tis apud ipsi sunt legitim. ff. 1. vers. 1. sed pone quidam. n. 1. Alber-²⁶ric. in. 1. ff. in naturale. colum. final. vers. sed quare & ibi Bald. vers. quare quidam fiti. ff. de iust. & iur. Bartol. in. 1. si quis aliens. ff. patruo parentum idem Alex. in. i. alia. ff. eleganter. num. 12. eodem rite etiam si

T 2 pactum

paetum sit iuratum. Domin. in e. quaecum pactum est. 2. de p. in. 6. & Feli. in e. ex reposito, de iure, n. 12.

4 Secundo ex eadem ratione est hoc intelligendum, non obstante legi municipalium, aut constitutio aliquia: non enim possunt humana lege alimentatoli, quia iure naturae debentur. Abb. in e. sua de consuet. nro. 12. a quo nullus discrepat, secundum Rocham Curt. ibi fol. parto. 45. column. 3. Vnde inferitur intellectus illius sententia, qua pallium Docto. profiteretur "legitimum partem in bonis parentum filii iure debita, lege municipalium, aliae tolli posse: cuius author fuit Dynus in reg. iudicium, de regulis, in e. quem sequuntur Bartoli. & imol. in l. Tita. §. Tita gen. ff. de cond. & demonstrat. aliquie plures, quo referunt Imol. & Alex. in l. quid de bonis. §. fin. ff. ad leg. Falida. Dec. in l. iura anglois. ff. de reg. in. idem. Dec. conf. 19. num. 5. qui han. Opinione factent eis Communem, tradit late Alciat. intr. ad de proup. reg. & proempt. 8. Et enim hoc intelligendum, quatenus legitima non est ad alimenta necessaria, ita ut alimenta nequaquam tollantur.

Ex quo sub inferatur, non omnino reciendam fore opinionem illorum, qui ex aduerso existimant, legitimam legem statutam & dimini posse, tolli vero totam non posse, qua esset Regula antiqua, 47 & Noua. 18. Soci. cons. 30. column. 1. & em. 150. i. r. Vincent. Hercul. quid. 2. ad primam. Iaf. in l. quoniam in provincia. C. de infili. tellina. dicens eam esse communem. idem La. in l. spacio annue. 2. C. de infili. & fabrili. Dec. conf. 106. manu. 4. Roderic Zuares in l. p. tit. 5. lib. 5. Fari. 2. Junta. Hec enim procedit, ut dimini posse vixne ad quantitatem alimentis necessariam tolli, vero predicta quantitas non posset. Hinc manifestissime deducitur, legitimam posse tolli: rursus dimini posse, totam vero tolli non posse, si intelligamus legitimam legem, vel statutu totam posse tolli: non tamen alimenta, quod ab Bald. colligere facit est l. r. §. in naturale. ff. de infili. & iur. column. fina. Nec mihi placet opinio quorundam dicentium, legitimam parentibus debitan tolli omnino posse, etiam si Franc. a Ripa eam dicat cumenim est. lib. 1. ref. 1. & 7. Ex pietate enim naturali iure parentibus alimenta ab ipsi filii exhibenda sunt. Quo sit, vel Solonis lex in Christiana, ac bene in ista Republica minime fit recipienda: qua quidem flatus genitos est meretricibus parentes alere non teneri cuius meminist. Plutarchus in Solonis vita quamque Romani admiserunt in duodecim tabularum legisbus. l. 2. si quidem lex illa pietati refragatur, que parentibus deferre debet, eodem enim iure naturali tenentur filii parentes ale, quo ipsi parentes filios alere debent. lib. s. qui a liberis. §. patens. ff. de liber. gothic. probat doctilime Alfonsum à Calatrava, de iusta harc. ponit. & ritim. merito dissentientis a Barto. qui in lib. §. patens dixit, hilum parentes debere ale, non iure naturali, sed ratione naturali: ita intelligentiur, consilium in d. §. patens. dicentes, ratione naturali parentes filii aliendos esse.

Ex hac secunda principali interpretatione inferatur primo, legitimam legem vel statuto tolli prorsus posse coe, quod filius habeat bona, unde possit optime seipsum ale, ac libi alimenta exhibere, velex artificio libi ipsi valeat necessaria acquirendo. Panorm. in e. Raymata de testa. num. 12. Ioan. Lup. in e. per vestas. 3. nro. 2. in pr. de donat. inter vir. & vir. 10. Citer. in tracta de primogen. lib. 2. ap. 16. vt hanc esse Communem Opinione affert.

Secundo inferatur statutum, quo cauerunt patrem minime teneri ale, filium maiorem decem & octo annorum, iniustum atque inuidulum esse, vt exfiltrat Anchar. in cap. 1. de conf. 11. qu. principa. Ioan. Bapt. in lib. omnes populi ff. de infili. & iur. fol. 6. column. 4.

Tertio, subinfertur filium à patre aleendum esse, etiam si vxorem abice licetis patris duxerit sine dote: modo honestam duxerit, ut adie Dec. conf. 22. column. penultim. Imo non tantum filio, verum & eius vxori debere patrem alimenta exhibere, probat Ioan. Crotti. in l. conf. 2. lectio. penulti. & final. column. ff. solut. matrimon.

Quarto, deducitur ex his, licet posse quem, ex Regia tam permisso & licentia, primogeniti honoris iuriuorum constituiere in liberis masculis, maioribus natu, modo certe indigentibus liberis alimenta praestentur: ita Io. Lup. in d. 3. nro. ab. 9. 2. etiam in iudicio interiori anima & temet in hoc ultimo dubius fit item Ioan. Lup. in d. 3. nro. 8. & 10. Citer. in 2. lib. de primogen. e. 15. atque ex hactenatione cenfatur patruntur aliquo ex his, qui notat Zuares in d. 2. limitatione. Quibus addit. Tiraqucl. de primog. quid. 4. & trib. sequentibus late

hac de re disputantem. Qui in specie tradit quid. 4. nro. 33. alimenta praestanda fore a primogenito ceteris liberis, cuius non fit. Quod & Hoffstein. Ioan. Andr. & Panorm. in e. iure, de vir. adnotarunt. Sed & licetam esse hanc primogenitorum institutionem ab ille villa peccati labe, probat Dominic. Sot. lib. 4. de subl. & iur. quid. 5. artic. 1.

Quinto, infero alimenta huius filii, quos spurius appellamus, debericiam si eorum pater ea praefari prohibeat in testamento. Bald. in l. id. quod pauperibus. C. de episc. & cleric. vers. vir. quero. & Zuares in l. 1. tit. 6. libr. 3. Fori. vers. matronam. post Dynam confil. 9. qui pulchre respondit patrem in testamento non posse filium primitare alimentis has conditiones, si cum fratribus cohabitare noluerit.

Terrio, principaliter intellige haec alimenta iure? Pontifici praefari. c. cum haberet de ea, qui dux. in matrimonio, iure autem ciuii Casarum, spuriis filiis alimenta denegantur. aut ex complexu. C. de incel. nupt. auth. quid. mod. nupt. epi. fin. Spec. i. qui filii sunt legit. §. 1. vers. quid de natu. P. rep. in l. d. c. cum haberet. Aret. conf. 9. Imol. in l. sex. salvo. & si quis rogavit. 5. col. ff. de Treb. & Felin. in t. Eccl. 3. Maria. de confess. ma. 45. Ego tamen extex. in d. 1. complexu, ius ciuii procedere exflimo in filiis natis ex incestu, contineat damato: carteris enim spuriis non denegat ius ciuiile alimenta. Ius vero Pontificium etiam huius, qui ex damato coitu sunt concepti, alimenta exhibeatur: eritque eisdem filiis facilissimum ea obtinere, etiam refragante iure Casareo: cum peti alimenta posse apud iudicem Ecclesiasticum, etiam à laicis, qui coram eo conuenient, hanc ratione possunt. Barto. in l. silent. ff. de d. & c. i. l. lo. L. lup. in e. per vestas. 2. not. n. 19. Et enim causa alimentorum pia, & idone diebus feriatis trasciri potest: sicut nota Alex. in l. 1. col. 6. ff. iust. matrinum.

Caterum illa Constantini lex, quam fortassis quod istam alimentorum denegationem iulianus approbat in aut. quibus med. nat. epi. fin. §. fin. his filiis alimenta negans, nimis rigida, & crudelis est: nam & Theodosius Imperator leges à Constantino latas circa filios illegitimos alperas appellat, in l. 2. de nasc. lib. 4. libro Codicis Theodosiani. Quo fit, & ut constitutio Romanorum Pontificum alendis filiis, etiam natis ex damato coitu, in foro faculari excluso, iure ciuii feruenda fit. gl. Cardin. & Abb. m. d. c. cum haberet. Abb. conf. 115. & cons. 5. o. 2. volum. Fortun. in tradit. de vltim. fine. illatio. 1. Cor. in reporto. in vlt. alimenta. 2. column. f. enit. Barto. in d. aut. ex complexu. Alciat. lib. 4. parerg. cap. 5. quam Opinione Communem efficitur Aretin. in prim. inst. infor. iure natural. gentium. & ciuil. column. fin. Dec. 20. cap. clericis de iudic. 2. column. Ripa in rubric. verbis obligatibus in fine. idem. Ripa. in l. 1. nro. 17. column. C. de renew. and. donation. que. l. 2. 7. Ioann. Lupi. in s. per vestras. de donat. inter vir. & vir. 3. notab. §. 9. numer. 14. Ioann. de Neuizanis in s. nro. 1. nro. 1. libr. 3. numer. 25. Carol. Molina. in Alex. & 7. volum. 3. libera. B. cui sententia conuenit Regia. lex. 18. Tauri. Ex quo ergo infero etiam Regio iure, patrem, qui filio ex incestu nato tenuerit alimenta dare et polle eidem quantum bonorum partem reliqueret alimentorum titulo: licet ipse patrem legitimos liberos habeat, contra Ioannem Lupi. in l. 2. Tauri. numer. 5. 6.

Quarto, intellige principali interpretatio prefatam conclusionem vt alimenta placentur his filiis iuxta parentum facultates, & perfecta ipsorum filiorum qualitate: vbi consideratur dum est, quo pacio deceat illum filium spurius glori. in. Nepon. Proclus. ff. de verb. signica. ver. dignitate, quam dicti. fin. l. 1. fin. 1. Inff. de action. column. 1. & in h. statim Ser. iana. cod. lib. 5. lib. 6. cōmendat Alex. in l. amarum. ff. solut. matrimon. dices alimenta, que miserationis t' causit placentur, praeflenda fore, circumspeta persona illius, cui exhibenda sunt. optim. tex. in. lib. sed & §. quid. §. sufficienter. ff. v. 1. notab. Imol. lib. Neponius. §. fina. ff. de vir. indic. Iequitur Aretin. conf. 17. column. penult. Vnde in praefatis aliumentis, que miserationis ac pietatis causa debentur, dignitas illius, cui praeflenda sunt, est attendendam etem si Bald. in d. ff. marit. dixerit, isthac alimenta iuxta necessitatēs vltis esse centenda minime attenta perfornatum dignitate: sequitur ex Ioan. Lup. in d. e. per vestras. 3. notab. §. 24. num. 3. Chafane. conf. 39. nro. 5. e.

Ex his tamen non inelegans patet interpretatio e. cum habet. nempe vt viuendi sunt alimenta in aliumentis, non dignitas personarum, sit considerada: quod expedit a tuis principiis perpendere. iure namque naturali alimenta debentur, quatenus vitę subueniantur. e. q. 8. 6. dist. 1. nro. 1. agnosc. agnosc.

¹⁰ aditum ius humanum, neq; iniuria alimenta praestare debet iuxta dignitatem & statum illius, cui praestantia sunt; vt conitatur: igitur Baldi opinio non potest recta ratione defendi. Sed oritur hinc discordia noua inter iure canonicum & ciuilis: quia apparet a iure canonico filius, etiā spuriis alimenta deberet a parentibus iuxta filiorum dignitatem, per eam habere de eo, qui duxerit in matrem, at iure ciuii filii comprehensum est in aliis ex complexo, alimenta deberet, quatenus vita subfudio sunt latiss, ne fame, aut frigore pereant: non tamen illi a quo attenta filiorum dignitatem fuit necessaria: siquidem lex ciuilis alimenta negare potuit, quia iure naturali non sunt necessario exhibenda: quibus mire concinat Regia lex Particularum, quam in vndeclimo intellectu citabo. Igitur plurimum conducti natiuus arbitrio in his alimentis difinendis. Sed & Regia lex. tunc. *Quia in Recopilatione epib. 8. tit. 8. lib. 5. p. permissi patri titulo alimento quantum bonorum patrem designare his filios, quibus alimenta dare tenetur.* Quia quidem pars si sufficiens non sit vita subfudio, necessario erit augendis si vero excedat illam quantitatem, quia dignitatem filiorum conuenit, minime diminuunt, autio horum, Lup. d. p. per seipsum, 3. metab. 2. 24. in fin. sum. ro. quo in loco politeretur huius interpretationis partem aperte probat, priorem vero namer. 7. non ad modum obfuscius verbis leniterat.

Quinto, 'quamvis filios a parentibus alendos esse, iure conicit' id tam locum habet. si filius non habeat patrimonium, neque arte aliqua prædictis tñvne possit tibi alimenta capere, secus ergo filii suis valeat se ipsum aliere, *ibid.* s. filii suis in libro agnoscat. Anton. & Abn. d. cap. can habentes, 2. claus. Baptis. de S. Seuerino in lib. s. papa Sixtus. L. ad Officium. *clavis penitentia.* Socin. vng. 12. 1. num. 47. in 4. p. Laurent. Calcar. vng. 59. Dec. cap. 579. Nisi dedecet sit filio a te illo tempore exerceceris quod predicti Docto. lentiunt, & Ioan. Lup. in d. cap. per reuers. 3. menses. 2. 23. annos. *Abb. mecp. 2. coll. 2. de cun-uei.* infid. probat Regia. 6. tit. 1. part. 4. Id etiam haec in re ter-tilium eius opinor, patrem huius iuri alendi liberos mini-
me satias facere, si id euret, & agat, vt filius recipiatur in ali-
qua domo hospitiali, in qua pauperes publice alitorum indec-
ens et enim filii in domo publice hospitiali constitutis
quod sensit Bal. in l. *Utric.* f. scissim. C. de lat. libert. solle-
quem Præpost. sequitur in d. cap. can habentes. Anton. Burgen.
in cap. 1. de empi. & vendit. colum. pauperis. & Ioan. Lup. in d. cap. 2. 23. an-
gientes cum, qui alerum tenetur aliore, huic obligacioni
tatisfacere, si curritulum recipi in domo pauperum : nisi
indecens sit, cum in loco illico alimenta percipere vide-
aperie sentiant, quod nos affirmis : non enim video de-
bere filium, nec patrem , in domo publica pauperum ali-
jus filium.

14 Nec illud est prætermitendum, lege aliqua distincte certam quantitatem, quam titulum alimentorum licet patri filio relinquere, etiam spuriis: posse patrem illam quantitatem eidem filio legare, quamvis ipse filius habeat patrimonium, vel bona, ex quibus valeat fei ipsim alere, cui opinione nullus fragari videtur, quod plectre notat Aymon en. 199. num. 10, verbi non vultus. Ex quo non vulgariter apertur interpretatione. I. 9.4.10. 3. Tarr. [c. 7. et 8. M. 8. 7. 5. Recipit] quibus pater poterit filio illegitimo iure alimentorum legare quintam bonorum partem, etiam si filius ditissimum sit. Factor tamen, dubiam est hanc interpretationem: atque idea ad meone, ea de re amplius deliberandum fore, in eo filio qui spurius sit, & nihil, nisi iure alimentorum capere potest. Aymon enim de illo spurio tractat, qui ex operi rufus est & ipsum alere poterat. Cuilibenter ipse addiderim, obsterendum esse in hac questione non solum quibus ex operi, aut qua industria filius spurius alimento pollit fibi suppeditate: sed & patrimonii, & bonorum conditionem, nam ex illis tuta sit futurorum alimentorum ipes, certum ve subfidiis.

¹⁵ Sexto, ex his infertur, patrem teneri ad designandam
dolem filii spurz, sicut ad canum alendam: quod Bart.
voluit *in d. authent. ex complexo*. Abb. in *cap. sum. habet.* & *et communis Opini*, scilicet Tota. Baptisi de S. Seutonio, in d. I. quatuorlibet.
calum penit. not. Bart. in *I sed nec mater*, C. de iure doct. Bart. in l. fin. §.
f. a. *socios f. in huius quea in fund. credidit idem in l. Matrem.* §. *duobus* et
anteponit, sicut *legit. 4.2.* Matthei, mat. 4.7 Barto. in *l. cap. sum. 2.1.* f.
de huius quib. ut indec. Lupa. *Lupan. per reg. 1.3. notab. 4.9. p. 9. S.*
2.2. Bald. Nouell. intral. dat. 6. part. priuilej. 26. 16. La. Compa-
do ante. 1. part. queat. 17. Socin. lat. Lupa. p. 1. de sol. matratus ybi

Aretin, colom. 5. scribit, hunc sextum intellectum tertiarum in praxi, & aliter communem esse Franciscum de Ripa ibi, s. 65. Sed procedit iuxta quantitatem pro alimentis debitam; ex ratione, quam predicti Doctores adducunt, atque post eos Euerardus in centuria locr. cap. 9. nota in hac specie Curtius Iunior conf. 3.7. etiam si, quantumus Alexander in dict. Iunior. 8. voluerit patrem non obligari ad continuendum donum filii spurz: pro quo facit, exxem. 8. pater si de legat. 3. Cuia tamen responderi potest, eam legem locum habere, quando illa habet bona, ex quibus potius fiti ibi donec constitui: ut expressim preter aliis intellectu lex ordinata, de viuere, mortali, illatio. Hinc probabili est dictio Preposito m. cap. 8. Sicutius, de cap. Comad. m. festu. dum dicit, prasimula lege, vel conluctu dine, qua libidini alicui Duci, Comiti, vel Marchioni, aut Regi, teneantur dominum filium exhibere, os debere non tantum id agere erga filia legitima as: sed & erga filia quis, quem sequitur Chatilian, m. confessio. Burgaud, Roriv. 8. c. moner. 8.

Verum, si pater excedat iuris metas in assignandis donis filii spuriis, ab eis legitimus heredibus illi dotti excelius est exigendum matrimonio soluto: non eo constante, ne filii maritus eludatur, qui oneroso titulo possidet dote. Bart. in l. fin. s. de his, que in fraud. rediter, quod eo causa procedere potest, quo maritus tempe et contractus ignorabat, clauso vxorem ipsiatur esse: aliquo Barto, opinio fallit fore; liquet enim etiam matrimonio constante posse illius dotti excelsius peti: ut nota loan. Lup. in d. dict. cap. per vestitas, 3. nota 8. §. 24. note, 3. ac loan. Francile de Ripa in l. 1. s. iustitia matrimonii, num. 9-7. post Cuman. in d. l. fin. & Nicol. de Vt. in rad. ad success. ab inst. 1. c. 4. fece silvam, fol. 6. colam. 1. Quin & adiecius lus Barto, eft optimus text. in Regia. 19. Taur. [l. 2. fin. 8. lib. 5. Recipit Iqua probatur, dote in officiis aliam a fratribus posse exigere ex ea parte, qua in officiis, etiam matrimonio constante, equum teneat communem. Paul. Caſtreñ f. adnotauerat in lib. m. d. in m. d. de quam sequitur Iohn. Lup. in d. 3. nota 8. §. 2. dicens ita in Princiano Praetorio iudicatum fuisse, priuilegium lex Regia statueretur. Tametū idem loan. Lup. in d. §. 24. opinionem Barto altera esse Commonium, ex quo dotti datus marito fieri onerosus, gl. in l. fin. denuo s. fin. s. de dote. can. dat. ibidem recepta communiter Barto, in l. fin. constante, s. soluto matrimonio numer. 6.7. Baldan. L. B. editio. coll. 3. C. de fact. sup. Ia in l. fin. Nefomina. 3. nota 8. f. de re iudec. test. in l. m. c. perf. lacrasim. C. de mpa. lacras defereſp. 10. Regia. 17. Taur. [l. 2. fin. 6. lib. 5. Recipit] Latinus Andri. Tiraque in l. fin. enga. C. de reuecan. donat. in verbo donatione, 17. 3. led licet dos marito detur pro oneri: matrimonii ministrandi; non sequitur confutem, maritum dotele confundit omniro titulo oneroso contractus: quia ratione con. lugli tenetur vir uxorem atere. Vnde dos marito i' promilia; 8 nec defetur vera gratia lucis, nec omnino contractus atra rosi conditione sequitur: aliquo mille fraudibus locus efficit dotibus instrumentis.

¶ Septimo, principaliiter ad hanc rem attinet: at endos 19
est liberis, à matre, primo statis triennio: post illius velo
à patre, gloriā, & cūm habet & in *Nec fīlum, C. de pati, p. p. f.*
& in *casu de cōtraf. infideli, mater eternam cogitūt propriū
laetare filium, vt ferbit Dñs Gregorius in respōnsione*
bus ad Augustinū Anglorum Episcopūm cap. 10. ex quid
*noutat Gratia, sp. ad eum vero, q. dīf. modis non fit isti pa-
per, vt lācātōdō filii, minime vacare possit. A. Z. in summa,
C. de pati, p. p. quem sequuntur B. & Paul. in alimento, C. de
nōz gelli. Abb. in cap. 10. sec. 2. Bārt. in strati de alimento. Prapō-
rit in dipt. ad eum vero, probat Reg. l. 3. cīt. 1. o. part. 4. addunt
tamen prafati Doctores, idēcē ille in casu, quo mater nobili-
tis elicit: cui iuxta mores patrios deducēs fore ē, lactare
propriū filium, vel si careret lacē: his enim tribus casis
bus infans tradendus et nutrīti patris expensis, vel coegen-
dus est pater matrē pauperi alimenta prabere, quo filius
politus prospicēt vberibus nutritio. Verum ego ob quamcum-
que nobilitatem minime excusarem feminas à laetāndis
t' propriis filiis, nec opinor, etiam Reginis id ēfēcē deducēs:
ex Phauorino apud Aulum. Gen. lib. 11. mī. Attica, 12. cap. 11. &
Macrobi, lib. 5. satyra, cap. 11. & Plotarch. in libro de libertate, ad eam
f. 2. & Augusti in narratio Pslatu 49. pulchre & vberimē
Tiratula in trāita, de nobilitat. cap. 20. num. 76. Nec tamen feminas
proprios laetare filios detractant mortalis criminis
reas iudicare, si in eligenda nutrice, atque alendo filio,
cur am hinc negotio conuenientem impenderent, quod ip-
se Plutarchus admonet. His etiam illud addendum p. 20.
ad Plutarchus admonet. His etiam illud addendum p. 20.*

Tomus I. De Matri. Pars II. cap. 8. s. 7.

trientium adhuc matrem cōgēdam esse, atere filium; si pater pauper sit atque id agere nequeat: ita Abb. existimat. d. cap. final. colm. Regla. 1. tit. 19. part. 4. Sed et item Abbas in dicto capit. tam habet, probare conatur, onus alendi filios illegitimos pariter matris, ac patri incumbere, nulla statis confluunt differentia, quod apud me est dubium.

21. Octavo, constat ex primis, filios etiam spiritus non tantum a parentibus alendos fore, sed etiam ab eorum hereditibus, optimus textus in cibis, nec C. de natura liber. Baptif. in dict. fo. qui illibet. col. penal. Abb. cap. 115. 1. rel. Martef. no. 48. Socin. conf. 131. 2. volum. 2. col. probat textus, fo. qui alebra. S. item recompens. ff. de liber. agnosc. vbi Bartol. adnotauit, filii spiritus alendum esse a monasterio, quod eius pater fuerat ingressus, tanquam a patri herede. Hinc etiam scribit Ripa in libro suorum de re levanda dona. quæst. 27. donatarius omnium bonorum officio iudicis cogi debet, et filios donatoris, etiam spiritus atere. Non tamen transit hoc onus alendi liberos ad eum, qui emptionis, similares contraria bona patris obtinuit: cum nullū hic decur hypotheca insqua in re hallucinator Durandus Gualdensis in lib. de art. de testam. sui. de liber. institut. cast. 17. dicens, bona patrum esse subita hypotheca, prius alendis liberis: aque ideo eorum empidores ad hanc alimenta teneri per al. ff. de alimento. legat. hoc enim falsum est, quia lex se fundi, quia ipse citat, locū sibi vendicat in bonis que expressim delignantur in testamentis, vel in contrachibis, ad alimenta aliqui exhibendari Bart. ibi not. et probatur in lib. testam. vbi idem Barto. ff. end. titul. Romanus conf. 18. optimus Hieronymus Gigas in tract. de pensu. q. 51. his accedit, quod Rom. Gallus scribit q. 122. vñxofe, cui maritus alimenta exhibere tenetur, ne quam ratione alimentorum agere possit adserit possefere res emptionis bonorum, que mariti aderunt.

Non est adserendum, 7 alimenta, quia a parentibus filii spiritus legantur, vel traduntur, ad filiorum heredes non pertinere. Baldus in lib. 1. can. quam numer. q. 1. C. de fideicommiss. non enim ratione alimentorum, quia cum vita finiuntur. I. can. lib. 5. fo. de tracta. I. Dominus. S. fina. ff. de vñfatu. non ratione proprietatis illa filii spiritus patre relinquunt non possunt: igitur nulo iure ad filiorum heredes spectant bona illa, que patre ei pro aliamento legavit, seu alignauit, idem notat Baptif. in dicta fo. qui illibet. col. penal. Vnde si filii ex fructibus rei ad alimenta delignante ali possint, illius rei dominum mortuus illis ad patris heredes redit: ut exposito Ioh. Lup. in cap. de vñfatu. 3. notab. 5. q. 4. numer. 4. vbi num. 7. dubitat de sententi Baldi, qui in lib. 1. 8. qui in natura de fideicommiss. & in dixit, alimenta, que iure filii legitimis dantur ex eo, quod lege municipali, aliave ratione prouidentia legitima, non transire ad heredes. Sed a Bald. recedit Roderic. Zuares in lib. 9. titu. 6. lib. 2. Fori. Ferraris. 1. lict. ab his dissentit Carol. Molin in Alex. conf. 223. volum. 2. Inno. 1. res ad alimenta spiritu filio relata in affirmatione proprietatis non excedit quantitatem alimenti necessariam, ad heredes filii transeire, candem rem nititur probare Rodericus Zuares in libro. 1. lict. 8. lib. 2. Fori. versicolor secundum eis. Verum huc omnia aperius funt legile Regia ex pedita: cum in confirmatione. 10. Tans. 1. leg. 7. titul. 8. lib. 5. Recopilar. Ita sanctum, quantum bonorum partem, quia in re alimentorum filii competit, & relinquunt, ad filii etiam spiritus heredes transire.

26. Decimo, adnotandum est, non tantum patrem aut matrem adiutorios esse hac obligatione alendi liberos illegitimos, verum etiam auos, ac proauctos exteriores his maiores, si nec Pater nec mater filii atere possint. Eadem etenim æquitas ratio in his viget quod Abb. not. in d. c. ff. de habet. fina. colm. Socin. conf. 1. 6. volum. 2. testis Barto. in l. penult. ff. de liber. agnoscend. Cyn. in lib. 1. G. de alend. liber. Nec obicit Regia. 5. tit. 19. part. 4. dicens, filios spiritus alendos esse à matre, aue & proaucta materni generis, quia lex illa lures Cesarei rigorem sequitur.

27. Undecimo, præter ea que ad huiusc rei cognitionem adduximus, illud erit considerandum, hæc 7 alimenta filii

fegari posse ex his causis, que iuste à iure censentur, ut filius exheredari possit a parentibus, glossa ab omnibus recepta in dicto cap. sum habetur. & in figura a liber. 5. item index versionis detulerit ff. de liber. agnoscend. quam dicit Sing. Franc. Cremon. singul. 9. Terra irregular. iuris sequentes. ff. de regal. iur. Gerar. à Petra Sandra. sing. 1. & Carol. Molin. in confirmatio. Partes. ist. 1. q. 30. in prime. huius etiam sententia fuerunt alteriores. Bar. in lib. Reg. ff. de leg. Proportionis de patrict. lat. in lib. 1. in cibis. ff. de patrict. ff. de infat. & iur. S. Ioan. Lip. inc. per vestras. 3. notab. q. 5. & q. 13. quod probatur Reg. 1. 6. tit. 19. part. 4. Quæ quidè lex in fine vim adit memorabile: nempe ex d. causis aliena negari posse: non tamen ea, que sunt prædictæ necessaria in subiunctum vita, quod ego intellegimus, nisi in causa ingratitudinis, propter quam filius effector morte dignus: tunc etenim non effector iniquum, filium priuatum etiam his alime. tis, quorum indiger ad subiunctum vita, ne pereat.

Duodecimo. Iste dabitar, an filii illegitimi vita possint infingi patrem, aut materni generis: quod Chass. tractat in gloria mundi caput. part. 1. & parte 1. in confirmatio. 15. Explicit euia haec in re Franc. Baldi in tract. prescr. 4. part. 4. part. prime. quæst. 18. an hi filii bona parentum, quorum fuit in incapaces: longi temporis possefere valent vñscapere.

S. SEPTIMVS.

De modo legitimandi & nominatione.

SYM MARIA.

- Nominatio filii an effectus est legitimum, quando fuit a patre & censiter facta?
- Conveniens presumitur viror, ex eo quod concubinus natum ex ea filium solementer nominaverit, & quatenus hoc procedat.
- Presumitur matrimonio ex nominatione filii ex concubina suscepti.
- Nominatio filii ex eum effectu cedula legitimum, quoniam pater praescribat sicut esse.
- Nominatio filii, quæque ex quad heres institutus, cum redditus legitimus.
- Oblato curia, filium naturalem legitimum effectus,

S. Vpereit nunc tractare quibus modis proles illegitima efficiantur legitima: quod ante nos alii peculiarius libellis asserti fuere: fortasse tamè post varia, atque numero nostra non Doctoribus hac in re non inuincibiliter scripta, & hic nostri labora spernendus non erit.

Primum equidem filius naturalis legitimus efficitur, ex eo, quod pater eum proprium filium esse fateatur in instrumento publico, testamento, scripturna priuata, trium viorum fideliumq[ue] testimonio authent. si quic. C. de natu. libe. & in authent. vt licet matri & aue. & ad hoc autem. colm. 8. glossa filii ad eum effectu cedula legitimum, si quic. si qui summendo, in verbo principi, ea ratione, quod lex ciuilis presumat patrem profitement aliquem est eis proprium filium, concubinam, ipsius filii matrem, vxorem recipere: sicut Ang. & Salyc. fatetur in d. authent. fo. 4. Nicold. Vbald. in tract. de success. ab inf. 6. part. filior. 2. modo legit. & Iaf. in tract. professio. C. de testam. 2. col. Nicol. Boer. decis. 2. q. num. 1. 6. & Cepol. cast. 2. 48. Aliquo lex ciuilis ex hoc non celerat fratres huius nominati, vñscit coniunctionis, etiam legitimos esse: quod in dictis iuribus expresse cauetur, & admotu aut glof. vbi Bald. in lib. 2. C. quibus retinendis non metit. Alexan. in 1. l. cap. ff. de iure induc. 5. 1. Imo effice hanc presumptionem huius, & de iure, voluit Jacob. de Bel. vbi in d. C. ad hoc autem, sed licet procedere possit eis opinio, quo hæc redactemus ipsius parentis, & Propref. in c. per vestras, quæ filius legit. ex coto. siuepen. tam en Ant. de Roef. dubitat de ea tracta. legitim. cap. fin. col. penal. & Nicol. de Vbald. in d. 2. modo legitim. nam & contrarium voluit Bart. conf. 120. cuius opinio verior videtur, & magis applaudens Doctor. in bar. quæst. citat. & Boer. de decis. 2. q. num. 17.

Ex quibus inferitur primo, hanc legitimationem non induc ex prefata nominatione, casis, quo à matre dicta nominatione procederet: non enim presumitur consensus conjugis ita facile in ipso viro ex nominatione formine, sicut in ipsa feminâ & concubina ex vi nominatione, Ang. in d. authent. fo. quæ quæ Cremensis sequitur. sing. 161. & Cepol. cast. 2. 48.

Secundo infero candem legitimationem non procedere, quando ipsa concubina tempore nominationis aliud contraxerat matrimonium, vel ipsa pater aliam vñorem acceptar,

perat, eam que haberet. Salve, in d. authis qui text. optimus sic intelligendus in cap. pertusa, qui sibi sunt legimus. Et præ ceteris hoc ipsum probat. Luc de Penna in l. 4. col. 4. §. de his, qui spm. mun. fab. lib. 10.

Terrio infero, prædictam legitimationem esse intelligendam, si mater *ellet honesta foemina: aliqui non effet tumultum humi matrimonii consensum præsumere. Bartol. conf. 120. Bald. in l. 1. col. 2. C. quibus rei iudicata nascit, Iaf in dicit. neque professio Gerard. singul. 70. contra Propof. in dicit. cap. per tuis. Nec placet distinctione, quam in hac quæstione tradidit Nicol. Boer. in d. dictum. 16. quia nullo iure probatur. Vnde subinferunt mortua matre hanc legitimationem minime induci ex prædicta nominatione: quod Bartol. Bald. & caterpillar facientur & est communis opinio, telle Nicol. Boer. aduersus Propof. in d. per tuis.

Quarto, cum hic de presumptione tractetur, ad eam inducendam necessarium est quidam existimant, patrem nominare filium, atque prosteri suum effectum, inquam, cointellexi, quo apud Iurisconsultos filii heredes dicuntur in L. 1. fuit de liber. & posthum. s. fuit autem. Inf. de hered. qualitat. & differunt, atque ita prædicta iura intellexi Bald. in d. immunitate electi. & Iaf in dicit. neque professio, 2. col. Sed hoc non video ad hanc legitimationem iure aliquo exigiri, nec opinor opinionem sitam esse recipiendam, siquidem in auth. vi littera matrimonialis. §. ad hoc vers. conflat ex Nouel. Graco codice, 17. confit. fatis est, ut naturalis filius officiari legitimus, si pater proprium est filium faciat. Nec in Latina translatione dictio, iuua, ita est acceptiora, vt Bald. & Iaf. opinantur: qui bus Regia. l. 7. tit. 15. part. 4. minima patricinatur: in modo stram tentantur corroborare. Id enim tantum caudentur, estne pater in hac professione filium, naturalem appelleret.

Quinto hinc elicitor, falsum esse gl. in dicit. c. per tuis. & que exigit videtur filium cum habeat nominationem, cieundem filii institutionem, ita ut heres a parte institutior: hoc etenim necessarium non esse fatus confit, fum tamen qui hanc legitimationem admittant, si pater filios legitimos, & naturales non habeat, non alias, glossa in dicit. cap. per tuis, & in dicit. auth. si quis vbi Bartol. & item in dictione 11. celum. f. Joan. Andr. numer. 15. & Anchiar. in dicit. cap. per tuis. Iaf in dicit. neque professio, 2. col. quorum opinio nihil modum placet ex eo, quod hanc presumptionem iuris, non admodum decens sit in legitimorum, & naturalium praeditum extenderet, quibus etiam adiungendus est Hoftien. In famula, tuis, qui sibi sunt legitimis. §. final. ad finem, qui hoc idem afferit, sicut contrarium tenet Jacob de Belli viu. in dicit. auth. v. tuncas marri. & ause. §. ad hoc. Propofit. in dicit. cap. per tuis. 7. col. Nicol. de Vbal. in tract. de fidei. adf. 6. f. fuit. 2. col. 6. modo legit. Bald in d. immunitate electi. Ludouic de Sard. de legit. fol. 8. col. 2. & Anton. de Rofel. in trac. legitimatis. f. col. penult. quorum auctoritate vtrinque penitata, non reverbor primam Bartol. sententiam audierat Communem afflere cum Nicol. Boer. dict. 24. numer. 1. 8.

Secundo principaliter, * filius naturalis eius consenserit a parte curie principis oblatus; si legitimus ipsi sufficiunt, etiam si legitimos, & naturales filios habeat ipse pater. ist. 3. C. de natur. liber. & in auth. quibus modis naturalis effectus, s. f. 1. 2. & 3. Regia. l. 5. tit. 15. part. 3. atque idem erit, si mortuo pater ipse filius non existans legitimus, & naturalibus, si ipsum curia offerat, gl. in d. cap. per tuis. & notatur m. d. 1. & in auth. paulo ante citata, tradunt etiam Propofit. in d. cap. per tuis. & in d. per reverber. §. quod autem, quod sibi sunt legitimis. Anton. Rofel. de legitimatis. f. 1. 1. Ludouic. a Sardis in eis. tract. fol. 6. Nicol. de Vbal de successu adf. 6. f. fuit. 2. col. modo legit. addens, hunc filiu ex oblatione isti, vicius q[uod] facta. admittendum est, si bona illa, quæ existunt intra territorium, ac iurisdictionem in principiis, cuius curia facta fuit oblatione non ad alia bona, sensit idem Angel. conf. 35. o. m. 7. Hac tamen legitimatio ab iuri recellit, ut idem Angel. afferit. conf. 17. & autem quod mod. natur. effectus. §. quod vers. Propofit. in d. 26. 7. Anto. Rofel. & Ludouic. a Sard. in predicta loca. Quo fit, vt nec in illa legitimatio admittenda sit, quia per oblationem curia coelestis, id est religiosa, facta, à iure coeclie voluit Guliel. Cuneo in l. 1. C. de sacraf. Eccles. ad exemplum huius legitimacionis, quæ fit per oblationem curia principis facta, idem Bald. in dicit. l. 1. in letissim. col. 5. Felic. in cap. cum depun. in dicit. 2. col. Iaf. in l. 1. C. quando non per. par. sum. 30. Alexan. Roman. & Aretin. 2. col. in Lucefaria. de auctor. heret. Anton. Rofel. in dicit. tract. in Barbatius in cap. qua non de testam. 1. Roman. in auth. similiter. C. ad leg. Falcidi. 7. -

etiam, qui quidem extensio, est si frequentiori Doctor. indicio probetur, iure tamen procedere nequit, quia oblatio curia Caesaris idem legitimus fit, quod presumatur legitimus us ab Caesaris effectus premium illius ministeri, cuius illius illegitimus additus est: quia ratio non convenit oblationi, quia curia coelestis fit. Faber in authent. ex complexa. C. de mesis nuptiis. & in lib. cum quib. & in auth. complexa. C. de natura liber. Floria. 3. p. 7. tral. 1. cap. 67. §. 2. idem etiam præmittit Præposit. in cap. tanta. 2. col. qui sibi sunt legitimis, quia in maxime dubitat Roderic. Zuaras alleg. 25. secutus tandem religionis fauore opinionem Gulielmi.

His tandem omisili, ea, que ad proximam magis accedunt, explicemus. Crebro enim contingit, filios illegitimos principium rescripto legitimis effici. Igitur hoc erit paulo ex actioni diligentia tractandum.

S. OCTAVVS.

De Legitimatiōne.

S V M M A R I A.

1. Legitimatus inquit, & in quo differt a dispensatione, & immix sequitur.
2. Legitimatus simplificari ad omnia legitimatus caustim.
3. Legitimatus debet legitimatus, atque ex complicitate in discordi testamento in officium, vel nullum.
4. Legitimatus per dispensationem principia non succedit patri ab intercalatione regule.
5. Disponentes propria intelligentia est fratre, ne cadimutur extra casum expressionis.
6. Legitimatus interpres tardus late.
7. Legitimatus succedit patri, in ex quo pater est religius.
8. Legitimatus, potest gravari a parte, & non.
9. Filius legitimatus deducere potest ex pectus magno refutatur.
10. Si fratres nulli filii contulerint ergo, vel quantitate a parte relata, & excludit ab hereditate paterna, non potest pater eam in ea regravare.
11. Quod in legitimo locutione ex forma statutis non debet magna gravitas legitime.
12. Statutus excludit filium a legitima, secundum patrinum voluntatem, & stricto interpretationem.
13. Legitimatus in se sit, & legitimus.
14. In statutis legitimatus, venit appellatione legitimatus, si per subsequentes matrimonium legitimatur.
15. Legitimatus per rescriptum, in vere legitimus, & ibid. Benedictus Planius, psalmus dicitur & explicatur.
16. Legitimatus ex dominato cum naturali modo differentia est, quam legitimatus, principis legitimi pater, qui in eis prohibetur legitimatus & numerus sex, maxime 21.
17. Pape legitimatus proprie non potest, qui in eis legitimari non possunt.
18. Legitima triple plenissima, plenior, minus plena, que potius dispensatio dictat.
19. Pape legitimatus potest in tunc arte etiam filium subdicit.
20. Legitimatus prohibetur in vere legitimatus, & ad eis intercessio & interpretatio.
21. Legitimatus in quibus differat ab ea, cum quod principi dispensante.
22. Statutus ex quibus patrem interficiat non requiratur in legitimatus, & cum est in differentiatione.
23. Legitimatus ex patre beneficia & sacerdotia obtinet potest.
24. Legitimatus potest a principe concepcione in sacerdotio, vel adiutorio.
25. Interpretatio in favos abdibus late fieri potest.
26. Legitimatus potest a patre a principio habent, inde sine, non potest etiam legitimatus in feudo.
27. Habent potest ex principio commissione legitimandi filii, & potest filii legitimatus efficiere.
28. Majulorum appellatur a principale, etiam summa comprehenduntur.
29. Usq[ue] patris legitimatus, patr[us] cum legitimatum efficeret, quod sum illius adiutorius & mecum.
30. In eadis non recessandum a propria verborum significacione.
31. In genere quodlibet species includuntur.
32. Habent a principio statutem legitimandi adulterinos, non inceptos filios, ex potest legitimare cum qui natalis & adulterinus sit.
33. In favos abdibus missa intelligenda sunt.
34. Legitimatus potest a principio alicui concepcione, non extendatur ad differentiationem.
35. Diffundit potest a principio illius intercessio.
36. Legitimatus & quinque filii, & iuris legitimatorum statutus fit adulterinus.
37. Lex correcta autem sacerdotis fit intercessio.
38. Filii nativi ex matrimonio contrahito dispensatione Romani Pontificis, legitimatus ex omnius etiam in foro Caesaris.
39. Matrimonium dubium, potest a Papa pronuntiari legitimatum.
40. Dispensatio, ut matrimonium iure canonico probabilem contractum, fit legitimatus, propter infelicitatem ante approbationem legitimata, readi, si enim mentio principis judicatur.
41. Legitimatus ex patre a principio crederet sibi non subdit.
42. Juridictio voluntaria exercitari aliquando extraterritorium.
43. Romanus Pontifex auctoritate dispensatio legitimata exinde tempora.
44. Legitimatus & potest principis sacerdotibus extraterritorium.
45. Legitimatus & potest principis sacerdotibus extraterritorium.
46. Legitimatus & potest principis sacerdotibus extraterritorium.
47. Legitimatus non potest principis sacerdotibus quo ad ecclesiasticis, nec Patria quo ad temporalia.
48. Legitimatus a quo fit concedenda filio literis, etiam in sacris constituti.

49. Et an possit legitimare propriis filios?

50. Legitimandi potest a principe concessa, non operari, ut quia possit propriis filios legitimare sive fecere.

Legitimatio est, quodam natalium restituatio que ab ipsius coniugio natis, extra causam ingenuitatis conceditur. Nam sicut libertinus, qui in eo statu, vel seruitutis natus fuit, a principe restituatur illis natalibus, in quibus initio homines omnes nasciebantur ingenui. & s. ff. de natalib. restitu. ita illegitime natu' antiqui ingenuitati, & natura, ex qua omnes legitimi in factur, restituuntur, per legitimationem, rex in auctor. quod. mod. natur. efficiat in principe, & in s. illud, ratione. Vnde ad dispensationem legitimatio plurimum differt, eo quod dispensatio ad aliquem actum, vel certis quibusdam legibus aliquem legitimum efficit: at legitimatio omnino legitimum quem constituit, ut explicat Anton. de But. in c. per venerabilium, qui post leg. s. 16. & ibi add. gl. 2. Paul. & Iaf. in l. sed si hoc. s. patrum. se de in iur. re de Paul. conf. 30. l. Alex. conf. 3. o. lib. 4. & conf. lib. 5. idem Paul. in l. I. de natalib. & s. ff. de condit. & demorbi & in ruris. C. de iur. aur. anal. optime lafon in conf. 40. colum. 2. lib. 3. Corn. conf. 9. q. 4. Fortun. in l. gallus 5. & fructus. ff. de liber. & postea. colum. 1. 150. dicens legitimatum,

a. etiam simplier, quo ad omnia legitimum conferi: eum vero, quix dispensatione est effectus legitimus, ad expremum actum tantum legitimum indicari. Dicebat autem Dec. conf. 25.9 final. cognitum legitimatione esse, non dispensationem, ne principes aliquem efficiat legitimum ad honores, successiones testamentariae, legitimatioque, & ad omnia alia adiuvia ut patri succedat in eo, quod patri placuerit, idem nota Curt. Sen. conf. 7.3. vers. sed praemiss. colum. 5. & Socin. conf. 24.6. colum. 3. in 2. volum. & Alciat. lib. 3. parerg. 4. idem late notat Par. Conf. 7. vol. 2. numer. 17. turfus Dec. in l. patrum numer. 5. C. de collat. Ludovic. Gorzad. in ver. 6. numer. 6.3. & 67. Iaf. in conf. 1.62. lib. 1. Carol. Ruin. conf. 7. lib. 3. numer. 10. pro quibus est optimus rex. Iaf. in adiutoria. s. fed. ne arculum. C. de rebus, quem in hac specie adducit Emanuel a Costa Lusitanus in d. 8. & quid si sentimus. 2. per iuraver. 152. quia secundum eos non est de effienti filiatione legitimata ipsa succelsis in bonis parentum quoniam ex Corn. in l. conf. 9. colum. fine. contrarium notari posse, & ab aliis, quos ipse citat. & postea cum Carol. Molin in Alexan. conf. 5. lib. 5.

Hinc efficitur, ut iure optimo legitimato simplier, debita sit legitimata pars in bonis parentum, eique competat ius dicendi testamenti nullum, vel in officiis: tecum legitimatio probata text. in auctor. quid. mod. natural. effici legitim. s. 7. t. optimus text. & 1. lib. de heret. qua ab iure, defens. nota: Iafon. in ruris. ff. de liber. & postea. 2. colum. Ioann. Cirier. lib. 1. de primogenit. quaff. 1. 3 latius And. Tiraq. in l. ff. regnum. C. de rebus. diuin. in verbo. sive pater. numer. 64. non ita dicendum est, quod in eo qui dispensatione effectus legitimus. Is enim, si legitimus efficiatur, ut patri in certa portione bonorum succederet, vel ex eo patro quo pater voluerit cum succedere: non succedit patri intestato, ut legitimus secundum Iafon. in l. 2. colum. numer. 5. & ruris numer. 14. & 19. quicquidem plane probat, vbi de dispensatione, non de legitimatione tractatur: quasi velitudinem Iafon. posse contingere, quod filius alias cuius per dispensationem tantum efficiatur legitimus, ut patri succedat certa in specie, nempe in eo, quod patri placuerit: nam tam in legitimo in viuenterium quo ad honores, dignitates, successiones legitimitas, & testamentariae, quo calo his filii non succedit patri intestato, vt idem Iafon. numer. in dili. ruris. numer. 18. & probatur ex eo, quod dispensatio stricte intelligenda est, nec admitti debet extra causam expressum. Sed si quis legitimus efficiatur a principe ab honore, dignitate, successione legitimitas, & testamentariae, natalibusque restituatur, ita tamen, ut patri succedat in ea parte, quam ei pater relinqueret voluerit: dubium est, an patri succedat intestato: Nā Iaf. in dili. conf. 16. lib. 1. fenit, hunc filio legitimatum deberit, nisi pater contrarium disposerit: tunc enim non succederet contra voluntatem patris: quod magis receptum est: & tradit Roderic. Zaires in L. quinque in primit. C. de iuris. etiam super. l. Regia latus. 12. & Alciat. in ruris ff. de liber. & postea. numer. 17. fed & Iafon. ibi numer. 6. & 17. cui alicent idem Alciat. censetur sufficere tacitam voluntatem patris, que a legge presumitur. Iafon. faciuntur. ff. de rebus. cod. ff. quia cum nullus. sed. tū. hinc opinio non accedit, quod hac legitimatio propria, & vera est, non dispensatio & idem tantum ius successionalis paternae restringit.

tur ad eius voluntatem expressam, vel tacitam: quia legitimatio non est stricte interpretanda. Atque ita haec opinio benignior est. Quod si dixeris haec clausum cum sententia hanc subiecte legem legitimationis limitationem ad eundem modum interpretari, iuxta quem accipienda est clausula illa: sive presudicio faceremus magistrato, de qua s. 10. disputauimus. Cum in hac specie non sit haec natalium restituto censenda dispensatio, sed propria, & vera legitimatio: sicut est & illa, que filium suum ad honores, dignitates, successiones, & omnia sua efficeret, ita tamē, ut patri succederet testamento, non ab intestato. Etenim haec vera est in viuenterium legitimato successionem iura restringens: quia non sunt omnino filiatione legitimata necessaria. Differat igitur a legitimatio ita limitata dispensatio, quia haec non in viuenterium, sed certus legibus sit, et certos quoddam peculiares actus legitimatum admittit. Quemadmodum & ipse Iaf. in dili. lib. 19. in specie tradit. Vnde ex hoc reprobat Paul. Casir. qui conf. 20. l. 1. w. dixerat, legitimatum ut patri intestato succederet, posse dicere, testamentum patris nullum, si in praeterito sit: quod fallum est, cum haec sit dispensatio, non legitimatio.

Et licet est legitimatio, hoc tamē modo limitata: mihi adhuc non placet Pauli responsum. In his vero, Hispaniarum regnis omnes legimationes coedici solent hac legi, & clausula: vi legitimatio iuri patri succedit in eo, quod pater sit rei nomine rotulus, et vi tantum Roderic. Zaires in dili. l. limita. 12. & Gregorius in l. 9. o. 18. pars. 3. quod si tunc pater filio ita legitimatio aliquid relinquat, non posse in eodem testamento filium ratione huius legati, aut institutionis grauari ab eodem patre in ea parte, quia iure legitimata portionis sibi debita forte, aliqui naturali & legitimato, probare conantur quidam praefert authoritate Decii. in l. 57. Rip. in l. centuria. num. 43. ff. de vulg. Benedict. Capra. conf. 19. ruris Decii in l. previous. num. 24. C. de impote. & alijs. tenim. ex gloria b. deducuntur, multitem, qui poterat olim filium legitimata portione pruar. I. ritus. C. de iuris. et iurament. I. Papinius. s. Papinius. ff. sed. tū. per fidem commissariam & substitutionem non videri cendem filium a legitimata excludere, immo poterit si filius tempore restitutio fideicommissum legitimatum portionem deducere: quia opinionem frequentioris seffrag. sequitur intercessio in d. l. precibus: quemadmodum illuc fatetur Curtius Iuni. praeferat alios num. 73. nam & hanc sententiam probare conantur Angel. Paul. Alexand. & Iaf. in dili. l. previous. num. 1. M. Aret. & alii. praeferunt Ripa in dili. l. centuria. num. 49. vbi Galia. col. 12. fatetur hanc opinionem communem esse, quareatione Dec. in dili. conf. 25.7. & in dili. l. previous. Ripa & Galia. in dili. l. centuria. & in filiis questione Benedictus Capra. conf. 19. respondunt legitimatum, quod ex verbis legitimatio pater poterat legitimata portione privare, & cui tantum relinqueret tenebatur, quod ipse voluerit, posse deducere tempore restitutio portionem legitimata, si a patre hares initium, grauari fuerit hæreditatem restituere. Veri hæc minime probant patrem non posse grauare filium legitimatum in portione legitimata, bi legitimatio successione filio secundum patris voluntatem concederet: quod adeo verum est, ut mirer profecto, quandoque a doctrinam Advocatus prædictam opinionem ex authoribus paulo ante citatis deducat. Siquidem omnes in dili. l. previous. & in dili. l. centuria. Decius. & alii quorundam questionem præmissam disputatione, plane fatentur, potuisse patrem expressum grauare filium etiam in portione legitimata: quia vel lege, vel legitimatio clausula hoc ei permittit fieri, negant tamen per fideicommissum viuenteriale patrem voluisse prohibere deductionem portionis legitimata, que aliquo per milia est filio instituto, & onere fideicommissi viuenteriali grauaro. Sic fane quibus corum potestat patri negat grauare filium onere fideicommissi, etiam quod legitimata portionis deducione, quorundam ipse pater non tenebat filio legitimatum portionem relinquare, gametiis de eius voluntate controvstant. Vnde si voluntas patris manifesta sit, aut certis conspicuis est deprehendi posse, minime dubium erit, ino ex autoritate tot doctiliorum virorum certum, potisse patris voluntatem illam iure legitimatum conferi: & necessario pronunciandum est, ut haec ipsa voluntas omnino, & constanter ferenda sit, & adimplenda, quemadmodum & Roderic. Zaires in dili. l. limita. 12. licet dubius confit. senit Alexan. conf. 18. lib. 5. & conf. 30. lib. 4. Iafon. m. conf. 162. lib. 2.

& Gregor. in d. l. g. nr. 18. part. 3. Nam & præter hæc, licet Decij refponsum mili omnino nō duplicitur in dicit. conf. 25. 17. eo saltem calu, quo teatofis voluntas in ea re dubia sit, illud improbat Alciat. in rubr. de liber. & poffim. nr. 22. & de Opere. ne Communis in d. l. ptrebus. pfeferit Decius & Curtius illuc dibutantur, & contrariu tenore conatur Socinus in d. l. centu-
num. 31. verfe, tercia contulit, quibus addit. Curtium seniorum conf. 30. col. penit. Pau. Parf. cat. 7. nr. 3. & 8. b. Socini, & alios in L. Gallus. §. & quid si tantum s. de liber. & poffim. nr. 13. Nec his obserbit sententia Bald. in L. quoniam in prioribus. col. 2. C. de inft. retulit, qui pofit Jacob. Buringha ibi scribit, extante statuto, quod filiani et non excludat ab hereditate paterna, & ea per idem statutum contenta fit necellari. re, vel quantitate a patre fibribileta, non poft patrem aliquod omnes adscribere, nec grauamen adficere re, vel quantitatibz ad eodem filie retribue, cui opinioni accesserit Paul. Cathef. u. 1. Salycy qm. pofit. v. la-
fion. & Aretin. colum. 1. in d. l. quoniam in prioribus. Imol. ml. v. la-
tum. antependi. f. de cond. iustitia. idem Bald. in Lempir. 2. leff. 2. de
revend. Aretin. colum. 3. & Socini. nr. 10. in d. l. centu-
rio. Tiss. centu. 1. Tit. Gener. s. de condit. & demoult. nr. 1. Benedict.
Capra. conf. 19. iam eti hæc opinio dubia quibz dubium vide-
ri poft ex his, que traxit Albertus Bruns de statu. fons
excludentibz. articul. 1. quaff. 2. & 3. & Lancelet. Galianus in d. l.
centu. fenfiter communis opinionem Baldi refragari:
nihilominus admitti poterit, & probari abſque praedictio-
corum, que modo adnotauimus: siquidem lenitatem Baldi
procedit vel ex eo, quod quantum, aut res filie ex forma
statuti relata s' succedit loco legitimi portionis, que iure
comunis aliquo filii debita erat, & ab ea per statutum ex-
cluditur ipsa filia: vel quia grauamen appositum reddit, &
efficit minus congruum, & competenter ipsius filiae dote:
que tamen ex vera statuti inter pretatione congrua &
competens debet filie constitutus. Vel tandem ex ratione, quod
statutum filiam s' excludens a legitima fecundum patris
voluntatem & a bitrum, cum fit contrarium legi, & iuri
communi, est stricte interpretandum, ita quidem, vt licet
corrigat decisionem omnino. C. de inft. sefem. & idco ni:
hia non poft petere supplementum legitimi: non tamen
tollat relipsonibz. l. quoniam in prioribus. ex qua grauamen &
onus a legitima reicitur, & sic ab ea quantitate, vel re, que
a patre relinquitur filie per statutum a legitima aduerteris
ius commune, & C. fareum exclusa. Quia quidem rationes
omnino ceſtant in filio legitimato. Nam eti legitimatio-
ni quo ad successione fuert certi adiecti modi, filius, cui
feculta legitimatione legitima nullo modo debetur, per
ipsum principem nulla legitima priuatar, nec quod ei pa-
ter reliquerit & liberis principis permifione, succedit lo-
co legitima aliquo debite: neid enim suffragant. Cas-
sum constitutiones in d. l. eminendo. & in d. l. l. quoniam in pri-
oribus, quippe que in filiis legitimi, non illegitimi fint ob-
feruantur. Et denique Cælare constitutio in d. l. quoniam.
folum his suffragant liberi, qui poterant ut auxilio que-
rela in officiis testameti. Quod palam ex eadem deciſio-
ne conflat, & ideo non oporeat ab eo modo ad propofito
questionis definitiōnē argumentari. Sic fane poterit leni-
tientia Iacobi & Baldi. in d. l. l. quoniam in prioribus defendi
& distinguendi ab his, quia in d. l. l. precibus Angelus ab & alij
scipit.

Secundo infertur intellectus illius opinioneis, quam affectu Bartoio, si uero pro empere, fit rufacutus. anno. 29. dicens, *filium legitimatum esse vere legitimum*, & id *Communi sensu gentium admitit*, ut confat ex Isto. ibi, num. 127. *Tiraque in d. l. p. vii. quinque, in vero, superfect. name. 29. Fortun. m. Calu. & quod si tamquam ff. de tiber. & postib. colum. 125. Socin. conf. 65. 3. colum. volum. 3. Chalaius. emperior. Burgund. rubr. 8. 5. 7. vers. Chilis nomine mucato. Decimus c. 158. vbi expressum hanc telle *Communi Opinionei* facetur. Sed tamen in statutis *hunc legitimatum appellatione legitimi comprehendendi* dobitant plures, quorum varias opiniones resiliunt Ioannes Crotus in dicit. 8. & querit q. etiam. colum. 48. & Albert. Brunus in tractate *statutis exclusum feminam. ann. 12. quæst. 4.* & Joannes Ciriter, in lib. 1. de primogenitor. quæst. 13. Ex quibus apparent, latet ex opinione, quæ magis communis est, *legitimatum in statutis non comprehendendi sub legitimo*: sicut asserit Albert. Brunus in dicit. quæst. 4. & Decimus c. 52. & Carol. Molinae in consultatu. Paris. ann. 1. 5. 8. glor. 1. hoc enim procedit in his, qui per dispensationem in efficiuntur legitimi: non in his, qui ex legitimatio- nate hoc ius aequantur: hi namque etiam in statutis sub*

Barba-

Barbatius *conf. 5. 8. num. 5. lib. 2. Decius* *conf. 337. column. a. idem* *Decius* *conf. 6. 10. & conf. 6. 4. num. 3. & conf. 393. num. 10. & conf.* *576. num. 6. & conf. 579. num. 1. & conf. 307. num. 10. Gratius* *conf. 65. m. 24. Socinus* *Junior* *conf. 120. num. 19. & conf. 65. & conf. 97. num. 4. [1. libr. 2. Paulus Paris.] conf. 2. *column. 2. num. 21. & Ludovicus Gozadin* *conf. 25. num. 6. idem* *Gozadin* *conf. 6. num. 7. 6. [Curt Sen. conf. 64. column. penitentia. & conf. 16. column. 5. quibus ego in hac controvferia olim acceſſeram eandem opinionem probans: quia hic filius non restituitur natalibus, quamvis ad omnia, quae princeps concedere potest legitimis ab eo efficiatur. Et enim hic dispensatio, non legitimatio, ex quo hic proprio dispensatione non potuit praedictam copulam coniugalem efficere.**

Huius opinioni accedit, quod Iustinianus in *Nouellis* tiral. quibus modis naturali, effici legitimam, & tunc quibus modis naturali, effici, & adum legitimations expedit, & can prefertim, quia beneficio principi fit, de his tantum filii agit, qui vel sunt omni naturales, vel ex his geniti parentibus, qui tempore conceptionis matrimonium lege diuina, & pontificia contrahere poterant. Vnde maximum diffidetur argumentum, ut non esse veram legitimacionem, nec propriam natalium restitucionem, sed potius dispensationem, quoties filius illegitimus, & natus ex his parentibus, qui lege diuina, vel Pontificia impedito, tunc matrimonium contrahere non poterant, rescripto principis legitimus efficiatur: atque ideo hic legitimatus filius poterit iuxta expressam formam & concessionem admitti, vt legitimus ad illicet concessa, non tanquam ad alia, que legiuntur competit præterea plurimi hec opinio coadiuantur ex eo, quod non temere Iustinianus derogat futuri spuriorum legitimacionibus, in *adu. quibus modis naturali, effici, & tunc quibus modis naturali, effici*, *lib. 3. column. 2. num. 20.* quamvis erga filios naturales se facilius præbeat, beneficio principis lege ipsa, & nouella constitutio promittens: ac fortassis voluerit idipsum inhuic, quando paulo ante probauimus: nempe non esse propriam, nec veram natalium restitutionem, nec legitimacionem, sed potius dispensationem, si princeps eos legitimaverit filios, qui ex incestis nuptiis, aut cōmixtionibus fuerint procreatis: cum etiam accedente contentu parentum princeps minime poterit eisdem coniunctionem legitimas efficer. Sic fane Ludovicus à Sardis in tract. de legitimatione, 7. pars, quæst. 1. scribit dici dispensationem, & idea restringenda est, non legitimatione, quoties à principe legitimatur spurius, vel naturalis in his casibus, quibus eorum legitimatio iure prohibetur. Nam spurius prohibetur legitimari in d. g. ritim. & in l. C. de naturali lib. naturalis item quondam, vt constat ex eiusdem Iustiniani *Nouellis* in d. l. ritim. quāsi negari non possit: etiam principi frequentem, qui non potest matrimonium aut coniunctionem prohibitum legitimam efficer, posse nihilominus proprio rescripto filium ex ea copula natum legitimare ad quoconque honores, successiones & omnia alia, quæ illegitimi iure prohibentur. Hoc etenim factetur: Anton. col. 5. verific. aduerte. & col. 7. verific. per quæ conclude. Abbas & Propositus in d. 5. quod autem fol. 12. in d. cap. per venerabilem, ita intelligentes quæ inibi Ioannes Andreas hac in quæstione scripsit. Hactenam legitimatio vera & propria non est, sed potius dispensatio confiteratur a ratione, quod non possit dici natalibus restitutus, qui fuerit legitimatus ab eo principio, cui non licet coniunctionem illam, ex qua fuerit conceperitus, legitimam & coniugalem efficer, tametsi eas consequatur, quæ illi principes exprimit coöccident. Quod in d. cap. per venerabilem, ita aperte adnotare videatur hoc: lib. 3. num. 2. column. 3. Henric. column. 1. idem Hostiensis in summa, ita, qui sibi sunt legit. §. qualiter, verific. salva reverentia. Ex quibus t̄ illud consequitur, quod si Papa legitimaverit filium natum ex his parentibus, quietiam co-permitente matrimonio tempore conceptionis contrahere non possit, quamvis eum natalibus restituerit, & in vniuersitate plenilime legitimum efficeret, non effectus legitimatio iure, & propria, potiusque dispensatio dicenda fore: non quia sit intelligenda tantum quod spiritualia, quia hec ratio, vt diximus, falsa est, sed quod non potuerit lumen Pontificis ab initio, etiam ex consensu parentum coniunctionem illam legitimam efficer. Quid ex predicta opinione deducitur, quæ tot doctilimorum indicio ita probata videtur, vt fere censori possit frequentior, ac plurimum authorum suffragio munita, quam ea quæ ex contrario placuerit quibilibus affuerantibus, veram esse legitimacionem, non dispensationem: qua-

princeps sine seculariis, sine ecclesiasticis natalibus restituerit, & in virtutem suum legitimauerit, etiam absque titulo & radice matrimonij cum, qui natus fuerit ex his parentibus, qui vel divina, vel humana legi adhuc ex ipsi principiis permisimmo coniugium licet contrahere non poterat: cuius opinionis antores, si fallor, fuere Albericus in rubric. §. de decret. ad ordin. faciem sumer. 20. Socinus in l. Galus. §. in riuol. 3. ff. de liber. & postulum. Iacobus conf. 11. column. penitentia. & conf. 40. column. 2. lib. 3. Coriolanus. conf. 3. lib. 3. numer. 12. Andreas Alciatus in rubric. de liber. & postulum. num. 11. post Socinum ibi, numer. 17. sensu hoc Gozadinus in dicit. conf. 5. num. 57. & conf. 29. numer. 32. & deducitur ex resolutione Antonii in dicit. cap. per venerabilem, 7. verific. per quæ concubito & illicet proficit. §. quod autem fol. 12. glori. in auctor, ex complexo. C. de incilia nuptiis. que quidem opinio adeo rite probari poterit, vt & ipse in hac quatuor huius operis editione minime erubet: sic hoc in loco tradere, lectorum admonens, ne statim eam improbar, sed potius expedit, num harc posterior sententia priori præferenda sit: mihi etenim non videtur iuriis rationibus aliena. Nam quod ex Hostiens. & Ioan. Andr. paulo ante referamus, in hunc sensum accipiendoem est, vt distinguiamus triplicem legitimacionem. Etenim quadam legitimatio plenifima, quæ tollit, utrumcum ad impedimentum, ut re indicatum, & quod matrimonium impeditat, queque procedit à radice matrimonij aduersus iuris probationem contracti: illud siquidem legitimas, & prolem ex eo sufficiat, ac si ab initio & tempore contractus nubilus subefficit impedimentum, quod coniugalem consensum impedit. Secunda est legitimatio plenior, quæ ab ipso vi lo consensu coniugal, minime legitimata matrimonij radice, legitimata cum, qui abesse vila conuentione coniugii natus fuerit ex illicet coniunctione carnali, cumque natalibus restituatur, & in vniuersum ad omnes iuris effectus, & vt ad illa omnia admittatur, ad quæ minime admittuntur iure humano qui ex alio coitu, quam coniugal, & legitimato nati fuerint: in summa vt omnia possit consequi que potuissent, si ex legitimato matrimonio natus foret. Tertia legitimatio est illa, quæ legitimatio natum ex coitu fornicatori, & illegitimo ad aliquot actus ei, vt illegitimo iure prohibitos, minime restitutus cum natalibus, nec in vniuersum admittens ad eas, quæ iure humano sunt illi prohibita. Ethac vltima legitimatio vere dispensatio est, & in ea procedunt omnia que de dispensatione superius scripimus, traduntur: ab his authoribus, qui paulo ante in initio huius, §. fuere citati: qui per hanc dispensationem ius aliquod datur persona aliquo non capaci, nec legitimæ, & ei, qui maneat quo ad alia illegitimus: secundum Ludovicum de Sardis in tract. de legitimatio per rescriptum, col. 2. Prima vero legitimatio ab Hostiens. Ioanne Andr. & Henrico, ita propria & vera legitimatio confert, vt secundam existimat potius esse dispensationem, quam veram legitimacionem: atqueideo clementi predicti auctores, summo pontifici tanto competere non Imperatori: quia summus Pontifex potest matrimonium iure humano prohibitum legitimare, nō Imperator. Quod verum est, si de legitimatione tractemus, quæ à radice matrimonij procedit ad illum effectum, vt summus Pontifex posse in toto orbe hoc modo quoque legitimare, etiā fibi non subditos, quæ ad temporalia: atque ita Ioan. Andr. Hostiens. & Henr. atque alii questionem hanc trahentes conclusionem hanc probauerunt, solum concedentes, illa est, quæ veram legitimacionem, quæ à radice matrimonij procedit, quemque aliam dispensationem appellantes: quod si, vt secunda legitimatio dici possit dispensatio, si primæ comparetur: veram tamen & propria legitimatio, si cum tercia legitimatio sit confundens. Sic invenimus hanc opinionem intellexere Antonius in dicit. cap. per venerabilem, column. 5. verific. aduerte column. 7. verific. per quæ concluso. & Propositus ibi, §. quod autem fol. 12. column. 1. verific. omittimus antiquos, & column. 3. verific. & aduerte, quasi priua legitimatio sit propria & vera restitutio, secunda sit plena quædam iuris legitimati collatio absque radice legitimata, beneficio tantum principis facta: quæ lectionem eosferi potest: vbiq; a Romano Pontifice quod ad spiritualia tantum, vel temporalia, vbiq; habeat temporale iurisdictionem. & ab Imperatore quo ad temporalia tantum: non tamen sequitur ex hoc, quod huc secunda legitimatio sit dicenda dispensatio simpliciter ad effectus qui palliū traduntur, & ad eas differentias, quæ in hoc tractatu adnotari solent inter legitimacionem, & dispen-

dispensationem: sicuti notar Socinus in d. Gallu. §. 5. conser. 4. Nec aliud admittendum est, quoniam Hoftiensis. Ioannes Andreas, & alii expressim contraria assertarent. Sequeretur enim aliquo, quod legitimatio Imperatoris, qui filii naturalem omnino legitimam efficeret, ac natum libenter, est dispensatio dicenda: quod Præpositus in d. cap. per venerabilem ex Hoftiensi, Ioanne Andrea, & aliis deducit scribens, secundum eos, Nonnullas Iustinianas, qui de legitimatione filiorum naturalium fuere promulgatae, de clementia, non de legitimatione intelligendas esse. Quod falsum est, nec conceditur ab his, quos in hac questione citavimus ad prioris opinionis probationem: cum frequentissimo omnium contentum propria, & vera sit legitimatio quae beneficio principis Iustiniani, omnino naturalem filium legitimum efficit. Deinde sequeretur legitimacionem summi Pontificis legitimatum filium naturalem omnino, mortuo patre, vel matre, quorum consensu ad matrimonium necessariis est, atque ideo absque conjugio titulo, esse dispensationem, non legitimacionem. Quod ex Hoftiensi, & Ioanne Andrea, referbat Antonius in d. cap. per venerabilem. 6. & tamen id nulla ratione defendi poterit. Idcirco ne tot absurdia sequantur ex opinione Hoftiensi & Ioannis Andreae, ericorum fonsencia interpellanda quod effectum legitimati in viuenterum ex radice matrimonij, & ea legitimatio ubique per papaveri posuit, veraque sit, & propria cuique ratione certe legitimatio, que absque matrimonij radice rescripto principis sunt, dispensationes dictatur. sed & legitimatio ab Imperatore imputatam est, si legitimatus fuerit ex coitu, qui non potuerat diuino vel Pontificio coniugialis esse, ita in viuenterum natalibus eam relictus, propria, & veram legitimacionem esse, non dispensationem probatur hac ratione. Vera etenim legitimatio filii est natalum restitutio, quo beneficio principis libertis conceditur: sicut probatur in Nonnullis Iustinianis sepe a me citatis. Nam sicut qui ex libertina conditione natalibus restitutio, ut illum dicitur statum, non quo ipse natus est, sed quo omnes ab initio orbis conditi, creaturæ generis humani liberis nascantur, priuipu[m] ferunt iure bellii fuerit inducta. l. 6. & 2. ac 1. penult. & viii. §. de natura & regim. Ita illegitimus per legitimacionem principis reducitur, ac reducitur ad illum statum, quo iure nature omnes legitimati nascantur, ex coitu nempe coniugali, quæ legge naturæ licitus erat, ceteris coniunctionibus, eadem lege improbatis: atque ita legitimatus restitutio in eum statum, non quo ipse nascetur, sed iuri diuini, vel humani cœlæfær prohibito, vel parentum coniugalis consensu carnali coniunctioni accessibili, sed quo omnes nascantur, legge naturæ, nondum ex concupiscentia, tunc fecit coniunctionibus in viuenterum auctoritate legem diuinam, & humana receptio, copula tantu[m] contingit, ut legitimatio ex eadē lege naturæ infraferatur, ex qua tunc omnes legitimati ex viuenterum concubitus nascantur. Hæc denique est vera legitimatio ratio ex eisdem Iustinianis Nonnullis deducenda: & ideo parum refer, quod quia statu sive adulterio, incestu, vel alia fornicatione lege naturali, diuina, vel humana prohibita, vt posset per principem legitimari. Quia licet ipse princeps non valat permittere coniunctionem illam lege naturali, diuina, vel humana, cui derogare non potest damnatum, nihilominus potest quoad omnes iuris effectus illegitimi statum legitimare & restituere in eum statum, quo ab initio iure naturæ omnes legitimati nascantur, & quo ipse nasci potuerit: cum iuri humano poterit principis liberis derogare: nec legitimatio ista inducat quidquam in derogationem alterius legis, quam humanae, qui effectus legitimorum natalium fuere inducit. Alioquin & alia ratione sequeretur, si vera esset prior opinio, non esse veram legitimacionem, ubi principes Iustiniani, vel ecclesiasticus legitimati efficerent illum, qui natus fuit ex parentibus, qui tempore conceptionis, & legitimacionis matrimonium contrahere posuerint. Nam ad hanc legitimacionem sufficiunt principis voluntas, saltem non est necessarius contentum coniugalis: & tamen abique ex principe non posset vi- tium illud, ac peccatum tollere, quod ex simplici fornicatione adulterii naturæ legem fuit in conceptione commisum. Communis vero omnium consensu hanc legitimacionem vera esse censet, & propriæ, non equidem dispensationem iniquos naturals filius à principe legitimatum, modo principi confiteri, cius parentes posse matrimonium cō-

trahere tempore legitimacionis: ne sit aliquo legitimatio surrepticia: vt pat. t. dñi. Autem, quibus modis naturales efficiunt legitimam. Qua ratione dubia videretur opinio illa, quam ex Ludouico de Sardis paulo ante refererabam. Quibus sane adducor, ut existimem, difficillimum esse priorem opinionem haec in questione defendi. Quod si conatus fueris & illam tutari, his oportet satisfacere & respondere, que in posterioris sententia probacionem adducta fuerit. Et fortassis illud erit iure verius, hanc legitimacionem tamen si legitimatio dici recte & iuste possit, odiosam esse, atq; ideo referrendum fore, siquidem fiat, & a principe impetratur ad eius leges, que hinc legitimationibus derogantur, & §. viii. de filio prebytero in testo, in hoc est & Abb. pet. tex. illic. in cap. quod delicto de cœnagitatione & affinitate glossa in cap. ordinarij, verbis dispensationes de officiis ordinari, in testo, tradit Bartol. & Iaf. in. viii. ff. de constituta principiis, tametsi adhuc sit præsens quæstio fatis apud authores controveria.

Quam iuris, obsecro, dices in Cesare aut Rege legitimacionem? illam, ne mepa, quia naturalis efficitur legitimus. Sed id Plumbino aliqua ex parte repugnat dicenti, non esse vere legitimum eum, qui quoad aliqua illegitimus remanet: si cu[m] hic naturalis ad spiritu talis versi illegitimus est, etiam si post ipsum principis rescriptum. Præterea & hic naturalis a principio legitimatus, iuxta conclusionem, & à Decio superiori adnotatum, proprio non erit legitimus sed large. Hoc tamen non procedit: quia nomen legitimus ab ipsam lege decidetur. in quo ad ipsam legum effectus a principio vere legitimus quippe fieri potest: vt Bartol. in d. l. 1. q[uo]d pro emp[er]io, notauerat, & ex eis latius colligit. Fortun. in d. §. quid si tantum calm. 125. ¹³ Hinc fateor, legitimacionem à principio faciat erga filios naturales, legitimis non ex identibus, ratione dignam esse: eam tamen, que altera fiat, odiosam si relingendam, ex te, ac in archib. quid. mod. naturalis efficitur. §. ac iugurta licet. Si etiam intelligenda sunt, que Fortun. tradit in d. §. & quid si tantum calm. 126. dices legitimacionem referipto principis concessam fauorabiliter esse, dispensationem vero odiosam.

Tertio principaliter ex differentia dispensationis à legitimacione infertur, legitimatum in patriam potestatem transire, non tamen eum, qui ex dispensatione quo ad quoddam est effectus legitimus, authore Paul. Castr. in conf. 30. column. 4. 1. volum.

Quarto infero, quod quāmuis ad legitimacionem filii factam viuentे patre, non exigatur t[em]p[or]atio succellorū patris 14 intestati: tamen si cum filio dispensat principes ad aliquem actum, tunc necessaria est citatio illius, cui sit ex illa dispensatione. Soc. in d. 6. m. 3. xl. qui allegat Ancharen. cons. 4. 7. & conf. 2. 4. idem notar Ioannes Crotius in d. §. & quid si tantum fol. 1. sol. 2. vbi Socin. final. col. & Iason. num. 132. idem Socin. in l. fab. §. 6. & quid si tantum Lancelotus Galianus. d. §. quid si tantum. num. 86. hanc opinionem reprobet, ac p[ro]p[ri]am videamus cum minime feruari: opinor tamen omnino esse atq; feruandam fore, quando succellorū patris intestatilla disp[er]atio posset maximu[m] prædicendum inferre, aliquo veterior & præc[on]cipi apparere Galianus sententia, cui nouisimie accedit Emmanuel à Costa Lustianus in d[icitu]r. d. §. & quid si tantum. 2. part. num. 152.

Quinto eodem iure efficitur, vt legitimatus à Romano Pontifice non tantum possit facerdotis dignitatem in signis, sed etiam beneficia curam animarum habentia conque[li]t: non tamen poterit ea beneficia obtinere is, c[ui] quo disp[er]auerit Romanus Pontifex, vt facerdotis dignitatem aliud posset, quod Archidiaconus & alii allierunt in cap. 1. m. 1. §. final. col. de filio prebytero.

Sexto infertur, legitimatum à Rom. Pontifice posse primo beneficio dimilio secundum obtinere, neque indigere alia licentia. Si vero cum eo disp[er]auerit Romanus Pontifex, vt non obstante natalium defecu[m], possit beneficiu[m] Ecclesiasticum alicui poterit primum beneficium obtinere: non tamen secundu[m], primo dimilio. Lappus & Domin. in e. 6. §. final. col. de filio prebytero.

Sexto hinc dicendum erit, text. inc. final. de filio prebytero in 6. quo quantum est, dispensationem esse surrepitam, ad plura beneficia obtinenda impetratam, si in ea mentio non sit dispensationis prius concepsa ad ordines sacros & beneficia obtinenda, non obstante natalium defecu[m], non habere locum in legitimacione & natalium restitutions cuius-

cius mentio necessaria non est, secundum Ioannem And. & Dominic. in d. cap. fina.

26. Octauo ex his confat, habentem à principe facultate legitimandi, non posse ex ea dispensari est, illegitimum quo ad quadam legitimatum facere: cum dispensatio maxime differat à legitimatione. Nam & Ludouicus Gozadini conf. §. 5. nu. 6. responebat facultatem à principe cuius conces-
fam ad legitimandum illegitimum est non citatis his, quos id negotium tangit, intelligendam fore in vera legitimatione, non in dispensatione. Vnde conitat ex eo verbum, legiti-
mum, non comprehendere dispensati potest: si enim
comprehenderet, efficeret cum eadē qualitate intelligentum, quod ipse negat. Huic vero illatione obstat, quod po-
testas alii à principe concessa legitimandi, vel dispensandi
contra ius, vt favorabilis est extenda: ad benigne intelligenda,
non stricte, ex. scilicet explicandis iure per venerabilem, qui
sufficiunt legitimati, vbi in hac principis concessione procedit ar-
gumentum à maiore ad minus, quem text. dicit ibi Abbas
singulariter idem in cap. ad aures col. 4. de re script. idem in cap. 5. si
clericis, ind. 5. de adulterio, column. 5. Franciscus in cap. cui non de fa-
cerdotali de proben. in text. col. 2. Barbatius in tract. de prælia, cardin.
parte 1. quæst. 1. col. penult. idem nota gloria in Clementina vita,
de officiis, in ver. facerunt, quia singulariter est secundum Cardi-
nina. & Felinus in cap. 5. perpetuæ de fidei instrum. & in cap. 5. de
fimmo, vbi text. tandem opinionem probat, quia Communis est
apud iuris Cœlesti profœtæ in l. Gallus. §. & quid si tantum. §.
de liber. & postea. & in l. 2. in princip. ff. de verbis obligat. vbi Lance-
lottus Galianula, post alios, column. 3. & Alciatus nu. 5. etiam
aliterunt esse Communis. Vnde nil mirum si in cap. fina de fami-
nia, appellatione monachorum veniat Abbas: si quidem
27. favorabilibus ea interpretatio fieri potest ex Bartoli. in l. 3.
ff. de spissat. genitor.

Præfata etiam conclusionem, quam esse communem
diximus, tradit Felinus in cap. postulat de re script. num. 10. candem
faturum communem esse Dec. conf. 6. column. fina.

Ex qua primo infertur, habentem à principe potestatem
28 legitimandi filios illegitimos posse eos legitimare nō rā-
tum ad bona simplicia, sed etiā ad feuda. ita Decius conf. 7. 6.
cōtra Signorō. conf. 1. 8. Cuīs responsum procedit, quando
simpliciter conceditur potestas legitimandi: tunc etenim
non contenta data ad feuda, quia hęc bona speciale, quan-
dam concessionem exigunt: si quidem legitimatus re scrip-
to principis ad ea non est admittendus, secundum Communem
in l. Gallus. §. & quid si tantum. §. de liber. & postea. Vnde confessum
sequitur, nec facultatem legitimandi ab ea debere extendi.
Nam is, qui à principe hanc potestatem habet, aliud quan-
legitimare, agere nequit: sed legitimatus etiam à principe,
ad feuda non est admittendus: sicut nec natibulus restitutus
ab inferiori qui ex principis concessione legitimare potest,
Opinio autem Philippi Deci tunc vera est, quando ex ver-
bis aliquo, in eadem principis concessione expressis, collig-
ti potest, principem vel ipsius cœderet: Soc. conf. 2. &
Tiraqueb. lib. 1. de retrat. §. 1. in gloss. 1. num. 6. qui opinione Sig-
noroli ab omnibus fere probari scribitur, quibus conseruit
Alciatus in l. 2. ff. de verbis obligat. in prim. num. 5. 8.

Secundo ex eadem principali cōlūctione deditur ciu-
dem Signoroli aliud responsum falsum esse, qui conf. 1. &
29. dixit, habentem à principe facultatem legitimandi filios
spurios, non posse legitimas efficeri filias spurias: quā De-
ci. sequitur conf. 453. Ioan. in l. 2. ff. de verbis obligat. column. 4. qui-
bus primis Communis assertio obstat. Et præterea quā-
uis hanc principis concessionem, priuilegiū est fatecamur,
30. receptum est in præiugis appellatione masculorum: & fo-
minas comprehendit tradit Deci. in l. 2. ff. de regul. iur. ad fin. 5.
quæst. atque ita in specie reprobat Signoroli. Galian. in l. 2.
de verbis obligat. Et ideo maxime comprobatur, quod haec
facultas à principe concessa, beneficium principis dicendum
est, non privilegium, quia nullo iure prohibitum est prin-
cipi, vicarium aliquem designare in his que ipse agere po-
tent, si beneficium principis est dicenda huius potestatis cō-
missio: igitur late non stricte intelligenda est, vt iura aper-
tissime profundit.

Tertio hinc opinor posse probari, habentem à principe po-
testat legitimā spuriis, posse legitimare cum, qui simul
adulterinus & incensus sitis enim spuriis propriis est dicen-
dus. spuri. ff. de decrivo, at neque in 7. odiis spuriis propriis verborū
32 significacione recedimus. L. cum leg. & ibi Aret. ff. de testam. Cal-
derini. conf. 1. ut de confang. ex quibus hanc illationem tenent

Aret. col. penult. & ibi Decius nu. 7. 4. in c. et scilicet. §. de adulterio.
ind. quāmis Iaf. & Alciatus in l. 2. nu. 45. nitantur probare
contrarium. Sed pro Aretin. & Deci. facit quod sub inde-
re 7. quilibet species verē includitur. Atq. si quid curam. §. inter. 33
empson. ff. de lege. 3. 5. qui si spūpater. ff. joint. marit. 2. 2. §. de la. 7. vbi
omn. 8. Neque hic tractatur Bart. q. d. l. 2. que ad hac coclusi-
onem differt plurimum ex sequentibus.

Quarto Bart. sententia in d. 2. ab his qui cum sequuntur,
hac eadem ratione comprobatur, dum Bartol. dixit, "habet. 34
temp. à principe facultatem legitimandi ex incelto natus, itē
adulterinus posse ex incelto timul. & adulterio natu. legitim-
atum efficer: cūm hęc principis concessio fit favorabilis,
& in his favorabilibus sub simplicibus mixtis intelligenti-
bus. fuit. Cleven patrum. ff. de hered. milut. l. si ita scriptum. ff. de la. 2. 35
pp. 11. vbi Alexd. Bart. opinione approbat: idem etiam Alex.
pot. Cum. Iml. & alios in l. 2. suprme vbi Alciat. n. 46. plu-
res ad id citat, ex quorum autoritate candē Opinione Com-
munem effe assert. & ab eis in praxi non fore recedendum
admonet. Quia ratione confirmari potest: Is enim, cui hęc
potestas est concessa, potest decente incelsos filios, ac totidē
adulterinos natibulus restituere: quod cōstat: rigiter poterit
vnum, qui simili sit ex incelto, & adulterio natu: cum hoc
fit minoris praūdicia. Hęc tamē ratio non omnino con-
cincta, vt vbi obfendit Alciat. apud quem & alios nouiores
ibid. & Fortu. in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. 7. legenda est
iusti controuerse exacta disputatio. Nam tex. an d. cap. fina de fi-
mio & in cap. per venerabilem, qui siq. sunt legit. quibus probat po-
testatem dispensandi, vt favorabilis, extendenda est, non
restringendam, loquuntur in facultate dispensandi iure
concessio: non in ea, quia ab homine conceditur, secundum
Fortun. & Alciat. ante quosidem senefat Oldrad. in conf. 9.
in sua, quem & Felint. citat md. cap. postulat. de re script. num. 15. &
Galiam, in l. 2. col. 4. Sed cum munem equitutis can non in-
tellego, vbi non ageretur de aliquis enorim praūdicio.
quia si de prūdicio granis aliquis traharet, tunc decisi-
oni Bartol. locus non est. Sicut si cognatis hæreditatibus
patris intellexisti iure optime potestibus, post illius mortem,
efficit legitimatum facienda, vel si staret filii legitimati, adhuc
ipso patre viuente. His enim casibus odioia cenfetur legitim-
ati potestas, & ideo extensionem non admittit. Anton. in d. cap. 1. per venerabilem, num. 13. Paul. Cuma & alii, quos
Alciatus in l. 2. num. 5. 4. referat & sequitur: idem nota Iafon
in 9. omnino infl. de action. num. 31. atque idem erit dicendum in al-
lis similibus exemplis, quemadmodum Deci tradit. confil.
5. 5. Hinc etiam opinio Bart. non procedit, vt legiti mandi
potestas efficit data, ipso filios illegitimo, in ea ex premissum
nominatione & etenim tunc odioia. Abbas. & Felin in cap. fina de
fimmo, qui princeps potius fecit gratiam illi nominato: quā
ei, cur legitimandi ius demandavit. Erat etiam minus dubiu-
um, quando princeps commisit alii potestat legitimati in
incelsos filios: tunc enim dubio procul legitimari ab il-
lo nequit is, qui simili incelsus & adulterinus sit.

Vetus, ut ad institutum redeam, longius ab eo quod tra-
sabam aucteris, nihilominus opinor "habentem faciat" dñe
legitimati ex delegatione principis, non potis dñe penitenti-
onem ad aliquem actum illegitimo concedere: quia nō est
hęc communis principis ad actum magis odioium, qualis
est dispensatio extendenda: quod Socrinus scribit confil. 2. 4.
colom. 3. colom. 2. Alexandr. confil. final. 5. volum. Alciatus in l. 1. in
prim. num. 5. 1. ff. de verbis obligat. Capol. cens. 1. 4. ex quo sub in-
fertur, quod habentem à principe potestatem legitimati, nisi aliud
de mente principis conitat, non potest legitimare filios
spurios, sed tantum naturales: cum legitimatio ita filiorum
spuriorum sit potis dispensatio, quam vera legitima-
tio dicenda, & actus hic erga spurios sit magis odioius,
quam erga naturales: vt superius explicavimus, etiam si
Anton. huc ultima conclusione aduceretur in d. cap. per
renabiliem, num. 1. 4.

Porro quāmis ipsa potestas legitimandi aut dispensan-
do fit favorabilis, & tanquam principis beneficium, exten-
denda, ac late intelligenda: ipsa tamē dispensatio & odioia:
est atque stricte interpretanda: text. in c. 1. 2. & fin. de filiis pre-
dictis. ita vt in ea locus non fieri arguitur ad maiorem ad
minus. c. 2. de non facerat. de proben. in text. c. 1. fin. de transla. ap-
p. 1. & elect. Ioan. Andr. in reg. ea que. de reg. sur. in 6. dicens, quod
ex dispensatione monacho concepta, vt possit beneficium cu
cura animarū obtinere, minime poterit siimplex beneficium
possidere, vnde legittimus tanquam incelitus non conser-
tur

cur effectus legitimus si tantum adulterinus sit, quamvis manus vicium ex incesto, quam ex adulterio oratur: quam Opinione Communem esse confit, ex Abb & Felin. in cap. fin. eod. Felin. in cap. foliata, de scriptis. num. 10. & scriptis atque in hac specie fatentur Deci. in d. de adulterio. num. 8. & Gaspari. in d. l. colom. 4. Quibus suffragatur quod lex, que omnibus est equa, si odiosa, aut correctoria sit, est valde restringenda: quanto magis concilio, & dispensatio particularis, que odiosa est, & his ipsum violat, erit difficile intelligenda. Vnde plura celiunt, quis contra communem adducit Dec. in d. d. de adulterio. idem in cap. quatenus de prebend. dicens in ipsis dispensationibus procedere argumentum a maior ad minorem quod ideo non repeto, sed quoniam in conclusionibus a lege, vel canonice inducitur: nonnihil his quae à principe priuatis sunt.

Subsequitur tunc quartio illa, quisnam possit illegitimos natalibus resiliere, vel legitimos efficeret quam materiam diligenter inquirentes ierentibus conclusionibus expromere.

40 Prima conclusio: Ex matrimonio prohibito iure canonicis, tamen dispensatione Rom. Pontif. contracto, proles sivecepta legitima prioris est: etiam quo ad munera & bona ciuila apud Regios indices capiti. referentes, vbis glossis, servis, promulgatis, qui sive sint lega. Maritum laudens, in ita de legitima, recte, alio nomine faveris confit. 3. Nec quicquam erit, qui hoc in dubium verat: cum haec proles ex matrimonio legitimo sit sivecepta, eo quod fuit ex Romani Pontificis licentia contrahit.

41 Secunda conclusio: Contracto & matrimonio & ex copula sivecepta, si dubium sit an illud matrimonium legitimum fuerit, & Papa id legitimum esse pronunciaret, proles illa omnino legitima est ratione matrimonii quo ad veraeque iurisdictionem, cap. quod natus, qui filii sunt legem.

42 Tertia conclusio: Princeps & legitimum efficiens matrimonium prius in gradu coniugantibus vel affinitatis prohibito contractum, legitimare conetur problem ex illo matrimonio fulceptu ante illam approbationem, si eius mentio principi fiat. Princeps enim, qui matrimonium ratum haberet, ita id coniugium approbat, ac si ab initio illa extante proibitione contractum fuisset: igitur consequens erit, etiam problem coniugio adhuc ente legitimum efficeret, etiam quod legitimus constitutus illud matrimonium idem efficit, ac si a tempore contractus legitimatus. Abbas in dicto capitulo per venerabilium, numero 22. Ioan. Andr. Cardin. Anchar. & Propos. ibid. 15. column. 1. Anton. de Rofel, in tract. de legitimato, lib. 2. colom. 6. Nicol. de Vbal. in tract. de successione, ab metat. fol. 11. column. 3. Ex quibus fucus erit dicendum, vbi R. Pontif. non legitimatus matrimonium contractu, nec dispensare, ut ab initio contractus legitimus conferetur matrimonium: sed tantum concederet licentiam contrahendi matrimonium illud vel perfundandi in iam contractum: quibus casibus, etiam si prols sivecepta mentio fiat, non videatur eam legitimam reddere, quod exprefse non. Bald. fol. 129. 2. Anton. de Rosel. lib. 2. col. 5. Guliel. Bar. & Alber. in l. Paul. que alias incipit, cap. qui de filiis. hom. Iafon. 1. & si quis proem. ff. de sivecept. num. 12. Nic. Soc. deci. 6. 4. num. 25. Nisi proles in specie legitima efficiatur, vt Abb. scribit aperte, in capit. causa. num. 1. & ibi Card. in fin. & id ali docet. sententia: atque tunc erit isthac legitimatum filiorum centendio iure, quo conferetur, si effeta tacta à Rom. Pont. paratus absque matrimonio: cum ratione matrimonij facta non fuerit.

43 Quarta conclusio: Nullus & princeps potest natalibus resiliere, vel legitimum efficeri sibi non subditum, quo ad bona intra alterius imperii, aut regni limitis existentia, etiam ex consenso eorum, quibus praeiudicium ex legitimatione fit, que conclusio probatur meipso per venerabilium, versicul. insuper, qui sive sunt legi, vbi Romanus Pontificis profiteretur se legitimare filios Regis Francie, quia id fit sine alterius iniuria: cum Rex Francie quo ad temporalem iurisdictionem nulli sit subiectus. Deinde us legitimandi competet Regi, vel principi, cui legitimus subiectus, in signum subiectiorum dicit. cap. per venerabilem, & authenticum, quibus mod. sive. eft. fin. & illud, huc vero, quo ita principi referuntur, non potest ei subiectus ab eo tollere, quia principi iniuriam maximam irrogaret: igitur legitimatum non tenet. vti censem Ancharanus confidit 310. Abbas in d. l. cap. per venerabilem, num. 23 & ibi Anto. n. 4. colom. Ioniannes Crotius in d. d. §. & quid si tantum fol. risum. vers. secundus casus. Deci. in fin. 150. Alexander 150.

fol. 67. 1. volum. calom. fin. dicens hanc Opinione Communem esse, idem fatur Decius eam fecutus confi. 557. Cuicadet, quod notat Domin. in cap. cum ex ea. in glori. subiectio de elect. in 6. dicens, etiam erga subditum non posse quem exercere voluntarii iurisdictionem in respectu rei, que extra ipsius iurisdictionem exilis, quod explicat Ludovic. Gomez. in cap. fin. §. fin. num. 6. de confl. infra. Nam quod quidam exiliis mani iurisdictionem voluntariam posse extra territorium exercerit. 1. C. de emanac. lib. 2. ff. de ejus. process. lat. in. 1. fol. colum. 2. ff. de iurisdictione omnium iudicium, intelligitur inter proprios subditos, vel eos qui proprio contento possunt protegare iurisdictionem, & quod ab bona terra territorium eiusdem existentia. cap. nom. de ejus. legat. Baldus in l. 1. C. de iure. aut. colum. 3. Vnde haec quarta conclusio recipienda est: tamet Bald. in proxim. Col. colum. penult. contrarium tenet. Angel. etiam colum. 3. & numer. 7. Nicolaus de Vbal. de successione, ab metat. fol. 1. colum. 1. Decius obiter tanen, confi. 52. num. 2. & confi. 55. numer. 7. Anton. Rosel. libro 2. de legitimato. colum. 4. & cap. enjunctio lib. 2. colum. Ethic. Et si Crotius iudicat, fui. vnde dicat etiam Constatue opimum, posse à principe concedi legitimatem his qui subditi non sint, etiam ratione bonorum ex triplis principis iurisdictionem existentium, modo adit consensu illorum, quibus talis legitimatio praedita.

Quinta conclusio: Romanus 2. Pontifex ex causa articulo 45. & qua fidei, religione Christiane, vel Reipublice utilitatem per se ferat, poterit legitimum efficeret eum, qui principi facili subiectus sit, etiam quo ad bona, muneraque temporalia obtinenda. ex d. cap. per venerabilem, fin. colum. vbi probatur. Romanum Pontificem habere iurisdictionem in laicos sive aliquo, & eam posse exercere, etiam quo ad temporalia, licet illi laici sint Caesar vel Regi subiecti.

Sexta conclusio: ex quarta deducitur: Princeps & potest 46 subditum sibi in alieno territorio existens legitimare, vbi nullus est citandus, vel is qui citandus est ab aliis citatione legitimatio non contentit, quod constat ex his, quae in 4. conclus. diximus. Et omnino locum habet hec assertio, etiam quo ab bona intra alterius principis territorio existentia, modo praedictum aliquod non sit subditum alterius principis: quia hic principialiter persona legitimatur, quam res ipsa sequuntur quoconque loco existentes. ita Roman. confi. 59. colum. 2. Decius optime, confi. 20. 7. argumento allumpto ex his, que notat Bart. in Legitima. colum. 2. ff. de legit. tit. scilicet Propter legem. sive. ff. de excusat. tutor. idem notat Ludovicus Gomez. in dicto §. fin. numer. 6. intelligendo Dominc. contrarium ibi dicentem, quando principialiter circa rem existentem in alieno territorio diponitur, atque legitimatio sit. Hic vero principialiter circa personam actus sit, quam res illle sequuntur.

Septima conclusio: Sicui & Imperator non potest legitimare proprios subditos, quo ad munera ecclesiastica, licet quo ad temporalia hoc valer efficeret, glossa recepta Communi in cap. de reg. 10. dicitur. & cap. officia. q. dicitur. ita nec Papa potest legitimare quo ad bona prophana, muneraque ciuilia, sibi non subditum causa ciuilis iurisdictionis, glossa in dicto cap. per venerabilem. Nicol. de Vbal. in tract. de successione, ab metat. fol. 1. col. 3. Anton. numer. 1. m. dicit. cap. per venerabilem, dicens illam text. Sing. eft. in §. insuper, quo probatur hec opinio, etiam si in initio capituli fatus ei adhuc estet, eandem opinionem afferit Abbas. ibi. numer. 22. glossa reg. Cancel. 48. Iann. Crotius in dicto §. & quid si tantum fol. penult. vers. 3. queritur. Thom. Ferrar. came. i. dicens hanc opinionem esse communem quam in praxi Ierulari scribit. Abb. in dict. num. 22. & Guel. Bland. in cap. Raymunda. de reg. in verb. & yssorem. num. 19. qui bus id liberter addidit, legitimatum à principe facili subiecti, cuius ipse fuerit capax ob illam facilius principis legitimationem: sicuti in hac specie notant Propos. in d. cap. leg. colum. 6. Rochus Curt. de iure patrum in vero emper. reg. 2. & Caſtar. Lamberti. lib. de iur. patron. 2. par. annal. 1. artic. 2. quo in loco adductis viginti rationibus cum opinione non communem esse prosterit.

Ottona conclusio: ad principem & faciliarem spectat, 48 legitimum efficer filium clerici, etiam in sacris constituti, quo ad successionem hereditariam in bonis patris, & quo ad munera ciuilia, ea ratione, quod legitimatum sit a filio ipsius principis. Bartol. & ali. in lib. Gallus. §. officia. ff. de liber. & postib. Igitur ab ipso principe in filium Iadicum alicuius clerici exercenda est: quia ratione hanc conclusionem tenent

Paulus in leg. si quis postulum: in principiis de liberis & postulum. Calde-
ricus confit. 3. titul. qui filii sunt legitimis. Socinus confit. 47. in volum. vel
dicens hanc Opinione esse Communem: quia id Socini sequitur in dicto. & forsan, sive column. opinione text. in authentic. quatuor mod.
naturae filii suis. §. allud. Sed ex contrario hoc causa legitimis etiam ius
ad Romanum Pontificem pertinere, fidei ratio. Hic enim
filius legitimus sit, ut in bonis clerici succedat: sed bona
clericorum sunt a iurisdictione Regum, & Imperatorum
exempta. Abbas in capite ecclesie de cunctis u. coll. acceptemus igitur
Romano Pontifici hoc ius competit, non imperatori.
Praterea pater debet legitimacioni consentire, tamen cle-
ricus, etiam ipse non potest cor a facultari iudice causam
aliquam tractare, caput. 5. diligentibus de foro competet, ergo non vi-
detur a principio facultari hanc natum aliam restitutionem peti-
pot: quod tenet in hac specie Dominus in capit. fin. §. 1. de in-
dic. in 6. idem capit. quo ure. 3. distin. Socinus parum libi con-
flans. confit. 67. 2. column. 3. volumine. sensit Alexander in confit.
§. 2. column. column. 3. incipit. Vt si codicilis late Paulus Parthen.
confit. 2. 2. 3. abitur. Et licet Ioannes Crotius in dito §. &
quid si autem penitentia colu. minime fuerit auctor certum in hac
questione sententiam cligere, & tunc sit ab utroque prin-
cipe hanc legitimacionem exigti: ergo tamen ut libere quid-
fentiam, exponam, opinionem primam, que & communis
est, veriorum esse existim: cum nulla iurisdictione hoc ca-
su in clericum exercenda: & ipse legitimandus laicus sit,
atque ipsa bona prophana sit, & facultaria. Imo eadem ra-
tione idem erit: etia si filius sit clericus. Tametsi faciat hoc
volumen latius dubium est. Nam & Decius confit. 150. late
probare nescit, clericum etiam minoribus ordinibus pra-
dictum a principio facultari legitimari non posse. Sed quo ad
bona ex redditibus ecclesiasticis acquista, adhuc opinio ve-
riorem esse Dominic sententiam. Sic Ioannes Andreas in
dicto capit. per venerabilem scribit, principem secularum posse
legitimate filium faceret quo ad bonorum patrimoniu-
mum succellem: quod approbat Propof. libi. §. quid au-
tem colam. 77. & Cesar Lambertinus de tute patrum. IV. 1. 2. pars.
quid. 2. artic. 29. numer. 17.

49. Nona conclusio. Princeps, t qui alteri non subest causa
ciuilis iurisdictionis, potest propriis legitimi efficerre na-
tum aliam restitutionem veluti propriis subditos. text. in dicto cap.
per venerabilem. §. super, quem ibi Abbas dicit Singula. etiam si
Iason contrarium ex codem tex. adnotare conetur in lib. qui-
jurisdictione. si de curia facta, omnino nescit. Nec mirum: cum & illum
text. male intellecerit.

50. Decima conclusio: Is. t qui Cesar, vel Regi subest, &
abeo potestarem habet legitimandi, non potest proprium
filium legitimare, abique peculiari ad id imperialia licen-
tia glossa in dicto capit. per venerabilem in verb. Regi, ibidem Com-
moniter approbata, vt etiam Decl. cap. 3. de probatio. colu. an-
tepon. idem in dicto leg. qui iurisdictione vbi Iason candem opinio-
nem nota & sequitur: quod probatur in d. cap. per venerabilem,
etiam si coartatum velint Anan. & Ludovic. Bolog. confit. 29.
glossa: tamen hanc opinionem communem non probat, quia
loquitur in principio, qui superiori aliquem in tempora-
libus non habet, nisi notetur argumento a fortiori.

§. NON VS.

S V M M A R I A .

- 1 In petitione legitimacionis, est principi exprimenda qualitas filii illegiti-
timi.
- 2 Non est fatua, si exprimatur ipsum filius de foro, sed est exprimantia
vitium in specie: expeditum: in legitimacione petitione illa qua-
litas exprimenda est, & numer. 5.
- 3 In petitione legitimacionis est principi exprimendum, filium ex duplice
adulterio natum supe. t.
- 4 In petitione legitimacionis est designandum iste gradus, in quoniammissus
fuerit successus.
- 5 In petitione natum aliam restitutionem, aperte principi expressore, in parentes
legitimi possit matrimonium contrahere.
- 6 In recepto legitimacionis, qualiter sit legum & canonum derogatio
facienda: & de Clangula obstantibus legibus contrarium statuen-
tibus.
- 7 Ad legitimacionem, quae sit cum parentibus aut sunt citandi ipsorum paren-
tum cognati, & cognati.
- 8 Ad legitimacionem, aut sit vocandis substitutis sub ea conditione, si sit
ne libera instituta decurrit.
- 9 Ad legitimacionem, que sit mortuus ipsi parentibus, aut sunt vocandi ag-
nati & cognati.
- 10 Princeps velare patet alieni non quantum de iure ciuitatis.

V Erum ex predictis emergit alia questio, qualiter sit im-
petranda, scupetenda legitimatio, vt tota sit, in quo

illud inter omnes conuenit, has legitimaciones rescripto
principis ad iuris derogationem concedi: ideo in eis prin-
cipi exprimendam id, quod mouere posset principem
ad denegandum predicant natum aliam restitutionem, vel cu-
mouere a facili. & forsan neglegat: ac minime circumspe-
cta concepcionem, capit. postulati, de recept. quoniam text. dicti
Abb. singula. & Corne. 34. in 1. volum. column. 1. Iason. confit. 105.
volum. 1. explicavit late Felic. column. 3. & Dec. in d. cap. postulati.
Forian enim si id, quod tacetur, principi fieri denuncia-
cauunt, conciliarii petita, certis legibus, aut primitiva aliqua
causa cognitione, quia omnium quietum redrederet. Vide
qualitas ipsius filii, an sit naturalis, vel spurius, est expri-
menda: vt probat tex. melior iuris locundum. Paul. ibi in
lib. sed si hic. & patrum. ss. de in uocam. & cap. per venerabilem.
column. 2. fin. qui filii sunt legit. Oldrad. conf. 247. Albert. in d. cap. postulati.
de nat. fin. 1. etiam quam. C. de fiduciam. numer. 38. Nicol. de
Vbald. de successu ab insesti. fol. 1. 0. colu. 3. Anton. ad. cap. per venera-
bilem. numer. 15. & ibi Abb. numer. 27. Anton. Rofel. de legitimato.
fol. 14. cap. de causa formalis. column. 2. & eis hanc Communem Opinio-
nem testatur additio ad Marti. Laud. in tract. de legitimato. fol. pars.
10. column. 1. quorum omnium rationes si diligenter exami-
naueris, sentient qualitem vitii, quod filius habet, exprimendam fore: siquidem omnia eo tendunt, vt principi co-
perta fint ea, quae possent ipsum a concepcione retrahere,
vel inducere ad diligenter, & circumspicte concedendum,
re priu. mature penitentia. Ex quibus aliquot fuitus in hac ma-
teria nota.

Primum, non fatis esse in hac natum aliam restitutione im-
petrandis principi exponere, legitimandum esse spurium:
sed necessario id exigi, vt vitium, quod es filius in conceptione
contraxit, in specie exprimatur, an faciliter sit ex monisti-
natus, sicuti voluit optime Lod. de Sard. in tract. legato. fol. 13.
col. 4. atque idem erit, si pater sit in sacris constitutus, mona-
chus, nec sufficeret, cum esse spurius.

Secundo hinc opinio esse notandum, in imperanda dis-
penstatione esse proflus dicendum, an illius legitimus,
fit adulterinus, an in celis: quod not. Abb. in d. cap. per vene-
rabilem. numer. 27. si eius verba recte considerentur: & id
seruari in curia fateur Nicol. de Vbal. Rotz auditor, in d.
fol. 10. column. 4.

Tertio, ex eadem radice aduentendum est, quod fit filium 3
natibus reficiendum sit natus ex duplice adulterio, id est,
ex conjugato, & conjugata: erit hoc duplex vitium principi
exprimendum: Oldrad. confit. 247. Albe. in d. cap. C. de nat.
lib. Prap. in d. cap. per venerabilem. fol. 12. col. 4. Ferd. Lozares. Epis-
copus illerdenis in tract. de marianis dubiis. 10. column. 2. dicens
hanc Opinionem Communem esse. Quo sit, ut Ang opino confit.
204. veranor fitbit dixit filium esse vere legitimatum, etiam
si principi tantum id notum fiat, cum esse adulterinus,
cum tamen natus esset ex conjugata, quam opinionem si-
bi contrarius sequitur Propof. in dicto capitolo per venerabilem.
quid. 4. column. 5. Vnde Oldrad. opinio veterior est, etiam si
facta fore principi generalis mentio: istum scilicet esse
spurius, quod Abb. probat in d. cap. per venerabilem. numer. 27.
quid quid in hoc ultimo contra tecet. Dic. confit. 3 38. col. 3.

Quarto, his recte praevisis, t necessarium esse arbitrio,
quod filius natus ex foro, vel ex filia, ex nrto, matre, vel
fratris vxore, si velit a principio tutam & validam legitimacionem obtinere, ex primato omnino gradum illum ex illo,
qui eius conceptionem dehonciliavit. Nec me later. Caet.
2. 2. quid. 15. 4. art. 9. probare, omnies incepsit esse ciudem
specie. Negari tamen non potest, haec qualitatem posse
principem mouere ad delegandam hanc natum aliam
restitutionem.

Quinto, ex his patet veram non esse opinionem Bald.
in lib. t. quia illustr. Cod. ad Orfici. quam ipse repetit in capit. 1. §.
naturales, lib. de feus, fieri contrarer. inter domum. & agn. sal. fol. dicens
in impetranda legitimacione fatis esse exprimere t filium
spurius esse, quem sequitur Propof. in dicto capitulo per vene-
rabilem. 4. quest. Deci. confit. 15. column. 2. & confit. 33. column. 3. idem
voluit Iason. Andr. in capit. si de filio presb. quoniam opinio-
nem eam fecutus dicit esse Communem. Iason. confit. 1. 1. 3.
column. 3. & fin. Non enim video, cur illuc opinio fit ad-
mittenda. Nec mihi fatis competitum est, eam ita frequenter
recepit esse, & communis confenda sit. Posset fortassis pro-
cedere, vbi princeps legitimacione cocederet alicui ille-
gitimo ex coitu quocunque natus fuerit. Nam hinc prin-
cipis verba eius mente magis aperiunt. vt not. Paul. de Castr.
in cas.

in consil. 30. t. vol. P. cap. in d. cap. per venerabilem fol. 12. col. 4. Luid. Gozad. conf. 85. num. 4. Tameth adhuc opinet, hanc sententiam tutam non esse: & ita eam reprobat. Nic. de Vbald. in tract. de jure filii, art. 10. col. 10. Saltem seruandam non erit, quando vitum est alios, nempe coitus cum moniali, matre, foro- re, et a filia, atque patre ipse confunditerem, omnia Principi exponenda fore veraciter, & in specie.

6. Illi item in imperata haec natalium restitutione principi narrandum, atque denunciamendum, parentes ipsius filii illegitimi coniugium posse honeste contrahere: atque co- subic euto ipsum filium posse legitimum fieri. Et enim ne- cellularium, quod princeps hoc non oblitus ipsum filium legitimatum, text. in archiv. quib. mnd. nat. effic. leg. §. 9. iuris licen- tiae, reg. quā Bald. in caput. per rras de mauer. & nota. d. Hippo- pol. iug. 13. o. dicit cam fing. Cap. 2. art. 2. 2. Anton. Rofel. de le- gittimato, 2. libro, cap. de casu formalis, in principio & lafon. m. Galles. §. 5. o. quid si tantum. nam. to. 7. de libe. & postib. quidquid in hoc dical. Ludovic. de Sardis, in tractat. legitimatum. vir. de legit. per rescriptum que. 5.

*Postremo est notandum, * an in rescripto legitimatis requiratur clausula, non obstante legibus contrariis dispositionibus. Et conatus, rescriptum principis concepcionibus, ac principle- gnis minime derogat, & haec clausula non indigere, nisi re- scriptum id graue damnum alterius irroget: quo calidici clausula sufficit, & est necessaria, quod si lex contra quam rescriptum conceditur, futuri his concessionibus deroga, atque id rescriptum graue damnum alterius inferat, indiget clausulatione, estante lege contrarium statuum ipsa legi nominatio- nis ex prefatione si id prædictum graue non sit, atferre genera- lem adiuvare clausulam: non obstante quibusdam quoniam contrariis statutis. Hæc norat. Alexander. conf. 187. in 5. volum. cuius distinctione sequitur, dicens cum Communi eis Luso- dou. Gomez. in cap. 1. de resultu. in 6. num. 10. 4. ex qua opinio- nis ipso inferit, in rescripto legitimatis non esse necessariū ex proficie tolli. §. fin. in authent. quib. med. nat. effic. fa. qui futuri is concessionibus derogat, in iurisprudencia legitimatione, sed latius est subiecta clausulam generalem: non obstantibus: nisi graue fieret alterius prædictum ex haec natalium restitu- tione, quam opinione in curia Romana fuerat, & Com- munem esse afferit Nicol. de Vbald. in tract. de successione art. 1. fol. 2. ex quibus plura intellige, quo Deci. non. conf. 1. o. latius Felin. in capitulo nonnulli. Quibus ego aido in rescripto principis, quo filius legitimatus adiuerit ecclesiæ vniuersitatis concilium, inferendar est clausulam, que ex- proficie ipsius constitutionis mentionem faciat, ex decisione Archid. i. capitulo 1. de constit. in d. quam lequitur Socin. conf. 6. column. fin. 3. volum. & Gomez. in d. fol. 1. num. 179. Patil. Par- isien. conf. 2. nr. 30. lib. 2. quam opinione melius, ac certius diligenter explicat Iacobus 1. 5. de constit. art. 18. quo in loco expressum alterius fatis esse diceret: non obstante quacunque lege contrarium disponente, etiam in consilio generali statuta, eademque opinionem Archidiaconi rotu- mus mundus recipit, ut viri belli Felin. in dict. cap. 1. num nulli, colom. 4. Vnde in hac materia erit hoc notandum, ac legiti- mationem, quæ fiat contra constitutionem capi, cum indu- cit. 5. i. de clandestinitate deponit, atque alia ecclesiæ vniuersitatis statuta.*

*8. Ceterum * hoc in loco curiar à multis, an in legiti- matione concedenda a principe, sint cognati, agnati ip- sius parentis vocandi? in quo sit prima conclusio. Legiti- matio filii, quo ipso patre viuentem imperatur, opime expeditus ab illo alicuius citatione, modo patris consentientis accedat, & probatur, quia ipse patre potest libere bona pro- pria distribuire, agitur nulli facit iniuriam, ut proprium filium consentiat a principe legitimum fieri Bartol. Communi receptum in Galles. §. & quid si tantum. fil. de liber. & postib. fi- lium. column. Dec. conf. 238. column. fin. quam opinione fatur esse coniunctum idem Deci. conf. 55. col. 1. & 3. & idem conf. 397. column. fin. Andri. Tira. in l. 6. quisam. C. de serva. donatis. in rebus, secesserit. n. 5. & Nicol. Boeri. acti. 12. quo quidem senten- tia procedit, etiam si filius legitimus officiatur quo ad feudum in prædictum agnatorum, ut confundile respondit Al- bertus Brunnus. conf. 1. cui consentient duo proxima respon- sa ibidem typus existit.*

Ex quo inferitur primo, filium naturale non posse le- gitimari a principe etiam viuente, & contentiente patre, ni- & filii naturales & legitimi ipsius patris vocentur: cum cis

fiat maximum prædictum ex hac legitimatione, cuius præiudicij ratio habenda est ex eo quid legitima cis debita diminuitur. Bal. in Nam. ita Dm. ss. de adoptione, Alexand. in d. ex facta. fol. 1. fol. 2. num. 2. 5. Andr. de Sternia in cap. 1. §. naturales, si de feudo fuerit controv. inter dominum, & agnat. rasal. habent etc- niam filii, partem etiam viuente, in cuius bonis ipsam probatissimam. i. s. fol. de liber. & postib. Hæc tamen conclusio est intelligenda, ad hunc effectum vt principi sit omnino facienda mentio horum filiorum naturalium simul, & legiti- morum: aliqui legitimatio erit surrepita, nec valebit siquidem causa legitimati filios a lege illa potissimum indi- catur, ipsum patrem legitimata prole carere. §. si quid si tantum non habens, in absent. quib. mod. natur. effic. leg. & hoc ipsum elegan- ter ac fatis expresse in hac specie tradit. Decius. conf. 85. 1. 2. 2. column. penult. licet Freder. conf. 9. 7. contrariam sententiam in hoc veteriori esse existimat. Verum si facia mentione legitimi- & naturalis proli, adhuc princeps, etiam ei non vocatis, filii illegitimi naturalibus restitut, etiam si male facias, valet tamen legitimatio non tantum quo ad statum integrum ipius filii, sed etiam quo ad successionem in præ- dictum proli naturalis simul & legitimata vi non. Alexan- der. conf. 287. & 288. volum. 5. column. 1. Joan. Crot. fol. 12. & Carol. Ruin. fol. 1. in dict. §. & quid si tantum. vbi 12. column. 6. dicens hanc Opinione Communis esse, eam sequitur & nouissime Emanuel a Costa Lustitanus in eodem §. & quid si tantum. parte 2. num. 13. quibus 1. 4. diligenter tradit, quid dicendum sit, si pa- ter illegitimi parentes habeat, non tamen liberos. Hac tamen ratione, ne tantum prædictum legitimati & naturalibus liberis fieret. Regia lege Taurina cunctur, legitimatos per rescriptum principis, nullo paclio ad successionem cum legitimis, & naturalibus fore admittendos. quod ipsa. 9. & 12. [art. 1. 7. & 10. tit. 8. lib. 5. Recop. 3] aperte probatur.

Secundo, inferunt ad legitimationem aliquis, citandum esse substitutum sub illa conditione, si sine liberis in- fluctus pater illegitimi decesserit: cum legitimatus hunc substitutum non excludat: alibi docuimus. Illa etenim bona, que pater obtinet, non sunt eius libera dispositioni subiec- ta: sed omnino possit resistuenda substitutum. Hanc igitur illationem probat Ancharan. conf. 427. Alexand. conf. 67. in 1. volum. & Communi Opiniō secundum Deci. conf. 85. column. penult. & Crot. in dict. §. & quid si tantum. fol. 12. column. 2. qui eam sequuntur. Iaf. tamen ibi column. penult. contrariam tenet, ex eo quod si vera est communis opinio, nonquam locis eti legitimato, excludit substitutum: cum substitutus vocatae minime consentiret restitutiōni naturalium. Ego vero non confuserem principi, vt illegitimi legitimatum efficiat prædictum substitutum: nihilominus tamē consen- tius substitutus non erit necessarius, etiam si citandum sit: vñ de celatario Iaf. Cuius opinio etiam si vera foret adserum communem, non tamē negat in rescripto huius legitimationis fore necessariam mentionem huius substitutio- nis: quod Carolus Ruinus sensit in lib. 5. §. & quid si tantum. ad finem.

Porr̄, quod modo diximus, viuente patre, legitimatio- nem fieri posse, non vocatis ipsius patris inteatif hæreditas, seu successoribus: est etiam intelligendum, si mortuo patre legitimatio fieri, ex prætua tamen ipsius patris voluntate, quod Bart. in d. §. & quid si tantum. in fin. quem alij ibidē sequuntur, probat text. in absent. stet. fin. C. de natura libe. Bald. in 2. column. 3. fol. de regule. Regia. 6. 1. 1. §. part 4.

*Secunda principali conclusio: Mortuo * patre filii non possunt a principe legitimari, non vocatis ipsius inteatif patris successoribus, quibus iam ius succedendi est delatum. Bartol. & alij in dict. §. & quid si tantum. ad finem. Abb. in dict. capi. per venerabilem. numer. 29. n. 1. confit ex principi mente ipsum omnino velle successoribus prædictum in- ferre, in inteatati propinquia bonis: quo cau filius principis vo- luntati deferendus est, ipse Barto. voluit per l. 1. ff. de nata. reli. idem notat. Anton. in dict. capi. per venerabilem. & ibi Abbas a quorum sententia, quia Communis est, non oportet recede- re secundum Iaf. in d. §. & quid si tantum. column. fin. & Crot. in fol. 2. column. 2. vterque tamen eam improbat, exigens ciratio- nem horum qui patris ipsius natalibus restituti, iure op- timo successores existunt ex causa illa, quod inteatatus de- celerit. Sed tamen etiam Iafon & Crotto refragantibus Bartol. sententia admittitur, quando hereditas nondum est adita, aliqui si adita sit hæreditas, opinio Barto. foret, iniqua, etiam si possesso nondum apprehensa fuerit, Pau-*

*Ius Areti. Alexand. Socin. & Ruinus in d. §. & quid si tamu. col.
fin. ex quibus Ruinus hunc intellectum ad Barto. assertio-
nem, communitem esse propterit: id est sicut etiam Caiat-
alum fin. & Ioan. Crozutis ful. 12. colum. 1. & ibidem Emanuel at
21 Costa Luitamius 2. part. muta. 17. qd. ap. princeps? potest colle-
tus alii acquisitum ex delatione iuris civilis. Sed huic
opinioni Bart. ita intellectus, optime, atque eruditae acseri-
mo ingenio, quo prudens erat, refragatur Fortunatus in d. §.
& quid si tamu. col. 13. negans pulchris rationibus, princi-
palem posse mortuo patre instituta, eius illegitimum filium
natalibus restituere in praeditum succellorum, quibus
est de laeta intellectu hereditas, quamvis adita non sit. Cuius
opinio apud me plurimum semper valuebit.*

6. DECIMVS.

SUMMARY.

- 3 Clavislate fidei predictio suae effortu quibus hereditate intellat parentis defatur adiecit legitimam filiorum quid operetur.
 - 4 Hereditate legitima, qui,
 - 5 Legitimum recipi principio est, si non tantum parentis, sed et cognati, & organa legimus principio;
 - 6 Legitimum recipi propter admittitur ad Retractum ex Regia lege.
 - 7 Legitimum ac concedatur quod ad Cardinalium dignitatem, & quo ad Praetoriam Rotam.
 - 8 Phil. Decus legitimatus, si praetorio tamem Rotam repulso fuit.
 - 9 Legitimum patre ac nepoti, ex to sae confundant legitimis;
 - 10 Difficiliter quod extenderat auctoritas;

SQ[ue] Olet in hoc codem tractatu dubitari, quæminim intellectum, aut effectum habeant illa verba, quæ apponuntur in scripto, quo quis legitimus effectus sine prædictio eorum, qui intestato successori sunt, eam etenim clausulam in his referuntur in scripto iubet Reg. Cancell. 84. Eius ergo intellectus eritis, vt legitimis concurrat cù legitimi, & naturalibus non tamen auferat succellos interfaci parentis hæreditatem, ante legitimationem eis delaram: auctore Alexand. confil. 88. v. volum. Cuius opinio communiter reprobatur: ne iure admittenda est. Ideo ipse Alexander. confil. 187. colum. 2. volum. 5. post Anch. confil. 3. aliter dicta verba legitimations in eelle xix. scilicet, vt legitimatus preferatur omnibus succellos interfaci parentis, exceptis filiis legitimi, & naturalibus quibus existentes legitimatus succedit ex testamento, modo legitimatis debita ipsi filii legitimi & naturalibus non diminutatur: sequitur eum Ioan. Crutus m dico §. & quid si tenimus. fol. 1. 2. colum. 3. & Ant. Capucinus dicit. Neoplaton. 2. idem notat Paul. de Catt. in dñ. §. & quid si tenimus. colum. penult. quorum opinionem cum prius dixisset Communem esse Hieronymus Gratius confil. 63. col. penult. libro 1. tandem subdit fe dubium esse an vera sit communis. ¶ Nam tamen admittunt & sequuntur Angel. confil. 264. incep. r. p. paulus Paulus confil. 27. lib. 1. & Alcia. in r. de liberis & postib[us] p[ro]p[ri]etatis 1. 2.

Verum video pferisque in hoc conuenire, vt legitimatus ex praedicta clausula minime admittatur, etiam ex testamento, in praeiudicio legitimorum filiorum, quo ad eorum legitimam, quod & Socin. notat. confil. 95.4. volum. colum. 7. idem Socinus. confil. 4.1. volum. 3. colum. 3. maxime colam. fin. I Quin & Paulus in dicto capitulo 2. libro 2. Corn. confil. 2. libro 1. Alciat. in dict. rubric. de liberis & polli. num. 1.4 & Felic. in capitale. cum olime de re iudic. colum. penult. alleuerant, filium legumimam apposita hanc clausula. non succedere cum legifemis, patri intestato, quod fere omnes fatentur. Jn in ceteris forsan opinio Anchiarani procederet, ex eodem Socin. quando est clausula ita concepsa: *Sint praedicti legitimorum heredum, & quamvis Gratius dicit. confil. 6.3. colum. penult. hanc differentiam improbat ex 2.8. de illo pro suo. vbi legitimi tñ heredes dicuntur quicunque intestato succedunt: tamen ex principiis probabilis praedicta verborum distinctio: Nam praedicta clausula, snt praedicti successorum patrii intestati, hoc inducere vellet, ut legitimatus ex testamento admittatur: attamen mortuo parte intestato, excludatur ab agnatis & cognatis in terra quartum, cetero vero vxorem & fiscum ipsi filius excludat, ita notat. Nicolaus de Vblad. in tract. de fiscis. et test. lib. 2. colum. 3. & 4. Corine confil. 3. in 1. volum. quam opinionem dicunt. Communem eam sequit Deci. conf. 3.3. col. 2. idem Deci. confil. 3.9. colum. 1. tum. Iunior confil. 9.4. num. 43. & colum. 12.2. 2. lib. 2. ante soci. Iunior confil. 9.4. num. 43. & colum. 2.1. 2. lib. 2. ante soci. Mariana Socia. confil.*

2. column. penult. & præter hos Parisi. confit. i. 4. libro 2. numer. 4. Socin. confit. 95. column. volum. 4. idem Socin. in dicto §. & quid si tandem numer. 21. vbi subdit ita legitimatum etiam rumpere patris testamentum, si sit institutus heres aliquis extraneus a cognitione patris? Extraneum autem hoc calu intelligo eum, qui filium legitimatum non posset jure languardus ab hereditate patris excludere: ex codice Socino confit. 95. numer. 29. Angel. confit. 264. Nicolaio de Vbaldis in dicto fol. 12. column. 3. Stephanio Bertrando confit. 160. column. 2. libro 3. huius vero opinionis examen diligenter contabat ex probacione rationis, quam Socin. adducit, que late discutitur a Rom. in vi liberae colum. 2. Codice collat. Alexan. & in dicto m. 6. & quid si tantum latius ab Alberto Bruno in tract. de statu excolit. fam. artu. 16. quest. 4. ex quibus fortassis dubia videbuntur quibusdam Socin. & aliorum sententia, vt tandem filii hac affecta clausula legitimatus, non possit rumpere patris testamentum, etiam si extraneus aliquo non succellerit usq[ue]b[us] intestate heres fuerit institutus: quod tenet conflare insignis Doct. Petrus à Perusio, cuius Nicol. de Vbaldis, Bertrandus, & alij meminere, ab eius sententia non omnino discedentes. Exquisita tamen est prior opinio. Præterea hoc loco notandum est quod legitimatus rescripto principis, non tantum legitimatus, & agnatus fieri ipsi patri: sed etiam onusibus ipius parentis agnatis, absque corum contentum, etiam quo ad successione, teat ex ambienti quibus mod. nata, effici. sive q[uod] propter. nota Paul. Caltr. confit. 34. numero 12. volum. Bart. & Bald. in dict. commun. Cad. de natur. lib. Alexan. colum. 2. 1. volum. num. 36. Deci. confit. 26.5. manus. 1. 1. in l. si u[er]o pro emptore ss. de r[ati]o. cap. nom. 24.1. Curt. lundr. confit. 37. column. 1. Aymon de Saulx. confit. 1. 8. colum. 2. & Rodericus Zuares inq[uestio]natur in priuoriu[m]. C. de m[is]t. te[stam]ent. super leg. Regia. Imitat. 1. Quod est intelligendum in propria, & vera legitimatio, non in dispensatione, vni optimè intellectu Anton. in dicto capi. per venerabilium, num. 17. probat Regia 2. Taur. I. 10. i. 1. 5. Recopil. Ibi[us] ceteri cogunt, quo in loco non. Lapi dicit corrigi ius commune, ex quo legimus legitimatus rescripto principis non sit legitimatus, nec agnatus alii agnatis, vel cognatis, præterquam ipsi patri, absque corum contentu[p] text in anten. quib[us] mod. nat. effici. ss. fidem. Sed ex parte loquitur in legitimatione, qui fieri oblationem curia: in qua predicti omnes Doct. diversum putant a legitimatione, qui sit reascripto principis, quam differentiam exprimit. Regial. 7. titu. 15. part. 4.

Sic etiā errant Ital. in fratre, C. de inoff. testa. colum. penult. dicit legitimatum reascripto principis patri, non exteris agnatis, legitimatum & agnatum fieri. Vnde t[em]p[or]e his infero ex

legitimitatem, sicut agnitionis licet. Vnde ex Celsio interroge Regia ad ius retraictus admittendum esse legitimitatum scriptio principis, quod non Carol. Molin, in *confus.* Parigi, t. 8. §. 8.1. p. 107 Matthe. Ab aliis tractat in *propositis,* in *sententia* quae in *confusione*, licet Deci. conf. 2.75. inscripta in *cavum,* que *Luce agitur dubia 3., & Tiraquel 1., de retraicto, §. in globo 8. num. 12. ratione teneantur, ex eo quod legitimus in flatuis non comprehendunt aliquo patio sub legitimi: quia Regia legi minime concuerit: quippe cui nec statutis, nec municipalis legis nomine aptari possit. Imo & in statutis ipsiis legitimatum intelligi sublegitimi: potest comprobari ex his, quae diximus superius. Praterea lex, que retraictum permittit, non vtitur ita strictis distinctionibus, vt fons ipsum legitimos ad ius istud vocet, etiam si illegitimos eadem lex exprimere minimum vocauerit, utriusque Tiraquel, disputatione de globo 8. num. 4.*

Item illud pratermittendum non est, legitimatum rescripto principis, priuilegium illud habere, quod in gradu Regula Cancell. luli; secundi concilii, secundum Nic. de. V. bald. in tract. de jure, ad mitte, folio 9. column. q. dicente esse eis quod ad genus, & nobilitatem: ubi etiam profertur, nunquam aliquem legitimatum fuisse ad Cardinalem dignitatem obtinendam: atque semel id concepsum fuisse legitimatum non ponit nec fecuta morte dignitatem il- lam conquevit: item afferit nec ad Rota Pretorum admitti legitimos, etiam natibus restitutos principis rescripto, quamvis Roma. Pontif. expresse ei concedat: eadem refert Ludovic. Gomez. in reg. Cancell. de triu. p. 9. q. 2. dicens hac le causa Philip. 1. Decimus virum aliquo nostra state sumus digni laudibus, ab eodem prioriter repulimus: cum semel ei Rom. Pontif. hoc manus efficeret delatum. Regiae- menta. I. 2. Tauri. legitimatum rescripto principis ad quoicun- que honores, ac publica munera admittit.

Denique

Denique & illud quari potest, tan filio legitimato per re scriptum principis, nepos ex *co naturis*, & legitimus censetur si ipso effectus legitimus. Quia in questione existimatio ipsum neferre esse alio legitimum ex quo eius patre fuerit legitimatus. Qui concluso probatur primo, quia legitimus vere legitimus censetur ex Bart. affectione in l. sit, qui pro emptore, si de via sua cuius tentaculo alibi probatum inest, si pater legitimus esset, nepos patris locum subintraret. I. sicut in art. de p. *probatum de hism. r. Gallo. & sicut de leg. de s. leb. & posthum.* agitur idem enim si sit pater legitimatus.

Secundo, fortior est legitimatio, quā adoptio, *aut. quibus
med. natura efficitur*. *Bald.* in *neque absens efficitur de adoptio*. Sed
patre adoptato principis auctoritate, centenarii nepotes ad-
optati. *12. § 5. de adoptione*. ergo & eodem modo legitima-
tio erit centenaria.

Tertio, facit *l. s. n. Cod. de natura lib. vbi* nepos ex radice infecta prohibetur suo succedere: igitur a contrario, si radix definit esse infecta, succedat suo ipse nepos.

Quarto, aliquo succedere prohibito¹, eius proles etiam censetur prohibita textu, ubi Angel. id notat in authent. de hered. ab initio, §. reliquum verific. ex diverso. Bal. in l. fin. Cod. de verbis signis, igitur aliquo admisso ad successionem, eius proles admissa iure dicitur.

Quinto, legitimatio non est ita restringenda, quin ad consequentia excedatur, auctore Domi-in c. 1. §. 1. & m. 2. col. 2. ne plus presb. in 6. Laf. in sub. ff. de lib. & posth. num. 14. non ergo erit mirum patris legitimacionem ad nepotes extendi.

Sexto, tamet' dispensatio ad consequentias seu annexas, sine quibus confilicere potest, non excludat eis communis sententiam tamen quando accusitorum non indiget dispensatione, qui non est viro infectum, sed tantu' ad viu' habet a principali, remoto illo defecit a principali per dispensationem, conseqvens et accusitorum liberum erit ab omnibus macula. Dom. & Propri. in cap. nos. confessio. 12. diss. Febr. in cap. postulatis de scripto. num. 10. in capitulo statutum, verificari dignate, de scripto. an. 6. iuritus sublata macula, quam eis ex conceptione fortuitus, filius natus est liber a paterno viro, & sic legitimus.

¶. V N D E C I M Y S.

De tempore celebrandarum nuptiarum.

S V M M A R I A

- Quo tempore à iure pontificio prohibebantur nuptiarum solemnia.
- Secundo nuptiarum ius habentem.
- Matrimonium cum intercessione tribunorum pium agit, atque in indulgenciam peccatorum configuntur.
- Meritis que dicatur.
- Intelleximus ad ipsam, sed deinde nuptias.
- Regales Tauro explicamus.

Sed & prater alia illud notandum erit. *nuptiarū solenitatis celebrari non posse, iure Pontificis prohibente, à Septuaginta vīisque ad octauam diem post Pentecosten. capellano de seru, in quo illud est aduentendum, ipso die Dominico post Pentecosten, quod scilicet tritum ab ecclesia celebratur, posse nuptiarum solenitati peragiri atque ita est intelligendus text. in cap. Capellano, dum dicit: dominica quia sequitur, feliciter, post Pentecosten secundum in o. ibi. Flor. 3. part. tit. i. cap. 17. Sylvestri in verbis marini, 7. §. 2 & Regiam. l. 1. tit. 1. part. 4. quantum Abbas dicitur Capellano, contrarium cum aliis Doctio. tenetur velit.

Item illud ad denuo est ab adventu Christi usque ad Epiphanię festum, etiam hęc nuptiarum folcheinam esse verita, non operari. 3. q. 9. i. ita vnrē ipso die Epiphanię posilint hęc folleinia, contingere. Abb. & alii in d.e.a.p. Capell. d. Reg. lex. 18. Flor. & Sylvestr. locis paulo ante citatis. Adventus autem Redemptoris nostri inuidit die Dominicu, qui contingit a die vigiliae nascientia a uenirebris ad tertiam diem Decembris, ut non. Spec. lib. 6. r. 1. utinae. sub aduentu.

Est tamen à prefata prohibitione deducendum tempus à Dominica, que octaua est à Refurrectionis die, ad dies vñque Rogationum exclusive: ita vt in hoc tempore posint nuptiae celebrari, non tamen ipsa die Dominica, que octaua est à Resurrectione, neque in diebus Rogationum. *Cajit, non operari.* 33 quæ 4 hoc iofani noranti predici. *Dicit, Hoc dicitur*

ex decretis Synodi Tridentinæ sess. 4. solemnitas nuptiarum prohibetur tantum ab Adventu domini usque in diem Epiphaniae, & à feria quarta cinerum usque in octauam Paschæ inclusive: reliquis anni temporibus omnino permissa nuptiarum solemnitate.

Hic etiam agendum est, utrum secunda nuptia sint benedictae? & confidat ex cap. 1. de secund. nupt. clericis secundas nuptias benedictae, ab officio & beneficio suspensum ad Apolliticam fedem mittendum esse cum literis Episcopali. Qui tamen te locum habet, ubi constante priori matrimonio presbiter secundas nuptias benedit. Ioan. And. Ant. Abb. & aliibidem. Regia 1. sed. i. 2. par. 4. Sed Sylvestri vero, nuptiae intelligit illum textum, ut locum habet, etia priori coniugio solito, ut quemque coniugium iam fuerit temel benedictus, vel falecum ipsa mulier: quod si femina nondum fuit benedicta, potest tunc bene dicere follemente fieri, idem Thom. a. 2. sentent. difinit. 42. que fit, ad finem. Cuicis opinio in praxi veretur, secundum Henric. in cap. viii. autem de secund. nupt. vbi ei loquitur etiam nota.

Pœna vero ius pœnitionis per tentationem erit imponenda: non autem infurter a canonice proire. Hollens. Abb. & alij in d. cap. 1. quorum intellectus Communis est ad illum text. ut testatur et natilim vir, ac Praeful. Calagurritanus Ioan. Bern. in sua praxi, cap. 68. idem notat Henric. in d. cap. 77. autem & Palud. in 4. festum dicit. quod nullus.

Est tamen haec in re notanda Iohannis vigefuscimercundi extraagamus confitigio, ex qua missis faciebat, secundas nuptias benedicunt, ad Romanam curiam, omnino tollitur. Ex ea etiam probabilior apparat illa opinio, quia Henr. II. dicitur referre pluribus autoritatis ad eam ciratis, sci-
dicit, secundas contrahentem nuptias benedicendum esse, si prioribus nuptiis benedictus non fuerit, siue fit vir, siue
femina, quod si benedictus est semel fuerit, non esse bene-
dicendum. Sed opinionem sancti Thomae vix frequentior
recipit.

Liber equidem illud, veluti huius paragraphi coniderem
autem, "contrahente matrimonium cum meritorice,
maximam peccatorum indulgentiam à canone confequi;
ex & inter opera de spon. Siquidem maximū mifericordie opus
est, peccatum corrīdere, cumque a peccato auertere: est
enī mifericordie opus ipsitudo, quod corporibus operis
misericordie praefat, ut non Arch. tract. iiii. q. dñ. Tho.
2. a. 2. q. 32. art. 3. Henr. in d.c. *mater opera*. optimè Domin. à
Soto in eleganti, atque omnibus numeris eruditā relectiōne
de secreto. Item b. 9. i. cunctis. 3. concedit ergo hoc opus
exercenti remissio peccatorū omnium, secundum Card. &
Fr. p. in d.c. *mater opera*. Quidem Abb. refragatur dicens, non
concedi remissione peccatorum omnium. Ego vero arbitr
or, ex intentione dicti canonis tantum peccatum indulge
ti acceptum meritoricem in vxorem, quantum conuenit
et distribui ex theatro ecclésie propter illud mifericordie
opus applicata satisfactione, ab ipso lumine huius thesauri
penitentiae.

Meretrix autem dicitur illa, que ^t palam libidinem exercens, tunis facit, cuiusque turpitudine publico venalis est: ut probat luris consultus in l. palam, de rati. nmp. Regia ex 10. 16. part. 3. meretrice, 30. 4. item illa, que multorum libidi- nari par, c. vidua, 34. dicit, etiam sine quæstu, vt in d.l. palam, conifat. Ex qua etiam apparel nisi referre, an fit in lupanaria, auponia, aliisque loco, ac taberna prostitutione illam etiam que ad coitum cauta fuerit, nec plures admittit, meretrice est esse existimat ab *caen. decorem. de vita, & beneficis.* idē Abb. & Prep. m.d. inter opa. Iano. Lup. in rubr. de debitis inter vir. & vnu. §. 40. & in l. 62. Tav. [l. 10. s. t. 3. l. 5. Recipit.] vbi passim inter interpres id aliter per text. m.d. palam. Ab ea tandem tantum abeunt huius opinione probatio, vt manente contraria approbet. Item inquit luris consultus Vlpianus; sed cum uno, & altero se pecunia accepta, communicat, non detum palam corpore quæsum facere. Quibus verbis fatis pertut est Abb. & sequacum opinionem prius refelli: la etiuni verba, que cum uno & altero, duos significant: unum: quod conifat ex Laurentij Villa adnotacionibus; 3. lego, 59. Cuimque consuevit Ouidij carmina ex Epilo- ola Saphis ad Phasoneum.

Inde Cbelyn Phœbœ , communia manet & ponam:
Et sub ea versus unus & alter erit.
Grata lyram pojus tibi Phœbe Poëtria Sappho:
Commixt illa mihi, commixt illa tibi.

Sic & August. lib. 3. de civit. Dei. cap. 18. dixit. Cuius in primo, & altero libro mentionem fecimus: de primo, & secundo libro intelligens. eadem significatio virtutum Valer. Max. lib. 6. cap. 4. de Alex. sic scribens: Dario enim vno ian. & altero pralio virtutem eius ex perto subdit paulo post, Volumen duabus virtutibus respondentem, digna que cui tertia, sicut cuenterunt, tribueretur.

Hinc etiam deducitur regule errasse hac in re Matth. ab Afflito. post Lucam in Pennam constitutionib. Neaplt. lib. 43. lib. 3. dicentes eam feminam meretrice esse, quia causa qualis vnum tantum virtutum ad contum adiuvat, atque ex eo, à vicina expellendam fore, per tex. int. matrit. §. qui quidem, si de adul. qui tamen text. loquitur in marito lenocinii cōmitem, & quemcum ex hoc faciente in quo sat est, semel quiescum accepisse, etiamen a vicini expellendum meretrem, atque in lupanar elegamus. probat L. m. 22. part. 7. & not. Luc. de Pen. m. 1. §. qua col. 2. de prelat. lib. 11. Paul. de Calt. m. 1. illius. C. de sum. trist. Bal. m. 2. m. 5. C. de inter. ampt. Plat. per textum. C. in Lam. supra. C. de militari. Matth. de Afflito. lib. 47. 43.

Ceterū dum Regial. 6.2. Tauri. l. 10. f. 3. lib. 5. Recop. I. prohibet pecuniam debitam foeminas deducit ad pulicum carcere in, nū sint foeminae manifeste fornicate: non arbitror fore necessarium, ut secunda legis pars locu habeat foeminae esse meretrices. Sicut enim erit esse publice alterius concubinam: quod ex libello colligatur, quia in 1. cōfessionem. C. qua. & quad. sub. col. dixit foemina luxuriose viuentem, que quidem honesta non est, pro debito pecuniarum posse ad carceres duci. Hoc tamen similum cum Regia legē est ita intelligentium, ut locum habeat, quādo huc foemina inhonestā, atque impudica nuptia non est: quod si nepta fuerit, duci ad carceres pro pecuniarum debito non debet. Ioann. Andr. in additionibus ad Speculatorum, tit. de iniuria, quem sequuntur Iaf. in 1. ad egestas. ff. de iniuria. Barb. conf. 207. col. 1. volum. 1. loan. Lup. in cap. per refut. 3. statib. §. 12. nu. 2. Capicuus decisio. Neapo. 44. idquē pallium d. Regie legis interpretes admonent. idem notant Ales. & Iaf. in 1. pl. p. 6. in ff. de iniuria. can. Barb. in cap. pastoral. col. 6. de indicis. Decius in 1. 2. ff. de reg. iur. num. 77. fieret enim maxime iniuria marito & matrimonio: quod maxime coadiuvat in 1. ff. iur. §. 6. s. fidei adiutor. quē text. prefati docē. passim adducunt ad eorum sententiam comprobantib. post Rom. qui in 1. ff. iur. §. 6. de iure. scilicet. 2. ff. olor. matrimonio illius ad valde com mendavit: eandē confirmationem notat Ludouicus Gomez in cap. mulieres de iuri. in 6. num. 13. tametii Decius in d. cap. pastoral. & loan. Baptista. de debitorib. iustitia & fugitiis. quaff. 5. inff. adiutor. hanc optio nem. probare conuenit nisi referre foeminae coniugationem esse, quo minus ad carcerem duci possit, si meretrice sit: quorum opinio procedere poterit ex calo, quo nupta eonfidente viro fornicetur, ut in hac specie adnotauit loanes Baptista dicit a quib. 5. quem sequitur Ludouicus Gomez in d. cap. mulieres. & Hippolitus. R. in cap. de iur. reg. sum. 31.

§. DV ODECIMVS.

De processu in causa matrimoniali.

S V M M A R I A.

1. Matrimonialium causarum excellentia.
2. Iudex quis fit vero comprensor ad causam coniugalem translandam.
3. Matrimonialis causa ad detegi posse. in sum. 5.
4. Proscriptio potest cognoscere matrimonialis causa.
5. Causa coniugalis aut posse comprenendi.
6. Translatio in causa matrimoniali causa locum non habet.
7. Amicabilis compaginis.
8. Compromissum in Arbitriatu factum finitum est transfectione.
9. Index facultatis posse de causa matrimoniali cognoscere.
10. Index laicus utrum notatus inducere & sursum contraversum.
11. Exceptio contrafactualis sufficiens per exceptionem iuris. & ibidem Regales. & iuris de exceptione lib. 3. oratione explicatur.
12. Vt faciat crimen an ecclesiasticum vel culpe vel iustitiae.
13. Constatatio leti an nisi integraria causa matrimoniali.
14. Constatatio ab absens in matrimoniali que dicuntur.
15. Discrepans in causa matrimoniali que dicuntur.
16. Discrepans causa & remittit examinationem, intra causa matrimoniali.
17. Tisiens in causa matrimoniali qui sunt adnotentur.
18. Taliis omni exceptione motores qui dicuntur.
19. Indice officium magistrum in diuindacione qualiter etiū.
20. Falsum regula est posse in matrimoniali causa.
21. Mater, pater, soror & cognati reliqui in causa matrimoniali testes esse posunt.

22. Confessio sacramentalis arcuum non est reselandam, sed matrimonium probare.
23. Confessio sacramentalis secretum non est detergendum, etiam quia ad eum committendum imperiosum est. Reipublice, saltem nominatae a Bart.
24. Confessio sacramentalis secretum ex licetis cōfessione detegi.
25. Sententia latra in matrimoniali causa, à qua provocata non est, non auctorat in rem indicatum, & quoniam resonat, non. leg.
26. Appellationis remedio non revocatur sententia in causa matrimoniali latra, nisi infra tempus fuerit appellatio, ex quo remedio non superponit.
27. Sententia a qua est appellatio, qualiter ex confessio tacito ipso etiam demissi omnibus res radiata, & non. 12.
28. Sententia in causa matrimoniali generaliter, non translat in rem indicatam.
29. Sententia in criminalitate translat in rem indicatam.
30. Defensionib. non posse a re criminis Reipublice.
31. Fons illius fernanda.
32. Defensione ad actionem in leitu emittratur ab illo, qui poterat se defendere occidendo inimicorum?
33. Cautionatus appellationem omittere non posse contra indicatum agere ex iniquitate iusticie?
34. Sententia in causa matrimoniali res radiata in rem in conscientie indicatio?
35. Quoniam appellatio ab initio sententia, non est res in foro conscientiae.
36. Negotio contractare non potest absolutus unica sententia ex parte matrimonii, in foro conscientiae.
37. Sententia crocea in causa matrimoniali translat in rem indicatam non prouocatur.
38. Sententia denigr. quo ad thori separationem, non translat in rem indicatam.

Ehis tandem, que hoc libello tradidimus, lector diligens facile cognoverit, quanta si causa coniugalis gravitas: in qua quidem non tantum humana iura, sed & diuinæ tractare oportet: quia de maximo sacramento agendum est, quidamque momenta, ac triuolam perfeta, atque immutabilis humana societas est iudicandum. Proinde non temere, sed maxima deliberatione preuiuā Sacrofani Canone statuerunt, hinc iudicū questionem, quo ad cognitionem & distinctionem, folis Episcopis pertinente. capit. misterior. 35. quaff. 6. cap. audiu. de prescr. test. ext. ext. operis in cap. accedendum, de excess. prael. telle Panormitanus in cap. de conjuganti. quibus conuenit Regia l. penit. titul. 10. part. 4. potest tamen Episcopi vicariis huius coniugalis causa cognitionem tractare, etiam ex generali commissione episcopi. text. vbi Abb. & Propri. in cap. de cog. summa. text. optimus, quem ipse post Hoitien. lib. 1. etiam. ita intelligo in cap. litteris de relict. foliat. idem nota Lambertinus de iure patrum. 3. part. 2. lib. quatt. 2. art. Atque etiam capitulo vacante fidei episcopali, ex eadem ratione quod latere tractat Francise. Pauinius in tract. de poesi. cap. sede vac. 1. part. 3. to. 1. col. 3.

Et tamē dubium, an ex delegatione possit inferior Episcopo habere huius causarum cognitionem. Et ex cap. propria. de priva. & cap. ex literis de integrum restat. Et cap. 1. vi litteris non constituta probatur: causam matrimoniale a Romano Pontifice delegari non ictum Episcopis, fed & inferioribus: nempe Archidiaconis, Prioribus, & Archipresbyteris: quod in hac specie nota: Abbas in cap. 1. de conjuganti. & affinit. super glos. 3. quo hoc probat. Et Barba in cap. 1. vi litteris non constituta. col. 2. col. 2. Decius cap. 3. pro debilitate de iure. delegat. colom. 4. quod decire negari non potest: fed non solent Romanii Pontifices causas matrimoniales, nisi ex aliquia iusta causa alii quā Episcopis comittere, vt loan. And. Abb. Ant. Fel. col. 3. Decius in dicto cap. si pro debilitate. teftantur & idē Decius in dicto cap. pro p. 1. col. 1. doctores per textum ibi in cap. causam matrimoniali. de offici. delegat. Collecta in cap. 1. de conjuganti. & nouillame Ludouicus Gomez in cap. statuam. numer. 82. de script. in 6. quod si matrimonialis controversia a Romano Pontifice cuiquam delegatur, non potest id delegatus, etiam Episcopo tam subdelegare, propter ipsius causarum gravitatem, auctore Abbat. in dicto capitulo si pro debilitate. col. 1. vbi loan. And. Ant. col. 3. & Fel. 3. idem afferunt, quamuis Dec. ibid. numer. 4. tenet contrarium, dicens posse, causam matrimoniale subdelegari, statim Episcopis: atque id ex Panormit. colligit, quem corruptum vitio imprevisoribus habuit: vt constitut ex antiquioribus, a quibus Panorm. eandem conclusionem accepit. Nec obstat textum dict. cap. ex litteris de integrum restat. vbi delegatus causam matrimoniale subdelegavit, quia cum committit collegi, cui ipse Roma. Pontifex eandē causam committerat, & causis industria ab ipso principe ad idem negotium electa fuerat. Si tamen causa coniugali

De processu în caișa matrimoniali.

三

galis, tantum circa thoracis separationē trahetur, solet committitiam his, qui episcopi non sunt, text. vbi in specie notant Anton. & Soc. col. 1. in d. c. 1. ut, late non contrefit.

Venerabili ex prescriptione competere potest alii quam Epilicopis canicula coniugalis cognitione, ac distinctione, quod non tantum. Dd. per te in ibi in cap. *admodum*, de *prescript.* & probatis in cap. *accidentiis*, de excessu *prælat.* vbi idem notatur de priuilegio, & de confutandis glostis in cap. 1° de *confusione* communiter ibi re-creta. glostis in litteris de refutis sicut.

Item ex delegatione speciali Episcopi poterit inferiori
huius causa cognitionem accipere, glos. m. cap. v. de con-
fus. legendum Abb. vbi Henric. & Prop. idem notant.
idem Abb. m. et iterum de imma. regis. & Holsten. in d. acut.
2. volum. quorum opinio communis videtur. Debet tamen
hac causatraciti vel ex commissione speciali, vel genera-
li a iudice, qui ut peritus in iure Pontificis. Nam & Barba.
in cap. propofitio de probab. colum. i. delectante conatur, ad ten-
tationem in hac causa ferendam esse ita necessarium juris
canonicis scientiam, ut tententia ab huius disciplina ignora-
ntia lati minime tentent, argumento iumplo ex d. i. vbi Ho-
flien. Abb. & ceteri Ud. Communiter ait autem contrarie-
dientes inquit esse, quemquam coniugalem controvre-
fiam distinire, qui non fitur usus canonici petitus : tamen la-
tam tentientiam validam esse propter iurisdictionem, quam
habet ei, qui cum tulerit.

Hinc etiam conitat non posse questionem conjugale, que inter duos tractatur, in arbitrio compromissarii, ap-
petitum, in integr. regis, notar. glof. in. i. de conjugatione, & in. i. na-
digingenuis, & iudicium s. de arbit. Regis, L. 24. art. 4. part. 2. Imo Ro-
ma. principali, nec incedenter definiti aut examinari posse,
contra h. l. v. l. v. c. de confusione, 37. quem Alex. repro-
bare videtur in I. quiescit. C. de iudic. iugis accedat text. ex cap.
conting. de arbit. v. glof. Comment. Recipit hec ipso plenum
7. t. Muto fortius t. transactio in causa matrimoniali fieri
negat. cap. fin. de transact. Vnde quantum causa spiritualis pos-
sum compromissum lucrum arbitrator em, quam amicabilem
t. compositionem vulgo appellat, secundum Roman. cap.
17. 3. Alex. m. quiescit. C. de iudic. e. clin. in cap. com. generali, n. 2.
de foro compet. Anchar. cap. 34. col. 2. Dicit. l. 2. de iudic. in pri-
or. vbia alienti hanc opusculum commendam etie, & ita Ripa. n. 13.
idem proficitur: contra Abb. m. de conjugatione Roman. m. Tuta.
s. de iudic. marit. & Bardi. m. d. tamen causa spiritualis, in qua
transactio fieri non potest, non poterit, ne in laicum, ne in clericum
arbitratorum compromissi: quod nota ex-
premit Ripa m. 4. 2. m. 13. liquide compromissum in arbi-
tratore factum, t. transactio comparatur, glof. in. art.
6. different. indic. in prim. Bart. in. i. secessione. §. arbitriatu. s. pro-
eo. col. 2. Abb. d. quatinus al. de iuris. mon. 7. & seq. lat. in. s.
quoniam de alibi. mon. 18. B. Paul. & La. in transactio. C. d.
transact. optim. Dec. cap. 6. s. iugit. cum in causa mat-
rimoniali non sit transactio locus, nec erit admitten-
dum compromissum arbitratorum factum. Inq. ex ra-
tione text. m. 6. 1. de confus. & iugit. opinor causam conjugia-
lem, in qua sedere matrimonii agatur, non posse etiam
arbitrium clericum tractare ex vi compromissi, etiam si in
causal in laicum, cuius legitimam ex consensu partium cog-
nitio habet.

Index 7 vero secularis minime potest discutere matremonii causam, neque eius vlam cognitionem habet etiam si tractare de coniugi separacione quoad thorum ut diximus superioris, 7. 9. 30. 8. etiam in consilios causa incidentia in iudicium hereditariz fucellionis. quod etiam nota cum hoc eodem cap. 8. 3. 34. Sed fuit, qui existimat iudicium laicorum polle causam itam matrimonii traferre inciderit, si controvergia in facto, non in iure constat. ut Bart. in l. *Titula*, folio *matrimonio*. id est Bart. in l. 2. de *matrimonio* in fiducia, tunc enim nullius iuris canonici pertinet necessaria esse. et causa ipsa mere temporalis censetur. idem notat Abb. in cap. *pist. misericordia* in fine Abb. & Felin. cal. 3. mc. *tit. genit. de for. comp. quibus. text. in l. cap. pist. misericordia. opime legatur* quae ad id notat Rom. in d. l. *Titula* vbi piste. & Alex. 3. fatetur pruductaria *opinione communis esse*: idem etiam affertur in l. *quatuor. C. de iude. Deciu. in c. 2. numer. 2. 4. de iude.* vbi Franc. & Rip. sumer. 17. et tandem sententiam defendit contra Deciu. ibi, qui contrarium voluit, poti Imol. & Raphael. d. l. *Titula*. De quo & las dubitat in d. *quatuor*. Unde confutus res agitur, si oblati incidentia finierit matrimonio, vel alia causa

cleia faltica, questione etiam facta, eorum fidelium iudice, is
cuius intercedat ad ecclesiasticum indicem acceptetur, ab eo
quod petet ut illius questionis cognitionem afflumatur, atque
iudicium laicorum inhibeat: ne in ea etiam incidenter pro-
cedat. Tunc enim, si index fidelium nondum cepit id ne-
gotium tractare, ecclesiasticus etatis his, quo id tangit
eandem incidentem causam expediet, ut contulit. Ge-
rardus de Ruy.

His accedit quod non. Anto. in cap. 23. de ord. cognit. per illum text. dicens quod iudicem laicum coram quo adiutorius contrarium fuit obiectio excepit viarum, posse inhibiri a iudice ecclesiastico, ne in illis contraria executione procedat, donec exceptio viarum fit a iudice ecclesiastico definita. quod etiam docet Ambrosius de Vignate in e. saluatoris de viarum. 25. tentum iste Bald. in confusione. de causa etiam. I. Mol. in e. caus. in e. de debito. qd. ex quo Barthol. Carol. confusione causatum. 18. assertio debitorum caput in a iudice seculari liberandum esse omnino a carceribus, si per indicem ecclesiasticum fuerit pronuntiatur illud debitorum iudicium fuisse ex causa viarum, eo quod ipse debitor, ultra fortem illam quantitatem creditorum promittere. Vnde regia 14. tit. de except. lib. 3. in ord. regi. dum dicti iudicem laicum debere adiutorius executionem contrarius admittere et exceptionem viarum, ita erit intelligenda, vt si in viarum exceptione sola quantum facti tractetur, posse hoc negotium a clavi iudice expediti, iuxta sententiam Bartol. et companionum: nisi inhibito a iudice ecclesiastico opportuno tempore procererit, sicut Gerar. adhortans: si vero iuris fit controvicia, ad ecclesiasticum iudicem remittatur, atque eius definitio expectetur. ex paulo ante præmissis, cum hoc criterium mere ecclesiasticum sit, ut communie doctores fatentur, & nos, retulimus superius cap. 6. num. 19. hanc tamen opinionem conatur querere, camque fatigimur esse existimant Curial. Molini de contractu. quod. 10. dicens, non esse magis ecclesiasticum hoc criterium, quam homicidium: non est enim ecclesiasticum deduci potest ex eleganti, & eruditissima hac de re disputatione Martini ab Azpilcueta misc. novit. de iudeo. 6. matri. carol. 1. In Mod. Roze. Zuaras in 17. l. Regie de instru. executione. versic. mme circa indicem. alium. 8. scribit iudicem faciliarem ex lege Regia potest, ac debere persequi ipsam et executionem non obstante iudicis ecclesiastici inhibitione e. si intra decies dies minime docuerit reus viarum ei contrafictum illum, quod probatur auctoritate Angel. in 4. §. condemnatio, in fine ff. de iudeo. Socin. conf. 7. lib. 3. Matth. Afflitz. de cfr. Neap. 30. idem note. Rebus suis super leges Regias, tractas, de literis vbiq. artis. 3. glos. 2. num. 2. dicens, ita in praxi apud Gallos receptum est. quibus addit. Frederic. conf. 300. & Laurentium de Rodulphis in tr. de yris. quod. 33. & 129.

Quid tamen index annos. I. habens in libro. pag. 5.

Quid tamen index agere debet in huius causa cognitione: quando vterque qui litigat, est praeſens; palam efficit alioſ ſenſis, potest dubium esse, quaviaſ fit procedendum. In quo notandum eft alterum abiente, & contumaciam, etiam leto non contentata poſſe iudicem in hac cauſa teſte recipere, praefentem adiſe, acutum ſententiam proferre diſſimilatum ex ea, quoniam frequenter capi porto, ut late non contentata, cuius dicicio dupliſti ratione conſtat, ex maſtitia abente, & propter periculum fornicationis in eo, qui abente expedieret, quarum qualibet non ſufficeret, ut idem teſt probat, iuncta gloſſa retiſculopam, quod clarius nota Abbatia Mari Barb. fusa colum, in poſt Hoſtienti queſi laſon fequitur in i. in teſtamente, in magna, C. d. ſteffan, milis numeri, s. d. ex ſ. amato, iugis de mafyis, liberorum. S. f. ſ. de hiis, qui nat. inſtant, adiſit, i. ſequenti.

Dicitur autem abens contumax, quando legitime citatus noluit comparare, vel siex malitia latet, nec citari posset, vel impedit citationem ad eum peruenire textum omnipotenti. sed propter regis esse existimat Abbas, iste facit textum, in eadem illata, 2. quod 3. & in 1. cunctamq. de re iudicata. In quo quando absens impedit, ne citatio ad eum perueniat, vel malitiosus latet, ne citetur personaliter citatus omnino conlectetur, etiam nullo proposito editio, nec ad eius dominum facit causa citationis, secundum Abb. in dcl. 5. propter illius textum, quem idem norans dicit Christus Barb. ibid. numer. 25, idem probat Abb. in ap. ex res de cl. meritis sibi, num. 2. & Alexand. in profetaudis. qd. autem tunc C. de adie. conclus. 5. sensib. id est. dcl. 1. contumacia, quicquid glost. contrarium vellet id. qd. propter in verb. impedit.

Si vero absens contumax non est, eo minime expectato matrimonialis causa tractari non debet: sed expediandus est, donec ipsius obitus verisimiliter presumatur, ex eodem 16. §. 9. *pro. ver. si autem.* In quo illud est insigniter aduentum, ad effectum, et causa coniugalium examinatur in iudicio, & coram iudicacione expendantur, ex quibus praefens matrimonium non valuisse contendit, sufficiere viri filii miles aliquot coniechuras, aut presumptiones mortis ipsius absensis ex autoritate illius text. quem ita intelligi globo ibi in verbis, presumatur. *S. Panormit. Socin. Barb. colum. aufer. & alii ibi probatae ab Hippo. in subr. C. de probat. n. 231.* qui can dixit notab. est, licet ad eisdem ut, ut absque probatione conculatis in impedimento, pollici praefens, libere matrimonium contrahere, nos sufficiant presumptiones, nec coniectura mortis illius, qui absens est. *cap. in presencia de sponsibus.*

Verum in huius causa coniugalis processu iudiciali qui busdam placent, non esse testes recipiendos, nec sententiam definitiunam proferendam, lice non contestata, quandoque litigante iudicatur est praefens, ex globo in cap. per venerabilem, in verbis, iudicacionem, qui sibi sunt leges, que lingua, eti secundum Card. in clm. 2.4. opo. de inde. & Bald. in rubric. de appellatio colum. 4. qui cedentes commendati in authen. qua in presencia. C. vbi de eis. agi. report. et al. 2. & Decin. cap. per tenui. de appellatio colum. 2. dicens eam Communitate approbari: dicit cedentes globo auream Felini, in cap. 2. et clm. genit. de opere iudic. duo notans. Primum, pradicant opinionem procedere, nisi actor & reus praefentes tacite, vel expressim consentirent, processum continuari, lice non contestata: nam in hoc possent contentire, cum a iure in prae dictis causis sit remissa iudicorum exacta solennitas. Secundum prae dictum globo non procedere in casibus, quibus in specie a iure remissa liceat contestatio, in quibus etiam inter praefentes minime consentientes proceditur, lice non contestata: atque hoc ultimum ipse afficerit Communitate receptum esse in d. cap. per venerabilem, ex quo constat, etiam partibus praefentibus, & non contumacibus, posse fieri in causa matrimoniali sententiam definitiunam, atque testes recipi lice non contestata, etiam iniuste litigantibus, ex constitutis dispensatione, de inde, in Clem. sive. vbi Card. app. 4. Imol. super globo matrimonio. & Bonif. 11. hoc idem tenet post globo quam certi Doctori approbare videtur. Quo n. 11, vt existimem opinionem globo in d. cap. per venerabilem, minime procedere in casibus expressis in d. Clem. dispensatio admissa. Clem. sive de verbis, significativa, hanec opinor Communitate sententiam esse, quicquid Decius dixerit, ac dubitaverit Felini, id tol. a. fin. Vnde iura antiqua, nempe cap. accident. in 2. vi. lit. non content. cap. quoniam 4. p. pars. subd. tit. correcta sunt per Clem. dispensationem, siquidem ex eis non poterat in causa coniugalium, etiam si in ea defedere matrimonij ageretur, procedi absque liceat contestatione, nisi data alterius ex litigantibus contumacia. Vtique tamen iure, si de separatione propter fornicationem, similem canam tractetur, quo adhuc est necessaria, etiam altero litigantem contumace, contestatio liceat omnino, et si liceat non contestata, quem tex. ita Dd. consummari interpretantib, et in d. clm. dispensatio.

Oporet tamen iudicem cautum est circa probationes matrimoniales cum hec resగravissima, & ideo maximo iudicio, ac discretione peragenda. Non enim quibuslibet in hoc negotio danda fides est, sed his tantum, qui sint omni exceptione maiores inquit Romanus Pontificex in cap. 1. de conf. vbi Bernardus scribit, sum testem 1. dici omni exceptione maiores, qui nulla exceptione repellit potest id est gl. sap. 1. si ceteris a primi de inde, & in cap. 1. de testis & in §. item verb. Infin. de motu. sign. quas commendat Prop. in d. 1. de consang. colum. 2. dixit esti mirabilis Barb. in rubr. de probab. num. 29. & fin. Ial. in additio ad Portuand. §. item verb. Corser. in fin. in verb. mense. latius Albertinus cap. 1. de heret. in 6. quest. 16. n. 25. Ex quo deducitur 1. non esse testem omni exceptione maiorem, seu omni iustificatione carentem eum, cuius fides non tantum ex obiectione perimitur, sed & diminuitur, cuiusque opinio in dicerimen, & magnam dubitationem reuocatur opimus text. cap. licet causam de probab. vbi in causa ad dina non admittitur testis, cuius fides aliqua ex parte diluitur, quem tex. dicit Sing. Bald. in cap. ad nostrum. clm. 1. redem. tit. ad inde. optimum. C. de contraf. spiss. vbi Bald. in specie noctis, dicens testem in famen de facto, hoc est, improbatis, & leuioribus prae dictum maioribus, non esse admittendum in causa, que testem omni exceptione maiorem postulat.

Idem norat Ial. in 1. cunctis populis 1. leticie. col pen. C. de somma triuit. & Iean. Croote. in tract. de testib. 4. part. quest. 12, in causa coniugaliter aliter Iacobinus in 1. testim. S. leg. India. ff. de testib. colum. 4. Alex. confil. 1.2. volum. 5. Socin. Iun. confil. 37. m. 2.4. lib. 2. Thom. Grammat. confil. 2.6. colum. 5. Licit in causa cuncti infamis de facto, idoneus esti testis. gloff. int. 3. §. due case. ff. ad Carb. & in cap. testimoniunum de testis, in verbis in his case atque vtrobi que Doctor non tamē est dignus tanta fide, quanta reliqui integri testes. gl. & Bart. in 1. 1. C. de somma triuit idem Bart. & 1. C. C. f. de seniorib. Abb. in d. cap. testimoniunum. dicens arbitrio iudicis relinquendum esse, quantum ex hoc fides testis diminutur, quod Communitate esti receptant aliter Lanfranc. Orianus in cap. quoniam de probatibus in verbis, testimoniunum. 127. & probatibus in 1. quoniam de probatibus in verbis. Hinc etiam dicebat Ripa in 1. m. C. de reue. dona. col. 3. donatarium, qui donator ingratius fuerit, non est idoneum testem in ea causa, quia testes omni exceptione maiores requirunt. Igitur ex his iudex magna prudenter ex praef. rcp. legis, quandoque ex aquo, & bono astringit in matrimoniali questione, quos testes admittere debet.

Nam in has coniugales causa ut integras telles, ac in criminalibus exiguntur Alex. in confil. 1.4. incipit. Quoniam aliam. de 2. vol. pulchre, ac copiose Deci. confil. 1.3. & confil. 3.10. & confil. 363. Thon. Gram. 4. confil. 16. ex quibus plurimi colligi possunt, quod iudex perpendere debet in probatione matrimoniali, ex quibus proprium arbitrium inservit. vt eo sic instruendo decernat, qui testes sint omni exceptione maiores: si quidem eius arbitrio hoc relinquitur, secundum Eccles. Abb. in ead. loquens. Felini lib. num. 4. de factis invenit, diligenter Paris. confil. 5.3. 5.4. 5.8. vol. 4. receptum tamen anime est. feminas esse in matrimoniali causa ad testimoniunum admittendas, text. tu. e super eo. in 4. de testis. & ibi Ab. Hen. in 1. quoniam eadem ist. & est Communitate Opima teste Soc. Iun. confil. 2.6. colum. 2. lib. 2. & confil. 31. n. 3. 1. colum. 2. lib. 2. quae probat etiam in cap. videtur. 35. q. 6. & locum obtinet, quamvis tradetur de matrimonio separando. Abb. in d. cap. super eo. 3. notab. Dec. confil. 34.2. colum. 1. Socin. confil. 2.1. n. 18. quibus addit. confil. 2. 3. & 5. lib. 2. confiliorum Zaf.: imo & parentes hac in eadem causa ad testimonium admittuntur. in d. cap. super eo. vbi hoc explicat Ab. Imol. Henrib. & Felitem Aret. confil. 1.3. optimo. 2. art. confil. 5. num. 2.8. & confil. 5.8. lib. 4. vol. 1. Ex quibus illud conflat, matrem, patrem, forem, & reliquias cognatos esse admittendos at testi-²¹ monium in causa matrimoniali, arbitrio tamē iudicis qui caute perpendere, quāta sit testibus fides adhibenda, ex causa penditis qualitate, perfonarion conditione par, aut diffimili: quod notat in specie Hostien. in d. cap. super eo. cui accedit post aliis Felini. ibi. tradunt. Regin. in cap. quoniam in verbis. testes de probat. num. 9.3. Aretin. confil. 32. colum. 2. Socin. confil. 17. lib. 1. colum. 4. Aleiat. de presump. reg. 1. presump. 2. num. 4. & coligitur idem ex 16. tit. 9. part. 4.

Sunt & quidam huius contractus coniugalis probationis a deo propiti, vt opinentur t. posse confessio facramentalis arcana reuelari in iudicio ad probandum coniugium, ita enim existimat Ludouic. Roman. in 1. sive. scilicet. C. de testimoniunum. p. 2.6. dicens eile ad hoc globo. fin. in cap. tu. m. de fons. ff. de verb. consistere, quam etiam dicit Sing. Ial. in 1. §. huius studij. ff. de infl. & iure. colum. 2. adem. lib. 1. patre furijs. ff. de his. quisque fuit. col. 2. idem in reprehendenda. C. de misit. & subdit. & Chaf. confil. 1. vers. ad secundum lib. 1.7. quorum omnium sententia, & aliorum q. eis subsciberunt, quotunque sint, omnino est reprobanda. Quis enim non videt, inquit esse tanti sacramentum secretum, natura ali diuino & humano iure inductum, ita leuiter violari, vt de contractu coniugali constat.

Nam etiam t. crimen committendum in Reipublica damnum, detectum tamen in confessione vere facramen-²² talis ab eo, qui illud crimen committere, cogitat, & adhuc cogitat, non licet ipsi sacerdoti prodito confitentes nomine, etiam iure reuocari prae milio cuiquam detegere, ex frequentissimo Theologorum iudicio in 4. fest. distin. 21. vbi prater alios Gabriel quest. 1. comit. 3. & Iean. Major. qualit. 3. atque optimus Hadriano 4. fest. in tract. de confess. spiss. Caiet. in opusculo 2.7. quest. 1.15. & insigniter vir nunquam fatus, laudatus Dominicus Soto in relectione, de festo membre. 3. quest. 4. comit. 2. ac meus & olim. & nunc preceptor ornatus illar. Nauar. in c. factord. de paup. 6. m. 1. 6. cui opinioni ex nostris accendevidetur Collectio. & Card. colum. fin. in cap. omnia virumque de paup. & remissio. & Hostien. in somma paup. §. in quo. quam etiam nouissime defendit in tract. de confessione. fol. 12. 2. Iean. à Medi-

Medina Theologus magni, mchercule, nominis, qui in gynnasio Complutensi egregiam huic professiōnē operam ad obtinē vīque nauauerit. Tamen contraria tenuerint Archidiac. in d. sc. fæcero. Holtieni. Ioa. And. Anchaz. & Abb. d. m. comis. & in effectu Ripa. in tractat. de pte. & vlt. num. t. 15. fallo tribuentis hanc sententiam Innocentii qui potius primā afferunt scūti perpendunt Caet. Soto. & Mart. Nauar. in dictis locis, & ante eos id diligenter animaduerteret Col. lect. in d. cap. omnis. solam. solum. Ignotus hī in predicto casu non li- cert confessionalium arcanum prodrē: non video cur matrī monī fauore id licet. Imo & si fæcero apud iudicem fecerūt illi frangens, sibi dicta in sacramentali confessione efficiens, & deponentes, ei nullam fidem exhibentiam eile profiterit optime Bald. in lib. Archigymn. C. de pte. audier. quibz illi sequitur Paul. de Cairo. & Fein. in cap. 1. de except. colum. 1. Tyndar. in tractat. de refut. fol. 2. & Ripa in tractat. de pte. §. vlt. num. 10. Confat etiam scientiam, quam facerōs habet ex confessione sacramentali, nihil omnino ad iudiciale controverſiam pertinet. c. cap. 2. de erit. ordim. cap. delecta. de except. prelat. quibus apterifimus error hic conuinicit. Nequemini ferent de fuit iuris vtriusq[ue] interpres, qui in matrimonialē causa facerdotibus hanc licentiam conciliare, propria eorum autoritate, milo iure additū: cum & ipse lumenis catholico ecclie Pontificis minime posset permettere hanc sacramentalē secreti reuelationem, ex receptiōlina omnium Theologorum sententia.

Nec aduerteriam affectum quidquam coadueat gl. in d. et tua nos cum illa glost non loquatur, quando reuelatio confelitionis matrimonio faueret: sed quando prædicti ex ea fieret huic contractui, quia ex ea confabat de diffusione. Et praeterea nihil aliter gl. de reuelatione secreto confelitionis: sed scribit confitent disfensus in foro punitoriali credendum esse, non aut in exteriori iudicio: quibus verbis portius glost. Doctorib. eam citantibus aduerteratur, quam eis patrocinetur ut aduetur. Fortun. in l. 1. *hunc fidelis gl. est in nob. et iher. coll.* & R. Rip. d. gl. vlt. ann. 1. o. 7 predictum Doctor adnotatione in reprobantes. Vnde in Ia*mod. s. apprehendere*, non temere supletas existimat conclusionem Ludo. Roman.

Quia in re nec illud¹ Romanum opinionem excusat, quod secretum sacramentale detegi polli ex confusio expello contentis ap. *symbolicam*, vbi *Anab.* Ann. &c. Dicit frequentier notant, de adulteri, quia id non est in matrimoniali causa iurij fauore speciali: cū in qualibet re, & materia iacerdotio ex licentia contentis polli plā promere, quia eis sacramentali confessione fuere dicta, quia ipse penitentes filigili illud secretū ex proprio confusio diluunt ac remittunt, qua ratione idem notant. *Lupus* dīga. 94. *Felin.* m. cap. *Mattheus* deesse, quam afferunt Thom. & Palud. In q. *ad fin.* dīl. 2. t. 1. quſ. 3. Hadriān. in *trat. de teſphi confesſ.* Fed probatur. Calder. *ad 2. de teſphi.* *Felin.* m. cap. *venientia in t. de teſphi col. pen.* & *Hippol.* in lib. 1. §. *deuen.* *Cors. s. q. quſ. ad fin.* quod evidēt non est plā admittendum, fed tunc de mundo quando his ex preliis contentis confusio ad fūam, vel alterius horū paruum vtilitate tempore, vel *spiritualem*, præstat: fūcti docent, & diligenter admonet Sotō in *trat. de teſphi confesſ.* *q. et. concl.* g. *dub. 4.* *Mart.* *Natur.* in d. *sacerdos.* nom. 15. & *Ioan à Medin.* in *rat. de confusione* fil. 15. 4. *s. de licet contentis.* Licit Scot. & Durant Maior. q. *q. agigan.* 3. & Almain. ad fin. dīl. distill. 27. post Alex. Halleniān. *q. art. quſ. 7.* n. *mb.* contrariū probare contentur, dicentes secretū confusione, nec ex licentia exprefa contentis detegendum fore: & idem afferit Colleq. in d. *omni virgini* nom. 6. Sed quamvis Thomae & sequaciū opiniō frequentiori calculo recepta sit, ac magnis rationibus, & argumentis comprobetur ita efficaciter, vt & verior sit indicata opinio tamē Christiana religioni, & lacrimatione penitentie pōtius expedire, hū confusione lectrum, nec ex confusione expelli penitentes reuelandū esse. Nisi id fiat maxime ex cauā, boni & cautiliū viri arbitrio ad ipsi penitentis fatulare consilium & medelam, maximus vtilitatem, quā maturo iudicio erit perpendenda, nec temere reuelatio sit. Quod nec Colleq. negat: nec Alexan. Halleniān. & alij concedentes polli peccatum reuelari ex facultate contentis, si peccatum ipsius terri exta confessione ipsi sacerdoti narretur & dicatur. Quod quidem consilium nimis superfluitosum est: opiniō tamē communia nequaquam probatur in cap. *opiq. de penit.* & remiss. quia illuc generaliter consilium fieri potest, & tamen

confessionis reuelatione: Nec Roman. Pont. in d. cap. significasti. quod prater alia capita, que ad id citantur, magis virget, ap- probat praedictam reuelationem huius secerit: nec illi con- latillud fuisse confessionis sacramentalis ar canum: vt ante nos offendit Martin. Nauar. in d. cap. sacerdot. mon. 1. 27.

Sententia *erit* in coniugal iudicio, etiam à circumspetione
fidelium iudice lata non ita efficaciter autoritatem habet,
quoniam rescindit, retractat, polluit, quoties competitum fuerit,
cum errore quodam latam fuisse. *Lator et consanguines* de re
et paternitate, de *fidei*, non tamen *appellations* remedio re
vocatur hac sententia, si ab ea in legittimum tempus non
fuerit appellatum. Ex eo enim quod terminus legis labori
oninno, nec sententia provocatur, vel ab ea bis fuerit
pronocatum, ita sufficiunt sententia autoritatem res iudicata
etiam in coniugali questione, ut prætextus appellations
corrigi, aut emendandi nequeat; *glōsi* singuli in *d. et paternita-*
tate, in *glossa magna ad fin.* quam dicit singul. *Abb. ab. et notab.*
Idem Abb. m.d.s. lator vbi Imol. et Fel. nom. 5. idem Abb. vbi
Deci. eam approba in cap. sua de appell. idem Imol. in elem. i. a-
lus. 1. de re suis. Abb. optimè in c. ad reprimendam, de fide, sicut in cap.
3. vbi glōsi singuli et Communi recepta, secundum Abb. ibid. colim. 2. istilem probat conclusionem, quam glōsi dicit
ord. Franc. in Rubr. de appell. nom. 30. et sing. idem Franc. in cap.
Nicolas. edem in colim. 33.

Ex quibus constat primo, eum qui hanc sententiam improbare vellet, debere omnino probare eius errorum et iniuriarum; siquidem non proposita appellazione, est maxima presumptio per illius sententia gloss. Committetur approbata in d. later. qua comparabatur post eccl. cum inter. eod. tit. II. Herennius. §. Cata. & ibi gloss. ss. ex iust. & ex no. in cap. praecepta. de renuntiis. Abb. Fel. mon. 24. & Doc. decim. 32. in caput quantum contra de probab. idem Decr. in rubr. de appel. colom. 4. & Alciat. in trattat. de presumpt. regul. 3. presumpt. p. quod in hac in specie doceat Fel. m. later. mon. 6.

Secundo hinc constat, ad hoc ut ista sententia rescindatur opertore, ut condamnationis noua viciatur querela, non quoque libello, quod petratum negotio prates ut tentientes errorerentur iam diffinitum, iterum ad examen indiciale deduci, primaria sententiam reuocari, et nouam iustitia exigente proferri, quod argumento globo probatur in cap. ad reprehensionem de officiis, quam Abbas et Docti ab approbant frequitissime; id est Abb. & Fr. L. cap. 4. in d. cap. later.

Tertio hinc deducitur, banc nouam querelam proponendam esse coram ecclisiis, qui primam sententiam tulit, vel coram eo, qui idiri potest per similem querelam non autem coram Archiepiscopo. Metropolitano, qui index est folium ex causa appellations inter fidelios episcopi text in capitulo, b. vii. biglo. &c. Doct. in princ. de eis, enim, melior. exteris in eis, reprobatis, in pris. de fronte excommunicati, in 6.

Quarto subinterventur, hanc causam ad Metropolitanum deduci non posse principaliiter, etiam si agatur contra primā sententiam, ex ea quod nulla fuerit, quia archiepiscopus Metropolitus per viam hanc, qua sententia nulladiscutitur, sed index inter episcopos subditos: sicut ex ratione *z. venerabilis*, notant Franci in *codicilis de appell.* quell. 37. *Felin.* & *Deci.* in *cap. in litteris de fidei, de leg. et canon. quibus adhuc stipulatur Archid. & Domini, in co[n]versationib. de appell.* 6. *super glos. debet,* dicitur indicem, qui non potest adiri per simplicem querelam, minime posse principaliiter cognoscere an sententia nulla fuerit. Quamvis *A. b. in d. cap. in litteris, contrarium alferat ex Bart. m. 11. exp[ressu]m. ss. de appell. 1. 14.* qui tam in indice superiori loquitur, nec aperit, an de eo loquatur, qui non potest per simplicem querelam adiri.

Illud vero considerandum est, quoniam ratione sententia lata in causa coniugali, elapsis decem diebus, quibus poterat appellatio ab ea proponi, posuit revocari: cum in alijs causis sententia ex tempore ita re iudicatae autoritatem acquirat, ut resendi nequaquam possit: cui questionis illud vulgo responderetur, quod transactis decem diebus vires rei iudicatae sententia alii sum ex tacto consenserunt condemnati, qui appellationem omittentes consentire videbatur. *text. Singul. in eis quod ad consilium, de re iudic. Sed in matrimoniali causa, non potest condemnatus consenserit profilo efficeret matrimonium, bvi naturalis, diuina vel humana lex illud prohibet, non consentire, ut matrimonium legitime contractum disoluatur. Igitur non obstante decem dies fieri sententia in matrimoniali iudicio lata, poterit retroferari, et reme re componeatur.*

Sic & in matrimonio spirituali, quando lis pendet super ecclesiastico beneficio, sententia lata, post decem dies authoritatem habet rei iudicare omnino, nec potest retractari etiam illius qui victimus fuerit, gl. notandum c. t. de confess. prob. quam Dd. ibi approbat. & Fel. in d. a. lator. m. 11. probat text. in e. cum dilectu. ex eis, quem esse meliorem iurius afferit Abb. ibi. & idem Abb. in e. ad iudicium. m. 2. de rescripto. col. 5. potuit enim victimus iurius cause, & iuri renunciare, etiam absque sententia superioris ex eo quod lis pendebat super beneficio: vt sensit gloriabili receptam ex confirmatione appell. in vir. remuniantur, quod falso procedit, vbi non est certum ius litigantis, qui renunciat. Rota noua 5. Abb. in d. c. confirmatione. Anton. in e. quod in dubio. 2. col. 5. remuniat. & Nic. de Mylis in vir. remuniat. Igitur victimus non appellans ex illo contentus a lege presumptus & inducitus, efficit, vt sententia authoritatem rei iudicatur haberet.

Vерum hinc ratione, quam in coniugali controvenerit, & communem esse diximus, aliquot rationes obesse videntur, & prima ex co deduci potest: quod in criminalibus causis sententia, a qua tempore debito appellatum non est, autoritatem habet rei iudicatrix, nec renocari potest, etiam si punitum corporaliter inferatur, & confite condamnati innocentiū ex speciali gratia principi. l. 1. ad suorum ff. de quæst. l. dñi. ff. de pecc. quam esse singul. afferit Abb. in e. de his. col. 2. de accus. l. a. i. not. n. 1. sub praetexto. m. 1. C. de transact. Batt. in d. dñi. & in d. 1. licet in hoc contrarium notauit Anan. in d. c. de his. quem Hippol. sequitur in L. vnic. c. de rapta virg. n. 14. Et tam in criminalibus nemo potest contentire, vt corporaliter puniatur. l. lib. bono ff. ad l. Aquil. cap. omittitur. de fenen. ex. 3. etiam in t. I. mo. nec renunciat propriis defensionibus. gloss. ab omnibus recepta in pal. p. intercalari. ff. de paup. quam dicti singular. Bald. in cap. cum venient. de utilitate. idem in L. vnic. col. 14. d. confess. comendat idem in cap. 1. & propter qualiter fendum alii posse. Io. Lup. in Rubr. de donat. inter vir. & vir. §. 7. o. m. 6. F. in d. c. de cum venient. col. 3. Hippol. in L. vnic. num. 17. o. idem Hippol. in præc. criminis. §. ex animad. etiam si ageretur culitler, modo ex illo iudicio posset renunciari defensionibus, tam & dicere crimen pati. secundum Aret. Fel. in d. e. s. cum venient. tenetur in eum quis famam illæ fam conservare. Quamvis Anch. & idem Aret. num. 6. in eam dilectu. de accus. in hoc ultimo contrarium notauerit per te. idem in causa criminali culitler deducta in iudicium, vel vbi corporis pena infrendation est, posse reum defensionibus renunciare, facit, ex agnoscendo in prime. 2. respon. de accus. quorum opinio probabilitior est, quia non tenetur quis ita conferre famam illam, sicut vitam: vti notam Dom. Soto in relatio de feren. membro. 1. quæst. 3. & Mart. Nuar. in cap. inter vir. 1. quæst. 3. vñ. t. part. corol. q. 4. exinde perpendentes Cafer. sententiam. 1. 2. quæst. 7. art. 2. circa proportionem propria fam. Posset tamen renunciari defensionem in criminalibus causis, quae ad corporis punientis difticiuntur, admitti ex iusta causa, nempe, si reus iam fuerit crimen confessus legitime, & præmissio iuris ordinis. Paul. Castreni. & Lat. in d. p. palam. Felim. in d. cap. cum venient. col. 4. Hippol. in d. 8. ex animad. quod in præfatis receperit eif. Item quando reo fuit dilatata prima ad probandum data, poterit idem reus certis dilatationibus renunciare, quo calo erit intelligendus text. in d. c. etiam dilatatio de accus. ff. Igitur si in lite capitali contentus rei parum operatur, etiam in ea sententia in rem indicatam, & omnino definitiū transfiguratur in matrimoniali diuersum allieratum, eo quod contentis litigant nihil efficeretur? Et Deci. in cap. sursum de probat. fina. col. pluribus excogitatis tandem cogitare dicere, id est in matrimonio speciali, ut probabis ea, que Abb. in cap. de his. de accus. in simili dubio dixerat. Ego vero ex illico inter criminali controvenerit, & matrimoniale hoc dicere nescio, quod in coniugali quitione nec contentus tacitus, nec patientia litigantium quicquam prodierit, vel etiam coniugium incalidum ex iuris prohibitione fit fierum, vel quod legitimū & ratus fuerit, disfolleratur: vt constat, aque idea illa patientia, quia condemnatus ac quicquid sententia contentor, nil ad negotium agit in criminali vero iudicio, etiam si contentus exprestis nil operetur, vt possit quis occidi, aut puniri corporis pena, nec etiam ut fibi defensione auferatur, tacitus tamen ei non recipere possit, ac potius patientia illa, qua nihil allegans in his defensionem, nihil aduersus sententiam proponens dubius de innocentia tutele, provocacionem omittens patitur scipium ad occisionem duci, sicut Hieronym. scribit super Iona. pro-

phetam a Gratiano relatum in cap. non est nostrum. 23. i. 1. ff. 5. Non est, inquit, nostrum mortem arrivare sed illatam ab alijs loherem accepere. Nam & in persecutionibus non licet propria perire manus, sed percutientis colla subinjicitur, ex quo te obtinet reprobanda est Paul. Cat. affterio. m. 1. & augustinus. 1. de iust. & iniqu. 33. qui inquit, abque mortaliter peccata non licere cuiusquam mortem pati, si possit scipium defendere occidendo aggressore. Hoc etenim falluum est cum ex Hieronymi sententia possit aliquis crimen quis pati mortem, & percutientis colla subinjicitur, nec tenetur ipsiorem detinere occidere, quod etiam afferit Thom. in lib. de Regim. princip. 6. & Silvestri. in verb. belvi. 2. quæst. 3. Dominicus Sol. lib. 5. de iust. & iniqu. quell. 1. art. 8. quem legit. Exigit enim tum, qui effet admodum viriles, & commodus reipub.

Secundo, aduersus rationem comitum & illud adduci solet, quod omittens appellationem, nequaquam videtur sententia acquiescere. tex. egregius in cap. concertatione de appell. in 6. quo probatur, pollii cum qui non provocavit, agere contra sententia alij remedii, nisi in eam conferent. igitur non contentus sententie iudicatur ex eo, quod appellare noluit. facit lat. si rect. ff. de aliena, in d. muta cap. fact. Bart. m. 1. ab eo. C. gom. & quando index. Abb. in cap. ad consultationem de re in d. col. 1. Vnde condemnatus non appellans, poterit contra iudicetur agere, ex eo quod inique iudicaverit. quod Bart. probat in disput. incep. index. Abb. in cap. sepe. post Innoc. & Doct. ibi de appell. idem Abb. in cap. paduensis. §. quia vero de offic. deleg. Alexander. m. 1. fa. 4. ff. de damnis infel. Felim. in excommunicacione de heret. Hippol. singul. 6. 46. facit text. in l. fin. §. illud. C. de tempo. appell. nota Coriet. in jug. in verb. querela. dicentes text. in d. concertatione. celebrem est. Et licet Dec. in d. cap. sepe concurrit probare polli victimam contra iudicetur agere, ex iniqua pronuntiatione, etiam si expresse contentiat sententia: tamen ipse ab hac opinione diuidit, & merito: quamus polli emere, etiam expresse contentientem agere posse contra iudicem, quando in carceribus detinetur ipse victimus donec contentias sententia. Solent enim indices nolles criminarios, & condemnatios a carcere dimittere, donec contentias iudicatis. & quum profecto erit, vt hoc contentus non obstante querela aduersus iudicetur admittatur. Ergo vt eo quo tedit oratio pergit, non fat sufficiens ratio communis videatur, siquidem res iudicata vires non afflunt ex contentio tactio litigantium: maxime cum & in matrimoniali iudicio, hic contentus presumptus a lege iuris & de iure, vt aiunt, presumptione remedium appellationis excludat, vt in exterris causis. Quamobrem exilium a iure exordiario remedio, vt iterum sententia iustitia ex rigore iuris dictuatur ad effectum corrindgi, emendandi aut resocandi candem sententiam, appellationem tantum concelem et sic: hanc autem qui omiserit contentisse a lege presumptum iuris, & de iure presumptione admixa ipsius legis maxima autoritate, contentus inquam præsumitur: ne de iustitia illius sententia ex rigore amplius trahetur: cum remedium ad hoc a iure inducere omiserit. Non tamen ex hoc renunciare videatur alii remedii, quae fibi ad diversos effectus competent: nempe, vt iudicium illud nullum fuisse content, vel iudicis iniquitas puniatur. Hic vero contentus in causa matrimoniali nullum effectum habere potest, vt impeditur examen prioris iudicis: & idio potenter prima sententia iterum examinari.

Caterum Abb. in e. cap. augustinus de re iudic. colam. p. 1. p. 2. dicit. hunc contentum tacitum in eo, qui appellationem omittit, non posse etiam in alijs causis authoritatem rei iudicatrix sententia tribueri, quia non potest hac patientia victimi peccatum alterius, qui iniquam sententiam obtinet, exculpat: cum mortaliter peccet vt iudicium scienter, ex Innoc. opinione, que communis est in e. quia plenaria de immunitate ecclesie. Alexander. in L. nemo p. 1. m. 2. ff. de legat. t. notar. in l. 1. finam. ff. de condit. indec. explicat Fortun. in l. veluti. col. 8. ff. de militia & iure. Abbas in c. fin. num. 30. de prescrip. & Sylvestri. verbo sententia. §. fin. quam opinionem communem esse fateatur Pyrrhus post Autelias confuetudines. quæst. viii. 1. Igitur nihil ex prædicta ratione est specialis in coniugali iure. Cui obiectio non est Abbas perfecte satisfactus nec Deci. in d. iuratis, qui opinionem Innoc. reprobat: que tam verillam ait. Es enim qui sententiam iniquam obtinet, a qua condemnatus non appellavit, minime tenuit est in contentio foro, si fecit sententiam iniquam fuisse,

qua

quia ius pro sententia presumit, quæ presumptio in iudicio interiori cessat: unde opinionem Innoc. Andri probat in quodlib. 6. art. 1. verba. ex quæ infero. vbi additæ condemnatum ex iniuria sententia licet posse ei parere, & solvere absque donationis titulo, & animo pecunia, quam index solvere iussit: sed enim agit ad curias molles iudiciales, quâtu' Abb. post alios in d. cap. quæ pleriq. in hoc ultimo diuersum tenet, id non licet ex iustitia, ne peccatum vicitur foueat. Sed id locum non habet, cum hic condemnatus non foueat peccatum alterius, sed tantum iudicis precepto obediens, nec ipse ita obediens ad peccatum induxit: & licet alter qui sententiam obtinuit, mortaliter peccet: non tamen peccat ex damnata obediencia, sed ex propria malitia, cui nullam præbit causam p[ro]le condannatus obediens: siquidem vicitur paratus erat eandem pecuniam recipere. In causa vero matrimoniali virtus appellationem omittens, sciens sententiam iniugam, peccat mortaliter ei obediens, atque tenetur pro viribus eius reuocatione diligenter procurare, cum aliquoquin ex sententiæ iniugâ ipse à crimine mortal[i] non excusat, & ideo nec eius consensu tacitus, nec expressus potest eum in peccato defendere.

⁵⁷ Ex quo interfertur lata sententia iniugâ, quæ matrimonium verum, ac legitimum dirimatur, minime posse aliud matrimonium contrahiri, ab eo qui certo leuit, vel dubitat, sententiam illam erroneam esse, nisi dubium deponat eo causa: quo dubius erat: tunc enim poterit contrahere aliud matrimonium, nunquam tamen si sit certus de errore sententia.

Secundo interfertur lata sententia iniugâ, quæ matrimonium inter consanguineos contractum validum, & firmum

esse decernit, minime posse in eodem coniugio manere, ac vitam agere coniugalem eum, qui certo sciat sententiam errorem fuisse: de dubitate vero diximus parte *bus 2. cap. 7. §. 1.*

Tertio hinc deducitur sententiam ⁷ erroneous, quæ matrimonium ex consensu contractum fuisse, indicavit, non proposita provocatio ab ipso vieto in rem omnino iudicatum transire, cum ex eo nouus ad coniugium præfetur consensu faltem presumptus à lege iuris, & de iurius presumptione, qui quidem consensu ante præfutu' non fuerat, & litigantes nullo iure impeditio matrimonio coniungit poterant. Gloss. ab omnibus comprobata in d. cap. vbi optime Felin. man. 2. Abb. confil. 6. volum. 2.

Quarto subinde confit, sententiam ⁷ quo ad thori tan-³⁹ tum separacionem latam, in favorem eius qui separacionem postulauit, ita transire in rem indicatam, vt ille velit, polifit alterum coniugem in confortum coniugale petere, & sibi reconciliare. cap. expertise. C. de penit. cum aliis similibus. Virtus Vero, qui non appellauit, non poterit etiam comperto errore sententia, eius reuocationem petere: poterit enim in hanc separacionem matrimonii confitente. cap. quad. De part. 33. quælib. 5. ita Abb. in d. cap. lator. col. penult. & Felin. 1. 18. de c[on]fessione, uterque tamē addit hoc procedere, nisi sit timor fornicationis in ipsis coniugib[us] ita segregatis: tunc enim potest ex officio iudicis cognosci de errore sententia. & eo cognito index cogere potest maritum & vxorem coniugalem vitam agere: ex his que notantur in cap. 1. de confess. ing. & in cap. tuomas. 3. de iure. vbi Abbas optime explicat plura, quæ ad hanc dubitationem spectant.

*Epitomes in Quartum Decretalium librum, Auctore
Didaco Quarruiss Toletano,
F I N I S.*

**ILLVSTREM ADMODVM ; AC
REVERENDISSIMVM DOMINVM , DN.
DIDACVM AB AVLAETES QVIVEL , ABVLENSEM
EPISCOPVM . GRANATENSIS CVRIÆ SVB CAROLO CÆSARÆ,
Hispaniarum Rege Prætorio Præfectum : Didaci Couarruias à Leyua To-
letani , Archiepiscopi Sancti Dominici , designat. in Relectionem
cap. quamvis. de pæctis , Præfatio.**

Nerbax equidem , admodum illuſtris ac reverendissim⁹ Præful , fore quosdam , qui mibi & il-
lud merit⁹ succenserent , quod post aliquot partus , eoque immatur⁹ editos , minime tempera-
tim , quin propere nimis & alios edere , nondum expectata priorum censura , fuerim conatus .
Quasi primus lapsus casu dari debet , vel impudentia iteratus stultitia , aut inficit⁹ tribu-
endus sit . T upe signidem nimis est , ut vetus prouerbium admonet , bis ad eundem lapidem
offendere . Culpan istam tantum abest agnoscam ipse , ut nihil magis persuaderi tuis utriusque professio-
ribus cupiam , quam me nec minima huius criminis labe sincero animo candidoq⁹ iudicio notari posse . Nam
etsi sciam in his quæ hactenus ediderim , multa pafsum exponi , quæ doctior⁹ hominum censura hanc magnopere
valeant erroris argur . idque mibi maximo futurum est beneficio : quippe cui animis contigerit non sanc-
tum max⁹ , nec certuojus , sed lenis admonition ad ea benignè mutanda , quorum in hac præsertim iuri⁹ huma-
ni disciplina fñerim admonitus : verum amici quidam , quos plures ob eorum candorem in signe illud Sal-
manticense literarum Emporium mihi concilauit , multis ex Hispaniarum locis me per literas certiorum fe-
cerunt , opus Variarum Resolutionum nuper à me typis traditum eo fuisse probatum applausi , quo admitti so-
lent , que futura quandoque sunt studiois omnibus utilitati : quod fateor diuin⁹ muneri potius , & lectorior⁹
benignitati , quā meis viribus tribuendum fore . Idem summe admonuerunt , ut si quid priuato studio pre-
terea ad Iuris Pontificij vel Cæsarei interpretationem elaborarem , nequaquam granarer publico Iuriscon-
sultorum examini committens ceteris benignè id suscep̄tis communicare . Horum equidem iudicio , Anti-
stites ornatisim⁹ accessit & tua limatissim⁹ censura exactissim⁹ inquisitio , quā meos qualeſcumq⁹ labores
vndic⁹ scrutari quandoque dignatus es : ut me tibi multis nominibus addic̄tis omnium eorum admoneres , que
in hac iuri⁹ humani disciplina maxime sunt præcauenda . Quod fecisti sedulo ; vitamque meis viribus par-
eset à te mibi ſep̄fōne indictione onus ibiſe Commentarys elmandis : sperarem utique , non minimam
eūfēcmodi inſtitui laudem meis scriptis accesseram . Denique meipſum , quem ab hinc vigintiquinque annis
Salmantice discipulam cum plerisque alijs habuisti , exhortatus es , ne ab hoc semel ſucepto labore calamion
amouerem , ſi quid possem his horis quibus alioqui feriari licebat , in communem utilitatem exhibere . Incidit
vero in manus nubi hac de re cogitanti relectio quedam , quam olim publice iam voce communiſcem feceram ,
diu caput . Quamvis pæctum ſub tit. de pæctis , inter Bonifacij V. II. constitutiones interpretarer . Hanc
tuo nomine clarissimo dicare decreui , non ex ea cauſa , qua quidam principibus , illuſtrioribusq⁹ viris inge-
nij ſui monumenta nuncupare decerniuit , quod velim hoc munere gratiam , tuamq⁹ benevolentiam prome-
teri . Scio etenim , que tua humanitas eſt , me iam huc apud te prouerbitum fuisse , multisq⁹ in me collatis
beneficijs id palam omnibus eſſe : sed , ut ioris utriusque antiſtitem , verum præceptorem agnoscere , ynum
que e primis literary collegi ſanctissimi Salvatoris ſelectissim⁹ incolis .

Etenim cùm perilluſtris , ac reverendissimus vir Didacus à Muros Ovetensis Ecclesiæ Præful dignissimus
quo innatam ſibi pietatem , & in publicam utilitatem zelum ferentissim⁹ Hispani & exteris in exemplū
exhiberet , utique Deo Maximo aliquod obsequium ministraret , domum illam percelebrem , ad quam & ipſe
ab hinc annis quindecim fuerim admissus , Salmantice inſtitueret , teipſum virum tunc moribus , iudicio , &
doctrinā , præstantem magnique in ea Academia nominis ad eam rem in ipsius collegij collegam feliciter ado-
pean⁹ . Quod equidem mox ita caute prie ac religioſe executus es , ut vel eo tantum nomine tibi , & his , qui
tecum in ea electi fuere , non medieris laus iure optimo fit ac quifita . Hinc profecto factum eſt , ut qui poſt
in eandem celebratissimam domum fuerint admissi , & quidam , atque integrissim⁹ institutionibus edicti , in
eo literario conuenientia maximos eos professionis honores inſigniter fuerint adepti . His vero , quea primum in
Reipublie

Reipublicæ commodum decem annis publico stipendio praceptoris officio fungens peregrini, multa propensiæ in eandem rem publicam animi argumenta ita incessanter addidisti, ut qui te ipsum noverit, & quæ apud Regem, ac Cesarem inuictissimum, in ipsa itidem Tridentina Synodo, & in huius Granatensis Curie præfectura ergeris, utcunque expenderit, satio compseriat quantum tibi debeant hi, qui continuâ precibus verum institue cultu postularerit. Quibus denique animi dotibus magnitudinem, insignem humanitatem, in lucy canorem, egregiam in pauperibus, & appressis subuenientia diligentiam, maiorum & generis dignitatem ac splendorē notissimum faci. Pro tua igitur singulari benignitate hoc opus, quidquid est accipito ab eo dicatum, qui se ita tibi obligatum putat, ut in tota que sibi reliqua sit vita, studium omne, animunque, ac se tibi, tuisque deuouerit: hoc unum, quod mihi erit omnium gratissimum, cibizze precatus, te in hoc sacrificando munificulo non tam rem ijsam, quam auctoris voluntatem metiri. Suscepimus & laborem hunc libertinus, non modo ut intelligas, si quid nobis à publicis negotiis ocy (superest autem vel te ipso teste non multum) non esse omnino id otiosum, sed etiam ut tuum, quo nihil mibi antiquius est, iudicium enifuramque amplius explorarem. Nec tamen vereor, ne nostram banc operam quæcunque ea sit, probaturus sis, libertique animo accepturus, vel ea falsoem causa, ut mibi animum ad alia festinanti adieceris. Vale Praefulum decus. E Granata Mensa Aprili M. D. LIII.

IN CONSTITUTIONIS SECUNDÆ EX RUBRICA DE PACTIS, LIB. VI. CIVISQUE INITIVM, quamvis pactum, inscribitur, non inutilem interpretationem,

AD LECTOREM PRÆFATIO.

RINCIPES omnes, ac legumlatores, candide lector, & hic præterim, qui religioni Christianæ documentis rempublicam optimis legibus instituti conatis sunt, in rebus agendis, & frequentissimo hominum commercio, dum humanam similesque conventionem iustis ex causis inualidam, ac confirmam esse censerunt, autane non ita vitium, ut ipsa publica fides in hisce negotiis exigebat: eam tamen iurisfundi religione flabitam, absq; vlla exceptione ob iuramenti vim apud forenia tribuili ita admittendum esse statuerunt, vt plerunque ab ipso sacramento virtutem potissimum plerunque efficeret. Et enim tot legibus in qualibet communitate statutis, tot aduersus pacia, & contractus solent obici defectus, vt plani nullus fore conventione priuatae vicinque diligenter confcripta se tutum fore existimat, nisi vnde futuris hominum dolis, quibus à pacia difcedere tentant, antidotis quibusdam occurrere festinet. Caterum præter alia, quæ solent ad conventionum tutelam opponi, illud præcipue multifacientium est, quod à religione iuramenti vires sarcophancas adsumit. Sic namque conventiones, quæ cum minoribus atque sunt, multum roboris adquirunt ex iure rando a minore prestito. Sic multi contractus qui aliqui vel nulli existimantur, vel pluribus possunt refelli obiectiobus, ab omnibus his omnino censerunt immunes propter iuramenti vim, & eius religionem: quandoque contractus validi quidem, ampliorem ex eadem ratione effectum habent, quam si simplici contractu forent itabili: sicuti constat in cap. cum configat, de iure, cap. debitorum, cod. tit. auth. Sacra menta puberum. C. si aduersi vend. & maxime in hoc cap. quamvis pactum, quem locum ipsi delegimus, vt que priuatim hac de re Salmantica elaborauimus, paulo diligenter postmodum examinata, publico omnium iurisperitorum iudicio committeremus. Igitur huius Constitutionum breues Commentarios in tres distinximus partes: quarum prima de iuramenti cognitione generali quædam examinabit. Secunda Bar. resolutionem de viribus iuramenti in l. si quis pro eo. ff. de fidei: ad vngueme difcuit. Tertia specialiter de iurisfundi viribus, quas haec constitutio renuntiationi paternae hereditatis tribuit, ad amulsum tractabit: variis intellectus huius capituli, ci- que admodum necessarios contineat. Multatamen omitemus, quæ de viribus, & effectibus iuramenti passim à Doctribus traduntur: contenti siquidem et tantum explicare, que hoc tractatu præcipua contractus.

CONSTITUTIONIS

SECVNDAE EX RVBRICA DE PACTIS. LIB. VI. CVIS INITIVM. QVAMVIS PACTVM. INSCRIBITVR, NON INVTLIS INTERPRETATIO.

Auctore Didaco Couarruias à Leyua, Regio Consiliario.

PRIMA HVIVS RELECTIONIS pars, cuius initium tractat, de dictione iuramenti significacione.

S V M M A R I A .

- 1 *In iuramenti definitio explicatur.*
- 2 *Iuramentum & Sacramentum sunt synonyma: & quid huc difficitur? sacramentum, significet.*
- 3 *Iurandus, unde dicatur.*
- 4 *Iuramentum auctoritatis, promissorum, aut distinguuntur species.*
- 5 *Ali verbis, fiat praesae nec farta ad iuramentum.*
- 6 *Iuramentum Dei proflatum, qui mentem falso cogitat.*
- 7 *Soluum condiculum.*
- 8 *Exstiterunt late intellectus ad text. in cap. resulta, de iure, & de effectione iurandi.*
- 9 *An prorsus compromisisti, confiteat facta iuramenti qualitates: non fecit nunc. Et maxime non. 1. 2.*
- 10 *Piderit si solutus per prorogationem obligatio, cum non seq.*
- 11 *Pars cum prorogatio addita, si solutus per prorogationem.*
- 12 *Promissio iurata de folendo ad ceterum dictum non tollitur per prorogationem dicit.*
- 13 *An verbum, iuro, finit etiam ad eorum religionem iuramenti.*
- 14 *Formula iurandi apud westere.*

Ivrammentum, ut eius definitionem statim explicemus, inuocato est diuini numinis in testimonium. Nam qui aliquid se faciunt cum iuramento promittit, Deum ipsum in testem illius promissionis, ac velut ad ipsorum appellat. Ruris qui aliquid affirmat aut negat verum esse, iuramento praefito, Deum ipsum citac in ipsius veritatis testimonium: quasi Deus testifit illius affirmacionis, aut negationis. Hoc eleganter probat Diuus Augustinus in sermone 28. de verbis Apololi Iacobi: dum inquit: *Quid est per Deum nisi testis Deum?* Idem apostolix pluribus iuris veritatis locis, quibus manifestissime traditor Sacramenti, & iuranduri religione in iustum Deum dirigit, potius quam in priuatum hominem, cui praestatur. cap. debitos, cap. fi. vero, & cap. veritas de iure, quam ob rem Cesarea constitutione decretum est, iuranduri contemptum religionem, satis Deum vltorem habere. Sic Cicerio lib. 3. de off. scribit: est enim iurandum affirmatio religiosa. Quod autem affirmate quia Deo teste promitteris, ad tenendum est. Iam enim non ad iram Deorum, que nulla est, sed ad iustitiam, & ad fidem pertinet. Hoc Cicero, qui iuramenti definitionem sua comprobauit: autoritate: atque ita fere omnes iuris diuinis, & humani interpres, etiam in variis tradidierunt iuranduri definitions, & in hanc tamen vnamini consenserunt, ut iuramentum sit assumptio nominis diuinum ad confirmandam iurantis fidem, que quidem probatur in cap. quantumlibet, 47. dist. ex August. in epistola 1. 2. et Hipponensis, & compluter, inquit, factae chartae vestra coram domino Deo nostro, qui est telis nobis super animam meam, optimus text. ad id in cap. Et in Chrysostom. colam. 3. vers. aliquando. i. iur. 1. p. 3. Idem probatur autoritate glossariorum 22. quae. dist. Thomas 2. 2. quae. 89. art. 1. Holt. in summa. Par. Alcia. Felin. & aliorum in rubr. de iure. Bald. in 1. 1. ff. ead. in 1. quae. & cap. 1. & item sacramenta 2. colum. de pace iurare. fr. tamethi Ioan. de Selua. in tractat. de iurandis. quae. 1. & Anton. Corfetus in rubrica eiusdem iuris. ad modum anxi: concenserunt alias iuramenti definitions tradere: cum tamē hęc fit congrua, facilis, atque omnino iusta definitio, quemadmodum ex muluis, que ab ea per me deducentur, apparebit. Etenim ad hanc definitionem omnia pertainent, que de iuramenti ratione postquam a plerique traduntur: siquidem diuinis numinis testimonium eam vim habet, ut multa quidē hoc in tractatu eo maximā autoritatem habeant, quod ad ma-

lorem iuramenti, & diuinis testimonij fidē conducere videantur. Idecirco ab ipsius definitionis verbis praefertim ea deducant, quo in hac prima huia relectionis parte dicenda sunt. Primum ex supra scripta iuramenti definitione inferior iuramenti, & sacramentū synonymous est: scilicet distinctione hanc, sacramentum, idem quod iuramentum significare, secundum Panor. in rubr. de iure, text. in cap. qui sacramento. 2. 2. q. 4. in auth. sacramenta probatum. C. j. ad ut. v. 1. 2. 3. item sacramenta de pace iurata. nam præter multa alia sacramenta appellata iuramentum seu obligatio, diuinis numinis testimonio & intercurrente confirmata, auctore Eusto. Idem, inquit, sacramentum duci quod iurari ait, & sacramento interposita regitur. Hinc militis sacramenta, siquidem, ut Vegetius libro 7. de re militi. scribit, milites iurare solent, & ideo militis sacramenta dicuntur, miles agrum. §. ignoratiois. ss. de remilit. Quintilianus libro 12. cap. 2. Sed haec inter ipsos, qui velut sacramenta rotagi, vel etiam superflusione conficiat, nefas esse dicunt a suscepta semper persuasione discedere. Cornelius Tacitus lib. 1. addebat Melissal Valerius, rehondum per annos sacramentum in nomen Tiberij: Vnde Suetonius in Cesare cap. 42. iuricuranda adstrictum, teneri sacramento dixit; tametis & alia milita sacramentū significat. Etenim in genere dictio ista idem infinitat, quod Graece μαρτυριον nempe sacramentum, aut religiosum sacramentum: plerique equidem omnem rem sacram ab illi conditam, etiam si alterius rei signum non sit, ut dicimus sacramentū diuinatis. Quare eti text. elegans in e. multo. 1. quae. 1. quo in sensu Paulus ad Ephes. 1. scribit, Deum nobis sacramentum voluntatis sit, non fecisse secundum beneficium suum, quod alii generationibus non est agnitus, sed ab eisdem aucto. scilicet: nempe gentes esse con corporales & comparticipes promissionis eius in Christo Iesu, in quo omnes habemus fiduciam, accedimus in confidentia per fidem ad ipsum. Idem 1. ad Timoth. 3. inquit, & manente magnum est pietatis sacramentū, quod manifestū est in carnis. Verū apud Christiana religionis cultores, & Catholicæ ecclesie Doctor, frequentissime sacramentū dicitur sacra rei signū, quod eius similitudinem gerit, cuius signum est: quemadmodum signa, & figuræ veteris Testamētū sacramenta appellabantur. Augustinus enim contra Faustum Manichæu lib. 96. cap. 2. asseruit sacramenta, que obserabantur ex lege, prænunciatiua tantu fuisse Christi venturi. Ide Augustin. epist. 3. ad Bonificium episcopū, tradidit operte res quibus sacramenta constante, imaginem & similitudinem generis earum rerum, quarū signa, & sacramenta esse dicuntur. Sic quia baptismus laetus, compleetur in aqua. Eucharistia recedit, panis & vini speciem accipiens. Vinctus fuit: ideoque in olio ministratur. Penitentia sub manefacta formula in olio ministratur. Tandem speciali quadam iure iuxta legem Etiangelicam, sacramentum significat signū visibili inuincibilis gratiae Dei, quam Deus efficaciter, & certe in ipius operatur, modo rite nec indigne tradicentur: qua ratione Diuus August. lib. 10. de ciuit. Dei. cap. 5. & cap. sacrificii de confess. dñi. 2. sacramentū definit: esse sacramentū signū vivilis formæ, & inuincibilis gratiae. Notat Magister sententia lib. 4. & elitere communis omnium Theologorum sententia. Denique sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerum diuina virtus secretae operatur fatum: scilicet Gregorius auctor est in d. capituli.

Apud veteres Etihnicos, quemadmodum Varro testis est lib. 2. de lingua Latina, sacramentum dicebatur pecunia, quae in eadem facia a litigantibus deponebatur. Nam qui petebat, & qui inficiabatur de aliis rebus, utrique quingentos eris ad Pontificem deponebant de aliis item rebus certum numerum alium. Qui iudicio autem vicerat, suum sacramentum à sacro

a facio auferebat: vieti ad stratum redibat, id est, vietus ea pecunia, quam depositaratur, multabatur in penam iniuste litigationsisque arario cedebat; Sacramentum vero hoc pecunia dicebatur a loco sacro, ubi ea deponebatur. Quidam autem re ipsa non deponebant: sed impliciter spondebant. Ex quibus dictum est, sacramento vel sponso contendere. Item sacramento vel ipso nomine vincere, apud Ciceronem praefertum in oratione pro Milione, & in oratione pro domo fuaad Pontifices: Valerius Maximus lib. 7. cap. 7. & 8. Explicatur eleganter Budus. in l. 2. ff. de orig. n. & eam placuisse. Atque And. Alciat. in. pecunia verbum. ff. de verbis signis. Est & hac de re pulcher locus apud eudem Ciceronem lib. 1. de Orato. vbi iusto sacramento contendere oratori cum Pythagorae non licere dixit Scopula. Item adnotauit Alci. in lib. de iurever. anno. 6. Nectam in hoc tractatu de iure, sacramentum ita stricte accipendum est, ut significet illud tantum iuramentum quod supra sacram fuit, puta altare, reliquias, vel libros Euangeliorum. Nam etiam si iuramentum verbo tantum factum fuerit, nihil minus sacramentum dicetur: sicuti post Panor. ceteri in d. r. dicitur, respondeunt.

3. Iurandum autem a liore dicitur, & ex eo a liore derivatur: quod id quod iuratur, pro lege habendum sit, & veleti ius sit sancte feruandum. l. 5. q. dicit. ff. de iurever. vel diuinum numer pro iure veritatis constitutum: quia non aliud sit Deum iurare, quam Deum pro iure veritatis constitutere, aut ius veritatis reddere Deo. Cui, veluti ipsius veritati, proprie competit diuorum omnium, & commentorum veritatem fio testimonio stabilire. Vnde iurare est promittere adhibito testimonio diuino, nos id iuratur, ac si his effetu vel id quod ait manus, iuris veritatis habere. Dictionem autem istam, iurandum, cum unica sit ex compositione, diuinitate more Poetico Invenit. sayt. 1. 3. Quod dubitare Deposuit, retinere, & fraudem iure tueri laundo. Et Ouidius in epistola Cydippes ad Acontium: Quid ibi name prodit iurando formula curia. I Frequenti siquidem dictiones ex compositione integrè distingui solent: etiam à iurisconfusione. Si mulier, inquit Vlpianus, circum in hoc ventu est. l. 1. 2. ff. de iure dat. Quod & Brisellius latius adnotauit in lib. singulare Paragon. J.

Secundum principalem ex eadem definitione infertur, & iuramentum allertioris de re praesenti, aut præterita: & iuramentum promissoris re futura, nō differre specie quidem ad constitutendum diligenter peccati specimen in eius transfigessione: Nam cum in vitro Deustellis aduocetur, eadem eritatio: nempe diuinum testimonium, cuius non distinguunt species ex eo, quod super future, aut praesenti vel præterito Dei iudice testificari: sicuti probat Caec. 2. 2. quas. art. 1. cuiuscum conclusio proderit quod ad iudicium anima interior, in quo iuxta communem regulam peccata diligenda dominatum iunt per eorum proprias species: utriusque vero iuramenti, allertiori & promissori, gravitatem, & gradus diligenter eleganter, summaque cum eruditio: Dominicus à Soto in Inhibitione de cauendo iuramentorum abusu. part. 1. cap. 7. & sequentem. per hoc tam non diffiteor quandoque in exteriori iudicio quo ad punitionem discrimen constitutum posse inter iuramentum allertiorum, & promissorum: quod inferius opportuni loco tractabitur. Quin & Chrysippus apud Ioan. Stobaeum, Sermon. 26. scribit, aliud esse verum iurare, & aliud, fideliciter iurare, peccare, & falsum iurare. Nam verum iurare & falsum iurare ad iuramentum allertiorum pertinent: ad fideliciter iurare, & peccare, ad promissorum iuramentum, quemadmodum ipse Chrysippus longius explicat.

5. Tertio deductio ex his: 7. an iuramentum sint necessaria verba: quandam enim existimarentur, iuramentum sierrinon posse sine verbis, hoc primum auctoritate text. in cap. 6. & 7. Christi, de iurever. dum inquit iuramentum esse firmamen. Deinde adductum text. in Nouella Institutione de mandata principiis. § de reg. dum prohibet præstibus, ne verbis, id est, iurandorum, temere cuiquam inducgent, eadem opinio maximam vim capit ex cap. pen. de iurever. vbi ex solo confensu iuramentum iam semel præstitum minime extenditur, sicut verba ad iurandum necessaria sunt. Id est deducitur ex sententia Caj. Iuris: qui lib. 2. infra. 7. scribit, oriri ex iurever. quod libertus patrono præstat obligatione, que verbis contrahitur, tamet si non tam verborum solemnitate, quam religione confirmetur. Quamobrem verba se fer-

necessaria ad iurandum exp̄sum afferunt Bar. int. & per iur. ff. de accep. id est in liquitate ff. de iurever. Alb. Ful. & Rom in L. 1. in præf. verbis. Hanc autem opin. quidam veram esse cœfent in his, qui loqui possunt, at in his, qui loqui non possunt, teneat verba non esse necessaria ad iuramentum vinculatum sufficere signa. Sic etenim visum est Paulo, Aret. & Alex. in d. l. 1. quorum opinio Magis Communis est, scilicet apud iuris Caesari interpretes, vt testatur lo. Crot. ibi. obv. 4. & Alciat. lib. 1. Parerg. 2. quam & idem Alciat. probare videtur in rub. de iurever. anno. 2. i. affuerans eam in præceptum esse: eandem sententiam sequitur lo. de Selua. in tract. de iurem. 1. par. q. 2. & And. Tiraq. de legib. conob. gl. 5. mon. 18. quibus adiupicatur gl. in cap. testet 3. q. 9. quod aliter, mutum posse dicere se timoniam, modo scilicet i. cibere. Quod communis omnium iudicio receptum est, secundum Prapoli. in c. com. apud. de spon. fat. & tam ad testificandum iuramentum necessaria est. Sic & ad contractum matrimonii verbæ esse necessaria in his, qui loqui possunt, visum est quibusdam, quorum sententia glo. & Henr. referunt in cap. sue de sponsal. Hac tamen ratio ex eo deficit, quod verior fit opinio, in matrimonio contraria verba necessaria non esse etiam in his, qui loqui possunt: sicuti in d. cap. sue. Dd. responderunt. Et nos probauimus in Epitome de sponsalib. 2. part. c. 4. n. 1. quoniam hic in hac de iuramento controveria fortassis magis probabatur, etiam in his, qui loqui possunt, verba minime fore necessaria: quoniam iuramentum a Deo præstat, qui solitus mentis insperatus est, scilicet si quod inveniatur. 14. quies. 5. & c. rub. feb. 32. dist. atque ita opinionem ita tenuerunt gl. in summa. 21. q. 1. P. Anton. in rub. de iurever. Iacob. Petrus & Dyl. in ant. sacramenta p. 2. q. 1. s. p. vend. eademque sequuntur dicentes coniug. n. e. Lancelot. Galatia m. d. 1. sol. vlt. principiis de verbis. sol. & Anton. Corset. in rub. de iurever. q. 6. huc pertinet quod ex Alex. idem tradit Ioan. Stobaeus, Sermon. 25. affirmat, inquit, eis iuramentum, si solum annuero. Quod si aliebi probatur, ad iuramentum verba fore necessaria, id intelligentem est ad certiorum probationem iuramenti, vel ad manifestam mentis significacionem: non quod ad substantiam iuramenti verba omnino, & præcise requirantur, nam nullo pacto iure defendi poterit, nec admittendum est: Non obiret tex. in d. g. fed. neque, siquidem communis illius constitutionis interpretatio per absurdam est: cum ibi de iuramento non træteatur: sed de fide publica, aut priuilegio, ac diplomate fecutatis, quod vulgus appellat: faluum concilium. Inquit enim Iustinianus, sed neque cuiquam concedat, & regulebus. 18. 26. id est. p. 2. p. publicane: quam dicti vulgo appellari verba, idcirco ea constitutio non potest commode huic quæfinitioni quam de iuramento dilupitamus, aptari.

Ceterum 7. virget admodum pro priori sententia tex. in d. pen. quod apparet, non satis esse ad iuramenti religione, & vinculum ipsum interior in confusione iurandi, nec ipsam mentem iurantis nisi verbis iuramentum ipsum explicetur. Id sane deducitur si consideremus illius capit. decisionem, in hys verba: clericus, qui iuravit, se flauta in eccl. sua edita feruuntur, promittens per idem iuramentum, flauta quod postmodum subsecutum est fidiciter obseruare: et transgrex non debuerat quod promisit, non tenetur ad illius obseruantiam ex debito prædicti iuramenti. His quidem verbis Romanus Pontifex finxit, iuramentum semel super re quadam præstum non posse simpliciter cœfensu iurantis ad alium casum extendi quo ad vim in ramum: nisi expressum iterum fiat. Vnde colligitur non sufficiere iurandi menz, nisi & verba iuramentum significativa fuerint expressa. Sed hinc inductione res pondetur, in eo capite de iuramentis extensione, non de iuramento in se tantum: & animo concepto tractari. Na quod iuramentum absque verbis animi tantu deliberatione fieri possit, inibi non negatur: sed decimū fuit, absque howo iurandi animo iuramentum semel i. prædicti minime extendi quo ad eius vim, etiam ex contentu & voluntate iurantis. In quo tex. ille in d. e. pen. celebris est. Hanc etenim ex eo conclusionem nare commendantes adnotarunt Abb. & Dd. ibi. Ant. de But. m. ab excommunic. n. 2. 3. de rescript. Socin. conf. 99. lib. 3. col. 2. laf. m. Gallo. & idem cœdendum. col. 2. ff. de lib. ex pof. & in 1. & post operis. ff. de noveoper. nanc. 2. 2. Catellian. Cot. in Memoria lib. 2. distin. iuramenti. & And. Tiraq. in lib. de legib. conob. gl. 5. n. 120. Vnde illud citam colligitur, quod ad effectum verum iuramenti, item & per iurum non sufficiat relatio ad aliud iuramentum: tamet si fiat per ipsummet iurantem.

Ex quibus multa inferre possem: sed quædam potissimum explicabo ad ubi foret huius adhortacionis cognitionem. Primum equidem, si femei iuramentum præliterum de soluendis centum aureis Titio: ac denuo dixerim postea, me promittere equum dare Sempronio, codem in instanto iam præstio, tenebor omnino ex vi præmissionis equum dare Sempronio, non tam ex vi iuramenti, nec ero perjurii si non dederis: quo in specie Ant. de Bur. respondit, c. ab ecclesiasticis, art. 23, de quo tamen latius tractabitur.

Scendendo conflat ex his intellectibus ad *l. diem profere*, ad *l. eum deo*, in *principio sedis solitaria*. Exenim si *compromissum* & *fatum* fuerit in iudicium aliquem, vt *is intra certum diem* causam definiat, præsumtumque fuerit iuramentum parendi, & itandi sententie per eum *intra diem latere*: ac demum protergote compromissi dies, non confebitur iuramentum prorogatum, nisi & pretermittuntur iurectus: quod deducitur a *dec. lo. And in p[ro]p[ri]etate d[omi]ni t[er]tii* ut *ad iuram*. Ita *etiam*, si prorogatio fuerit facta cum eisdem clauinis, & vinculis primi compromissi: *aquele id est prorogato fuerit intra terminum & diem primi compromissi*, ita quidem *centefatu vinum & diem compromissum*, secundum *Socin.* *d. c[on]f. 99. q[ua]nt. 2.* vbi ad hoc expellim adducit textum *d. cap. pen. & Anton. de B[u]t. Invenimus in d. c[on]f. ad excommunicati*, quibus accedit quod eleganter scriptum Cardi, in *l. m. 5. itaq[ue]*, *de sura[m] exsultans*, quod qui iuramento prædicto promisit soluere alteri centum aurcos intra decem dies, quiper creditorem in aliam diem fuerint prorogati: non erit perfunctus, quamvis *cam pecuniam non soluerit intra diem ab ipso creditore prorogatum*. Idem volunt Bald. *conf. 436. b. 1. Catell.* Cotta in *Memorial. d[omi]ni*, iuramentum I[an]c[er]et dubius *m. 10.7.5. 5. aut ab s[ecundu]m s[ecundu]m*, *candem opin.* Card. dicit esse veriori Dec. *m. 1. de canis de offic. de leg. num. 7.* vbi ex ea tenet idem, quod paulo ante de compromissi prorogatione dicebamus. Contrarium fane adulterius Card. tenetur *Felin. in cap. 1. de sura[m] calvin. 1. & 2. idem Felin. in cap. 2. de f[ac]tis al. num. 34. lafon. iul. 1. §. 5. post operis. s[ecundu]m de nouo oper. numerat. num. 8. Deci. in pag. præterea de appella. etiam 2. quo in loco idem tenet post Innoc. & alios ibi, quo ad tentientiam excommunicationis latam in Titum, nisi intraderat decem dies fastigiecerit, nam si illi decem dies in decem profertur, his transfigurari locus erit excommunicationis censura. Idem probat Rebus in concordatis verbis de prorogatione. Sic & Bald. *m. cap. venit alicuius. 1. 3. de ele[ct]io*: idem quo ad perfunctum affluerat. Quia prorogatio facta videtur cum omnibus qualitatibus & clauilis illius rei, quo prorogatur: *L. della. s[ecundu]m s[ecundu]m pe-*rat *L. legem. C. locutio. gl. in cap. vi. quia iurato rate. de prob. in gl. in l. sedi manente. s[ecundu]m de praeclar. 1. s[ecundu]m s[ecundu]m index. s[ecundu]m de iuste.* hoc ipsius verum esse certe Bart. *In mol. & Doct. a. 8. & operis. num. 6. idem Bart. in L. cum stipulatio nisi mihi a Prædicto s[ecundu]m de verbis habet. colam pen- nata*, ex quibus satis dubia redditur Cardin. & aliorum opinionis, non tantum quo ad iuramentum compromissi, sed & quo ad iuramentum præsumtum ab edito circa annis alieni solutionem. Nam & Deci. in *d. cap. confi.* tenuit opinionem Cardini communiter reprobari. Tametsi pro Card. admodum virgat textum *m. 1. La[bor]a. 2. 2. §. 10. tunc s[ecundu]m ab isto queritur. §. qui impetrat. gl. locat. vbi probatur, *t[er]cioribus primis* datos ad alios obligacionis statem, non extendi, nec ceneri datos ad illos prorogationem: ac inde sequitur, quod prorogatio facta per creditorem debitorum, liberat fiduciatorum, qui obligatus erat, ac tenebat simul cum debitorum intra certum diem soluere: idem not. Bald. per illum textum *m. 1. ann. Hornei. C. de locutio.* Paul. *Cairnen. per text. ibi. 1. 1. 3. a. principiis de causa infelicit. Abb. in conf. statutis de fulcione colam. 1. quos Dec. requirit in *d. cap. præterea. 2.* quibus tamen respondetur, *super scriptum iuris consiliorum* tentiam to veram esse, quod prorogatio statim prædictum tantum eorum qui eidem confenserent, non autem in damnum absentium, & sic fiduciolorum, qui nullum dedere contineunt prorogationi idem not. Auffr. in *capilla Tholofane. 181.* Barb. *caus. 3. colam. vnde. 1. 1.* Rebus. *m. concord. titul. de prorogatione. in gl. Franciscus.* quare ratione cum fiduciolorum minime consentient prorogatio nisi quodammodo videatur nouum contractum induxit, minime dicendum est, cum quantum ad prorogationem obligari. Præterea quod ad compromissi dubitationem, illud plurimum obstat, quod si fieri prorogatio compromissi, non censeatur pena repetita, *fermea. s[ecundu]m de sermo exp. Bald. m. 1. pen. 8. rx. s[ecundu]m. fol. mat. Bald. idem in l. 1. s[ecundu]m. C. de p[ro]p[ri]etate. inter emp. & rend.****

Hippol. in fragm. 30. & tamen huius obiectioni respondeatur, non esse idem de pena quod de iuramento: siquidem pena odiosa est, non ita iuramentum, quod tantum adiicitur ad maiorem promissione vim. Penam vero conferit adhuc repetitam in prorogatione, quidam opinantur ut per textum in *l. c. s. p. fiducia* pmi mili a *Priscilla*, ss. de *verbis* *sligat*. Vbi ex iuris consulto Bart. & alij adnotarunt, penam non conferit a creditore debitori remissione per hoc, quod creditor diem solutionis debitori profogauerit in iuxta communem omnium sui debitorum inter diem prorogatioi non soluerit, ad penam tenetur. Sed hac in controverbia spic distinguenda esse opinor prorogationis forma. Quandocunque enim ex prorogatione ad tempus ipsum additum produxit contentum, aut obligatio prior, qui alioquin claspicio die primitus constitutio extingueretur, ut in compromisso: & tunc quidam penam non censentur repetita regulariter: nisi expresse vel tacite possit colligi in his repetitione contrahentes confessisse. Sic etiam procedit decisio Bald. *in d. g. xix.* quandoque autem prorogatio nullam inducit obligacionem ad tempus, vel diem prorogatum: sed extendit ipsum diem, qui primitus fuerit debitor ad solutionem eius, quod solvere, aut prestatre pure tenetur: quo causa cù claspicio die obligatio extinguitur non sit, sed maneat: prorogatio non mutat obligacionis qualitatem, nec eius conditionem: idcirco adhuc manet per integrum obligatio.

Tertio, inde subinfertur: debitorum aliquis quantitatis, quam soluerit intradi sub pena promiserit, adhuc ad penam obligari, si creditor die proculter nec debitor intracum ditem fatus fecerit quod conflat in d. leg. cum ilipalatu sive mibi a Pascalo, & his, que inibi Dd. adnotarunt.

Quarto apparet fideiustorem eius, qui vere debitor est, ac debitum quantitatem intra diem certum solvere promisit, minime obligacione fideiustitia eximit, licet creditor solutionis debitorum prorogatur. Nam quod paulo antea adnotauimus ex I. Iude. 8. v. 11m. ff. abat, locu[m] obinet ubi dies appositus tendit ab obligacionis extinctionem, non autem ubi dies illae obligacione non extinguit, sed solutorum dictus est, sicutque eius prorogatio mitterationis causa est, ut in hac specie explicarunt. Hofl. Anch. Imol. & Abb. in Cap. constituta. Bart. ml. lucini. S. Pauli ff. de adam. u. Alex. Idf. 9. Dec. & Curt. Iun. n. i. v. 1. leicta ff. cert. pet. Hipp. in Rub. ff. de fidelitate q[ui]d q[uo]d opinio communis est secundum Ias. De c. d. I. leicta ap. text. ml. ritma. C. de p[ro]p. ret. iud. ff. quibus auctoritate fides congrua ratio, quia certitudin[i] iuri, et debitorum remittentem creditorum debitum quantitatem solvere in diem certum, duo quidem promisit: neippe centum creditorum soluturum, & eidem solutioni satisfactorum inter dece[m] dies: unde licet dece[m] dies fuerint el[apsi], aut prorogari, nihilominus manet obligatio ad solutionem. I. Cels. ff. 1. ar. 2. cap. 2. ann. dicit[ur] de lo[go] d[omi]ni.

Quinto ut difficultatem itam amplius perstringamus,
colligitur decisionem Card. falsam esse. Imo & si debitor
cum iuramento promisit centum intra meafem credi-

cum invenientem promittere centum intrahemus credit
on foliure: etiam si die fuerit per creditoris prorogatio
a, nihilominus debitor manet obligatus ad solutionem cu
raturamento: & ideo peritus erit, si tradicem prorogatum
creditori non fatiscerit: si acutus aduersus Card. Bald. Felin.
Deci. & alii, paulo ante citata exitimaturam: & deinde
Deciae Francie. Curt mld. t. 1. Bart. Imol. & alii ad §.
& post epon. Marc. Ant. Blanc. de compromissione 7 ann. 5.

Sexto. si recte ac diligenter supradictam resolutionem
obseruauerimus, manifestum est in questione de compro
missio, cuius modo mentione fecimus prorogatione com
mittit faciam in extincione prioris compromissio, cuiusque
tertia transcuria, minime confiteri faciam cu repetitione iura
mentum praeferit in primis cum compromissio obseruatione, si haec
prorogatio simpliciter fiat. Nam in hac specie non est vera
prioris compromissio prorogatio, sed nouus compromissio
est, secundum glossam communem in legge, sicut & in sententijs
ppreciar. Barto. & Alex. per text. ibi in die ss. de damnis infra
ann. in cap. In his ambiguitate de brevitate.

in cap. in quo adnotatur ad presentia, in 6.
Septimo dicitur deodotus quid dicendum sit, vbi prorogatio diei fit intra tempus ipsum ab initio appositorum compromissorum: an & futuram enim censetur reperitum quo ad sim prorogatum: & sane si ab initio compromissum unum iuramento ita constitutum fit, vti ipsi arbitri, vel committentes diem possint prorogare cum prorogatio ad diem facta casdem qualitates habet, etiam quo ad iurato-

mentum, quia ab initio iuramentum eum sensum habet, ut iurans sub religione sacramenti promittat flare sententia arbitrorum, quam ipsi dixerint intra diem ab initio definitum vel postmodum prorogatum: nec haec specie de iuramento et extensio tractatur: quemadmodum explicat Decretum dicitur in d. cap. de causis, de ob[ligatione] debet iur. & Marc. Ant. Blanc. in d. tractat. de compromissione, quod 6. num. 5. post Bald. in d. cap. 4. 35. lib. 1. qui eleganter loquitur.

Ostano, si prorogatio diei, & compromissus fiat intra diem ipsum, & simpliciter tamen nulla date prorogandi potest esse ab initio, sed ex confessione compromittentia: quidam censent non videri repetitum iuramentum ipsum: quod ita vi- sum est Soc. in d. consil. 99. colum. 2. lib. 3. Bald. in d. consil. 4. 39. lib. 1. Decr. in d. lectione num. 1. 4. & in d. cap. de causis, num. 7. Marco, Anton. in d. quatuor 7. num. 5. quibus adulteripotius textus in d. cap. per modum de iure, quo probatur, ad iuramentum religionem, & ut quis ex iuramento tenetur, non esse fatis quod fiat promissio per relationem ad iuramentum iam praestitum: sed est necessaria specialis iurandi forma, vel verbis, vel mente concepta. Vnde non sufficiunt voluntas extendendi iuramentum, iam praestitum ad aliam causam. Huic ratione conantur quidam reponere illum textus intelligentes eo causa, quo iuramentum primum non fuerit praestitum super ea re, de qua postmodum in extensione, aut relatione agitur. Primum siquidem iuramentum in illius capituli causa fuit praestitum super statutum iam eo tempore editis: relatio autem postmodum fecuta ad id iuramentum, agit de statutis editis post primū iuramentum, & sic de re distinguitur ab ea, que in primo iuramento tractatur. At ubi iuramentum & eius extensis o super eadē re contingunt: dubio procul ad religionē iuramentum fatis esti sufficiens relatio ad primū iuramentum facta: cuius revolutionis adducunt auctorem Barto. in l. 1. v. 1. C. de vend. reb. cunctat. cuius tamen sensus vere non ita accipiens, sed in hunc modum, ut promissio sub virtute iuramenti iam praestita, sufficiens sit ad perirem reatum quoties iuramentum primo praestitum comprehendebat id, de quo nunc agitur: in quidam de interpretatione potius quam de extensione iuramenti tractatur: atque idem Barto. sententia non omnino excludit dictiōnēm text. in d. cap. p. 1. quod ad probationem praemissa illationis. Cuius contrarium expellim deducitur ex Barto. in l. 1. m. 6. p. 9. oper. quorum quidem, & aliorum, qui eandem sententiam fecerunt, mēns in id tēdē ut prorogatio compromissū iurati, eandem iuramenti religionem, & eius vim repeatat quantum ad diē prorogatum: idem sentēre fere omnes, quibus opinio Cardi. in d. g. morataque dispuicit. sed adhuc mihi verior videtur Socin. & aliorum responso.

Nono ex prognosticis apparet, idē dicendum fore eo in causis, quo dies compromissi prorogatur, ex preēlia conditione ut omnes prioris dies clausula & iuramentū repetita esse intelligantur: aut si compromittentes in prorogatione promiserint sub iuramento prius praestito flare sententia arbitrorum. Etenim non sufficit haec re fieri iuramenti ad vim ipsius perire, nec ad alioscū effectus nisi iuramentum in specie ac formaliter praestitum fuerit, quod probatur in d. cap. Nam quoties dies compromissi prorogatur, licet quodiammodo possit censeri idem compromissum, l. non ex omnibus, q. lib. 1. non distinguenda, q. dies, & l. non de recepto, arbit. motu, in l. sed eis manente, q. de presa, hoc verum est quod ad eius subflantiam, non tam est quod adea, que requiri speccum formam: siquidem negari non potest, quod ad tempus additum, notum videri compromissum: secundum Bal. in l. 1. cap. dies ff. de arbit. Nec obiret hinc illatione quod compromittentes in prorogatione dixerint, se promittere per idem iuramentū iam ab initio praestitum stare sententia arbitrorum late intra diem prorogatum: quia nihilominus non confetur iuramentum in specie, prout oportet, repetitum: quod fatus cōflat in d. c. p. vbi his ferme verbis est facta relatio ad primū iuramentum: tametsi Cald. ibi voluerit in hoc casu iuramenti praefatam, solenniter faciat fuisse: quia iuramus fit per creaturam, & rem sacram coiipo quod per iuramentū iam praestitum iterum aliiquid promittere surit. hoc enim admittendum non est, nec Rom. Pontif. in d. c. p. admittere volunt, sentientis hanc relationem minime sufficere ad iuramenti formam.

Décimo, illud est in hac controvergia ex prædictis obseruandum, censeri quidem iuramentū praestitum quodam omnes iuramenti effectus per extensionem, aut relationem ad

iuramentum primo præstitū quoties ex aliquo verbis aut coniecuris possit deprehendendi mens, & intentio iurantis. Nam cum verba præcīe necessaria non sint ad iuramenti vim & effectum, latissim mentē punit vel ex coniecuris vel verbis quibusdam ex premissis confiteare quemadmodū Panor post alias considerat in d. cap. num. 4. Quo fit, vt si quis iuramento iam præstito ad aliam rem vt tatu pronuntiet & iurans eam agere per primum iuramentum, tunc sane non iudicetur iuramenti extenso: sed potius eius foliennis forma, quia si iurauerit id ex profili per numen illud, aut rem præsumat per quam prius iurauerat.

Fortassis quibusdam disputationem istam diligenter perfittingentibus placebit, quo ad oclauam & nonam illationem rem eile alter diuidicandā: atque ob id existimat h[ab]it, prorogationem compromissū etiam simpliciter faciat, aut saltē cum relatione ad iuramentum primo præstitū, iuratum censeri quo ad omnes iuramenti effectus, quod probare conabuntur auctoritate eorum, quos octaua illatione retulimus: & quia censentur vnum & idem compromissum: atque iuramentum non tantum in causa vero, sed in fide fit intelligendum: ficuti paulo post tractabatur in hac prima huius selectionis parte. Nec nunc obserit text. in d. cap. p. 1. qui tantur agit de extensione iuramenti ad aliam rem distinctam, qui sub primo iuramento minime comprehendebatur. Etenim primum iuramentū in specie illius decretales non continebat id, in quo postmodū promissio fit cum relatione ad primum iuramentum. At fucus erit, vbi primum iuramentum & promissio postmodū facta idem contineat, quo ad effectum. Nam etiam si primum iuramentum ad tempus certum restrictū fuerit, adeoque eius vis peritura fit ex tempore finitorum quia eiusdem temporis extensis fit per legitimam conventionem cum prioris iuramenti relatione, & extensio, easque prorogatio circa candem rem contingat, exquisiti iuris est, ut eo causa prioris iuramenti vis obtineat etiam quo ad diem prorogatum: cum semper de tractatur, que sub prioris iuramenti religionē fuerat comprehensa: quod si ex parte pendatur, Bart. significavit in d. l. v. C. de vend. reb. en. sic denique sententia Antonij in d. cap. ab excommunicato de recip. cuius mentionem fecimus in prima huius questionis illatione, optime deducitur ex textu in d. cap. in re iur. Vnde appetat, tertiam, & principalem illationem, que probauimus non esse ad iurandum verba necessaria, verisimilam esse, iure quoque optimo defendi etiam in his, qui loqui possunt.

Quarto, tam ex definitione iuramenti, quam ex his, que proxime diximus, inferitur, falsam esse Cardin. sententiam: in quam in cap. præterea 1. diff. scribit multaque dici 13 quinquaginta per iurum, nec quoad perirem reatum censeri iuramentum praestitum, nisi fidem interposita ex profice per verbum Iur. Hanc opinionem refert & sequitur alter Cardin. Alexander in d. cap. præterea, quia tamen facti manifeste, pluribus quidem rationibus: sed potissimum, quia ad iuramenti vim & religionem fatus est, quod Deus in testimoniū adnotetur, sicuti in distinctione conitatur: Deus vero in testē aduocari potest absque specifica mentione huius verbi, Iur.: ideoque error Card. patet, & concinatur palam. Deinde hac de re sunt text. in cap. & in Christi, de iur. & iurab. 2. 2. quaf. 1. & in c. cap. N. eod. tral. quibus probatur, posse iuramenta præfari abque verbo, iur., quod idem adnotatur in Abb. in c. querelam, colum. 3. de iur. Ioan. de Selina. in tral. de iur. in re iur. part. 1. quaf. p. 1. Lancel. Galia. in l. 1. m. prime, v. ff. de verbor. obig. qui potuerunt aduersus Cardin. authores adduci: ne quis existimat, eius opinionem nondum improbatam a quoquā fuisse: quanquam opus non est hic in re, authorem aliquem citare ad conuincendam ita falcam conclusio[n]e. Maxime ex eo nec ipse Card. posset incircari, multa esse iuramenta, que per alia verba aliaque forma abque hoc verbo, iur., concepuntur: idque variis testimonis conflat. Nam & in lege veteris sicut celebrantur iuramentum illud: *Vnde Dominus, vnde Deus, p[ro]p[ter]e meus Deus in a[ctu]o, Num. 5. 21. vno e[st]go, & Hieremias cap. 4. iurabit, vnde Deus, sic & Paul. ad Roman. scribens sape iurabit per haec verba: T[em]p[or]e Domini, resu[er]it mihi Deus, ad Rom. cap. 1. Item 1 ad Corinthus cap. 15. inquit Apoloforus, quotidie morior per gloriam nostram, que verba iuxta Graeca exemplaria manifestissimam iurationem ostendunt: ut animaduicerit Rom. Pontifex in d. c. p. 5. Christi. August. in c. no. 12. 2. q. 1. ex codice August. lib. 1. de sermone Domini in monte. id explicat: ipse hanc ambiguitatem ex Graeco dissolvens, sermo-*

ne 30. de verbis Apostoli. Est autem apud Græcos præpositio quæ adiuncta accusativo iuramentum inducit, sic enim Græci per iouem iurant, si *νομίμητος* id est, per iouem, unde cum Apolitus scriptis ad Corinth. *καὶ πάροις ἀνθεῖσθαι τὸ σπουδαῖον γέγονεν*, id est, quæstio maior per gloriam nostram, tunc autem e- quidem per gloriam, quæ habebat in Christo Iesu *Domino nostro*, quibus tandem factis apparet, non esse necessarium hoc verbi, non ad iuramenti religionem & effectuū apud Cardi, in his commentariis, qui vulgo nonnūl typis excusi circumferuntur, ipse non potest prædictum dictiōnēm deprehendere.

§. P R I M V S.

De iuramenti forma.

S V M M A R I A.

- An ad veritatem vero religionem sit necessarium, quod fiat taliter rebus factis & nōm. 1.*
- Instrumentum solenitatem defensum quo maior tunc religio, & timor per Homologum quidetur apud Hispanos fuit.* (iury.
- Paratus quid.*
- De veterum religione circa iuramentum traduntur aliqua.*
- Olaschus.*
- Tyana aqua.*
- Palauorum historia.*
- Dicit.*
- Potius.*
- Infrāndum Magnum;*
- Qualiter episcopi & sacerdotes iuramentum prestatre debent.*
- Per iurum etiam in re confessione conscientie mortale erit enim eis.*
- Mandatum simplex etiam in re verissima peccatum eis.*
- Per creaturas quandoque utrare licet.*
- An littera iurare per membra Christi.*
- Pausa iurato per membra Christi, mors eis.*
- Iuramentum per membra Christi, licet illistram sit, an nisi dominum effidit iuramenti habeat.*
- Iuramentum prefissum per falsi deos, an habeat rationem veri iuramenti in fine iure.*
- Interpretatio texti in c. eccl. 12. q. 5. ut ibi qual sit lapidem iurare, & Ioseph lapidem iurare quid.*
- Iurans male, si fallatur quidam in eis, non praefiat, his peccatis ibid. expeditus text. in. moysi te. 22. q. 1.* (dicitur secundum aduersum.
- Ad uitium alterius utimaleficium ad boscum opus, vel ad aliud maleficium.*
- In fideli iuramentum per creatorem cali & terra faldam valer, licet ignorans sit Euangelij.*
- Inire versus per Deum falsum, an minus malum, quam per Deum utrum falsum.*
- Per iuramento proprio non committitur ab eo, qui perire se per falsos deos iurat.*

Q Vinto principaliter, si definitio ad amulsum perpendatur, ex ea probabilitate, ad iuramenti religione non esse necessarium, quod fiat tacitū Euangelii, nec alias diuinis scripturis, nec super alia re facra. Etenim si dicitur tantum ex igitur, quod Deus in testimonio vocetur, colliguntur aperte latis est, ut verum sit iuramentum, aliquid promitti aut affirmari adducendo Deum in testem. idem appetit me, & si Christus, de nomine, vbi per hæc simplicia verba. *Tess. epist. mihi* Deum iuramentum inducitur, ad idem conductus text. in. s. 12. q. 22. q. 1. quo in loco ex authoritate Chrysostomi tradit. Gratianus ita esse iuramentum, si per Deum iuratur, ac si per facra Dei Euangelia iuratum fuerit hic pertinet et text. in cap. *tau*, qui claret vel rident, quo conitas votū simplex non diffingui à solenni quo ad Deum, & quo ad veram voti obligatio- nem: sic igitur nec iuramentum prælitium taciti sacrofancis Euangelii à simplici iuramento distinguuntur, quod veram iuramentum religionem, vnde regulariter non est necessarium, quod iuramentum fiat super re facra, nec taciti facris scripturis, quemadmodum communis Doct. sententia probatur in *Rab. de iuris*, vbi Alcian. n. 29. scribitur hanc opinionem com- munem esse, eam fecutus. Quandoque tamen satius est, iuramenti fieri taciti rebus facris quandoque necessarium Satius equidem ad terrorum hominū, qui temere iuramenta violare non erubescunt, nam etiam si idem per iuramentum contrahatur, ab eo qui simpliciter iuravit, & ab eo, qui taciti facrofancis Euangelii, aut aliis rebus facris iuramentū præficit: maior tamen pena plenaria legibus in posteriori calo, quam in priori iuratur, ac gravius quidem est peccatum: ac denique maior perierandi religio per maiorem iurantium timorem: Scritenbergus Augustus, epist. 1. 4. ad *Putholam*, quanto enim id, per quod iuratur magis sancti est tanto magis et penale per iuratum, c. mouet te. 22. q. 1. Nam, D. Thom. docet 2. 2. 9. 8. art. 3. 2. gratius esse peccatum quo ad periurium, si quis soleniter iuret per Euangelium, quā si per Deum communis sermonis tam propter scandalum,

tum propter maiorem deliberationem. Qualiter autem * homagium fieri conuerterit apud Hispanos tradit. 1. 4. tit. 26. part. 4. & 1. 5. tit. 1. 6. part. 3. de quo etiam scribit Carol. Molin. in confut. Par. 3. glori. 2. colom. 3. & Spec. tis de fidei. §. 2. nom. 12. Homagium autem Græcum dictiōnem esse, non rem est a feuerari potest. Nam sicut Panagiūtum ³ Græca dictio significat iuramentum illud, quod regi post electionem eius, aut fane alias omnes fibi subditi præstantiū quasi *αὐτοῦ*, id est, commune iurandum, aut omnium iuramentum, auctore Paulo Amelio de rebus Francorum, lib. 6. & lib. 7. in eius mōto. Sic Homagium, & Græce *ιερόγυνον*, dici potest iuramentum commune, quod simul præstat, ab ipsius quod est simul: aut ab *Ιερά θύσιον*, quæ commune sacrum. Apud ⁴ veteres etiam in his iuramentis præstandis, et si, falsam religionem coherenter, quadam peculiari religi obliterabantur ad timorem diuinū numinis, quod maxime timebant, atque reverenter, ne perireta committerent. Nam C. Plini, *naturalis historia* lib. 3. 1. 2. Amnis, inquit, Olachias ⁵ in Bithynia Briazum adluit, hoc est, & templo, & Deo nomen, cuius gurgite perire notantur pati velut flammanum vrentem. Philostratus ad huc in vita Appollonii Tyanei lib. 1. agens de loco. *Εἴταινεν αἱ ιερὰ Τύανα, aqua, quam aiunt Ioui sacramata, quam indigena inextinguibilem vocant. Fons eius frigidus sane factet*, ebullit, non fecis atque igne calefactus lebes hanc pueris & iufiuranti fidem feruantibus viris aperte placidam gustuque dulcem perhibent, perirens vero & infidis palam aduerterat: epota namque oculos pedesque ac manus penetratis inuidit aqua intercute, ac tabe totu corpus inquinans, nec illinc decendentes datur facultas: sed ex loco per manetes cora aqua ipsa, suis deplorat infirmitatē palā, quod peierauerint profientes. Macrobi. lib. 5. *Satyr. 19.* ⁶ Paliciorum historiorum enarrans ad interpretationem, carminis Virg. lib. 9. *Aenea, ubi implacabilis era Palici, scribit. Lacus non longe inde fuit, quos incolae Deos appellans, fratresque eos Paliciorum exilimant, & habentur in cultu maximo, precipiueq; circa exigendum iuxta eos iufiurandum, præfens & efficax nomē ostendit. Nam cum furti negati, vel ciuiceredi rei fides que ritur, & iufiurandum à *τιμέᾳ* petitur, verque ab omni contagione mundi ad crateras accidunt, accepto prius fiduciōre à persona, qui iurata est de solvendo eo, quod poteretur si addixisset cumentus: illuc intuato nomine telatum faciebat ei si iurato de quo iurabat, quod si fideliter faceret, discedebat illi auctoritate subfecti iure iurando mala conscientia. *mox in lacu amitterebat vitam falsi iurato*. Hac res ita religionem fratrum commendabat, vt crateres quidem implacabiles vocarentur. haec enim Ma crabi idem tenet tradit ex Ari. lib. 6. ad. *natura*. Leonicus lib. 2. *de varia. lib. 6.* Meminit etenim Aristeoteles. Palicorum fontis iuriū urandi, & tabellarum, quo in aquam mitaberunt: quæ quidem si non fuisset nullum iuramentum, emergebat: si minus euanecebant. Quod & Stephanus l. de *ribbus*, tradit, & paulo alterius Diiodorus Sicul. l. 1. *Hinc Silius Italicus* l. 14. scribit: *Et qui præsentē demutat per iurata Palici Peiræa supplicio. Cuius & aliorum ideo libenter mentionem fecimus, quod manifestum sit, adhuc apud Ethnoscis, iuramenti religionem ita obseruantur, ut fuile, vt graviora exiliimantur ea peritura, qui contingere in iuramenti super rebus quibusdam facris prædictis: ac deinde diuina virtus expectaret timereturque ab his, qui specialia quadam numina quo ad iuramenti religione minime venerarentur. Scribit & ad huc *Pauianus Cornutus*, vbi de Portuno meministi: *Eit & cella, quod Penetrata appellat: adiutus est ad ei subteraneus, ibi vero Portunum latere aut, ac si quis vel ciuis, vel hoipos eo in loco peierat: qui perirei pernas det, effugere nella ratione queat.* Id Paulianus in *Prives Eliacoris* tradit multa de iuriurando, quod olim, auctore, Homerio, fiebat super excedis suis telisculis: & de signo apud Olympianum Louis Horcius, id est, iuriurando vindictis: cuius facies erat per fidios hominibus formidanda. Idem fortasse, quem Romani Diuum Fidium appellantur. Erat & apud Siculos ⁷ iuriurando, quod magnum appellabant. Nam is qui fidem præstat, auctore Plutarch. in Dionis vita, descēdit in templū Thesimoporphor., & quibidū pacis sacrificiis, Deo purpuram induit: tum ardentem captiuam faciū iurat. Hac fane ratione ab maiorem quidem iurantium timore olim permulsum fuit, quod iuramenta præstarerunt, ac fieret in ecclesiis sub fandorum reliquis. *I generaliter. §. vii. C. drebard. Regiad. 1. & 19. tit. 1. par. 3. quod & Bal. præter alios adnotauit***

cauit in cap. 2. col. 1. de mōne. fide. & in c. 1. 9. item sacramenta. 2. col. de pace iuram. firm. Hodis vero Taurina conīu. 6. 7. iustissimis profecto de causis statuum est. quod iuramenta minima fi- ant. nec praestentur super altibas. aut sancto rū reliquis, quamuis id a parte pertinet fuerit.

²² Est igitur ¹ obseruandum regaliter non esse necessarium ad veram iuramenta religionem. quod si fiat superrebus facitis ea equidem tacitū. licet hæc solennitas aliquo in casibus iure necessaria sit, in quibus iuramentum alterius prelitum via villam non habet. quantum attinet ad iuris effectus: quemadmodum Communi omnis Delorum sententia definita existat in d. sub. desinere. & probatur in e. b. tenuar. 3. q. 9. & testimon. 12. q. 1. Clem. 1. 6. paro de heret. c. 1. in pmo de iur. cas. & alii in locis iuris vtriusq. vbi requiritur ad effectus iuramenti. quod praefat taciti rebus facias. Quod si lex exprimat, corporaliter iurandum esse. fatigari. scriptura quamlibet sacram tangi: si vero in specie sanxerit, iuramentum praefandum fore super Euangelium, tunc necessario fieri debet taciti Euangeliorum libris. gl. in auct. vi. in iurandum. quod prefat. coll. 2. verb. quatuor. & in d. Clem. §. pmo. quam dixit singul. Abb. iuc. vlc. de iur. cas. 1. col. edem in c. rmo. vlc. de teſt. Dicit magistrum illius Barb. in d. c. vlt. col. 4. meliorem iuris iaf. in auct. sarranram pubere. col. 3. c. fiducier. res. commendat. Abb. auct. & si Christus. & in rub. de iure. Nam cum in iuramento taliis à iure & sigatu, quod haec taciti Euangeli, receptum est, non aliter telimonium validum esse, nūl fiat iuramentum taciti Euangeli, "nec suffici alio sacram librum tangi iure scripto considerato: confutitudine tamen obtentum est, fatis ellē, id iuramentum praefari super crucem, glo. in lignis in d. auct. vi. in iurandum, cuius meminit Alex. m. 3. mōn. ff. de iure. not. Abb. m. d. sub. vlt. idem in i. frater. l. 1. ad teſt. ad. f. & conf. 6. q. lib. 2. Imo si à tabellione scriptū sit, Semper omnium iuratum dixisse hoc telimonium, presumendum erit, tunc testem solenniter iuramentum prælitum, tacitis inquam sacrofancis Euangeliis, aut cruce, secundum I mol. cap. 5. 6. præliterum quia ita confluere tabelliones scribere, vt post aliis explicat And. Alciat. in rub. de iure, in fin. ex eo, quod per locum à confutidine generali presumantur seruata seruanda, vt inquit Baldus in i. vlt. in fin. C. si ex fisi. in finem.

¹³ Ceterum in casibus iure expressis, quibus iuramentum fieri debet taciti sacrofancis Euangeli, etiam ² episcopatus iurare debetractis ipsi Euangeliis, et telimonium, §. episcopatus. 11. q. 1. in auct. de sanctis episc. §. nulla res. fidelium. s. ego N. de iure. iu. quoties: 1. q. 7. cap. quozes. §. pmo. de pmo. quibus refragatur tex. in d. c. vlt. lib. 2. de iure. ad. 1. qui probat, i. pscopum iuramentum non teneri facia tangere. idem volui gl. in m. v. car. ad. eleſt. 6. sex. optimus in c. his presbiter. 2. q. 6. quem dixit fin. Abb. in d. c. vlt. quo in loco Barb. c. 4. eiusdem mentionem fecit. Etenim ex eo apparebat, presbyterum non teneri, cum iuramentum pribat, facia tangere: sed fatis ellē per suam consecrationem tangendo proprium pectus iurare. idem adnotavit Guido Pape. q. 6. 5. quoniamobr. confiderandum ellē episcopum, aut presbyterum regulariter in prælatis diis iuramentis nō teneri facia tangere. Ab hac tamē regulatæ excipiuntur cause graves, itē & omnes illa, in quibus iure expressis specialiter fit. Episcopū, aut presbyterum debere taciti faciū iuramenta, pribate, sicut docet Pan. m. d. cap. xl. de iuracione. [Hunc denique solennitatem, quia iuramentum pribat, faciū sacrofancis Euangeli meminit & Sozomenus lib. 6. Eccl. hist. 30. iustinianus novella, 7. 3. & 12. 4. & 1. can. iuracio. §. fed. cum antiquis. C. de eut. at. pmo.]

Sexto, cum ex definitione colet, per iuramentum Deum unum ipsum ad iurandum, temet pribante, per iurum ¹ faltem iuramenti affteriori, semper ellē mortale crimen, etiā si in re leue illa contingat. Nam citare Deum in telen fali, charitati eius contrarium est. Quia atrocissima hi inuria in eius veritate, que quidem contumelia non potest absque peccato mortali contingere, quod nos ex dico Thos. 2. 2. q. 9. 8. art. adnotauimus c. 1. m. 2. lib. 1. iuris. res. quo in loco di iuramento promissio in re leui pribante etiam traxiūmus. His accedit, quod mendacium ² simplex va- cunque in re leue illa contingat, nō potest dici circa pectatum faltem veniale, c. 1. 22. quæf. 2. mendacium igitur non simplex, sed ut telimonio diuini numeris contingens, du- bio procul abloq; mortali culpa dicō nō poterit. Sic lane per iurum allteriori nulla ex causa defendi potest, quin mortale crimen sit, etiam si fuerit ob caudam mortem inno-

centis, ob liberandam à proditio & incendio tota rem- pub: aut lane ob falaudam proximi animam ab eterna di- natione: cuius esti telis est locupletissimum D. August. in lib. contra mendacium, qui desimpli mendacio expellit lo- quitus, idem fortio i ratione præmit in mendacio, non simplici, sed quod per iurum admittum habeat.

Septimo ad eadem definitione deducitur questionis illius resolutio, qua controvertitur, an licet iurare per crea- turas. Etenim ³ cum iuramento de telimonio diuinis ⁴ tractetur, planum quibusdam videtur non esse per creaturas iurandum: imo id iuramentum ad speciem idolatrie pertinere, etiam si iuratio vera sit: quandoquidem per hoc iuramenta constitutur in creaturis iuramenti finis, illisque reverentia Deo debita exhibetur. "quod probare quid concurrit autoritate Euang. Math. cap. 5 quo in loco Iesu inquit: Nolite iurare immo, nec per celum, nec per terram, quibus verbi. Hie om. alleuerat, non prohibuit Christus iuramentum quod per Deum fit, sed quod per creaturas præfatur: & condens locum intellexit Innoc. III. Pont. Max. m. c. & si Christus. dicitur. His accedit te s. in c. q. per capillum. 2. q. 1. vbi Pius Papa ascerime increpat, ac reprehendit iurantes per creaturas, cosique puniendos ellē gran pena cenetur, idem constat in auctor. vt non luxurient utra natura, qua quidem constitutione fatis reprobatum extat, quod per membra Christi, aut virginis beatissimæ, aut per creaturas iuretur. In contrarium adduci solet textus. auct. 4. Gen. vbi appetet Ioseph iurare per salutem Pharaonis. At idem fatus frequenter constat apud Christianos religionis cultores per Euangeliū, & per crucis iurari, & lane id fieri abf: offensa diuinum numen, c. quatuor. 22. q. 5. p. aliquo. 22. g. 1. c. ego. N. de iure. quod & alibi sp̄lūm cōmemoratur. ergo per creaturas iuramenta fieri possunt, nec inde vili contrahitur peccatum. Hac ratione gl. d. c. & si Christus. verb. creaturam scribit, iuramenta per creaturas fieri posse in casibus iure expressis, non in aliis, et aitnam resolutio nō recte difficultatem illam ex- plicat: siquidem rationem veram omisit, ex qua quandog licitum ellē indicetur iuramentum per creaturas, dicitur a- gendum est de intellectu carum autoritatum, quas modo in hinc questionis examen adduximus. Primum enim locis illi Math. c. 5. non ita diffinire intelligendus, vt In- nocentius eu. intellexit. Nam duplicitur per creaturas iura- re contingit, vñ modo cōstituendo in illis iuramenta finē & exhibendo eiis reverentiam, que Deo debetur: & tunc species eidolatriæ, & blasphemia quadam: licet veritas iuramenti libet. Atque iuxta hunc sensum iuramenta per creaturas fieri non debent, imo illicita sunt, maximus; ratione improbat. Altero modo iuratur per creaturas ref- rendo eas in creatorē, cuius numen & maiestas in illis exi- huit, seu qua ex parte à Deo ipso creature sunt cōditæ: hoc enim casu licitum ellē per creaturas iurare eo modo, quo li- citū ellē per Deum ipsū iuramentū facere. Iuxta hunc sensum accipiente nō sunt authoritates, quibus probatur, licitum ellē iurare per creaturas, quemadmodū tradiderunt S. Tho. 22. q. 89. art. 6. P. 6. P. post alios. ad. 1. & si Christus. col. 4. de iur. & Selua in traç. de iur. part. 1. q. vlt. sic, cuī quis iuramentū pribat per Euā- gelium, iurare intelligitur per Deū, cuīs veritas in ipso Euā- gelio continetur. Item, qui iurat p̄ crucem, per ipsum iurare Deum, qui in eo ligno crucis mortem patiuit ellē p̄ re- demptione humani generis. Illud autem iuramentum, quod fit p̄ salutem principis, cuius meminit sacra histo- ria d. c. 42. Gen. & L. p. 6. q. 8. vlt. ff. de iure, in vim potius ex- cerationis adsumit: quafi creatura adducatur, vt in ea iudicetur diuinum exercitatur & eius salus Deo obligatur: sicuti cum quis per propriam vitam, per filium suum, aut per aliam creaturam, quam admodum diligat, iurat: Quidque salus Principis in vim iuramenti intelligitur adducatur ad telimonium. vt tandem per Deum iuratum ellē intel- ligitor, cuius in iudicio p̄cipue vera principis salus con- filit, & submittitur: aut equidem iuratur per veritatem di- uinam iustitiae ad cuius executionem Principes teneat consi- tuuntur, vt Thom. in c. art. 6. interpretetur poſtiori sensu: securius execrationis vero feniſus aptior ellē his iuramen- tis aliud subiecta materia distinxerit. Nā creatura iusti- tiae Dei in confirmatione veritatis fit obstringimus, & obli- gamus, vt si aliter res habeat, quam affirmamus, Deus in illa creatura vicifaciat per iurum nostrum.

Non obiret locus ille Mat. c. 5. quia verba Christi que iniūbi referuntur, in telligi possunt de iuramento, quod fit per

creaturas secundum sensum priorem: nempe exhibendo eis reuerentiam, que Deo soli debetur, & consistendo in eis iuramenta vim & finem. Hoc etenim modo illicitum est per creaturas iurare quædam modis Hieron. Thom. & alii inter pretantur. Aut plane sensus illorum verborum est, vt Christus nos deteret eis voluerit ab omnibus iurandi forma, siue per Deum, sive per creaturas: siquidem, vt auctor est Augustinus, ne quis arbitraretur, iuramenta que fiunt per creaturas, non debet Deo, admissus nos Christus veritas contraria, docens huc esse vera iuramenta: & ideo ab eis abstinendum fore, ita quidem, vt quibus casibus per Deum iurare non licuerit, nec ita licet iurare per creaturas. Vnde argumentatur Christus Iesus a minori ad maius: probibes enim iuramenta per creaturas in Deum relatas, prohibet manifeste iuramenta per ipsum Deum. Nec tamen ex hoc statim sequitur, non esse licitum iurare iudicinse: nam dubitatione istam propositum post disoluimus.

Id vero, quod addiximus ex d. q. per capillum, ita erit intelligendum, vt si ciascum blasphemiam esse iurare per membra Christi, aut virginis Mariae, hec namque iuramenta non possunt fieri absque maxima iniuria diuinorum. Blasphemia sequitur est propriæ vituperium, aut coniurum cum diminutione honoris diuinorum: vt explicat Hugo de sancto victore lib. de fratribus carnis & spiritu, cap. 6, de quo in hac prima huius operis parte aliquid inferius tradabitur. Igitur & si Christus est vera habeat illa membra pudenda, vt quilibet alius vir & integer homo, eaque ratione illa nominantes minimi mentiantur: tamen dum illa in Christi ignominia & vituperio nominantur, volentes ex ipso modo pronunciandi innuere aliquid esse in Christo ignominium, & vituperabile, blasphemia veri sunt: & ideo gravissimi peccati puniuntur in d. c. q. per capillum, & pretermissis in d. a. b. v. non inservient contra naturam, quo poena mortis imponitur. Quia constitutione ita intelligi. Ioan. de Selua,

in tract. de iure, part. 1. quisi. vñm. qui cam & penam mortis locum habere censet aduersus eos, qui per membra Christi in honore iurarent: cum ea iuratio maneficiam blasphemiam habeat, quod etiam probatur a multis aliis, quorum mentio statim het, maxime iuramentum est per membra in honore Christi blasphemiam esse, deducit ex blasphemia definitione Alfonsi a Castro lib. 1. de iusta hostie, pone. cap. 12. Non me latet quibusdam viuum esse, blasphemiam committi aduersus maiestatem diuinam, si quis per Deum, aut virginis membra quecumque etiam honesta iuraverit, quod enitit in cap. 2. de maleficio dom. allegat text in d. c. q. per capillum. Bart. in d. a. b. v. non luxurient contra naturam. Alex. conf. 1. 3. lib. 6. hanc tamè opinionem ipse tunc solum admittenter, vii quis efficit confutus his vii iuratiobus: nam eo capitulo propter contemptum fatis præsumtum dinizine maiestatis, existimatrum cum blasphemie munus esse, & puniendum fore graui pena, que in d. a. b. v. statuta est, secundum Petrum, Cynum, Bald. & Salycet. m. 3. Cad. de rebu credit & iurar. Bal. in l. 1. Cad. leg. 1. i. mal. iug. Anan. d. 2. de malef. clem. 8. & Nic. Boer. ad decipline 3. 6. lib. 11. immortalis nec illius Authenticæ constitutions pena, nec item per leges Regias statuta contra blasphemios in praxi, obtinebit in eos, qui per membra Christi, etiā pudendia iurauerint: tametū grauissime fint iuramentum iudicis punitē: Nam & Sylvestri in verb. iuramentum, 2. quesi. vñl. censet non esse veram blasphemiam: sed fictam, & virtualem, si quis per in honore membra Christi iurauerit, licet secundum eum mortali peccauerit. Iuratio vero per membra honesta Christi, si deit contemptus & contumetudo iurandi, non est mortale crimen, sed veniale: vt colligitor ex Angelo vñl. iuramentum, 5. quesi. 12. quod probatur in d. c. q. per capillum, vbi pena imponitur ita iurantibus: ex qua lignum maximum est. eam iurationem culpam habere, quanius Sylvest. nullum est in hoc peccatum existimet, si ab initio conceptus, & irreuerentiam idem tenet. Florent. 2. part. 11. 10. cap. 4. in primis. Hec autem de praxi diximus, ex illimantibus nihilominus proteruos, itos qui per membra Christi maxime in honore iuraverint, iurantissime puniendos fore: siquidem Carolus Cesar legi lata in Tolentino conueniuit anno vicecimo quinto fanxerit, penses statutas aduersus blasphemos per pragmaticas constitutiones, debere obtinere, & infligendas esse contra iurantibus per membra Christi, & Deiparae virginis. Verum in hac questione obliterandum est, iuramentum prædictum per creaturas eo modo & sensu, quibus à

iure reprobatur, nempe exhibendo ipsiis creaturis reuerentiam, nihilominus seruandum fore, iuramenti ratione: sicut probat tex. in d. c. q. & si Christus. vñl. & quoniam, vnde adnotant Abb. & alii, iuramentum seruandum esse in vim iuramenti, etiam si fiat eo modo, quo iure prohibitum est, idem notat ipse Panorm. in cap. 2. de arbitrio. hanc conclusionem inducens ad intellectum suth decernimus. C. de arbitrio, quo licet iuramentum fieri prohibeat, non tamen ex hoc tollit iuramentum vim, quam id habet ex i. naturali & diuina, quo ad rationem per iurari, idem dicendum erit in eo casu, qui traditur a Taurina conf. 7. cuius paulo ante mentionem fecimus, ex. tamen in d. c. q. & si Christus. plane procedit quantum ad hanc conclusionem: si iuramentum fiat per creaturas relat. in ipsum creator. hoc etenim sensu verum continuatur iuramentum, quod & ratione per iurari habet, si non fuerit seruatum: quemadmodum constat ex his, qui paulo ante diximus, sic & iuramenta praefixa per Deum ipsum, aut per ditorum reliquias ad ipsum Deum relatas, aut per sancta Evangelia etiam si iure prohibeantur, quodquoque ob speciale rationem, quo non pertinet ad iustitiam, nec veritate, comites scilicet iuramentum quibus alias, nihilominus iuramenta censentur, vimque iuramenti habet quo ad per iurari notam. Etenim quamvis prohibitum sit, iuramentum fieri super aliqua re sacra ob aliquam speciale causam, que legislatore ad eam prohibitionem induxit: tamen si fiat, rationem habet per iurari, si falsum fuerit, quod sub iuramento asseruerit, vel non fuerit ipsius promulgatis seruata fides. Hoc enim in d. c. q. & si Christus. fatus probatur. In d. c. & si absque iudicio iuramentum fiat alteriorum, per iurium ex eo constabit, si falsum iurantur subiicit. Quod si per creaturas iuratum fuerit exhibendo eis reuerentiam illa, que soli Deo debetur, aut in eas dirigendo iuramenti finem: tunc alter erit res defendantia, quandoquidem hoc iuramentum ad idolatriam pertinet, sicut per omnino his iuramentis, quo per falsos deos prefalatur, s. f. q. 22. q. 1. idcirco quæritur, an in-²⁰ ramentum per falsos duos factum, s. i. seruandum, & ratione habet per iuramenti quoad per iurium, & alios iuris effectus? & sane, quod Christianus iuris per falsos deos, est grauissime peccatum, tenetur id iuramentum seruare, not. Innoc. Panor. col. vñl. & ali. in d. c. q. & si Christus. Alex. in l. 3. q. 8. vñl. ff. de iure. Io de Selua. in tract. de iure, vñl. q. 1. q. pro quoq[ue] sententia inducit ex dicto diuino August. sermon. 22. de verbis Apost. tex. in c. acce. dico. 22. q. 5. in hac verba: Ecce dico charitatem vestram, & qui super lapidem falsum iurat, periret ei. vnde hoc dico, quia multitudinem in hoc falluntur, & putant, quia nihil est, per quod iurant, non se crimine teneri per iurari. Proflus periret ei, quia per id, quod sanctum non putas, falsum iuratas, si illud sanctum non putas, sanctum puta, cui iuras: non enim quando iuras, tibi at lapidi, sed proximo tuo iuras: homini iuras ante lapide, sed nunquid non ante Deum non te audiat lapidis loquenter, sed punit Deus te fallente. Haec tenet Gratianus ex Augustino, ad cuius canonis aut decreti intellectu duo sunt consideranda. Primum quidem, quid. August. senfiter, dum & mentionem fecit iuramenti, quod super lapidem sit: & sane apud Gentiles omnium iuramentorum fanfiliissimum erat, Iouem lapidem iurare: in de sumptum, & quidam interpretantur, quod in prisco feriendo foderis ritu pater patratus manu tenet lapidem conceptis verbis iuraret, & tunc suam lapide feriret: dicens: si fellerem, Iouem ceterosque Deos precor sic me feriant. vt & ego hodie portum hunc filice percūtam: aut in populum Romanum ita conceptis verbis: si populus Romanus prior defecerit publico consilio, tu Iupiter illum sic ferito, & tunc hunc porcum hodie feriam: statimque pater patratus porcum faxo filice percutebat, quemadmodum auctor est Tit. Liu. lib. 1. ab urbe condita 12. cad. prima. idem Linus lib. 21. agnū in hoc iuramento percūti refert, ita scribens de Annibale, premia: militibus promitte, ea que ut rata falleret, longi agnū laza manus, dextra filicem retinens, si quemadmodum ipse agnū mactasset: & secundum preceptionem caput pecus falso elicit. Huius iuramenti minime Aulus Gall. lib. 1. Not. A. c. 21. Ioue, inquit, agnū quod fanfiliissimum iurandū est habuit, paratus sum ego iurare. Virgilium hoc nunquam scripsisse miror, Marcus Tull. lib. 7. ad Trebatium, q. 12. scribens, quomodo sum tibi placebit, Ioue lapidem iurare, cū scias iurā esse Iouem nesciri posse item Apuleius in Serm. de Deo Socrate: quid

quid igitur, inquit, iurabo per Iouem lapide Romanum vestitissimo ritu? Aliis placet huius iuramenti origine deduci ex eo, quod olim apud Romanos iuratur per Iouem lapide, tenere silem solebant, eis modi fere verba pronunciantes: si sciens fallo, qui me despici, falso vrbe, arcere; bonis eiciat, vt ego hunc lapide statim autem lapide procriebat. Cuius quidem ritus auctor est Feitus Pompeius, cui conuenit mirum in modum Polybius ita scribens: ergo, inquit, Carthaginenses deos patrios iurati sunt. Deinde Romani per lapidem secundum vetustissimum ritum, Martis, Qui inique numeribus additis, iurandum praesertim: Ritus vero lapidi fuit huic modo: Pocula sanguis in manibus lapidi postquam se fiedere inter partes conuenierat, hec verba diuina recte a fine solo malo hoc fideus, atque hoc iurandum et facio, dicit ministrorum praesertim felicia: fin aliter agit, aut cogito, catena omnibus saluis ipse perca, ut lapis hic de manus meis deciderit. Nec plura loquuntur manu lapidem excusit, huc apud Polybium [lib. 4. apud quem, non per lapidem, sed per Iouem lapidem: & iterum, ritus vero iuramenti per Iouem lapidem, non ritus lapidis, legendum esse centeo ex Gellio, Cicero & Apuleio. Interpres etenim Latinus leguisse videatur in Graeco codice *disputatio cum legib[us] suis*, id est *In verba lapidi*.] Huc pertinet locus subiectus apud Cicer. t. 3 p[ro]p[ter]a. ad Mariu[m], cuius hac sum verbaverimus: vero tu no[n] fer[er]e. Et lopus eiusmodi fuit, vt ei definire per omnes homines licet, si iurare cum ceperit, vox eum deficit in illo loco, si sciens falso. His accedit Plutar[chus] in *Sylloge*, vbi L. Cinna contulit meminitis, inquit, Capitoliū ascendens, lapidemque manu tenens, iuratus est ibi: deinde praesente multitudine impetratus est, n[on] amors in illi, benevolentiamque seruasset, non fecus ex vrbe extrudi, ac lapis et manu, & lapidem abiecit in humum, hinc Plutar[chus] inquit ex his apparebat quid apud Aug. fuit per lapidem, aut super lapidem iurare.

Altetrum, quod ad prae dicti c. intellectum attinet ex codice Augustini, scilicet monitione deducitur, apud quod in his codicibus, qui modo quam entendatissimi circumferuntur, alter locus ille legitur, quam apud Gratianum. Et ecce inquit Augustinus: dico charitatem vestram, & qui per lapidem, faltum iurat, per iurum est. Unde hoc dico, quia multi in hoc falluntur, & putant quia nihil est, per quod iurantur, non feci crimen tene-ri periori, prius periori es, quia per id quod sanctu[m] putas falsum iuras. Sed ego illum sanctum non puto. sanctum puta cui iuras, non enim quando iuras, tibi aut lapidi iuras, sed proximo iuras. Homini iuras ante lapidem, sed non quid non ante Deum: non te audebit lapidem loquenter, sed panit te Deus sicutem haec fatus. Quia aduersus iurantem per falsos deos, ut eum per iuratum esse coniurat, argumentatur a divisione, aut a sufficienti partium numeratione, duos causas constitutus, unum quidem iuratus est, qui per lapidem, vel falsis deos, peccat sanctum esse id, per quod iurat: alter u[er]bi iuramentum praefalat, non per faltum esse id, per quod iurat. Et in vitroque casu censetur per iuratum esse, qui faltum iuraret, in primo quidem quia falsum iurat, per id, quod sanctu[m] putas, in secundo ex eo, quod falsum iurat, per id, quod sanctu[m] putas, qui per falsos deos iuraret, debet illum, cui iurat sanctu[m] esse quo ad iuramentum & promissio[n]is executionem. Unde ipsi opinor apud Gratianum de iuramentis h[ab]entis iuramenta literari, quae vicinque fit, probat, per iurum iuste Augustinus literari, qui per falsos deos iurarent, atque ideo in iuramento promissiora vera erit Doctoris sententia, dum ipso opinantur, iurantem per falsos deos, teneri ad iuramenta obsecrationem.

²¹ Eandem opinionem plurimum coadiuvat tex. in. Moner. 21.2. ex codice Augustini in epistola ad Publicolam, *epifaliam quidem* 15. cuius habet sunt verba iuxta ipsius Aug. tex. Monete certe, utrum eius fide vtendum sit, qui vi eam ferunt per demonia iurauerit, vbi te volo prius considerare, utrum si quispiam per deos falsos iurauerit, ne fidem feruantur, & eam non iurauerit, non ibi videatur his peccasse? Si enim talis iuratione promissione custodiatur fidem, ideo tantum peccasse iudicaretur, quia per tales deos iurauerit; illud autem non me reprehenderet, quia fidem feruantur. Nunc vero quia iurant per quos non debuit, & contra pollicitam fidem fecit quod non debuit, bis vitiose peccavit. At per hoc qui vitiose fide illius, quod confitit iurante per deos falsos, & vitiose non ad malam rem, sed ad licitam & bonam, non peccato eius se sociat, quo per demonia iuravit, sed bono pacto eius, qui

fides feruerit. Hec Augustinus, quem referre libuit, quia apud Gratianum aliquot eius verba fuerit mutata. Attamen ha[ec] auctoritate constat, feruandum fore iuramentum, quod fit per falsos deos. Imo & illud ex loco deducitur, non peccare eum, qui ad confirmandam simpliciter conventionem, exigit iuramentum ab eo, qui per falsos deos iuraturus est: nempe ab infidelis. Quia ratione motus ferabit Angelus in *funeris in verbis superlativo*. §. 13. posse quempiam t[em]p[or]e peccato utr[um] vir alterius maleficio ad tollendum malum ab alio, vel a se, modo ille maleficus paratus sit artem illam exercere: siuti potest fidelis ad infidelis, quem certo fit per falsos deos iuratur, exigere iurationem ad confirmationem pa[re]i simpliciter. Verum opinionem istam Angelii falsam est: ceteri Syllectus in *verbis maleficis*, quæf. 8. dicunt opinionem istam esse valde absurdam, & periculosa, nec posse commode iure defendi. Cu[m] petitio ista, aut vius huius operat fit directe confessus in peccatum: quia per illud maleficium alter tolli malum non potest, quam cum peccato mortali, siue mortalium est. Nam quisquis ab alio petit, vt faciat id quod sine peccato facere non potest, peccat: quia si petens contentit iniquitati alterius, inducens do illum ad peccatum. Nec vilam habet exculpatione a peccato, petens, vt alter maleficium vtatur, quod maleficium illi, a quo petit, paratus erat ad cuiuscunq[ue] petitionem maleficium operari. Etenim & si ille paratus esset, non tam ea hoc particularia maleficium futiliter operatus, nisi ille petitur. Unde cuiusdenter appetat, illius petitionem in canam iudee proximan, quod maleficium ille illud in specie maleficium committeret. Siquidem si petens non fuitur maleficus, non fuitur illud particulare maleficium operatus: & illo petente fecit: ergo ille petens fuit causa, quod aliis maleficium perpetraret: idcirco illum peccare coniunctur, quia alium ad peccatum in duxit, & proximam peccati causam dedit. Sic denique Angelii sententia improbat: aderit fuis quem contrarium tenere loqui. Major in 4. senten. distillat. 3. q. 9. collatio. 8. Caiet in opusculis, q[ua]d de maleficio & crudelitate Antonius ad Calv. t. de infidelib[us], p[ar]t[er] 15. quibus pars tunc obicitur textus in d[icitu]r. Quia illi qui peccat ab infidelis quod simplex peccatum iuratione confirmet, non euidenter petit quod id iuramentum per falsos deos sit. Sed petit iuramentum, quod ab altero potuisse legitime per verum Deum praefari: cum res iurata perita fuit. Si autem infidelis per falsos deos iurat, culpabilis est ipsius iurans, non autem iuramentum exigunt: quia is, qui exigit, petit ab illo, quod ille, si vellet, beneficere potuerit. Quod si quis ab infidelis petitur, vt is per falsos deos iuramentum praelet, peccaret dubio procu[er] petens id, quod aperte peccatum est. Sic quippe mutua pecuniam ab eo, quod iuratur, si alter quam sub virtute non mutuatur, non peccat. Quia non petet, quia non solu[m] fine peccatum, sed & cu[m] merito fieri potest. Si autem visurarius non vult dare mutuum fine vrbi, culpa est ipsius visurarii non autem petens, qui petit ab altero, quod ille si vellet fine peccato: & cum merito facere potest. Nam si petitur quis mutuari pecuniam fibi dari sub vrbi, certe peccaret quia de re tractatur Caiet. 2. q. 7. art. 4. post S. Thob. Adria nos quidem 3. art. 2. Syllectus in *verbis sacerdotum* 2. c. Abb. Anania & Cardin. in cap. super ea, de iuris. Fit igitur ex premis[is] fatis manifestum, feruandum fore iuramentum, quod fuerit factum per falsos deos.

Ego fane, quoties iuramentum fit ab infidelis, non quidem per falsos deos, sed per Deum creatorum celorum & terrae, quæ naturali lumine cognovit, quamvis à lege Euangelica est alienus fit, ex istimo hanc iurationem primus iuramentum esse, cuius ratione per iuratum committit, si vel faltum iuratur, vt ei quod promissum sit, non fuerit feruandum. Fit etsi hoc iuramentum per verum, non per falsum. Deum atque ideo veram iurifuerandi religionem habet. At si iuramentum fiat per falsos deos, quos veros esse existimat qui iurat, idem erit. Quia & iuramentum illud vim haber, ac ratione per iurum proprius opinione illud, qui id iuramentum praefat, quod Diversus Aug. plane fatetur in d[icitu]r. epib[us] ad publicolam & in d[icitu]r. 28. et in d[icitu]r. 22. quæf. 5. veru[m] si iuramentum fiat per falsos deos ab eo qui prius censet eos deos falsos esse, tunc iuramentum hoc veram rationem iuramentum non habet, nec vere per iuratum in hac specie constitui potest. Deficit ergo iurifuerandi propria definitio, quandoquidem nec re, nec opinione diuinu[m] hic aduocatur testimoniu[m]. Nā quod Augustinus censet in d[icitu]r. 22. d[icitu]r in se-

in secunda divisionis membre, non pertinet ad verum per iurium, sed potius ad simplicis promissionis, & fidei violationem, quia peccatum est, & sane grauium: cum proximus iniquissime decipiat. Quatratione communis opinio iusta distinctionem itam erit intelligenda. Nec Christianus minime errans in intellectu circa diuinum numen Dei maximus humani generis redemptoris, si per Iustum iuraverit, per iurum erit, etiam si nec promissionem custodierit, vel falso tam testimonio dixerit: nec iuramentum illud casu viri siabebit, quia per leges, aut Canones iuramenti tribuntur: qualiter vero iurare debeant, aut confuerint infideles, explicat Regia l. 19. cum seq. ist. i. part. 3.

Hic omnibus addicendum est, non esse omnino certum, quod Dominus Augustal ad Ptolomalem in d. ep. 154. scripsit, & a Gratiano relatus est in d. cap. monit. 22. q. 1. dicens, minus 25 minus esse per deum, falso, iurare veraciter, quam per Deum verum fallaciter. Hac etenim sententia recte defendi non potest: cum iuramento prestitum per falsos deos ad idolatriam pertinet, eaque iuratio crimen idolatrie sit: quod peccatum aduersus primum preceptum Decalogi committitur: cuius transfigratio maiorem culpam habet, quam secundi precepti de iuramento violata. Ex quidem, quod maior fiat, & atrocior iniuria Deo ab eo, qui illum negat esse vere unum Deum, quam ab eo, qui contra eius dignitatem eum in falso testimonio adducit. Est etenim prius crimen contra ipsius Dei propriam substantiam. Nec cuquam diuinum esse potest, ita falso iuramenta, que per idolos deos sunt ad idolatriam crimen omnino pertinere: sicuti probatur Hieremias cap. 5., apud quem Deus filii IsraeI improprietate, quod ab eo veluti apostolat defecerint & iuraverint in his, qui non erant dei. Idem tradit Chrysostomus in imperfeto, dicens: Idololatria se facit omnis, qui per alium a Deo iurat. Ex quibus & aliis, factis erudit hanc sententiam Augustini sic examinat Dom. a Soto in tract. de iure iuramentorum, par. 1. 6.

26 Postremo, nec illud est praetermittendu, quod per iurium proprie minime committitur ab eo, qui periretur per falsos deos iurare. Ex hoc etenim quod periretur iuratio fit, non contrahitur per iurum crimen, nisi vel falso subsistat, vel fides ipsa violetur: quemadmodum in specie admonet D. Thos. 2. 29. 99. art. 1. ad secundum Nam si comites iuratiōnē acsererint ne veritas, auita, & necessitas etiam si sit iuramentum hoc per iurum, quia per falsos duos praetitū fuerit, non poterit per iurum non pro propriis, qui iuraverit, censeri: atque haec quidem dicta sunt de iuramentis, quae per creaturas, aut per falsos deos fieri solent.

S. SECUNDVS.

De iuramentis effectu.

S U M M A R I A.

- 3 Iuramentum quo ad eum vobis, & in te efficitur, maxime differt a simplici loquela & promissione, que iurata non fuerint.
- 2 Obligatio iurata plures effectum fortior, quam simplex.
- 3 Fidei etenim iurato, non in iuramento.
- 4 Fidei etenim iurato pertinet, & videtur de duplice fidei significacione.
- 5 An ex iuramento promissio nascitur obligatio, & alia competit iurius promissio.
- 6 Quid de iure civili? cum iur. seq. & n. o. o. o. dicuntur quod sic.
- 7 Iuramentum non est iuramentum, sed obligatio de iuramento, n. g. sub-stitutio, & non iuramento.
- 8 Iurare a caro, sed causa illecebre promissio peti non posse.
- 9 Intelleximus ad hanc quis pro se ff. de fiduciis.

Otium ex eadem iuramenti definitione appetit, quod discriberit sit inter simplicem loquelandam, & iuramentum. Etenim si consideremus propriam iuramenti naturam, & conditionem, veranque substantiam, qua ex definitione colligitur, proculdubio manifestum erit, simplicem loquelandam iuramento differre, ex propterum, quod in simplici loquela nullum fit diuinum nominis testimonium: at in iuramento semper affectio, & promissio contingentis distinzione numeris in telero adiuvato: atque ideo iure Pontificis & Cæsareo multi competunt effectus iuramento, quos nequaquam habet simplicem promissio: sicuti constat in m. m. sacramenta pabrum, & si aderit, rend. c. cum contingat, & debitoris de iure, & aliis plerisque in loco. Nam & Doctores quidam diligenter conati sunt plures iuramenti effectus vnum in locum congerere, & ut manifesta esset tanta vis iuramenti. Quibus omni-

bus obiectum textus in c. iuramenti 22. 4. 5. quem Gratianus ex Chrysostomo translatis in hac verbalitatem eiusdem modi causa est, qui omnis quisivit, ad hoc iurat, ut quod verum sit, loquatur. Ecclædo Dominus inter iuramentum & loquelandam nostram, nullam vult esse difiantiam: quia licet in iuramento nullam cōtentum esse mendacium, ita quoque in verbis nostris nullum debet esse mendacium: quia vtrinque & per iurium & medacium diuinum iudicis pena damnatur. Hac Gratianus ex Diuino Chrysost. Vnde colligitur, apud Deum nullam differentiam continuit inter simplicem loquelandam & iuramentum. Item probatur in cap. querelam ne prelatis nesciis. Sed tamen hoc dubitatio poterit aliquot modis fatis congruere & vere disolvi.

Primum etenim verum est iuramentum, & simplicem promissionem, atque affectiōnem patrem viam habere simpliciter quo ad obligatiōnē: nam licet tenetur quod feruare promissio cum iuramento, ita & absque iuramento facta pollicitatione custodire debet. Si que madmodum non licet falso dicere, nec per iurium committere per iuratum affectiōnem: ita nec licet mendacium dicere: vtrog; etenim casu peccatum committitur, quod probatur in d. c. iuramenti 22. 4. 5. Non tamen est per ratio iuramentum, & simplicis promissoriis, aut affectiōnibus quo ad factiōnem, & violationem: sicuti grauius peccat qui frangit iuramentum, aut non custodit promissiōnē iurata, vel falso sub iuramento adiurit, quam qui simpliciter violat promissio, vel medacium simplex dixerit atq; idea grauius peccatum per iuramentum delictum, quam posterius punitur, gl. in c. pen. de iure. Cuius quidem discriminis manifesta ratio est ob diuinum testimonium, quod vel contemporni, vel false affectiōnem adiurit: sicut Thomas explicat, 2. 1. q. 89. art. 8. Qua quidem ex causa confit, per iurium semper esse mortale peccatum, fine in re gravius, hinc ex leuius propter superioris in hac ipsa Relectione adnotauimus, & precedent. q. q. variisque penes puniendis fore in repub. Christiana: de quibus inferius in specie tractabimus. At in simplici promissione, vel affectiōnem non iurata, esti peccatum contingat, id tamen non pertinet præcipue ad irreuerentiam Dei, sed ad iniuriam hominis, qui inde fallitur. Huius rei testis est Sophocles ita de iuramento scribens apud lo. Stobeum. Sem. 25. Appolito iure urando cautor & diligenter annus fit. A duobus enim libi tum cauet, & ne ledat amicos, & ne pecet in deos. Elegantius discrimen iustit inter simplicem promissionem, & iuramentum constituit apud Ouid. A. contius ad Cydippen.

Premisit pater hanc, hoc adiunxit amans,

ille homines, hoc est testificans Deum;

Hic metu mendacis, sed & hoc personam vocans,

Nam dubitas hic tu maior, an ille metu?

Ex quibus constat, & in falitate simplicis affectiōnis peccatum contingere, vt & contingit in falitate iuramenti, seu iurare adiuerterunt. Itē in trahione simplicis promissionis similiter peccatum committit, sicut & in violatoriū iuramenti: sed tamen priori casu peccatum hoc esse mendacium simplex, vel non ita grave crimen, quia homo fallitur, in posteriori esse per iurium, atque peccatum grauius quidem, quia Deus fiat irreverentia.

Secundo aliter poterit differiri authoritas illa, quæ à Gratiano adducitur in d. c. iuramenti, vt ea minime obtineat quod ad vinculum, neque enim tantum fit differentia inter simplicem loquelandam, & iuramentum, quo ad grauius affectiōnem ab eo cum nulli qui pelaret, vel fidem frangit etiā quod ad ipsam obligatiōnem vinculum. Nam obligatio, quæ oritur ex contractu iurata, plures effectus sortitur, & habet, qui simplici conventioni minime competent. Quos deniq; effectus iuris vtrinque Doctores palliū tradidere multa contentiōnibus iuratis tribuentes, quia nequaquam sunt promissioibus simplicibus concedenda, quod notatur in cap. constituta de rebus. Et praetertim per Ant. Corsetum in vob. de iure. Marcius Antonius de Bauerum tract. de vob. & virtute iuram. Et hi effectus his contractibus competunt qui etiam ab ilice iuramento validi sunt confundi, & vim habent efficacem, atque ita hanc interpretationem deduximus & gl. in d. c. iuramenti, gl. & Pan. m. d. c. penit. de iure, Abb. in premio Greg. col. vlt.

Tertio, adhuc maximum discriberit constituitur inter simplicem loquelandam & iuramentum in contradicibus, qui aliqui invadit iure censentur, vel possunt aliqua actione rescindere.